Bir Hâkime Yakışanı Yazdım

A. Hilmi Seçkin

Literatür®

A. HİLMİ
SEÇKİN

Bir Hâkime Yakışanı Yazdım

Literatür®

LİTERATÜR YAYINLARI: 806
Biyografi - Otobiyografi: 15

Bir Hâkime Yakışanı Yazdım
Hilmi Seçkin

Genel Yayın Yönetmeni
Kenan Kocatürk

Kapak
Kadir Abbas

Yayıma Hazırlayan
Fahri Aral

Baskı Öncesi Hazırlık
www.dizgievi.com

Birinci Basım, Nisan 2018

Baskı ve Cilt:
Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İşmerkezi
A Blok No: 3/1 Kat: 2 Avcılar - İstanbul
Sertifika No: 12027
Tel: (0212) 412 17 77

ISBN: 978-975-04-0790-1

Sertifika No: 10846

LİTERATÜR®

E literatur@literatur.com.tr
www.literatur.com.tr

Aileye hayatını adayan eşim Ulya Seçkin'e
Harika, Şahika, Derya kızlarıma
ve Elvan, Ezgi, Arda torunlarıma

İçindekiler

A. HİLMİ SEÇKİN

A. Hilmi Seçkin 1927'de Siirt'te doğdu. Babası Aziz Bey memurdu. Seçkin, ilköğrenimini Garzan'da tamamladı. 1941'de Siirt Ortaokulu'nu, 1944'te Diyarbakır Lisesi'ni iyi derecelerle bitirdi. Öğrenimine ara verdiği iki yıl içinde vilayet kaleminde çalıştı. Siirt Ortaokulu'nda Fizik, Kimya, Biyoloji yardımcı öğretmenliği yaptı. 1946'da İstanbul'a geçti. Yükseköğrenimini İstanbul Hukuk Fakültesi'nde iyi dereceyle bitirdi. Öğrencilik yıllarında iki arkadaşıyla birlikte İstanbul'da kurdukları haftalık *Demokrat Siirt* gazetesinde yer aldı.

Bir ara yazı işleri müdürlüğünü yaptığı gazetede 1948-1950 yılları arasında yazı ve makaleleri yayımlandı ancak eleştirel yazılarından dolayı, memur olan babası ve amcası, vali tarafından görevlerinden alındı. 1950'de Siirt'in ilk cemiyeti olan Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti'ni İstanbul'da kurdu. Cemiyetin Ankara ve Siirt'te birer şubesi açıldı. Aynı yıl Siirt Kitaplığı'nı halkın istifadesine sundu. Gençlere burs bağlanmasını sağladı.

1953'te hâkimlik stajına İstanbul'da başlayan Seçkin, ilk görev yeri olan Gölköy'e Cumhuriyet Savcısı olarak atandı. Daha sonra Devrek, Zonguldak hukuk hâkimliklerinde bulunduktan sonra 1973'te İstanbul Hâkimi oldu. 1982'de de Yargıtay üyeliğine seçildi.

Evli ve üç çocuk babası olan Seçkin, emekli olduktan sonra İstanbul'a döndü. Hukukçu olan kızı Şahika Seçkin Can'la hukuk bürosu açtı.

Seçkin'in İş Hukuku konusunda *Ekonomi* dergisi ve *Yasa Hukuku* dergisinde "Sakat ve Eski Hükümlü Çalıştırma Zorunluluğu" (*Yasa Hukuku*, Ocak 78); "Şirketle Denetçisi Arasındaki İlişki Vekalet Akdi Sayılır mı?" (*Ekonomi*, 76) gibi yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

SUNUŞ

Hilmi Seçkin ağabeyin *Bir Hâkime Yakışanı Yazdım* adlı yaşam öyküsü, beni aldı, çocukluk ve elbette ilk gençlik yıllarımın o "Beyaz Kenti"ne, büyükbabamın Çarşı içindeki yarı harap konağının aydınlık '*havş*'larına, loş '*beho*'larına götürdü ve elbette '*karm*'larına (bağlarına)! "İyi ki Bağlarımız vardı" diye yazıyor Hilmi Seçkin ağabey; tıpkı onun gibi ben de Siirt yazlarında "ağaçların gölgesinde upuzun uzan(dığım)" günlerin, Ahmet Muhip Dıranas'ın deyişiyle, "*hatırası kalbe ışıklarla dökülen*" o günlerin çocuğuyum...

Hilmi ağabeyle aramızdaki yaş farkı büyük değil. Ben de ortaokulda onun gibi sarı şeritli şapkayı (benim de öyle bir fotoğrafım var!), giydim, okulun "sarı simden örülmüş" armasını lâcivert ceketimin yakasında taşıdım; ben de yine, tıpkı onun gibi, geceleri petrol lâmbasının cılız ışığında ders çalıştım; Cıgor'da yumurta tokuşturdum, zımblok yedim! Sadece "*zımblok*" mu değil elbette! Ammo Abdallâ'nın, yazları Cumhuriyet Caddesi'nde "*Yallâ qaxraba yalla! Sexnîn u mexrûzîn*!" diye bağırıp, kehribara benzeterek sattığı haşlanmş, sıcak nohutların tadını da hiç unutmadım...

Âh, o uzun tren yolculukları: Haydarpaşa ile Kurtalan arasında! Lise yıllarımda, yeşil döşemeli ikinci mevki "kuşetli"de üç gün üç gece sürerdi bu yolculuk! Hilmi ağabeyle o yolculukları da neredeyse 9 yıl arayla yaşamışız.

Tuhaf, belki! Ama *Bir Hâkime Yakışanı Yazdım*'ın çocukluk ve ilk gençlik yıllarına ilişkin bölümlerini okurken, sanki kendi yaşam öykümün o

yıllarını okuyormuşum gibi geldi! Ya da okuyormuşum gibi değil de, sanki ben yazmışım gibi! Evet tuhaf, çünkü o dokuz yılda gerçekten hiçbir şey değişmemiş; Hilmi Seçkin ağabeyin 1940'larda yaşadıkları, Hilmi Yavuz'un 1950'lerde yaşadıklarına benziyor, hem de çok benziyor olması?

Hilmi ağabeyle ne zaman tanışmışız? O, kesin tarih vermiyor ama sanırım 1951 ya da 1952 olmalı. Babamım dayısını oğlu rahmetli Sabri Alkan ağabeyim (ki Kabataş Erkek Lisesi'nde velimdi) Hilmi Seçkin ağabeyle bizim Kıztaşı'ndaki evimize gelmişlerdi. O gün tanışmıştık ama ben onu daha çok, 1950'li yılların başlarında, şimdi Taksim'de, Sheraton Oteli'nin bulunduğu mekândaki Taksim Belediye Gazino'sunda düzenlenen "*Siirt:Raman Petrol Geceleri*"nden anımsıyorum. Geçerken belirtmeliyim: O yıllarda İstanbul'da yaşayan taşralılar, kendi illeriyle özdeşleşen sembollerle anılan "Gece"ler düzenlerlerdi. Örneğin: "Malatya Kaysı Gecesi" gibi...

"Siirt: Raman Petrol Geceleri"ni, Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti düzenliyordu. Hilmi Seçkin ağabey, *Bir Hâkime Yakışanı Yazdım*'da, çoğunu tanıdığım Siirt'li üniversite öğrencileri ile bu Cemiyet'i nasıl kurduklarını ayrıntılarıyla anlatıyor. Bu Cemiyet'in özellikle bizden sonraki kuşaklara ne büyük yararlar sağladığının tanığıyım.

Bir Hâkime Yakışanı Yazdım, adı üzerinde, İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra (yine tuhaf! Çünkü onun Hukuk'ta okuduğu yıllardaki hocaların çoğu, benim de hocam olmuşlardı: Hıfzı Veldet Hoca, Türkan Rado Hoca, Sıddık Sami Onar Hoca... gibi!) Türkiye'nin değişik bölgelerinde yargıçlık yaptı. Kitap, aslında o anıların kitabıdır.

Sırası gelmişken bir raslantı daha: 27 Mayıs 1960 öncesi ve sonrası yaşananlar onun erdemli, dürüst, özgürlükçü bir devlet görevlisi olarak yaşadıkları ile benim erdemli, dürüst ve özgürlükçü gazeteci dostlarımla birlikte yaşadığım gazetecilik yıllarımın örtüşmesi!

Dediğim gibi; *Bir Hâkime Yakışanı Yazdım*, bu adı lâyıkıyla hak ediyor. Benim bu mütevâzı "Sunuş" yazım, okurlara Hilmi Yavuz, "Bu kitaba yakışanı yazmış" dedirtecekse, ne mutlu bana!

Kitabın "Sonsöz"ü ise bir uyarı çığlığı!

HİLMİ YAVUZ
2018

ÖNSÖZ

Yetmiş sekiz yaşında bir adam... Mesleğinde olgunluğa erişmiş, atacağı yeni adımlar yok. Çevresinde eşi, kızları ve de torunları var... Mutluluk verici bir tablo onun için. Bunun yanında, yeni beklentileri de kalmamış; o hâlde yapacağı şey bir köşeye çekilip belleğinde kalan gerçek kalıntılardan yola çıkarak, bilinen ve bilinmeyen yönleriyle anılarını okuyucularıyla paylaşmak, bunları bir kitapta toplayabilmek.

Ama nasıl?

Bugün Pazar, 5 Şubat 2005. Erenköy'deki sıcacık evimde oturuyorum ama dışarıda kıyamet kopuyor. Soğuk bir kış. İnsanın kanını donduran etkili bir kar herkesi eve tıkamış. Dışarı çıkmak kimin haddine. Televizyon kanalları gün boyu uyarıp duruyor, aman dikkat diye. Mecbur kalmadıkça kimsenin arabasıyla bile olsa dışarı çıkmaması resmi makamlarca rica ediliyor. Her tarafta derin bir sessizlik hâkim, sokaklar bomboş, yürüyen insanlar yok artık. Alışılmışın dışında bir şey bu, İstanbul'u hiç böyle görmemiştim.

Evin yeşil çimleri kaybolmuş... Geniş bahçesi karlar altında, bembeyaz bir yorganla örtülü otopark da bir acayip olmuş, araba yok sanki. Olsa da ne modeli belli, ne de eskisi yenisinden farklı görünüyor. Salonun camları çok buğulu, arkasından baktığınız zaman doyumsuz bir manzara sizleri bekliyor. Her şey bir anda unutuluyor, içiniz ferah.

Ama herkes için öyle mi? Aç kalan, uçamayan, evlere sığınmak isteyen kuşlar... İçini ısıtacak bir kaşık çorbaya hasret kalan, sığınacak kapı bulamayan yoksullar; kar lastiği olmadığı için yollarda kalanlar; üşüyenler,

donma korkusu yaşayanlar; televizyon kamerasına sığınıp veryansın edenler; gözü yaşlılar... Hangi birinden söz edilebilir? Bir değil, on değil ki...

Bunları düşünürken aklıma üniversite yıllarımdan bu yana *Otuz Beş Yaş* kitabını elimden düşürmediğim büyük şair Cahit Sıtkı Tarancı geldi. Dizelerinde şöyle diyor:

MEMLEKET İSTERİM

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun
Kuşların, çiçeklerin diyarı olsun.
Memleket isterim
Ne başta dert, ne gönülde hasret olsun,
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun
Memleket isterim
Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun,
Kış günü herkesin evi barkı olsun.
Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun,
Olursa bir şikayetim ölümden olsun.

Kışın gazabı, sadece bu kadar mı sanıyorsunuz? Acıdığım bu insanlar adına sıralamak istiyorum. Mesela tüm köprüler günlerden beri kapalı, trafiği açabilene aşk olsun... Ama nerde? Kavşakları tıkayan kar tepeleri her gün birkaç santim yukarıya doğru yükseliyor, ambulanslar yetişemiyor hastalarına. Yetişenler de yolda kalıp hastanelere ulaşmakta zorlanıyor.

Valilik, karayolları, tüm belediyeler, trafik ekipleri hangisi yolda değil? Tabii ki hepsi iş başında! Peki, 945 trafik olayı da neyin nesi?

Devlet, canı istediğinde "Nüfus sayımı yapacağım," der; herkesi eve tıkar. Öyle zamanlarda tıkamadan hoşnut olmayanlar çoğu kez telefona sarılır, dostlarını yakınlarını aramaya başlar. O gün de manzara aynıydı. Kızım Şahika aradı. Telefonda şikâyetlerimi tek tek sıralayınca, "Baba bak beni dinle... Bu senin ayağına gelen güzel bir fırsat. Bence şikâyeti bırak da otur. Her zaman fırsatım olsa da anılarımı yazsam diyorsun ya, bence bugün tam zamanı," demez mi? O andan itibaren, bir elimdeki telefon ahizesini yerine koyarken, diğer elimle kağıt kalemi aldım masanın başına geçtim. Kalemin ucundan damlayan anılarım, geçmiş olayların insan belleğinde kalıcı olmadığını, çok şey gibi onların da yitip gittiğini bana gösterdi.

Aradan uzun yıllar geldi geçti... Unutulanlar, hatırda kalanlar... Hayatımın sanki birer halkası. Teknesinde yoğrulduğum, bana birer ders

gibi gelen ne çok olay varmış meğer. Hepsi bir araya gelince hayatımın fotoğrafı ortaya çıkacak, bunun ötesinde bir iddia içinde değilim.

Bir Hakime Yakışanı Yazdım kitabının yayına hazırlanmasında aile bireyleri üzerlerine düşenin fazlasını yaptı, Torunlarım Elvan, Ezgi ve Arda'nın desteği büyük oldu. Kızım Av. Şahika Can ve yardımcıları Av. Begüm Çekinmez ile Av. Çiğdem Hacısoftaoğlu, Av. Gonca Morgül, Yakup Gürel'e, Dali Menadze'ye ve Cem Akkaş'a başından beri devam eden yardımlarının her türlü takdirin üstünde olduğunu söylemek istiyorum.

Bu kitabın yayına hazırlanmasında çok büyük emeği olan, her türlü desteğini esirgemeyen kardeşim, hemşehrim, kendisi ile onur duyduğum değerli yayıncı Fahri Aral'a ve kitabıma bir sunuş hazırlayan Hilmi Yavuz'a şükranlarımı sunuyor, yürekten teşekkür ediyorum.

"BEN CUMHURİYET'LE DOĞDUM..."

Viyana kapılarına dayanan, Kuzey Afrika'yı kuşatan, Ortadoğu'ya egemen olan Osmanlı, 1774 Kaynarca Muahedesi'nden 1912-1913 Balkan Savaşı'na kadar geçen dönemde çok toprak kaybetti. Kaynarca, ağır bir yenilgiydi; Avrupanın "hasta adam" adını verdiği Osmanlı'nın ayakta duracak hali yoktu.

İmparatorluk "Tanzimat" dedi, ileri bir adım attı ama, arkası gelmedi. Arka arkaya yaşanan siyasi travmalar ülkeyi bitirdi. Bir ara "Meşrutiyet" bayrakları dalgalandı. Hürriyet meşaleleri yakıldı; hürriyet, adalet, müsavat naralarıyla yer gök inledi. Ama gerekli reformlar yapılmadı. Oysa Osmanlı tebaası arasındaki farklı inançların yumuşatılması, ülkenin çağdaşlaşması, sosyal refahın sağlanması kaçınılmazdı. Bilim, öğretim ortaçağdan kalma esaslara dayanıyordu. Toptan kalkınma ancak herkese eşit haklar tanıyan bir modele dayanıyordu. Bunlardan hiçbiri olmadı.

Sonunda emperyalist güçler kapıya dayandı. Ülkeyi baştan başa işgal etti. Memleket harabeye döndü Reformist Halaskar Gazi Mustafa Kemal öne çıktı, islâmi imparatorluğun külleri üzerinde lâik modern bir Türkiye Cumhuriyeti kurdu. Türkiye'nin kaderini değiştiren siyasî ve askerî zaferler Türkiye'yi ayağa kaldırdı. Devletin temel ilkesi sayılan zaferler, bazı çevreleri kızdırınca cemaatler, tarikatlar, şeyhler, aşiretler yasaklandı...

Batı, Türkiye'yi yakından izliyordu, yazar Carter V. Findley, yükselen Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli aşamalar kaydettiğine değinirken; Türkiye'yi 1939 yılında Avrupa ve Kuzey Amerika dışında Japonya'dan sonra gelişmekte olan en başarılı ülke olarak görmekteydi.

Bir ülke için en büyük öldürücü tehlike eğitim planındaki yetersizlikti. Osmanlı'da eğitim, bilime kapalı medreselerde yapılırdı. Oysa, Atatürk için yapısal sorun eğitimdi, medreselerle yola devam edilemezdi.

Bana gelince ben Cumhuriyet'le doğdum, ilkeleriyle aydınlandım, karanlık medrese dönemini görmedim. Öğrencilerin küresel düzeyde rekabet gücünün olduğu çağdaş eğitim veren okullarda yetiştim. Kadı değil Cumhuriyet Hâkimi olarak adalet dağıttım. Kendimi bu eseri yazacak düzeyde görüyorsam, birikimimi feyz aldığım Atatürk'e ve kurucusu olduğu Cumhuriyet'e borçluyum.

SEÇKİN AİLESİNİN SOYAĞACI

Bir gün bilgi ve kültürüne, güçlü hafızasına hayranlık duyduğum merhum babamın karşısına geçtim. Ailemizi tanımak istediğimi söyledim.

Aldığım bilgilere göre, muhtemelen Bağdat ve Musul'dan geldiğimizi düşünmemize rağmen kesin olarak nereden geldiğimiz ve hangi tarihte Siirt'e yerleştiğimize ilişkin elimizde kayıt bulunmamaktadır. Ancak eski kayıtların olmaması hiçbir şeyin bilinmediği anlamına da gelmez. Çünkü dedelerini görmüş olan babamın büyük amcalarından edinilen bilgilere göre kesin olarak bilinen ilk ceddimiz Abdullah oğlu Hüseyin'dir.

Yedinci dedemiz olan Abdullah oğlu Hüseyin'den önceki cedlerimiz ismen bilinmese de Abdullah oğlu Hüseyin'den sonrakilerin kesin olarak bilindiği çok açık. Şöyle ki; yedinci büyük ceddimiz olan Hüseyin'in üç evladından biri, Ali Paşa, diğeri Hacı Arafat ve en küçüğü de Mustafa'dır. Bu konuda herhangi bir tereddüt söz konusu değildir. Ali Paşa, Erzurum valiliği gibi önemli mevkilerde bulunmuş olan bir dedemiz. Paşa dedemizin ölümünden bir müddet sonra, Abdürrezzak Ağa adında hafidi bir oğlu olduğu biliniyor. Babasının ölümünden bir süre sonra, memlekete avdet eden hafidi Abdürrezzak Ağa da çok geçmeden ölmüş. Başa dönersek, büyük ceddimiz Hüseyin oğlu Ali Paşa dedemizin tek oğlu olan Abdürrezzak Ağa'nın ölümünden sonra, onun oğlu olan Mehmet Ağa da takriben 80 yaşlarındayken çocuğu olmadan hayata veda etmiştir. Pek yoksul olan Mehmet Ağa, dedem Mehmet Emin zamanında yaşamış olan dedelerimizdendir.

Büyük ceddimiz Hüseyin'in ikinci oğlu Hacı Arafat'a gelince: Hacı Arafat'ın yaşadığı tarihlerde, Siirt'te korkunç bir derebeylik almış yürümüş. Si-

Seçkin ailesi; birinci sıra soldan, Ziya Seçkin, Rıza Seçkin, Molla Kemal Seçkin, Abdurrahim Seçkin; ikinci sıra soldan, Molla Ahmet, Molla Mahmut, Molla Mehmet, Hikmet Seçkin; üçüncü sıra çocuklar soldan, Fethi Seçkin, Hacı Hıfzullah Seçkin.

irt'i derebeylikle yöneten Tahir Ağa'nın zulmüne dayanamayan bu büyük dedemiz, sonunda Van iline hicret etmek zorunda kalmış ve oraya yerleşmiş. Ne var ki, Hacı Arafat, Van'a gittikten bir süre sonra bir aralık Siirt'e gelmiş; gayrimenkullerden kendisine düşen 90 kuruşu aldıktan sonra, Van'a döneceği sabah Siirt'te vefat etmiştir. Hacı Arafat'ın torunları hâlâ Van'da yaşamaktadır. Soyadı kanunu çıktıktan sonra, bizlerle iletişim kuramadıkları için "Siirtlioğulları" soyadını taşımaktadırlar. 1975'lerde İstanbul hâkimi olduğum yıllarda, kendisiyle tanıştığımda İstanbul Ağır Ceza Başkanı olan Şakir Çaldağ'la yaptığımız bir görüşme sırasında, Şakir Bey'in Hacı Arafat'ın torunlarından yani Siirtlioğulları olarak tanınan ailemizin bir kolundan olduğunu öğrenmiştim.

İLK BÜYÜK CEDDİMİZ HÜSEYİN'İN OĞLU HACI MUSTAFA EFENDİ, SİİRT'TE ŞEYH HALEF VAKFI'NI KURAN ZATTIR

Seçkinler, az sonra yapacağım açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Siirt ulemasından kaynaklanan Beyt Melle Ali Dede lakabıyla tanınan geniş bir ailenin hayatta olan bireyleridir. Kök ecdadımız olarak bilinen Abdullah oğlu Hüseyin'in üçüncü oğlu olan atamız Hacı Mustafa Efendi'dir. Siirt'te yaşayan bu büyük ceddimiz, ölümünden önce sahip olduğu tüm emlâk ve arazilerini satarak, kurduğu vakfa tahsis etmiş ve adını Şeyh Halef Camii Vakfı olarak tescil ettirmiştir. Son derece hayırsever ve tevazu sahibi olan bu dedemiz, Vakıfnamede sadece yevmiye 4 akçe (para), şehri (aylık) 40 akçe maaş almayı kabul etmiş ve vakfın ilk mütevelliliğini üstlenmiştir.

Hacı Mustafa Efendi, Şeyh Halef Camii'nin türbesinde yatan Şeyh Halef Hazretleri'nin yanı başında yatmaktadır. Ortadoğu'da büyük üne sahip olduğu bilinen Şeyh Abdülkadir Geylani Hazretleri'nin ahfadı olan Şeyh Halef, yapılan saptamalara göre 700 yıl kadar önce Irak'tan Siirt'e gelip yerleşmiştir. O zamandan beri Şeyh Halef mütevelliliği Hacı Mustafa Efendi tarafından ve ondan sonra aile bireyleri arasında "Neslen ve Ba'de Neslen, Batnan Ba'de Batnan, Erşat ve Eslah" koşullarına sahip olan biri tarafından mütevellilik üstlenilmiştir.

Öte yandan 1934 tarihinde 2255 sayılı soyadı yasasının çıkması üzerine hayatta olan dedem Mehmet Emin Efendi, vakfı kuran atamız Mustafa'nın adının "Seçilmiş, Seçkin" olduğunu düşünerek ailemizin soyadının "Seçkin" olmasını uygun bulmuştur.

Çocukluğumda rahmetli dedemle bir gün, Şeyh Halef Mahallesi'nde oturan ağabeyi Mahmut Hulusi Efendi'nin ziyaretine gitmiştik. O gün ecdadımıza ait Şeyh Halef Vakfı'nın İslam hukukunca mütevelliye verilen Tevliyet beratını görmüştüm. Dedem yolda bana, "Erşat (reşit) ve aslah (en ehil) olanınız ilerde bu vakfı yönetecek," demişti.

Vakfı kurup bir süre mütevelliliğini yaptıktan sonra ölen Hacı Mustafa Efendi'nin ölümünden sonra mütevelilik oğlu Hoca Bekir Efendi'ye geçmiş, ancak Hoca Bekir Efendi dedemiz sadece vakfımızın mütevelliliğiyle kalmamış, hayatı boyunca Siirt'in ünlü camisi olan Ulu Cami'nin de mütevelliliğini yapmış olan önemli bir zat olarak halk arasında adını duyurmuştur. Burada konuya daha da açıklık getirmek için ayrıca elimizdeki mahkeme ilamından söz etmek istiyorum.

Hicri 1319'da dedem Mehmet Emin'in babası olan Melle Ali Dede vefat edince mütevellilik büyük oğlu Ahmet Efendi'ye, onun da ölümünden sonra ikinci oğlu Mahmut Hulusi Efendi'ye geçiyor. Mahmut Hulusi dedemin ağabeyi aynı zamanda.

Mütevelli Mahmut Hulusi Efendi, vakfı zapt edilmekten kurtarmak için 1333'te Siirt Şeriye Mahkemesi'ne dava açmak zorunda kalmış. Almış olduğu, 29 Kânunuevvel (Kasım) 1335 tarih ve 94/337 sayılı mahkeme kararı, vakıflar şurasının Kânunusani (Aralık) 1335 kararına müsteniden 20 Cemaziyelahir 1337 tarihinde südur eden irade-i aliye mucubince evkafı humayun kuyudu vakfiyesince 305/2945/1252 numarayla kayıt ve tescil olunuyor.

İşte açıkladığım bu mahkeme ilamına ve Osmanlı idaresi zamanında verilmiş olan ailemize ait vakfiyeye göre ve Şeyh Halef Camii'nin ilk onarımının da caminin üzerinde yazıldığı gibi 1536 tarihi olduğu dikkate alındığında, 16. yüzyılın yarısında yaşadığı bilinen en büyük ecdadımız Abdullah oğlu Hüseyin'in üçüncü oğlu olan Hacı Mustafa Efendi'nin torunları olduğumuz açık ve net biçimde görülmektedir. Daha sonra Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu Hoca Bekir Efendi, onun da ölümüyle onun oğlu Hoca Ali Efendi geliyor.

Hoca Ali Efendi 1319'da, yani miladi olarak 1901'de ölüyor. “Melle Ali Dede” lakaplı Hoca Ali Efendi ölünce çocukları Hoca Ahmet Efendi, Hoca Mahmut Hulusi Efendi, dedem Mehmet Seçkin Efendi ve en küçüğü olup Adana'da Ermenilerle yapılan savaşta şehit düşen Abdullah gelmektedir. Adlarını rahmetle andığım dedem ve kardeşlerinden hiçbiri hayatta değildir.

Yaşayanlara gelince, büyük amcamız Molla Ahmet'in torunları halen İstanbul Üsküdar'da yaşamaktadır. Hoca Mahmut Hulusi Efendi'nin Abdülrahim, Ali Rıza, Ziya ve Kemal adındaki çocukları hayatta değil. Abdülrahim'in Hifzullah ve Hikmet adındaki çocukları Bursa'da, Nafiz ise Gönen'de hayatını sürdürüyor (Fethi adındaki oğlu da hayatta değil). Kemal'in bir oğlu Bursa'da.

Hayatta olmayan Mahmut Hulisi'nin oğlu başöğretmenlik yapan Ali Rıza Seçkin'in ilköğretim müfettişi olan oğlu Orhan Seçkin, Burhan Seçkin,

Hulusi Seçkin, İlhan Seçkin; kızları Sabriye, Ayten (kardeşim Sami Seçkinin eşi) Nurten, Gülten İstanbul'da yaşamaktadır.

Hoca Mahmut Efendi'nin Ali Rıza'dan sonra gelen oğlu Ziya Seçkin'in kızı Güneş, oğlu Avukat Nedim Seçkin hayatta bulunmamaktadır. Ailemizde benden sonra Yargıtay üyeliğine seçilen Emin Seçkin Ankara'da, kızı Sabahat İstanbul'da yaşamaktadır.

1319 yılında Siirt'te ölen büyük dedemiz Hoca Ali'nin en küçük oğlu olan M. Emin Seçkin (dedem) din bilgini olmanın yanında kendini yetiştirerek birçok memuriyetlerde bulunduktan sonra, bir ara manifatura, daha sonra koyun ticaretiyle uğraşmıştır. Son seçildiği arazi yazılma komisyonu başkanı olarak gittiği Şırnak'ta görev başındayken vefat etmiştir. Oğlu İhsan'ı gölde yüzerken kaybeden M. Emin'in ölümünden sonra geride bıraktığı oğlu, babam olan Aziz ve kızları, halalarım Azize ve Hatice'den ne yazık ki hiçbiri hayatta değildir.

Tamamı Siirt'te geçen memuriyet hayatını 1954'te emekli olarak noktaladıktan sonra İstanbul'a gelip yerleşen ve 10 Kasım 1991'de aramızdan ayrılan rahmetli babam Aziz Seçkin hayatını çocuklarının eğitimine adayan örnek bir babaydı. Geride bıraktığı çocukları Hilmi, Av. Mazhar Seçkin, Lise Müdürü Sami Seçkin, Eczacı Leman Seçkin, Türkan Tahmas, ticaret hayatını seçen Muzaffer ve Cevat Seçkin İstanbul'da yaşamaktadır. Bu kitabı hazırlarken Av. Mazhar Seçkin 18 Mayıs 2015'te aramızdan ayrılması ailemizi derin bir üzüntüye boğmuştur.

Aziz Seçkin'in en büyük oğlu olan ben Hilmi Seçkin'in çocukları Fransızca öğretmeni ve Divan Otel'in yönetici kadrosundan emekli Harika Seçkin, avukatlık bürosu sahibi Şahika Can, Doğan Holding'ten ayrılan Derya İstanbul'da yaşamaktadır. Seçkin ailesinden söz açılmışken beni hayata bağlayan birbirinden sevimli üç torunumdan söz etmeden konuyu kapatmak istemiyorum. Büyük torunum Elvan, İstanbul Bilgi Üniversitesi'ni 2011'de bitirdi. Londra'da sosyoloji üzerine masterini tamamladıktan sonra doktora yapmaktadır. Ezgi, Sabancı Üniversitesi'ni bitirdi, şimdi Edinburgh'da master yapmaktadır. Kızım Derya'nın oğlu Arda Üsküdar Amerikan Koleji'nde eğitimini sürdürüyor.

Görülüyor ki 16. yüzyıldan günümüze kadar tanıtımını yapmaya çalıştığım Seçkin ailesi, tarihsel yapısıyla okumayı seven, kültürel çalışmalara ilgi duyan, vali, paşa, Yargıtay üyesi, profesör, yüksek öğretmen, hukukçu olarak üst kademelere yükselen bir yapıya sahiptir.

AİLEMLE HER ZAMAN GURUR DUYDUM

Kanımca, yaptığım açıklamalar Seçkin ailesinin yüzyıllara dayanan tarihçesini, köklü aile yapısını az da olsa aydınlatacak niteliktedir. En büyük di-

Ayakta soldan itibaren; Sami Seçkin, Muzaffer Seçkin, Mazhar Seçkin, Cevat Seçkin. Oturanlar soldan; Hilmi Seçkin, baba Aziz Seçkin, Türkân Seçkin.

leğim, 16. yüzyıldan bu yana Türkiye'de varlığını gelişerek sürdüren Abdullah oğlu Hüseyin'in ceddinden gelen Seçkin ailesinin, ülke bütünlüğünde yapı taşlarından biri olmasını sürdürmesidir. Sunabildiğim anlatımlar büyük dedelerimin para, pul peşinde koşan kimseler olmadıklarını; hayır, ihsan, yardım gibi faziletlere sahip bulunduklarını kanıtlamaktadır. Onların torunları olan bizler bu meziyetlerine bakarak "Ne güzel adamlar, bu dünyadan gelmiş geçmiş örnek olmuş insanlar" diyebiliyorsak bu bizim için onurdur. Bizlere düşen görev onların manevi miraslarına, pırıl pırıl düşüncelerine sahip çıkmaktır. Ben, aşıladıkları manevi değerleri benimseyerek dedemden, babamdan çok şey öğrenerek bugünlere geldim.

SEFERBERLİK ANILARI

"ASKERİ KIRDIRAN OSMANLI PAŞASI"

Tarih sayfalarını çevirirseniz milletlerin kaderinde parlak zaferler yanında acı yenilgilerin de yaşandığını görürsünüz. Viyana kapılarını zorlayan Osmanlılar, büyük bir imparatorluk döneminden sonra, bu kapılardan kanlı biçimde dönmek zorunda kaldı. Karlofça, Pasarofça Antlaşmaları bu yenilginin göstergeleriydi.

Ardından Trablusgarp, Balkan ve nihayet Birinci Dünya Savaşı artık ibrenin yerinden oynadığını gösteriyordu. O sıralarda Rumeli toprakları elden gitmiş; Sırplar, Bulgarlar, Arnavutlar bağımsız devlet hâline gelmişti. Aslında Türkiye'nin ağır bedeller ödeyerek yaşadığı bu olayların temelinde sarayda yaşanan zevk ve eğlence alemlerinin, altından kalkılamayan dış borçların, teokratik ortaçağ saltanatının yattığı açıkça görülür. Ayrıca şöyle ya da böyle başa geçen İttihatçı paşaların da başımıza açtığı badireler de az değil.

Mehmet Emin dedem İttihat ve Terakki'den hoşlanmazdı. Enver Paşa için "Ağır kış şartlarına rağmen Sarıkamış'ta Allahuekber Dağları'nda Ruslara karşı savaşmakta direnen, 90 bin askerimizi kırdıran adam," derdi. 120 bin askerimizin 90 bini Ruslara değil, kara yenilmiş. Birinci Dünya Savaşı felaketini de Türkiye'nin başına saran adam da Enver Paşa'ydı.

1913'te Balkan Harbi'nin patlak verdiği, yenilgiden sonra çaresiz kalıp göç edenlerin yollara düştüğü, dahası koleranın insanları kırıp geçirdiği dönemde dedem, durduk yere nasıl sürgüne gönderildiğini anlatırdı. Babaannem yürekler acısı o yıllar için "Allah bu memlekete bir daha böyle acı günler göstermesin" derdi. "Açlık, hastalık, yoksulluk ve sefalet, bir lokma

ekmeğe muhtaç olma hepsi bir araya gelmişti. Biz o yıllara 'seferberlik yılları' derdik. Aç kalan insanlar ot aramaya çıkardı, bulamayanlar da kedi, köpek yemek zorunda kalırdı. Dedenle sürgüne gidiyorduk. Geçtiğimiz yerlerde insan yüreğinin kaldıramayacağı acı manzaralar vardı. Yol kenarında uzanan cesetler, duvar dibinde kıvrılan çuhalara sarılmış insan cesetleri kanımızı dondururdu."

Babaannemin sözünü ettiği ve kurunun yanında yaşın da yandığı o karmaşada, halka karşı sorumluluklarını yerine getiremeyen devlet, siyasi tercihlerini halk üzerinde baskı kurma politikası şeklinde gösterirdi. Halk çaresizdi. Sıkıntılarını memleketin güvendiği akil önderlerine taşır, onlardan medet umardı. Rahmetli dedem, karşılığında hiçbir şey beklemeksizin, komşularına, akrabalarına kapılarını açık tutan bir gönül adamıydı.

Gördüğüm kadarıyla önüne gelen sorunları çözmede bir hâkimden farksız davranırdı. Bir tek cübbesi eksikti. Mirasla gelen taşınır eşyayı taksim eder, bağ ve bahçelerin sınırlarını çizer, yazılı belgelere bağlardı.

Emin Dedem görmüş geçirmişti, asil bir yüzü vardı. Çevresinde zekâsıyla tanınırdı. Aşiret reisi değildi, dini bir cemaati de yönetmiyordu. Onu güçlü kılan şey saygın bir aileden gelmesiydi. Dedeleri de dönemlerinde halkın baş tacıydı. Toplumdan gördüğü sevginin ve saygın kişiliğinin günün birinde başını ağrıtacağını hiç düşünmemişti. Etkin kişiliği, akil önderliği nedeniyle beklemediği anda gerekçe gösterilmeden sürgüne yollanacağını öğrendiği gün yıkılmıştı. Ama yapacağı bir şey de yoktu. Kendisini dinleyecek ne bir makam ne de merci vardı. Herkes gibi o da susmak zorundaydı. Ne var ki onu sevenlerin tepkileri gecikmedi. Vali yaptığının yanlış olduğunu anladığı hâlde kararını değiştirmedi. Sürgün yeri olan Sivas, Diyarbakır'a çevrildi. Abdülhalik Renda Siirt valisi olunca evine dönebildi. Ne var ki haksız karar ailemizi derinden yaralamıştı. Mehmet Emin de her zaman bu hukuksuzluğu yüreğinde hissetti.

DEDEM ALMAN HAYRANIYDI

Sürgündeki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Ferdinand, 28 Haziran 1914'te Saraybosna'da bir Sırp milliyetçi tarafından vurulur ama olay kapanmaz, Birinci Dünya Savaşı'na neden olur. Osmanlı, Almanya'nın yanında bu savaşa katılır. Mehmet Emin Diyarbakır'da sürgündedir. Memleketinden ayrılırken yanına aldığı üç beş parayla bir dükkân açar. Oğlu Aziz (babam) onu yalnız bırakmaz. Birlikte ufak ticarete başlarlar. İşleri de iyi gider. Bir gün Silvan'daki akrabalarına gittikleri akşam yemeğinden sonra eve geç dönülür. Yolda bir Alman askeri kıtası önlerine çıkar. Başta bir şey anlamazlar. Ama şaşkınlıkları uzun sürmez. Askerler, Birinci Dünya Savaşı'nda aynı cephelerde savaştığımız Alman askerleri... Bir depodan

aldıkları mühimmatı bir cephaneliğe taşıdıkları anlaşılır. Ancak mühimmatın ağır olduğu M. Emin'in dikkatinden kaçmaz. Onlara yardımcı olmayı düşünmeye başlar. Arkasında duran Aziz'e döner ve feneri elinden aldıktan sonra "Oğlum bunlar hem misafirlerimiz hem müttefiklerimiz, yardım edelim," der. Yardım deponun önüne gelinceye kadar sürer. Ama her şey orada bitmez. Çok şık üniformalı Alman subayı bir anda kıtasının başına geçer.

Dedem Mehmet Emin Efendi.

Askerler aldıkları komut üzerine merasim kıtası hâline gelen subay ve erleri, Mehmet Emin ve ailesine duydukları minnet ve şükrana askeri selam vermek suretiyle sokağın köşesini dönünceye kadar devam eder. Mehmet Emin, Alman subayının bu centilmence hareketini unutmaz. Kıtasına kadar gidip subayı tekrar görmeye karar verir. Sonunda subayın bulunduğu kışlaya alınır. Ancak adının Hans olduğunu öğrendiği subayı o gün bulamaz fakat Mehmet Emin için konu kapanmaz, Hans'ın arkadaşı olan bir subay yardımcı olur ve Hans'ın orda olacağı günü Mehmet Emin'e söyler. Böylece bir hafta aradan sonra Mehmet Emin ile Hans'ın görüşmesi sağlanmış olur.

Gelişen bu dostluk havası içinde aynı zamanda ressam olduğu anlaşılan Hans, kendisini arama nezaketini gösteren Mehmet Emin'i çok sever ve çizmeye karar verdiği portresini, birkaç ziyaretten sonra tamamlar. Altına tarih ve imzasını attıktan sonra da, Türk-Alman dostluğunun bir anısı olarak o portreyi dedeme armağan eder.

Dedemin Almanlar hakkındaki ilginç anıları sadece bu kadar değil. Yine Birinci Dünya Savaşı'nda, dürüstlüğüne tanık olduğu Alman şoförlerini şöyle anlatır: "Savaş sırasında devlet tüm sivil araçlara el koymuş. İlgili makamlardan belge alınmadıkça bir yerden bir yere gitmek mümkün değil. Belge alanlar da belli noktalardan geçen, Alman-Türk-Avusturya arabalarını beklemek zorunda..."

Mehmet Emin bir gün bir yolcusunu geçirmek için istasyona gider ve araba beklemeye başlar. Elinde vesikası var, ama savaş şartlarında vesika mesika dinleyen yok. Türk-Avusturya arabaları gelir ama kimseyi almadan geçer. Eldeki vesikayı havaya kaldırıp göstermenin bir anlamı olmayınca dedem bayağı bozulur. Çünkü şoförlerin (Türk-Avusturya) bir kısmı baş

parmağıyla şahadet parmağını birleştirip para isterler. O arada biri dedeme yaklaşır ve “Amca hiç canını sıkma, bekle. Az sonra Alman şoförleri geçer, sadece vesikası olanları alır. Parmaklarıyla para işareti yapanlara bakmadan basar gider,” der. Az sonra bir Alman arabası yanaşır, dedem vesikası olan yolcusunu arabaya yerleştirip evine döner.

TEHLİKELERLE DOLU ÇOCUKLUK YILLARIM

ÇOCUKLUĞUM GARZAN'DA GEÇTİ

1932'de köy havasındaki Garzan, Siirt'e bağlı ilçe merkeziydi. İlçede sokak ortasından geçen insanlarla, ahıra dönen ineklerin bir arada volta atmasına doğal gözüyle bakılırdı. Garzan'ı köyden farklı kılan şey kaymakamlıktı. Kaymakamın önemli görevleri arasında bölgenin asayişi, jandarma birlikleri ve karakollarla ilgilenmek vardı. Belediyesi olmayan kasabanın düzeni, temizliği ve bakımı o kadar önemli değildi. Alışılmış düzen nasılsa sürüp gidiyordu.

İlçe merkezinin soğuk kışları, kurak ve sıcak geçen yazları çekilecek gibi değildi. İlaçlanmayan bataklıkların ürettiği sivrisineklere karşı babam, damda yattığımız tahtaların çevresini saran tülden cibinlikler almıştı. Yaz uykusunu insana haram eden sivrisineklerin yüzlerde açtığı "şark çıbanı" adı verilen yaralar iyileşse de iz bırakırdı. Küçücük Garzan bir gemiyi dolduracak insan kapasitesine sahip değildi. İki bakkal dükkânı, bir o kadar manifaturacı kasabanın ihtiyacını karşılamaya yeterdi. Tek kasabın kestiği etler açıkta satılırdı.

Memurun stres atabileceği tek yer memurlar kahvesiydi. Kapalı mekânlarda gün boyu vatandaşın dertlerini dinlemekten usanan memurlar; açık havada kahve önüne sandalyelerini atar, çaylarını kıtlama şekerle içerken aznif ya da tavla oynardı. Tek eğlenceleri buydu. Kahveci gece yanan lüks lambasının masraflarını çıkarmak için tek başına çalışmak zorundaydı. Memurların tek şikâyeti, filolar hâlinde kahveye dalan kara sineklerdi. Akşamdan tavana asılan helezon şeklindeki sinek yapıştırıcıları da olmasa, ne aznif ne tavla ne de kağıt oyunlarının lafı bile olmazdı.

Yürekler acısı Garzan, tarihçilere göre önemli bir yere sahipti. Ona adını veren Erzen şehrinin tek mirasçısıydı.[1] Ne var ki tarihi önemine rağmen ömrü billah yüzü gülmeyen bir ilçeydi. Erzen şehriyse İslâmiyet döneminde son derece gelişmiş olmasına karşın, 942'de Bizanslılar, 1049'da Oğuzlar tarafından yakılıp yıkılmıştı. Erzen, Garzan'a iki saat uzaklıktaki Bajar Harap'ın (Harap Şehir) bulunduğu yerdedir. Garzan'ın talihsizliği bu kadarla da bitmedi. 1942'de de ilçe merkezinin Kurtalan'a taşınmasıyla son darbeyi yiyen Garzan unutulan eski bir ilçe olarak kaldı.

KÜÇÜK YERLERDE YAŞAM ÇOK ZORDU

Çocukluk günlerim Anadolu'nun unutulmuş, uzak bir coğrafyasında geçiyordu. Sade bir yaşam tarzım vardı. Çamurdan geçilmeyen sokaklarda yürümek beni kahrederdi. Annem çamurlu ayakkabılardan evi temiz tutamadığından şikâyetçiydi. Kirli paçalardan bıkmış usanmıştı. Üstelik o tarihlerde çamaşır makinesi de yoktu. Ütünün olmadığı yıllarda insanlar elbiselerini düzleştirmek için ısıtılmış ağır taşları kullanırdı. 1932'lerde kömürle ısıtılan ağır demirli ütüler henüz evlere girmemişti. Ütü alışkanlığının olmadığı o yıllarda, rahmetli annemin güzel giyinme merakı vardı. Sarışın, yosun yeşili gözleri, ince ve uzun görünümüyle güzel bir ev kadını olduğu kadar, adından söz ettirebilen, kara çarşafı sırtından atan ilk cumhuriyetçi hanımefendilerdendi. Giyim tarzına gösterdiği ilgi büyüktü. Babamın Diyarbakır'ın lüks mağazalarından aldığı şık pardesüleri zevkle giyer, eşarplarını takar, hanım toplantılarını kaçırmazdı. Mutiye Hanım'ın belirgin özeliklerinden biri az konuşmasıydı. Bulunduğu sohbetlerde dedikodu yapan hanımlara en büyük cevabı suskunluğunu korumaktı.

Pazar alışverişlerimiz, odacımız Süleyman tarafından yapılırdı. Yerleşmiş olan bu geleneğe göre, memurlar pek çarşıda görünmezdi. Süleyman, her sabah erkenden kapımızı çalar, eline tutuşturduğumuz koca sepetleri alır, alışveriş işini hallederdi. Bolluğun yaşandığı o yıllarda kavun, karpuz evlere küfelerle taşınırdı. Üretilen sebze ve meyveler sadece iç pazarda müşteri bulurdu. Halk sıkıntı içinde sayılmazdı. Yağ, şeker ve un gibi temel gıda maddeleri her eve giren maddelerdi. Geride kalan seferberlik yılları unutulmuştu.

Evin en yaramazı, yerinde duramayan küçüğü kucağımızdan düşürmediğimiz; üç yaşındayken babamın tepesine çıkmaya bayılan Türkan'dı. Türkan, ailenin ilk ve tek kızıydı. Yaramazlığının yanında sevimliliği de bize her şeyi unutturmaya yeterdi. Evden kaçtığı zamanlarda annemi çıldırma noktasına getirirdi. Babamı kahvede bulamadığı zaman ayak ayak üstü-

1 Bkz. Bekir Sami Seçkin, *Başlangıçtan Günümüze Siirt Tarihi*. İstanbul: İstanbul Siirtliler Derneği, 2006.

ne atıp çay ısmarlamayı severdi. Asıl kıyamet de o zaman kopardı. Elinden tutup eve getirmek de onu annemin elinden kurtarmak da bana düşerdi.

Annem sofrada yumurtanın tazesini severdi. Bahçemizin bir köşesinde Süleyman Efendi'ye kümes yaptırmıştı. Günde beş altı yumurta toplamak da Mazhar ile benim işimdi. Bir ara kemiklerimiz güçlensin diye, kümesten aldığımız yumurtaların birkaçını çiğ içmeye başlamıştık. Çok geçmeden annem işin farkına vardı. Bizi dövmedi ama güzel bir nasihat çekerek bizi vazgeçirmişti.

BABAMIN KENDİNE ÖZGÜ YÖNLERİ VARDI

Aziz Seçkin'in belirgin yönleri vardı. Etkinliği, güven veren kişiliğiyle sevilirdi. İnce ve uzundu. Soylu, düzgün hatları vardı. Çok sevdiği çocuklarıyla şakalaşmazdı. Araya bir mesafe koyar, o mesafeyi değiştirmezdi. At binmek, kısa gezilerde yanında dürbün ve tabanca bulundurmak gibi alışkanlıkları vardı.

Bazen beklenmedik zamanlarda eve pahalı hediyelerle dönmeyi, sürpriz yapmayı pek severdi. Bir defasında, bir elinde Sahibinin Sesi marka gramofon diğer elinde plakların olduğu bir çantayla eve dönmüştü. O sıralarda çoğu ailede olmayan gramofon, hepimizi heyecanlandırmıştı.

Kütüphanenin, kitaplığın pek bilinmediği o dönemde Aziz Seçkin'in özel kitaplığında Napolyon Bonaparte, Atatürk, Ziya Paşa, Tevfik Fikret, Cleopatra, Kristof Kolomb gibi eserler olması dikkatimi çekmiş, bana küçük yaşta kitap okuma alışkanlığı kazandırmıştı.

Babam Aziz Seçkin.

RAHMETLİ DEDEM FESİ, SARIĞI, CÜBBEYİ BIRAKMIŞ, FÖTR ŞAPKAYI SEVMİŞ

Genç yaşında fesi, sarığı, cübbeyi dini inançlarına bağlı kalmak şartıyla bir kenara bırakan dedem fötr şapkayı sevmiş ama düz yakalı mintan gömleğinden hoşlanmamış, onun yerine sırtı-

na geçirdiği Frenk gömleğinin yakalarını güzel desenli (hâlâ sakladığımız) kravatlarla birleştirmiş ve aynanın karşısına geçerek "Şimdi oldu," dedikten sonra seçildiği belediye meclis üyeliği görevi için sokağa çıkıp halkın arasına karışmış. Hatırladığım kadarıyla dedem, ütülenmiş çakı gibi pantolonların üzerine giydiği modern ceketleriyle, takım elbisesiyle halkın sevdiği beyefendilerden biri olarak toplumda saygı uyandıran bir kişilikti.

Kısacası Seçkin ailesinde sarık modası dedemle kapanmış, dedem halkevinde düzenlenen Cumhuriyet Balolarına davet edilen ailelerin başında yer almış bir aydındı.

Diğer bir anlatımla, imparatorluğun son yıllarını yaşayan Mehmet Emin yeniliklere açık olmayı sevmiş, yeni Türk alfabesini kendi kendine öğrenmiş, açıktan sınavlara girerek bütün derslerden "Aliyül âla" yani "pekiyi" almak suretiyle diploma almaya hak kazanmış bir isimdi. Gösterdiği üstün performansı sayesinde dedem, o dönemde de itibarlı makam sayılan Mal Müdürlüğü'ne kadar yükselebilmiş.

ÇOCUKLUĞUMUN İLK YILLARINDA ANNEM SIRTINDAKİ KARA ÇARŞAFI ÇIKARDI

Annem ile Babam...

Çocukluğumun ilk yıllarından hâlâ hatırımda kalan anılardan biri babaannemin ve annemin peçe takmasalar bile, sırtlarından henüz çıkaramadıkları kara çarşaflardı. En yakın komşularına giderken bile bu kara bezleri giymeden evden çıkamazlardı. Babam bir gün bu bez parçalarına son vermek için eve kocaman paketlerle dönmüştü. Hepimiz çok şaşırtmıştık. Meğer o gün Seçkin ailesinde çarşafı büzüp atma, onun yerine modern bir kıyafet olan manto giyme bayramı vardı. Rahmetli babamın çabasıyla o bayramda kara çarşaf tarihe karıştı. Yerini şık duran modern mantolar aldı. Yine hâlâ hatırlayabildiğim bir başka anım da son derece reformist olan Siirt valisiyle ilgili. Rahmetli Sakıp

Beygo, eğitim merkezleri sayılan Halkevleri çalışmalarına önem veren bir valiydi. Siirt'te memurların belediye meclis üyelerinin eşleriyle katıldığı ilk Cumhuriyet Balosu'nun açılışını o yaptı. Amacı halkı yeniliklere alıştırmak, toplumu çağdaşlaştırmaktı. Eve alınan o güzelim mantolar da ilk kez, benim de katıldığım o baloda giyildi.

ÇOCUKLUĞUN SORUMSUZLUĞU

Garzan'da doğayla iç içe geçen bir yaşam tarzım vardı. Ballıbabalar, papatyalar, gelincik tarlaları gibi Garzan'a renk katan bitkilere yakın olmayı severdim. Gezdiğim kırlarda en büyük zevklerimden biride papatya falına bakmaktı. Kırlara çıkar, topladığım papatyaları avucumun içine alır, sınıfımı geçip geçemeyeceğimi yapraklarını tek tek yolarak anlamaya çalışırdım.

Çocukluğum dar alanda, hap kadar küçük bir kasabada geçiyordu. O günlerde yaşadığım tehlikeleri, sorumsuz davranışlarımı şimdi daha iyi anlıyorum. Oturup düşündüğüm zaman, verilecek bir cevap bulamıyorum. Dahası, "Bu çılgınlıkları ben mi yaptım?" diyorum. Ama şöyle bir şey de vardı. Okuldan gelir gelmez çantamı bir köşeye fırlatıp, bazen ferahlamak için kendimi sokağa atardım. Çünkü elektriğin olmadığı, sinemanın, kütüphanenin, parkın ne olduğunun bilinmediği kasabada boş zamanımı nasıl değerlendirebilirdim ki? Çocukluk zevklerinden, bir çocuğun özlemini duyacağı her şeyden yoksundum. Çölde susayan bir insandan ne farkım vardı?

Kamyonlar, arabalar toz kaldırarak bir bir evimizin önünden geçer, ben de onları izlerdim. Karşı koyamadığım bir arzu vardı içimde. Ağaçları bol bir bahçede dallara asılmak, kurulu bir salıncakta sallanıp keyif çıkarmak istiyordum. Ama bunlardan hiçbiri yoktu.

Bazen beklemediğim bir manzarayla karşılaşırdım. Üzerine ne eyer ne palan vurulmuş, sırtlarına binilmemiş sıpalar, sevimli hayvancıklar oynaya zıplaya o kadar güzel geçerdi ki önümden, başımı çevirip bakmak ya da bir anda sırtına atlamak geçerdi içimden.

Başıma ne geleceğini hiç düşünmeden, biraz da risk alarak bunlardan birinin sırtına atladım. Amacım beş on metre gittikten sonra hayvancağızın sırtından inmekti. Biraz koşturacak, azıcık da zıplatacaktım, hepsi o kadar. Ama gel gör ki sevimli dediğim merkep sıpası, öylesine inat, öylesine kızgın, kendisinden hiç beklenmeyen tepkiler gösteriyordu ki, ne yapacağımı şaşırırdım. O inatlaştıkça benim de inadım arttı. Yere çakılmamak için, ayaklarımla gövdesine sıkı sıkıya yapıştığım gibi, elimle yelelerine de sarılırdım. Ama arka arkaya savurduğu tekmelerle beni yıkamayacağını anlayınca yeni taktikler geliştirerek, vücudunun arka bölümünü havaya kaldı-

rarak dengemi bozmanın yollarını çok iyi biliyordu. İş o noktaya gelince hayvana daha fazla eziyet etmenin anlamı kalmadı. Tam kendimi üzerinden atma hamlesi yaptığım sırada, beklemediğim ani bir kalkışıyla beni yere yıkması bir anda olurdu. Sağ kolum incinmiş, dizim de çürümüştü. Toz toprak içinde perişandım. Eve gidince anneme ne diyecektim? Neyse ki anneme görünmeden gömleğimi değiştirmeyi becerdim. Ama kolumdaki ağrılar haftalarca sürdü. Annem nedenini öğrenemedi. Sonunda olay anlaşılmıştı ama ceza vermenin ne zamanı ne de yeriydi.

TELGRAF DİREĞİNİN TEPESİNDE NE İŞİM VARDI?

Dedem bazen anlatırdı, ben de dinlerdim. Büyük dedelerimiz, dönemlerinin bilim dili olan Farsça, Arapça okumuş, çevrelerini aydınlatmaya çalışmış ulema sınıfın temsilcileriydi. Osmanlı'nın son yıllarında, babam da Siirt'te okuyan az kişiden biriydi. İkisi de devlet hizmetini tercih etmişti. Ben böyle bir aileden geliyordum. Akılcı bir düşünceye göre benim evden okula, okuldan eve gidip gelen uslu bir çocuk olmam gerekiyordu. Ama nerde? Okul dışı kalan zamanımı değerlendirebileceğim yerler yoktu. Ne kaymakamın oğlu ne jandarma komutanının çocuğu... Ayağını topa atacak çocuk yoktu. Top yok, saha yok, bisiklet yok... Sinema, tiyatronun adını bilen dahi yoktu.

Evimiz kasabanın ana caddesi üzerindeydi. Geleni geçeni gözetlerken bazen gözüm evimizin karşısında, burnumuzun dibinde dikilmiş eğri, büğrü, bir telgraf direğine takılırdı. Kuşlar döner dolaşır hep tepesine konardı. Ben de onları seyrederdim. İlgi alanlarım arasında bu kuşlar da vardı.

Direkler arası teller yerli yerine oturtulmadığı için çoğu kez kopar, postacılar da onları toplamaya gelirdi. Böyle bir gündü. Dirseklerimi pencereye dayamış, gelen geçeni seyrediyordum. Telgrafçı geldi. Direklere tutunmak için ayaklarına çivili bir şeyler taktı. Kopan telleri topladı ve direğin tepesine yeniden yerleştirdi. Sedef rengindeki fincanları da temizledikten sonra gitti. Gittikten sonra beni bir merak sardı. Direğin tepesine çıkıp kuledeymişim gibi etrafı seyretmek istedim. Direğin yanına gittim. Direğe tutunabilmek için çoraplarımı bir güzel çıkardım. Birkaç dakika içinde kendimi direğin tepesinde buldum. Kuş gibi hafiflemiştim. O güne kadar da böyle bir şey yapmadığım için geleni gideni seyrederken kalbim küt küt atıyordu. Ama manzara şahaneydi. Az sonra kendimi toparladım. Biraz daha kalsam gelen geçen herkesin gözleri üzerimde toplanacak ve her kafadan bir ses çıkacaktı. Biriken enerjimin bir kısmını harcamış olarak direkten indim.

KAYMAKAMLIK VARKEN MUHTARLIĞIN LAFI MI OLURDU?

Rivayete göre zamanında halk arasında Garzan kaymakamlık mı yoksa muhtarlık mı tartışması hararetli biçimde yaşanmış. Kimilerine göre gelen kaymakamlar halka muhtarlık dönemini unutturamamış, fark yaratamamış ve şöyle bir olay gelişmişti:

Adamın biri çıkmış, Garzanlılarla dalga geçmek için; "Yahu ne şanslı insanlarsınız siz böyle bir ilçede yaşıyorsunuz," diye ortaya bir laf atmış. Bu sözlere canları sıkılan Garzanlılardan biri adama ters ters baktıktan sonra "İyi de bunun bize ne faydası var?" diye sormuş. Adam da "Kardeşim, muhtar gitti yerine kaymakam geldi daha ne olsun?" deyince kalabalık arasından bir başkası dayanamayıp söze karışmış: "Yahu sen ne diyorsun? Biz sık sık giden muhtarı arıyoruz, keşke gitmeseydi diyoruz, hiç değilse ara sıra adamın yüzünü görüyorduk," demiş.

NE BADANASI NE BOYASI, BİNALARIN ÂLÂSI

Garzan, Osmanlı dönemimde olsun cumhuriyet döneminde olsun hep şanssızlıklar yaşamış. Vakti zamanında ilçe merkezi Zokayt Köyü'ne taşınınca halk küplere binmiş. İstekleri yerine gelsin diye "Beybo" köylüleri olarak çoluk çocuk kolları sıvamış, on odalı bir bina yapmış ve "Alın işte!" diyerek binayı hükümete bağışlamışlar. Böylece ilçe merkezi 1888'de tekrar köylerine taşınmış. Benim anlatacağım konak da işte bu konak.

Günün birinde Garzan'a bir kaymakam atanmış. İlçe jandarma komutanı da onu karşılamaya çıkmış. İkisi de at üzerinde konuşa konuşa Garzan'ın içlerine kadar sokulmuş. O sırada kaymakam, "Komutan, bu köyü geçtikten sonra daha çok yolumuz var mı?" diyecek olmuş. Ne cevap vereceğini şaşıran üsteğmen, mahcubiyet içinde kaymakama dönerek "Sayın kaymakam, az sonra atlarımızdan inip, gördüğünüz bu hükümet konağına gireceğiz, siz de kaymakamlık makamında oturacaksınız," deyince bu sefer şaşırma sırası kaymakama gelmiş; dayanamamış, "Desene komutan, badanası yok, boyası yok, bu koca binaya milletin göndere çekilen bayrağı da olmasa, buranın ilçe olduğuna kim inanır," demiş.

CUMHURİYETİN NİTELİKLİ, YETENEKLİ ÖĞRETMENLERİ

1932-1933 yıllarıydı. Rahmetli babam memurdu. Yerimiz sürekli değişiyordu. Bir elde hurç, denklerin biri bağlanırken diğeri çözülüyordu. İlk hatırladığım yer 1517'de Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra unutulan, bizim gittiğimiz tarihlerde Siirt'e bağlı bir ilçe olan Garzan'dı. Bakımsız kaldığı için köyden farkı yoktu.

Özel İdare'nin başında olan babamın emrinde kâtipler, tahsildarlar, müstahdemler vardı. Babam gözümüzde çok büyüktü. Halk arasında sevi-

len, takdir gören dürüst bir memurdu. Annem okula gitmeyen jenerasyondan geliyordu. Ama evlatlarına kol kanat geren eğitimlerine özen gösteren örnek bir anneydi.

Babam o günün koşullarında bile eve *Akbaba, Tasvir-i Efkâr, Tercüman-i Ahvâl* gibi yayınları taşımayı çok sever, bizim bilgilenmemizi isterdi. Gazete, dergi ve Remzi Kitabevi'nden yayımlanan kitaplara olan düşkünlüğü ona saygın bir kişilik kazandırmıştı.

Cumhuriyetin yeni kurulduğu yıllarda, yeni rejimi alkışlayan halk için cumhuriyet aydınlık, çağdaşlık demekti. Cehaletle savaşılması gerekiyordu. Atatürk toplumu hurafelerden, cehaletin neden olduğu sömürü düzeninden kurtarmak için ülke genelinde topyekûn bir hamle başlatmıştı. memleketin dört bir yanında mahalle mektepleri açıldı. Okuma çağındaki çocuklara, yetişen gençlere ışık tutan, çağdaş eğitim veren okullar açıldı. Nitelikli, cumhuriyetçi kadrolar yetiştirildi.

Oysa o yıllar çimentonun, demirin olmadığı, ahşabın ancak tavan aralarında kullanıldığı, insanların derme çatma toprak evlerde oturduğu dönemdi. Kışın yağan karlar, çöken çatılar tehlike yaratıyordu. Ev sahibimiz bazen evin damına çıkar, yağan karları kürekle temizlerdi.

Türkiye savaşlardan yeni çıkmıştı. Tükenmiş bitmişti. Yoksullukla boğuşurken, üstelik Osmanlı'nın bıraktığı borçları ödemekteydi.

Ülkenin ayakta durabilmesi için Atatürk büyük bir ekonomik hamle başlattı. Fabrika bacaları tüterken, Anadolu'nun bir ucu diğer ucuna demir ağalarla örüldü. Köprüler, barajlar inşa edildi. Sanayi tesisleri hayata geçirildi. Artık halkın yüzü gülüyordu. Ama Atatürk için kalkınmanın birinci koşulu eğitimdi. O nedenle Garzan gibi bir yerde, bahçesinde spor tesisleri olan modern bir ilkokul yaptırıldı ve sadece öğrencilere değil Garzanlılara uygarlığı aşılayan öğretmenler göreve geldi.

ALTI YAŞINDA OKUL ÇANTASINI ELİME ALDIM

Garzan'da yaz bitmiş, okulun açılmasına günler kalmıştı. 1932'de Seçkin ailesinde yaşanan büyük telaşın nedeni bir ilki gerçekleştirmek ve ailenin altı yaşındaki çocuğunu okula hazırlamaktı. Pırıl pırıl bir Eylül sabahında, heyecanlı bir baba ile aynı heyecanı taşıyan küçük oğlu el ele vermiş taşlı bir yolda yürüyor. Babanın tek amacı var: Sevdiği oğlunun ufkunu açmak, onu mutlu yarınlara hazırlamak, bunun için sonuna kadar hiç bir fedakârlıktan kaçmamak... Oğlu da okullu olmanın telaşı içinde, babasının elini bırakmak istemiyor. Arada bir başını kaldırıp güvendiği babasına bakıyor, sonra açılan yolda emin adımlarla yoluna devam ediyor.

Az sonra ikisi de cıvıl cıvıl çocuk seslerinin yükseldiği okulun bahçe kapısında. Aziz Seçkin'i uzaktan fark eden iri kıyım, esmer, yağız bir adam

olan Başöğretmen Kemal Bey yaklaşıyor kendisine. Birbirlerini seven sayan iki devlet memuru bir arada. Güzel sözlerin söylendiği tatlı bir sohbetin ardından baba ayrılıyor okuldan ve o andan itibaren tıkır tıkır çalışan bir saat devreye giriyor.

Artık cumhuriyetle kazanılan çağdaş, modern bir eğitim anlayışının egemen olduğu bir okulda öğrenciydim. Okul sıralarında belki küçücüktüm, cumhuriyetin ilk kuşakları içinde geleceğin bürokrat adaylarından biriydim. Dersler, aralarda çalan ziller, bahçede kurulan ilk arkadaşlıklar, yaşanan güzel duygular okul hayatının ilk taze anılarıydı. Sağ elde kalem, sol elde defter... İki önemli dosta sahip olmuştum.

Öğrencileri için yorulan, ter döken, taze beyinleri en çağdaş bilgilerle donatmaya çalışan genç dinamik bir hocamız vardı. Hepimiz onu çok sevmiştik. Derste onu dinledikten sonra parmak kaldırıp sorgulamamız onun çok sevdiği şeydi. Kahvaltılarımı yarıda kesip koşarak gittiğim okulumuzun öğrenci sayısı iki yüzü geçmiyordu. Çoğu memur çocuğuydu. “Okul çağına gelen evladımı ne tarlada ne hayvan bakmada harcamadan okula gönderiyorum,” diyen baba sayısı binde birdi. On dördündeki kızını başlık parası karşılığında kocaya hazırlayan babaların aydınlatılmasına çalışılıyordu.

Okulumu çok seviyordum. Bana alfabeyi öğreten rahmetli hocam Hatem Taşar, benim için bulunmaz bir öğretmen, büyük bir kaynaktı. Onunla en iyi iletişim kuran öğrenci belki de bendim. Okulun kütüphane ve kitap dağıtma sorumluluğunu bana bırakmıştı. Voleybolda ben, müsamerede ben, monologlarda, Sarı Zeybek’te yine ben vardım. Okulda pinpon, basket, tenis kortu yoktu ama içinde olduğum voleybol takımını kurmuş, futbolla bizi tanıştırmıştı. Garzan, kemanı onunla tanıdı, keman sesini de ilk kez ondan dinledi. Çocuklarına tiyatro ve spor sevgisini ilk aşılayan da oydu.

Cumhuriyetin 10. yıldönümü henüz idrak edilmemişti. Keman, voleybol takımı, sergi, tiyatro gösterileri cumhuriyet öğretmenleriyle köyün içine girebilmişti. O yılların öğretmenleri sadece sınıfa girip ders anlatmazlardı. En büyük görevleri çağdaş cumhuriyet döneminin yurtsever, kültürlü, sevecen öğretmenleri olarak modern cumhuriyetin hedeflerini öğrencilerine ve halka anlatmak, toplumu bilinçlendirmekti. Değerli hocamla öğrenci öğretmen ilişkimiz Garzan’da noktalanmadı. Siirt Ortaokulu öğrencisi olduğum yıllarda, Taşar da okulun beden terbiyesi öğretmeniydi. Yıllar sonra, Siirt Ortaokulu’nda onunla yine bir araya geldik. Ama bu kez ikimiz de aynı okulun hocasıydık.

Hatem Taşar Sivaslı’ydı. Bu anlattıklarımın üzerinden yıllar geçmişti. 1951’de asteğmen olduğum memleketi Sivas’ta birbirimizi aradık. Daha

sonra ikimizin de görev yeri olan İstanbul'da bir araya geldik. Onu rahmetle saygıyla anarken nur içinde yatmasını diliyorum.

DÜNYANIN KENDİLERİNDEN İBARET OLDUĞUNU SANIYORLARDI

Sasun ilçesinin hayatımda olduğu gibi kitabımda da özel bir yeri var. Halkının yiğit, yürekli ve cömert olduğu, Osmanlı ordusunun yanı başında bütün savaşlara katıldığı tarihçiler tarafından kabul edilen Sasun; yeşilliğiyle güzelleşen, zengin kaynakları ve ünlü balıyla, benim de ilk kez hukuk öğrencisiyken gördüğüm ve sevdiğim bir ilçeydi ama biraz şanssızdı. Tarihinde, önce ilk çağlardan beri Hazzo ile birlikte Sasun mıntıkası olarak anılmış, ama Ermenilerin merkezi sayılan Ahlat'tan gelen İzüddün tarafından Sasun Kalesi düşürülmüş ve ilk Sasun Beyliği böylece kurulmuş.

Tanzimat döneminde Sasun Beyliği'ne son verilmiş ve bölgenin Garzan'a bağlanması kararlaştırılmıştı. Ancak bu da sonuç vermemiş. Yönetiminde bir sürü zorluklar çıkınca, 1853'te Sasun, Garzan'dan koparılarak tek başına ilçe merkezi konumuna getirilmiş.

Sasun, engebeli ve ulaşılması zor bir coğrafyada yer alırdı. O yüzden asayişin sağlanmasında güçlükler yaşandığı gibi, dağlardaki nüfusun vergi ve cizre ödememesi zaman zaman çatışmalara neden olmuştu.

Birinci Dünya Savaşı'nda Ruslar Bitlis'e kadar iner. Durum son derece kritik. Vatan toprakları elden gidiyor. Osmanlı asker toplamaya başlar. Silah kullanmasını bilen Sasunlular askere alınır. Rusların önünü kesmek için Sasunlularla birlikte uzun yola çıkılır. Günler geçer. Sasunlu savaşa dünden hazırdır. Kahramanlığını göstermek ister ancak bu kadar yol gidilmesine rağmen önüne bir türlü beklediği Rus askerleri çıkmaz. Canı sıkılır. Kafası karışır bu işe. Sonunda biri dayanamaz. Çünkü ömrü billah bu kadar yürüdüğü hâlde çok yer gördüğü olmamıştır. Birden çavuşuna döner, "Kusura bakma çavuşum ben bu işten bir şey anlayamadım. Padişahımızın arazisi bu kadar geniş mi?" dedikten sonra, "Çavuşum sen hiç merak etme, aha şuradan şuraya tek bir Rus askeri geçirmem. Sözüm söz," deyince çavuş şaşırır, ne cevap vereceğini bilmez. Bu kadar mert, bu kadar cesur askerinin sırtını sıvazlamaya başlar. "Hiç üzülme, fazla bir şey kalmadı," demekle yetinir. Yaşadıkları coğrafyayı öğrenemeden ruhları yurt sevgisiyle ölen Sasunlu kahramanları burada takdirle anmak istiyorum.

SASUN'UN ÜNLÜ BALI, KOZLUK'UN KAYA TUZU

1950'de görme fırsatı bulduğum Sasun'u çok sevmiştim. Doğal güzellikleriyle, dağlarından gürül gürül akan suların geliştirdiği meyve ve sebze bahçeleriyle hoşuma gitmişti. Soğuk su başlarında babamın arkadaşlarıyla dü-

zenledikleri piknikli günleri hiç unutmadım. Sasun'un toprak zenginliğini, doğasını ve de güzel insanlarını gidip yakından görmek ve önyargıya dayalı yanlışlıklardan kurtulmak lazım.

Sasun, güzelliklerini, çetin doğa şartlarından alan bir bölge. Ancak bu doğal güzellikleri yanında yüksek dağların arasında sıkışıp kalması ve bu yüzden ulaşımda çekilen zorluklar, onun dünyaya ve çevresine açılmasını zorlaştıran faktörler olarak geri kalmasına neden olmuş. Sasun, Garzan'a bağlı olduğu yıllarda, aşiretlerin elinde kalmış ve bu nedenle değerlerini öne çıkaramamış bir yer.

Çocukluk yıllarımda Garzanlılar, zamanında kendilerine bağlı olan Sasunlular'ı unutmamıştı. Sırası geldiğinde Sasunlular'ı mert ve dürüst insanlar olarak anarlardı.

Bir rivayete göre, eskiden kapalı bir havzada doğup büyüyen, dışa açılamayan Sasunlular, eksiklerini tamamlamak için kendilerine en yakın buldukları Kozluk'a giderlermiş. Devletle fazla ilişkileri olmadığı için de ticaretlerini trampa esasına göre, yani para yerine mal mübadelesi şeklinde yaparlarmış.

İyi kalpli Sasunlular fi tarihinde dünyaca ünlü ballarını tenekelere basar, Kozluk'a götürürler. Kozluk halkının bayıldığı da Sasun balı. Sasunlu'nun da ihtiyaç duyduğu şey Kozluk'da kuyulardan çıkarılan kaya tuzları. Bir teneke bal vereceksin, karşılığında bir çuval tuz alacaksın. O zamanın ticaret anlayışı bir süre böyle sürüp gitmiş.

ŞEYHİN ARABASINA KOYDUĞU SU BENZİN OLUYORMUŞ

Bizde "Şeyhin kerametinden sual olunmaz," diye bir deyim var. Öteden beri hep güler geçerim tabii. Ama bu ülkede gülüp geçmeyen saf insanlar da az değil. Özellikle geri kalmış bölgelerde bu oran yüksek. Eğitilmemiş saf ve temiz insanların duygularını sömüren çok.

2005 yılı Haziran'ında Yargıtay Onursal Başkanvekili Sayın Sabri Livaneli ile aramızda geçen zevkli bir sohbetten söz etmek istiyorum burada.

Akla gelen en güzel renklerin bir araya geldiği çeşitli ağaç ve bitkilerin yetiştirildiği Manavgat tesislerinde bir araya gelmiştik. Konukların huzurlu bir ortamda tatillerini geçirebilmeleri için her şeyin düşünüldüğü Manavgat Yüksek Hâkimler Tesisleri, dostlukların kaldığı yerden yeniden devam etmesine imkân sağlayan ender bir yerdi. Açık ve kapalı havuzlar, cafe barlar, lüks yemek salonları, dinlenme alanları... Konuklar için yok yoktu. Birinci sınıf bir hizmetin tüm gerekleri yerine getiriliyordu. Türk mutfağının lezzeti yanında, dünya mutfağından da örneklere önem veriliyordu tesislerde. Sağlık sorunu olanlar da düşünülmüş. Her şey bir arada, sizler için eğitilmiş mutfak şeflerini de görüyorsunuz. Böylece yıllarını

yargıya adamış, huzurlu bir ortam içinde tatil ihtiyacı duyanlar için nefis bir yer.

Aynı zamanda yazar, sanatçı yönleriyle tanınan Zülfü Livaneli'nin pederi olan Sayın Sabri Livaneli ve muhterem eşleriyle o gün yemek sofrasından kalkmıştık. Her zaman olduğu gibi kahvemizi fıskiyeli bir havuzun başında içmeyi âdet edinmiştik. Koyulaşan sohbet ortamında konu döndü dolaştı, ilkokul yıllarımda ilçe merkezi olan Garzan'a geldi. Ben yöre insanının dini duygularının nasıl sömürüldüğünü anlatmaya çalışırken, Yargıtay yıllarımızda birlikte çalıştığımız Livaneli gülümsemeye başladı ve "Bu da bir şey mi," dedikten sonra, adliye müfettişi olduğu yıllarda yöre halkından dinlediği çarpıcı bir anısını anlattı.

Ulaşımın zor olduğu o yıllarda, bir kasabanın ünlü şeyhlerinden biri minibüs alır. Amacı ticaret yaparak para kazanmak. Emrindeki şoförüyle yaptığı yolculuklardan birinde cipin radyatörü su kaynatınca çalışamaz. Yolcular telaşlanır teker teker minibüsü terk etmeye başlar. Şoför motorun kapağını açar ve şeyhin kulağına eğilerek "Merak edilecek bir şey yok. Radyatör su kaynatmış. Bozuntuya verme şimdi bir bidon suyla hallederim," deyince şeyh sevinir. Hemen, eline aldığı bir su bidonunu üfleyip püfledikten sonra yolculara döner, "Merak etmeyin, ben şimdi hallederim," der. Sonra bidonu radyatöre boca eder. Şoför de hiç bozuntuya vermez, direksiyona geçerken o da yolculara dönüp "Bakın!" deyip arabayı çalıştırır. Bu durumdan keyif alan şeyh de dayanamaz, tekrar yolculara döner ve "Eh... Gördünüz işte... Cenab-ı Hak bizimle beraber. Arabaya su koydum benzin oldu. Bu da benim nefesim, kuvvetli kerametim işte!" der.

ANNEMİN NERGİS SEVGİSİ

Garzan'da havanın ısınmaya başlaması, güneşin kendini hissettirmesiyle beraber, baharın müjdecisi nergis demetleri her yerde görünmeye başlar. Annem gibi çiçek sevgisi olan aileler de, boş duran vazolarını nergisle süslemeye hazırlanır. Nergis, göbeğindeki sarılığı, çevresini saran beyaz yapraklarıyla nefis kokular saçan güzel bir çiçek ama pazara gelmediği için bulunmaz, parayla da satılmaz. Annemin aradığı nergisi bulmak da bana düşerdi. Ancak ha dediğiniz anda, Garzan'da nergisin değil demetini, dalını bile bulamazsınız.

Nergis için bulunduğu dik yamaçlara, sert kayalıklara tırmanmak, risk almak lazımdı. O yüzden bir gün iki arkadaşımla önce üst mahalleyi tırmanarak yamacın olduğu tepeye çıktık. Hafif hafif esen bir rüzgâr, altın sarısı gülizar gülleri ve uzaktan bakınca derin bir vadide kendi kendine akan Garzan Çayı'yla tamamlanan güzel bir manzarayla karşılaştık. Önce bulundu-

ğumuz kayalıklardan derin vadiye uzun uzun baktık. Sonra sıra kayalıklar arasında gizlenen nergisleri toplamaya geldi. Bir demet nergis için tırmandığımız noktada ona ulaşmaya çalışmak o gün beni çok terletti. İnsan elinin değmediği bakir kayalıklardan geçmiştik. Dikkatli davranmadığımız takdirde, akan çayın çamurlu sularını bir anda burnumuzda hissetmek işten değildi. Yaptığımız iş tam bir saçmalıktı. Ama anne sevgisi başka sevgiye benzemezdi. O sevgiye bir de çocukluk inadı, her şeyi yapabilme cesareti eklenmişti. O cesaretle bazen bacaklarım arasındaki açıyı açarak nasıl süründüğümü, atan kalbimin beynime verdiği sinyaller hâlâ bugün olmuş gibi hatırımda kaldı. Ne var ki başladığım iş bitecek, nergisler toplanacak, eve boş dönülmeyecekti. Sonunda bu badireyi atlatarak elimizde toplayabildiğimiz demetlerle eve dönmeyi başardık. Rahmetli annemin elimden aldığı çiçekleri vazoya doldururken duyduğu büyük mutluluğu görmek lazımdı.

HIRSIZLAR

Zehir zemberek, dişleri kilitleyen soğuk bir kış gecesiydi. Karın kaplamadığı tek bir santimetrekarelik yer yoktu. Günlerden beri kapanan yollar, salkım saçak damlar, sarkıtlar, tatsız geçen kara kışın işaretleriydi. Gece ayazında yürüyorum. Garzan'da babam ne zaman köylere çıksa, aileye bir hal olurdu. Bir gece yarısı hırsızlar da böyle bir zamanı seçmişti. Rahmetli babam ödeme imkânı zorlaşan vergilerin tahsili için tahsildarları yanına alır, arada bir köylere çıkar, iki üç gün sonra dönerdi. Böyle durumlarda bunu fırsat bilen hırsızların evimizi soyabileceklerini düşünen babam evdeki tabancasının nasıl kullanılacağını bana ve anneme öğretmişti. Tedbirli davranan annem yatmadan önce evdeki boş tenekeleri, tepsileri, büyük bakır leğenlerini bahçeye açılan kapı ile evin ön kapısının arkasına doldurur, sonra yatardı. Altınlarının çalınmasından, evin soyulmasından korkan annemle ben öyle zamanlarda sırayla uyku nöbetleri tutmaya karar vermiştik. Düşündüğümüzün başımıza geldiği bir gecede annem beni yavaşça dürterek uyandırdı. İki hırsızın evin etrafını sardığını tedbirli olmamızı söyledikten sonra tabancaya sarıldı. İkimiz de dudaklarımız arasına birer sigara aldıktan kandil fenerini kıstıktan sonra camın kenarına geçip güç gösterisi yapmaya başladık uyanık olduğumuzu anlayan hırsızlar boş durmamaya yer değiştirmeye başladı. Onlar inat edip çevremizi sardıkça, ben tabancanın şarjörüyle oynayıp kararlılığımızı göstermeye çalışıyordum. Bu acı manzara saatlerce sürdü. Ölmeyi göze alamayan hırsızlar, sabaha doğru kolayı kaçmakta buldular, zaferi biz kazanmıştık. Ertesi gün annem beni okula göndereceği yerde durumu anlatmam için kaymakama gönderdi. Babam dönünceye kadar jandarma evimizin önünde nöbet tuttu.

Cumhuriyet döneminin ilk köprülerinden Garzan Köprüsü.

KAR KIŞ ZİFİRİ KARANLIK ELDE FENER KÖY EBESİ ARIYORUM

Kışın, elde fener sokağa çıktığım gece sıkıntımız başkaydı. Annemin akşama sabaha bir bebek beklemesi tüm aileyi ayağa kaldırdı. İlçenin ne doktoru ne ebesi vardı. Herkes kendinin doktoru kendinin ebesi olmak zorundaydı. Devlet, vatandaşlarını köy ebelerine teslim etmekte sakınca görmüyordu. Neyse ki ünü şanı yedi mahalleye yayılan, bir çırpıda bebeği alan, kaymakam, savcı hanımlarının da doğumlarını yaptırdıktan sonra şöhreti artan, Garzan'ın gözde ebesi Hâle Lâle vardı.

Gece yarısı annemin sancısı tuttu. Acıdan kurtarmak için hiçbir şey düşünmeden bir anda kendimi sokağa attım. Yerde diz boyu kar vardı. Sokaklar bomboş, zifiri karanlıktı. Her an mahalleye inen kurtlara yem olmak işten bile değildi. O anda bunlardan hiçbirini düşünecek durumda değildim. Kaymamak için elimdeki sopayla kör kandil ışığında yürüyerek, çocuk hâlimle zar zor ebenin evini buldum. İçeriden gelen boğuk bir kadın sesiyle, benim sesim birbirine karıştı. Kırış kırış solgun bir yüz... Pamuk saçlarından tanıdığım Hâle Lâle'yle yüz yüze geldik, sonra karanlığın korku dolu dehşetini içimizde hissederek sokakları zar zor geçtik. Az sonra, evimize ulaştığımız zaman sanki dünyalar benim olmuştu. Annem şaşkındı. Beni karşısında görünce elimden aldığı feneri söndürdü, bana sarılarak cesaretimi tebrik etti. Hâle Lâle'nin bu kadar erken gelmesine şaşırmıştı.

Gece boyunca yanan ışıklar, sabaha karşı sönerken evin havası bir anda değişti. Herkes birbirini kucaklıyor, tebrik ediyordu. Sağlıklı bir anne, dünya tatlısı bir bebek dünyaya getirmişti. Annemin dört erkek çocuktan sonra aileye bir kız çocuğu kazandırması, bize, Seçkin ailesine en mutlu günlerinden birini yaşatmıştı. Şirin, sarışın, yeşil gözlü bebeği hepimiz bağrımıza basmıştık. Dünyaya, soğuk bir günde gözlerini açmıştı ama dışarıda esen buz gibi havayı minicik yüreğiyle bir anda ısıtmıştı.

Türkan, aile içinde el bebek gül bebek büyüdü. Ancak onu yetiştiren hayatın verdiği deneyimlerden yararlandı. Yaşamında hep insani değerleri ön planda tutmayı ilke hâline getirdi. Sevecen olduğu kadar yufka yürekli bir profil çizdi. Hayatı kararan, çaresiz kalan insanların yanında yer aldı. Onlara elini uzattı. Tanrısına duyduğu sevginin pekiştirdiği sevgi ve saygıya layık oldu.

AMMO MECİD'İN HARİKA BİR CİPİ VARDI

Garzan'da, Sıcaklığın 44 dereceye yükseldiği yaz ayları insanı kavururdu. Öyle bir mevsimde herkes kendini bir yerlere atmaya, ilçeden kaçmaya çalışırdı. Kimse duvarlara tırmanan akrepleri, bahçede hışırtı çıkararak dolaşan yılanları görmek istemezdi. İnsanın beynini kaynatan, direncini kıran sıcaklığa katlanmak kolay değildi.

İlçe, doğuyu batıya bağlayan karayolu üzerinde merkezi konumdaydı. Ağır silindirlerin tesviye ettiği toprak yol ilçeyi Diyarbakır'a bağlardı.

Ammo (amca) Mecit ince, uzun, çevik bir yapıya sahipti. Doğal şartların uygun olduğu yaz aylarında, Garzan yolunun tek şoförüydü. Eskiyen, dökülen ünlü cipiyle her türlü fedakârlığa katlanmasını bilen efsane bir şofördü. Babama olan saygısı nedeniyle, Garzan'da geçirdiğimiz beş yıl içinde bizden de çekmediği kalmadı.

Mecit Amca, valilik makamı şoförü olan kardeşi İbrahim Öztorun gibi Siirt'in ilk şoförlerindendi. Herkesin gözünde büyüttüğü, çağın son modeli saydığı cipin içinde olduğumuz zaman annemle birbirimize bakıp "Aman bozulmadan gitsin başka bir şey istemiyoruz," dediğimiz olurdu.

Mecit Amca okullar kapanır kapanmaz hükümet konağına gider, bizleri almaya ne zaman geleceğini babama sorardı. Gideceğimiz gün de evin kapısına yanaşır, bizleri cipe teker teker yerleştirir başka yolcu almazdı. Onun cana yakınlığı sadece taşıdığı yolcularıyla sınırlı değildi. Eşkıyanın kaynadığı, çatışma bölgesi Tilan Jandarma Karakolu da, önüne çıkmayan eşkıyalar da Mecit Amca'nın kim olduğunu bilir, onu kollardı.

EŞKIYA YATAĞINDA TİLAN KARAKOLU

Tilan benim için olağan bir karakol sayılmazdı. Bulunduğu yüksek bir tepeden yola bakan sert bir geçidi kontrol altında tutmaya çalışan silahlı bir güçtü. Eşkıya kaynayan bölgenin en çetin ölümlü çatışmalarının olduğu tehlikeli bir mıntıka olarak tanınırdı. Önünden geçen arabalar durdurulur, herkes arabadan indirilir, üst baş aranır, kimlikler kontrol edildikten sonra geçme izni verilirdi. Didik didik aramalar, kontroller, akşam saatlerinden sonra trafiğin kesilmesi gibi pek çok kişinin kafasını karıştırabilecek söylentiler, benim psikolojimi bozardı. Dağdan inen, yol kesen, aylarca soygunda bulunan jandarma takibinde ele geçirilemeyen ama yakalandıkları zaman teşhir edilen "Cemile Çeto" gibi adı çok duyulan eşkıyalar vardı.

Eşkıyalık yapmak için dağa çıkanlar eğitim görmeyen cahil kesimden gelenlerdi. İçlerinde ödediği vergiden malı haczedilip canı yananlar, haksızlığa uğrayanlar olduğu gibi köy ağalarının zulümden korkunç tahakkümünden, yasal kanalların tıkanıklığından seslerini duyuramayanlar da yok değildi.

O dönemin gündemini işgal eden eşkıyalık olaylarını önlemenin, halkın sıkıntılarını azaltmanın yolu bana göre okuldu. Karakol sayılarını artırma olmamalıydı. Sivri sinek üreten bataklığın kurutulması eğitim, kalkınma ve kalıcı projelerle sağlanabilirdi.

YÖRENİN SULTANLARI, ŞEYHLER, AŞİRETLER, AĞALAR

Güneydoğu coğrafyasında gördüğüm kasabaların çoğunda tarlayı bölen, sınırları çizen, karı kocayı birbirinden bıçak gibi ayıran güç odakları vardı. Bu odaklar devletin denetimi dışındaydı. Bulundukları çevrede halk üzerinde egemenlik kuran etkin kişilerdi. Önemli bir olay olduğu zaman derhal devreye girer, bir hâkimin veremediği en keskin, en ağır kararları acımasızca vermekten çekinmezlerdi. Kimisinin adı şeyhti, kimisinin adı aşiret reisi, kimisi de toprak ağasıydı. Kendilerine itaat eden tebaa hâline getirdikleri zavallı insanları, nasıl sömüreceklerinin hesabını iyi biliyorlardı. Eğitilmemiş insanların duygularını istismar etmek o yoldan kirli emellerini gerçekleştirmek onların kazanç yollarıydı.

O yıl Garzan'da tatil başlayınca Siirt'e dönmüştük. Dedem beni daha büyümüş buldu. Ben de onun karşısına geçtim. Aramızda tatlı bir sohbet başladı. "Değme keyfine" kabilinden bir ortam oluşmuştu.

Dedeme gördüğüm köylerden, fakir köylünün önüne çıkıp onu borçlandırma yoluyla toprağını elinden alan ağalardan, köylünün kendi köylüsüne yaptığı zulümden duyduğum rahatsızlıkları anlattım. Dedem beni dikkatle dinledi. Sonra yüzüme baktı. Hafifçe tebessüm etti. Bazı gerçekleri erken kavramaya başladığımı söyledi ve konuyla ilgili somut örnekler verdi. Gittiği yerlerde o da aynı şeyleri görmüştü.

Bu sohbetin üzerinden uzun yılar geçti. Kanaatim hiç değişmedi, aksine sömürü düzeni daha da arttı. Günümüzde tavan yaptı. Kendilerine "Peygamber vekiliyim" diyenler, cemaat adı altında mürit toplayanlar, köylüyü canından bezdirip, elinde avucunda olanları alanlar –tıpkı Muş'un Mutki bölgesinin 230 köyünü ele geçiren Musa aşireti gibi– hep bunlardandı. Türkiye'nin gündemini hep bunlar işgal etti. Geçmişte de bunlar vardı.

AT SIRTINDA VEYSEL KARANİ'YE GİDİYORUZ

555-560 yılları arasında Yemen'e bağlı Karani Köyü'nde doğduğu sanılan Veysel Karani, kendi iç dünyasıyla baş başa kalmayı seven, deve çobanlığı yapan bir veli... Allah'la baş başa kalmaktan hoşlanan Veysel, İslam dininin yayılması için Hz. Muhammed'in elçi tayin edildiğini öğrenince kendi kendine Müslüman olur. Peygamberi görmek için Medine'ye gider. Ancak savaşta olduğu için peygamberi göremez. Ayşe'ye "Kainatın efendisine sela-

mımı söyleyiniz, nurlu yüzünü görmek isterdim," der ve döner. Allah'ın elçisi, ölümünden önce Ayşe'ye "Benden sonra hırkamı Üveys'e verin," vasiyetinde bulunur. Veysel Karani için bilinenler bunlar.

Rahmetli annem, sıkıntılı anlarında yöre hanımlarının yaptığı gibi ellerini havaya kaldırır, inandığı Şeyh Abdülkadir Geylani'den sonra Veysel Karani'den yardım dilerdi. Annemin inançlarına saygı duyan rahmetli babam, 1936 Mayıs'ının bir gününde Karani ziyaretine gidilmesi için tüm hazırlıkları tamamladı, Baykan Muhtarı'na da bizlere yardımcı olması için gerekli talimatları verdi.

Kendisine yapılan güzel sürprizinden keyif alan rahmetli annem, sağlı sollu kocaman gözleri olan hurçları önüne koydu. Yiyeceklerle doldurdu. Hurç kelimesi yeni nesillere belki ilginç gelebilir ama o devirlerde bugünün lüks bavulları yerini tutan ağız kısımları deriden, diğer bölümleriyse dokunmuş renkli kilimlerden yapılan "heybeler" vardı.

İçimiz rahat, gönlümüz ferah, mayıs ayının bol güneşli bir gününde, başımızda annem, Mazhar ve Sami'yle atlara bindik. Esen hafif bir rüzgârın serinliğinde yakaladığımız bahar gününün tadını çıkarmaya bakıyorduk. Bir ara seyislerimiz, türbeye az kaldı deyince sevindik. "Eh bir şey kalmadı" derken bir anda kara bulutlar tepemizde dolaşmaya, gök gürlemeye başladı. Güneş birden kayboldu. Çok geçmeden bardaktan boşanırcasına yağan mayıs yağmurları bizleri ıslatınca keyfimiz kaçtı.

Neşeli başlayan güzel yolculuk kabusa döndü. Ama daha ilginç olan, annemle birbirimize bakıp ne oluyor demeye kalmadan yağmur bıçak gibi kesildi. İçimizi ısıtan güneş yeniden tepemizde yükseldi. Az sonra türbeye gelince atlarımızdan indik.

Babam ziyaretimizi türbenin ziyaret edildiği günlere göre ayarlamıştı. O nedenle Suriye'den, Irak'tan gelen büyük bir kalabalıkla karşılaştık. Her taraf insan manzaralarıyla doluydu. Orta Doğu'dan gelenler, renkli kıyafetleriyle dolaşanlar, çeşitli dillerde konuşanlar ortalığı panayır yerine çevirmişti.

İBRAHİM HAKKI HAZRETLERİ

Bir gün dedemle Şeyh Halef Camii mütevellisi büyük amcamız Molla Mahmut'un evlerine gitmiştik. Bir ara, Siirt'in yetiştirdiği din bilgini İbrahim Hakkı Hazretleri'nden ve ünlü eseri *Marifetname*'den söz açıldı. Bazı bölümler okundu. Ben de kulak vererek zevkle dinledim.

Bu ziyaretin üstünden yıllar geçti. Lise yıllarımda Siirt defterdarlığı beni, İbrahim Hakkı Hazretleri'nin türbesinin olduğu Tillo köyüne geçici bir görevle gönderdi. Benden ekili tarlaların mahsulünün tespiti isteniyordu. Çok sevinmiştim. Hiç beklemediğim güzel bir fırsat ayağıma gelmişti.

Tillo'ya geldikten sonra ilk işim akrabamız Mehmet Ali Seçkin'le birlikte türbeyi ziyaret etmek oldu. İbrahim Hakkı hazretleri kendisini yetiştiren hocası İsmail Fakirullah Hazretleri'nin kabrine yakın bir türbede yatıyordu.

Siirtlilerin onuru olan İbrahim Hakkı Hazretleri, 1703'te Erzurum'un Hasankale ilçesinde dünyaya geldi. Küçük yaşta öğrenimini yapmak için hocası İsmail Fakirullah'ın olduğu Tillo'ya geldi. Matematikçi, pedagog, çağını aşan astronomi bilgini, tıp adamı ve şair olan olan ünlü bilgin astronomi alanındaki araştırmaları, *Marifetname* gibi ünlü eserleriyle Ortadoğu'da tanındı.

İbrahim Hakkı Hazretleri, 21 Mart'ta doğan ilk güneşin, hocası İsmail Fakirullah Hazretleri'nin sandukasına doğmasının geometrik hesabını yapan ve yaratıcısı olduğu, benzeri olmayan ışık düzenini resmeden bilgindir. Büyük bilgin, bu düzeneği kurmak için ilçeye egemen bir tepe üzerinde yığma taşlardan bir duvar yaptırmış. Güneş ışınları her yıl aynı gün bu duvarın ortasındaki pencereden süzülerek İsmail Fakirullah Hazretleri'nin başucuna düşmektedir.

İbrahim Hakkı, 1780 yılında Tillo ilçesinde vefat etti.

İYİ Kİ BAĞLARIMIZ VARDI

1932-1938 arası babamın Garzan'daki memuriyet dönemi kapanmıştı. O yıl parlak bir törenden sonra, ilkokulu birincilikle bitirerek diploma almıştım. Babam Eruh'a atanınca Siirt'e döndük.

İyi ki çiftlik havasında bağlarımız ve o doğal serveti bize kazandıran süper bir dedemiz vardı. Hayatımda ayrı bir yeri olan bağ güzelliğinin üzerinden yetmiş yıl gibi bir süre geçti. Buna karşın çocukluğumun en güzel günlerinin geçtiği bağ ortamını hiç bir yerde bulamadığımı söyleyebilirim.

Sağlıklı bir ortamda gelişmemin ve 80 yaşımı devirmemin nedenlerinden biri belki de o bağlardı. Yazın en güzel günlerini, güneşin, yıldızların, ayın parlaklığını, meyvelerin en lezzetlisini bu bağlardan başka yerde bulamazdım. Kekik kokularının hoş bir harmoni oluşturduğu huzur dolu bağlar, benim için kentin yorgunluğundan kurtulmanın tek yoluydu.

Koşuşturduğum, kendimi çok özgür hissettiğim, ağaçlarının gölgesinde upuzun uzanıp kitap okuyarak aydınlandığım mekân bağlardı. Mayıs geldiği zaman, okulların kapanmasını dört gözle beklerdim. Koca bir yazı ailemle birlikte yaşamak beni mutlu ediyordu. Siirt'in 40 dereceyi geçen sıcaklarında, gün boyu tayyare meydanında koşturmak, sokakta çelik çomak oynamak bana göre değildi.

BAĞ BİRAZ DA SEVGİ VE TUTKUYDU

Bağ sevgisi rahmetli dedemden gelen bir tutkuydu. Mal Müdürlüğü'nden sonra, belediye meclisi ve encümen üyeliklerine seçilen Mehmet Emin, Vali Sakıp Beygo tarafından sevilen ve takdir edilen bir isimdi.

Sakıp Bey bir gün, dostluk derecesinde sevdiği Mehmet Emin'i çağırır. Şehrin dışında, Emvali-Meruke'den, Ermenilerden hazineye kalan 30 dönümlük, içinde su kaynaklarının olduğu verimli bir araziyi kendisine tahsis edeceğini söyler ve bunun bağ, bahçe hâline dönüştürülmesini ister. Mehmet Emin şaşırır, ne cevap vereceğini bilmez. Çünkü bağcılıktan hiç anlamazdı. O anda ne yapacağını düşünmeye başlar ancak valiyi de kıramaz. Varını yoğunu ortaya koyar, içinde beş su kuyusunun olduğu çıplak araziyi kentin en verimli ürünlerini veren bağ bahçe hâline getirir. Bunun için bölgede yetişen sayısız cinsten asmaların yanında bahçesinde hemen her çeşit meyve ağaçları bulur buluşturur, bunları bizzat diker, valinin istediği biçimde örnek bir bahçe konumuna getirir. Çok geçmeden onun yarattığı bu sevgi ve heyecan aileyi de sarar. Herkes birbirine kenetlenir. Yaşanan çok keyifli bir çalışma dönemi öyle bir noktaya gelir ki, dedem akşamdan "Çocuklar hazırlanın yarın bağa gidiyoruz," dediği zaman kimseyi uyku tutmaz olur.

Nezaketi ve kibarlığıyla bilinen dedem bununla da kalmaz, bir gün akrabalarını bir araya getirir. Devletten aldığı araziden kendilerine birer parsel ayırır ve onları da bahçe sahibi yapmak suretiyle örnek bir insan olduğunu gösterir.

10-12 CİNS ÜZÜMDEN KOCAMAN ÜZÜM SALKIMLARI

Bizde bağbozumu 15 Ağustos'tan sonra başlardı. On iki cins üzümden kocaman salkımlar kesilir, küfelerle dolan üzümlerin bir kısmı kurutulur, bir kısmı da pekmez kazanlarında kaynatılırdı. Kazan başında hazırlanan cevizli sucukların, güneşin az olduğu yerde serilen harirelerin keyfi ise başkaydı. Bayram havasında geçen yakın akrabalarla bir arada tadı daha da güzelleşen bağ bozumu eğlenceleri o yılların güzel gelenekleriydi.

Öte yandan kentin su sıkıntısı çektiği yaz sıcaklığında kent insanları susuzluktan kırılırken, bizler –bağın tadını çıkaranlar– bahçemizde fışkıran su kaynaklarının rahatlığını hissederdik. Debisi yüksek, son derece lezzetli akıp giden sular yanı başımızda bulunan büyük bir bostan havuzunda toplanırdı. Şehrin en büyük bostanında yetişen sebze ve meyveye hayat veren bizim su kaynaklarıydı. O nedenle, havuz üzerinde doğal bir hakkımız vardı. Bu hakkımıza kimse karışmadığı için biz de gün boyu girdiğimiz havuzdan çıkmaz, saatlerimizi bu havuzda eğlenerek geçirirdik.

AÇIK HAVADA AĞAÇ ALTINDA KİTAP OKUMA ZEVKİ BAŞKAYDI

Koca bir tatili ya ağaçların tepesinde ya da havuzda, su seviyesi yarım metreyi geçmeyen bağ içindeki kuyularda, meyveleri soğutmakla geçirmek yeterli değildi. Yaptığım şeyler de sadece bunlar değildi. Sabahleyin kahvaltıya erken oturmak, sıcaklar bastırmadan fırınımızdan gelen nohutlu pidelere Siirt'in ünlü otlu peynirlerine sarıp yedikten sonra, uzandığım kayısı ağacı altında süzülen güneş ışınlarını alarak elimdeki kitabı bitirmeye çalışmaktı. Gölgesinde uzandığım kayısı ağacı havayı filtre ederken, ben de o rahatlığı hissederdim.

Kitap okuma alışkanlığı sadece bağ dönemiyle sınırlı değildi. İlk yıllarımda, hikâye türü Şark masalları okumakla başlamıştım. Elime geçen helva kağıdından, Yusuf ile Züleyha, Ferhat ile Şirin'den başlayan her yazı hoşuma giderdi. Sonra büyüdüm. Bir süre *Sherlock Holmes, Bin Bir Direk Cinayeti* türünde polisiye kitaplar beni sarmaya başladı. Ama o dönem çok sürmedi. Sıra Halide Edip Adıvar, Halit Ziya Uşaklıgil, Reşat Nuri Gültekin imzalı kitaplara geldi; sonrası malum, babamın İstanbul'dan getirttiği Rus klasikleri hepsinin önüne geçti.

DEYİR'İ KEŞFETMEK TARİH SAYFALARINI KARIŞTIRMAKTI

Bağlarımızın olduğu yerin adı Ger'a idi. Az ilerisinde "Deyir" denilen terk edilmiş bir harabe vardı. O günlerde Deyir lafı geçince ben hiç bir şey anlamazdım. Mezopotamya'nın anavatanında olduğumun farkında bile değildim. Oysa gelmiş geçmiş en büyük medeniyetlerin merkezindeymişim. MÖ 3000'lerde yazıyı ilk bulan, Mezopotamya'da yaşayan Sümerlerdi. İlk camcılık örneklerine de yine Mezopotamya'da rastlanmıştı. Ama benim bilgilerim eksikti. Kitap, kütüphane, gazete, radyo... Hiçbirinin olmadığı topraklardaydım. Deyir benim için "sadece merak ettiğim bir yer"di. Oysa, Deyir, Mir Yakup Manastırı'nın, yani tarihi eserin kalıntılarının olduğu görülmeye değer yerin adıydı.

Bir gün aklıma esti. Bu tarihi yeri görmek için kardeşim Mazhar ve Sami'yi yanıma alarak yola çıktım. Bir kilometre kadar yürüdükten sonra kendimizi Botan Çayı'nın rahatlıkla tepeden görüldüğü yüksek bir düzlüğün önünde bulduk. Bulunduğumuz noktada derin bir ıssızlık, bir sessizlik vardı. İn cin top oynuyor dense tam da yeriydi.

Çevreyi tanımaya çalıştıkça Deyir'in tarihi bir göçün merkezi olduğunu, terk edildikten sonra sesin, sedanın kesildiğini birbirimize bakarak anlamaya çalıştık. Daha sonra, mukaddes bir ibadethanenin bahçesinde olduğumuzu düşünmeye başladık.

Uzmanlar çocukluğumda gördüğüm bu tarihi yerin, daha önce bulunan bir kitabeye göre, manastır, ana kilise, kütüphane, ibadethane, keşiş hücreleri, misafirhane ve yemekhaneden ibaret olduğu görüşündedirler.

1940'lı yıllarda Siirt'in yukarı mahallesinde askeri birliklerin olduğu bölgeye giden yolda öğrenciler. Arka tarafta bugün adı Cumhuriyet camisi olan arapça Hıbor'ıl Ağvar camii.

1940'lara rastlayan ziyaretimiz sırasında gördüklerim arasında hatırımda kalan çok az şey vardı. Yalnız, duvarları yıkılan, çatısı uçan, bahçesinde diz boyu yükselen otlardan geçemediğimiz yağmurdan, rüzgârdan nasibini alan harabeye dönmüş bir manastır vardı. Devran dönmüş, bir dönem kapanmış. Gördüğümüz semtin nesilden nesile geçen sadece adı kalmış.

1930'LU YILLARIN YAPISAL SORUNU EĞİTİMDİ

1938'in Eylül'ünde ortaokula başladım. O dönemde Türkiye'nin en yapısal sorunu eğitimdi. Cumhuriyet dönemi hükümetleri için eğitim ön plandaydı. Atatürk, güvendiği bakanlarından Hasan Ali Yücel'i Milli Eğitim Bakanlığı'na getirmişti. Ülkesine büyük hizmetlerde bulunan Sayın Yücel'in kabinede uzun yıllar kalması da bunun göstergesiydi. Doğu illerinde her zaman öğretmen açığı vardı. Nedeni de, Fen-Edebiyat Fakültelerinden diploma alanların doğu illerine karşı duydukları isteksizlikti.

O yıllarda okullaşma oranı düşüktü. Köyler, mahalleler okumayı sevmezdi. Memur çocukları da olmasa okullar boş kalacaktı. Okula yazılanların sayısı, okula gitmeyenlerin beşte biri oranındaydı. Kız öğrenci sayısı çok düşüktü. Oysa Türkiye, milli mücadele yıllarında, kültürlüsünü de eli kalem tutmayanını da kaybeden bir ülkeydi. Ortaokula yazıldığımda rahmetli babam Eruh'taydı. Her şeyimi dedem üstlenmişti. Bir gün elimden tuttu. Siirt'in sevilen simalarından biri olan birinci sınıf giyim mağazası sahibi Abdi Arslan'ın mağazasına gittik. Abdi Amca'nın oğlu sınıf arkadaşım Mustafa tezgâhtaydı. Dedem "Mustafa ne giyiyorsa Hilmi ondan giyecek,"

Ortaokul yıllarım (1938).

dedi arkadaşı Abdi Bey'e. Demek istediğim, sevgili dedem İngiliz marka lacivert kumaştan bana elbise diktirecek kadar bonkördü. Yakamda da Siirt Ortaokulu'nun sarı simden örülmüş markası vardı. Bu da beni onurlandırıyordu. O yüzden okuyan çocuk sayısının bir ikiyi geçmediği mahallemizde ayrıcalıklı bir çocuktum.

Dedemin gösterdiği sevgiye karşı benim de eve karnelerin en güzelini getirmem lazımdı. Onun da tek beklentisi bu değil miydi? Yüreğimi ısıtan bir not aldığım zaman kendimi çok mutlu hissediyordum. O yıllarda ortaokul öğrencisi olmak, çanta taşımak, cadde ve sokaklardan o kıyafetlerle geçmek gurur verici bir olaydı. İnsanlar dönüp dönüp bize bakardı.

Diplomaların şimdiki gibi havada uçuşmadığı, anneler tarafından altın eşya gibi sandıklarda saklandığı böyle bir dönemde memuriyet çok itibarlı meslekti. Çünkü diplomalı genç sayısı azdı.

Okulda bazı pratik bilgilere yer verilmesi hoşuma gitti. Edindiğim bilgilerle kitaplarımı kendim ciltleme alışkanlığını kazandım. Patlayan futbol topumu ve bisikletimin lastiklerini kendim tamir ederdim. Almanya'dan ithal edilen ZA-ZA marka tıraş takımım, Solingen marka makaslarım vardı. Amatör bir berber olarak bazen akrabalarımın saçlarını keser, bahşiş kabul etmezdim.

PETROL LAMBASININ KULLANILDIĞI DÖNEMDİ

20. yüzyılın ikinci çeyreğiydi. Anadolu karanlıktaydı. Etrafını görmek isteyen halkın tek çaresi, petrol lambaları, (fitili olan idare lambası) el fenerleri, yerine göre mumun verdiği cılız ışıktı. Piyasada üzerinde deve resimli 20 kg'lık gaz tenekeleri satılırdı ama bir ailenin alabildiği üç-dört kilodan ibaretti. Gaz dirhem dirhem satılırdı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında, gaz bayileri gaz veremediği zaman Siirtliler mum yakardı.

Babaannem tedbirliydi. Ya gaz lambasının fitilini sıkar ya da saat 10.00'dan sonra lambayı söndürürdü. Bana da ertesi gün sabahın köründe kalkıp dersleri hazırlama işi kalırdı. Ama benim sıkıntım sadece bu değildi. Çünkü ders çalışmak için ne masam, ne sandalyem ne de ayrı bir çalış-

ma odam vardı. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, çat kapı aile ziyaretleri geç saatlere sarkınca çalışma imkânım olmazdı. Baskın ziyaretler karşısında, dersi derste öğrenmek ve kısa notlar almak bulabildiğim tek çareydi. Öğretmeni dikkatli biçimde dinlemenin büyük yararı vardı.

Evimiz okula uzak, kentin öbür ucundaydı. Buz kesen havalarda nefes nefese kalmamaya, akşamdan yağan diz boyu karları sabahleyin yararak derslere yetişmeye çalışırdım. Kış mevsimlerinde evler, sokaklar, dağlar, ovalar kar altındaydı. Kazaklarım, yünlülerim yoktu. Annemin elleriyle ördüğü kalın yün çorapları sabahleyin ayağıma geçirir, böylece kendimi yolda donmaktan korumaya çalışırdım.

ATATÜRK'Ü KAYBETTİĞİMİZ GÜN SİİRT YASA BOĞULDU

İleri bir toplum, uygar ve çağdaş bir ülke, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti Atatürk'ün değişmez hedefleriydi. Yaşamı boyunca bunları gerçekleştirmek için çalıştı. Türkiye'yi muasır medeniyet seviyesine çıkarmak istiyordu. Az zamanda çok ve büyük işler yaptı. Atatürk onurlu bir savaşın unutulmaz kahramanıydı. Hakkında dehasını, vizyonunu, çağdaşlığını anlatan 3 binden fazla kitap yazıldı.

Tarihin akışını değiştiren büyük devlet ve siyaset adamı Mustafa Kemal, hedeflediği düzeye ulaşılması için eğitimde, sağlıkta, hukukta, insan haklarında, ulaşımda, ekonomide, bilimde, teknolojide, sanatta büyük devrimler yaptı, köhne anlayışı yok etmek istiyordu.

Cumhuriyetin kurucusu, ilk cumhurbaşkanı, Mustafa Kemal, 10 Kasım 1938'de gözlerini hayata yumduğu zaman ortaokul öğrencisiydim, dersteydim. Aramızdan ayrılmadan önce hepimiz gözlerimizi Dolmabahçe'ye çevirmiştik. Hastalığının ağır olduğu söyleniyordu. Ama ona her zaman inanan ulusu, bir matem havası yaşamak istemiyordu. Fakat olmadı. Beklenen iyi haber bir türlü gelmiyordu, sonradan gelen haber Türk ulusunu yasa boğdu. Öğretmeniyle öğrencisiyle, gözyaşları sel olup aktı. Dolmabahçe'nin üstünü karartan bulutlar, Siirt'in göklerini de bir anda kararttı. O gün dersler kesildi. Ziller acı acı çaldı. Boşalan sınıflar okul bahçesinde toplandı. Hüzünlü bakışlar içinde tüm gözler yarıya indirilen bayraklara çevrildi. Büyüğüyle küçüğüyle hepimiz bir anda kenetlendik.

Okul müdürü kürsüdeydi. Ramiz Atay, Ulu Önder'in ölmediğini, dünya durdukça kalplerde yaşayacağını söylüyordu. Onu dinlerken gözyaşlarımız, üzerinde durduğumuz toprakları ıslatıyordu. Sanki ölümünden sonra karanlık güçlerin, gericilerin el ele verip eserlerini yok etmek için ellerinden geleni yapacaklarını o anda anlamış gibiydik.

Oysa tarihten silinmek istenen bir millet, Kurtuluş Savaşı'nın sonunda Türkiye Cumhuriyeti olarak doğmuş, dünyayı kendine hayran bırakmıştı.

Konuşma bitince, kentin tepesindeki halkevine koştuk. Kalabalığı yarıp radyonun olduğu yere geldik. Türkiye'nin tek radyosu Ankara yayındaydı. Jeneratörle çalışan radyo, Siirt'i yasa boğmuştu. Yüz yılda bir dünyaya gelen o dahi, gözleri yaşlı bir ulusu arkasında bırakarak aramızdan ayrılmıştı.

O bir ülkeyi yoktan var eden bir dâhiydi.

DOĞA SİİRT'TEN YANAYDI AMA PARMAĞINI KIPIRDATAN YOKTU

Siirt, çağlar boyu süren ihmalin kurbanıydı. Çözüm bekleyen dağ gibi sorunları vardı. Kapsamlı, tutarlı, sisteme bağlı projelere ihtiyacı vardı. Eğitim büyük sorundu.

Yaşanan tabloda, yüksek maaş alan, lüks devlet arabalarının sefasını süren, yollukları cebine indiren bazı valilerin yaptığı şey, valilik makamında evrak imzalamaktan ibaretti. "Ödeneğim yok, ne yapabilirim?" mazeretine sığınan ama lüksü seven vali konaklarını saraya dönüştürmek isteyen valiler vardı. Oysa doğanın Siirt'e bağışladığı yer altı ve yer üstü zenginlikler saymakla bitecek gibi değildi. Batı kesiminde önemli miktarda petrol; Şirvan'da pirit ve bakır içeren cevher yatakları vardı. Şırnak Kömür Ocakları henüz işletmeye açılmamıştı. Botan kıyıları, en iyi domates ürünlerinin yetişmesine elverişliydi. Dicle'nin topladığı Botan-Batman-Garzan-Başur-Gezer akarsularının potansiyeli, devreye sokulmayı bekliyordu. Siirt'in Miyan Köyü, Zivzik narları, binlerce hektarlık "Bıttım" dediğimiz, haşlandığı zaman Siirt fıstığına çevrilebilen ürünler, uzun yıllar anlaşılamadı. Günümüzde, tümüyle organik olduğu ve saçın dökülmesini önlediği bilinen bıttım yağından yapılan sabunlar, yıllar sonra beş yıldızlı otellere girebildi.

Siyah ve kahve renklerinde, Ankara keçisi yününden elde edilen Siirt battaniyesi Amerika ve Avrupa'ya kendi imkânlarıyla çok sonra girebildi.

Siirt, Torosların eteğinde nefis düz bir ovada kurulmuştu. Zengin bir tarihi kültür mirasına sahipti. Ama değerlerini öne çıkartamıyordu.

1517'de Osmanlı topraklarına katılan yöre, ne yazık ki, feodal yapının etkisindeydi. Osmanlı'nın derdi vergiydi. Halk, toplanan vergilerin karşılığını göremiyordu. 1946'da kentten ayrıldığım zaman şehre henüz ne su ne elektrik gelmişti. İbrikler, leğenler, bakır taslar elden eleydi.

Cemiyetin, kooperatifin, ticaret ve sanayi odalarının, sivil toplum kuruluşlarının bilinmediği dönemde çok şeyin vatan hainliğiyle eş değerde tutulduğu 1950'de, ilk Siirt Yüksek Tahsil Cemiyeti'ni İstanbul'da kurduğum zaman çoğu kimse şaşırmıştı.

Siirt'in bacası tüten ilk fabrikası, Aral ailesinin yöreye kazandırdığı büyük bir hizmetti. Fahri Aral ve gazeteci Coşkun Aral'ın dedeleri fabrikatör Yasin Aral tarafından kurulan un fabrikasıydı. Bağlarımıza giderken önün-

1936'da Yasin Aral tarafından kurulan Yeni Hayat un fabrikası.

den geçtikçe, "Eh ne de olsa Siirt'in de bir fabrikası var," dediğim ve övündüğüm olurdu. Un fabrikası koca bir tümenin, kent halkının ihtiyacını karşılayacak kapasitedeydi. Ama güzel Siirt'in, geri kalmış kentin daha çok tesise, daha çok istihdam yaratan kuruluşlara ihtiyacı vardı. Bu da ancak devletin öncülüğünde olabilirdi. Siirt'in kendi koşullarını yaratarak, kendi kendine gelişmesi kolay değildi. Siirt, o zaman da basın, iş dünyası, yöneticiler, bürokratlar, iktisatçılar tarafından uzun yıllar destek görmeyen kentlerdendi.

Bu yokluklar içinde kentin asıl sorunu, büyük harcamalar gerektirdiği için ele alınmayan su sorunuydu. Birbirinden uzak bir iki çeşmenin, şehirde oturan insanların su ihtiyacını karşılaması düşünülemezdi. Felaketin asıl büyüğüyse, susuzluğun neden olduğu, gözleri kör eden trahom hastalığıydı. 1930'larda devletin, imkânlarını zorlayarak Özel Trahom Hastanesi kurması, hastalıkla yıllarca mücadele etmek suretiyle kökünün kazınması övünç duyulması gereken büyük bir hizmetti. Türkiye genelinde 3 milyon insanın trahomdan kırıldığı o yıllarda sıtma, tifo, tifüs, verem salgın hastalıkları da yaygındı. Bunların kökünü kazıyan İnönü hükümetiydi. Büyük başarılar elde edilmiş, vatandaşın bu afetlerden kurtulması sağlanmıştı.

Cumhuriyetten bu yana, geri kalmış bölgeler için her düzeyde, her platformda, iyi niyetle eleştiriler yapıldı. Çünkü bölge sorunlarının artması ve bunların çözümündeki toplumsal tatsızlıklar "kader" değildi.

GÖK MAVİ, YILDIZLAR ALABİLDİĞİNE PARLAK

Siirt'in kendisine özgü bir iklimi var. Kentte dört mevsimi birbirinden farklı yaşadığınızı anlarsınız. Baharı görmeden yaz gelip geçmez. Bölgeye nemi olmayan bir kara iklimi hâkim. Oksijeni bol, temiz havayı her an içinizde hissettiğinizi anlarsınız.

Siirt'te gün olur, bahar yağmurlarından eser kalmaz. Gökkuşağının tüm renkleriyle bezenmiş gökyüzünü hayranlıkla izlersiniz. Bulutlar dağılır, güneş yükselir birden. Isınan topraklardan çıkan buharlar baharı müjdeler. Bademler açar, dağlar yeşillenir. Nergis demetleri elden ele dolaşır öyle günlerde.

Kapılar, pencereler açılır, elde sandalyeler, çırtaklara, ayvanlara, ferah mekânlara taşınmaya başlanır. Ama o da yetmez. Bağların sizleri beklediğini yavaş yavaş içinizde hissetmeye başlarsınız. Temmuz da artan sıcaklar yaşamı zorlaştırır. Memurların tam gün çalışamayacağı gerçeği ortaya çıkar. Yaz mesaisi başlayınca devlet memuru öğleden sonra birde kalemi kağıdı bırakır, evine döner, istirahate çekilir.

Akşam güneşinin çekilmesiyle birlikte gökyüzünde yavaş yavaş görünmeye başlayan yıldızlar, ailede yeni bir telaşın başlanmasına neden olur. Çağlar boyu gelen bir geleneğin sevinci aileyi sarar. Mehtabın, ayın, parlayan yıldızların olduğu bir ortamda böylesine bir geceyi yaşamak için herkes istohlara (damlara) çıkar. Bol oksijenin, pırıl pırıl bir havanın verdiği rahatlık akşam yemeğinde kendini gösterir. Her şeyin en tazesinin önünüze geldiği çok lezzetli yöresel yemekler sıradadır çünkü.

Ama önce tepsiler, koca koca tencereler... Semaverler... İçlerine buz parçaları atılmış toprak su testileri... Çeşitli meyvelerin olduğu sepetler, tek tek taşınır serinleyen damlara. Ev hanımı tencere kapaklarını bir bir açarken, annesinin etrafında pervane gibi dönen evin büyük kızı yemek tabaklarını yer sofrasına taşır.

Sevilen yemekler arasında, yöreye özgü et yemekleri başta gelir. Ebuğannuç, meftune, yoksa, içli köftenin çok değişik lezzetteki bir türü olan kitel, ya da tencerelerden tepsilere, tabaklara konmadan boca edilen Arap dolması sofranın baş tacı olur.

Anlatmaya çalıştığım, haziran sıcağıyla başlayıp ağustos sonuna kadar süren dam sefasının, yöre insanına verdiği huzuru ve sağlıklı ortamı başka yerde bulmak çok zor. Açık havada yenilenlerin, içilenlerin yanında semaverlerde kaynatılıp içilen kaçak Acem çayları ve onların verdiği rahatlığı da hesaba katmak lazım.

BOTAN ÇAYI'NA DUYULAN HAYRANLIK

Doğanın hırçınlığını, harika güzelliğini Taşbaşı'nda delice akan Botan Vadisi'nde görmek lazım. Botan sadece doğa harikası değil, o aynı zamanda

doğanın Siirt'e armağanı, hazinesi, can damarı sayılır. Ama benim sözünü etmek istediğim 1940'lı yıllarda ona güçlü bir elin değmesi lazımdı. Siirt kıyı şeridinde bir kent değildi, susuzdu. Serinlemek isteyen gençlerin yararlanabilecekleri havuzları da yoktu ama Botan gibi suları engin bir akarsuya sahiplerdi. Ne var ki, doğal güzelliğinden, enerjisinden, ekonomisinden yararlanılmayan Botan Çayı ne yazık ki boşa akardı.

Oysa gün boyu evde oturmaktan canı sıkılan, açık mekânlara çıkma ihtiyacı duyan, Botan kıyılarında gezip eğlenmek bir yerlerde oturup kendine ziyafet çekmek isteyen sayısız aile vardı. Kent halkına geleneksel bayramları sayılan "Cigor" günlerinde, yumurta bayramlarında (*şeher il bayf*) kırlara çıkmak kalıyordu.

Botan zengin bir su kaynağına sahipti. Harika görünümüne karşın atıl bir güçtü. 2000'lerden sonra kaderi değişecek üretken yapısıyla hizmete sokulacaktı.

MUHTEREM EMİNE ERDOĞAN FAKTÖRÜ

Türkiye 2002'de yeni bir seçimden çıkmıştı. Seçimi kazanan partinin güçlü lideri Recep Tayyip Erdoğan başbakanlığa en yakın isimdi. Ama İstanbul Belediye Başkanı olduğu sıralarda muhterem eşinin memleketi olan Siirt'te yaptığı bir konuşmadan dolayı hapis cezasına çarptırıldığı için seçilememiş, parlamento dışında kalmıştı. Bu durumdan çıkılması için hoşgörülü davranan CHP'nin gösterdiği jest sayesinde anayasa değişikliğine gidildi Sayın Erdoğan güzel Siirt'imizden aldığı oylarla Siirt Milletvekilliği'ne seçilerek parlamentoya girmeyi başardı. Olay yurt içinde olduğu gibi yurt dışında büyük yankı bulunca gözler Siirt'e çevrildi. Dolayısıyla Siirt'in bağrından çıkan Sayın Emine Hanım taşıdığı nitelikleriyle Türkiye'nin yeni *First Lady*'si unvanını kazandı. Erdoğan çiftine karşı Siirtliler'in sevgileri güzel duyguları vardı. Benim de aralarında doğup büyüdüğüm Siirtlilerin Erdoğanlara hayranlık derecesindeki sevgileri giderek arttı. Siirt, Sayın Erdoğan'ı eniştemiz sloganlarıyla karşılamaya başladı. Bu kadar ilgi karşısında Erdoğan çiftinin Siirt'in sorunlarına karşı ilgisiz kalmaları düşünülemezdi.

Botan üzerinde etütler başladı. Çizilen baraj projeleri hız kazandı. Yapımı üstlenen Limak Holding'in Botan Çayı üzerinde kurduğu Alkumru Barajı 2011'de üretime geçti.

GELENEKSEL CİGOR BAYRAM ŞENLİKLERİ

Yörenin kendine özgü güzel gelenekleri vardı. Lapa lapa yağan karın, dondurucu soğukların, insanı tıkayan kara kışın gerilimini üzerinden atmak isteyen Siirtlilerin bir de Cigor dedikleri "çık-gör"ler vardı. Yumurta bayramında anneler yumurta kaynatır, onları çeşitli renklere boyar, sepet do-

1930'lardaki Siirt'ten bir görünüm; sağ tarafta Ayn salib çeşmesi.

lunca çocuğunun eline verir bayram yerine gönderirdi. Ellerinde sepetleriyle bayram yerine gelenlerin ilk işi, kendileriyle yumurta tokuşturacak çocukları arayıp bulmaktı. Geliş sebepleri buydu. Yumurtası kırılan çocuk kırılan yumurtayı arkadaşının sepetine koymak zorundaydı. Canı istiyorsa sepetinde sağlam yumurta kalıncaya kadar tokuşturmaya devam ederdi. Evine boş sepetle dönenlerin yanında sepeti dolanlar da oluyordu.

Cigor haftasının başladığı gece, evin küçük çocukları ellerine fırıldaklar, ya da süke denilen ve de ucu yanan çam kütükleri alarak dama çıkardı. Amaç, Cigor şenliklerini dama çıkarak kutlamak birilerine de göndermede bulunmaktı. Sükeler elle havaya kaldırılıp döndürülükçe, o gece oruçlu olup yemek yememesi gereken keşişlere de laf atılır ve Arapça "*Ale kahor il keşşe. İlleyle mo yitaşşe*" gibi sözler söylenirdi. Bunun anlamı, "Bu gece yemek yemeyen keşişin inadına bu şenlik," demekti.

STRES ATMANIN YERİ BİLLORİS KAPLICASI'YDI

Eve kapandığımız günlerdi. Dedem bunun farkına varmış. Beni çağırdı. Yüzüme baktı, sonra dayanamadı, "Tanrı yeryüzünde fışkıran sıcak ve mineralli suları dağıtırken, bizleri de düşünmüş ve senin görmediğin Billoris Kaplıcası'nı armağan etmiş. Burayı görmek istemez misin?" dedi. Çok nefis bulduğum teklifin karşısında içimden dedeme "bravo" demek geldi. Nasıl da içimizi okumuş, fark etmiş dedim ve gülerek "İstemez miyim, hemen gidelim," cevabını verdim.

Hazırlıklar çabuk bitti. Ruhsal gerginliği azalttığı, kasları gevşettiği, iltihapları giderici faydaları olduğu bilinen termal sularında on gün kalmak üzere katırlara binip yola çıktık. Kaplıca, il merkezine 16 km uzaklıktaydı. Bir yol ayrımının ardından, o güne kadar hiç görmediğimiz, son derece dik ve sarp, törpülenmemiş kayalıkların olduğu tehlikeli bir noktaya geldik. Akabe'den Botan kıyısına inmeden önce katırcılar katırları sağa sola yönlendirmek için yuları elimizden aldı. Önümüzde derin bir vadi bulunduğunu dikkatli olmamız gerektiğini, eğerlere yapışmamızı sık sık tekrarladı. Peki anlamında başımızı eğdikten sonra "O hâlde yuvarlanmamak için katırlardan inip yürüyelim," dedik. Ona da bir kulp taktılar ve "Katırlardan başka hiç bir hayvan Akabe'den kazasız belasız inemez," cevabını verdiler.

Yüksek kayalıklardan derin bir vadiye bakan manzara ilk bakışta korkutucuydu, hiçbirimizin hoşuna gitmedi. Dolambaçlar, sivri taşlar psikolojimizi bozdu. Meğer çetin kayalığın olduğu nokta, aynı heyecanı o gün bizimle paylaşan kardeşim Sami'nin sonradan yayımlanan *Siirt Tarihi* eserinde açıkladığı, tarihi "Akabe Yolu"ymuş. Sami, kitabında Asur ve Ninova'dan söz ederken, bu yol için "Krallar Yolu" diye yazar. Bilimsel çalışmalara dayanan eserinde bunları yazarken, o yolculuğumuzda kendisinin de çektiği sıkıntıları unutmuşa benziyor.

Ancak yeri gelmişken birkaç kelimeyle Siirt'in coğrafi konumundan antikçağ yollarının Siirt'in merkezinden nasıl geçtiğini anlatmak istiyorum. Güneyindeki Mezopotamya uygarlığının bir parçası olan, doğusunda İran (Med, Pers ve Sasani) Uygarlığı, batısında kadim Yunan, Bizans ve Roma Uygarlığı bulunan bu uygarlıkların etkisinde kalan Siirt'in tarihsel önemine işaret etmek istiyorum. O da şu: Siirt'in bu uygarlıklarla olan tarihsel, politik, ekonomik bağlantıları coğrafi konumu nedeniyle antikçağ yollarının, yani Krallar Yolu'nun Siirt'ten geçmesini sağlamıştır. Kaldı ki bu tarihsel yolun Ege ve Akdeniz sahillerini Uzakdoğu'ya bağlayan bir yol olduğunu da unutmamak gerekir, tarihsel önemi olan yolun ilk menzili Babil'di. Kervan yolu olarak bilinirdi. Persler tarafından yapıldığı bilinen Akabe, çok yüksekte olan bir yolu Botan'a (Bohtan) indiren tek yoldu.

Bekir Sami Seçkin'in Krallar Yolu olarak tanımladığı, benim hoşlanmadığım bu yolda katırlarımızın sergilediği cesaret bana o gün Napolyon Bonaparte'ı hatırlattı. Bonaparte, doğa şartlarına karşı güçlü bulduğu katırlara savaşlarda cephanelerini taşıtırdı. O katırlar bizi de hiç yüksünmeden Botan kıyısına indirdi. Artık kendimizi rahat bulduğumuz düz yolda Botan'ın kıyısını takip ediyorduk. Bir taraftan müzik nağmesi gibi gelen, kulaklarımızı okşayan Botan'ın çağlayan sesi, diğer taraftan dikkatimizi çeken manzara bizi büyülemekteydi. Gördüğümüz her şey güzeldi. Kırmızı renk-

li yumuşak toprak yoldan giderken gücünü billur gibi sudan alan, iri yapraklı ağaçların verdiği serinliği içimizde de hissediyorduk.

Biraz daha ilerleyince, yüzyılları geride bırakan iki tarihi eserle karşılaştık. Birinin adı Han'il-Esved, yani Siyah Han, diğerinin adı Han'il Ahmar, yani Kırmızı Han'dı. İkisi de yıkılmamış, sapasağlam ayakta duruyordu, kim bilir bu tarihi eserler hangi uygarlıktan kalmaydı. Bekir Sami'ye göre ortaçağdan kalma, Krallar Yolu üzerinde ticari eşya taşıyan kervanlara ev sahipliği yapan hanlardı.

Bu doyumsuz manzaraları seyrettikten sonra, burnumuza kesif kükürt kokuları gelmeye başladı. Havaya karışan kükürt kokusu Garnafe Kaplıcası'na yaklaştığımızın habercisiydi. Az sonra, Dergalip Köyü'ne giden yoldan sapar sapmaz, kendimizi Botan Çayı'na bakan tarihi iki mağaranın, Garnafe'nin önünde bulduk. Katır yolculuğumuz bitmişti. Ayağımızı yere bastığımız anda bizi son derece büyüleyen, etkileyici güzel bir manzara bekliyordu.

Akabe'de kuş bakışı baktığımız o çağlayan, gürül gürül akan Botan geldiğimiz noktada başkalaşmış, düz bir alanda yayılarak küçük bir deniz manzarasına dönüşmüştü. Bulunduğumuz yerin karşı yakasında, kartpostallardan zerrece farkı olmayan, yemyeşil, güzel Billoris Köyü görülmeye değerdi.

Billoris Kaplıcası'ndan fışkırıp taşan kükürtlü sıcak sular köpüre köpüre kıyısında durduğumuz Botan'a akıyordu. Önümüzden akıp giderken içimizde hayranlığını duyduğumuz Botan'ın Basra Körfezi'ne uzanan yolcuğunu seyretmek benim için bulunmaz bir fırsattı.

Hatırladığım kadarıyla Billoris Kaplıcası o tarihlerde biri büyük, diğeri küçük iç içe iki mağaradan ibaretti. Mağaradan sızan kocaman bir havuzu dolduran kükürtlü suyun sıcaklığı 35 derecelerdeydi. Suyun Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü tarafından yapılan tahlilinde romatizma, nevralji, cilt ve kadın hastalıklarına yarar sağladığı tespit edilmişti. İnsanı tutsak edebilen sıcak sularının verdiği rehavetle bende güzel izler bırakan kaplıcamızı unutmadım.

ERUH YOLUNDA ÖLÜMLE BURUN BURUNA

O zamanlar cep telefonları yoktu tabii. Bildiğimiz klasik telefonlar, lüks makam odalarında bulunurdu. Pille çalışan manyetolu telefonlar santrala bağlıydı. Santral memuru yol vermeden doğrudan görüşme olmazdı. O koşullarda Eruh'taki ailemle iletişim kurmam imkânsızdı.

Ramazan Bayramı'na sayılı günler kalmış, bayram haftasının sevinci yüzlere yansımıştı. Ama tam aksine bende bir burukluk vardı. Aylardan beri göremediğim, çok özlediğim ailemle bayramı birlikte geçirmek isti-

yordum. Dedem istemese de, aniden Eruh'taki aileme bir sürpriz yapmaya karar verdim.

Arefe günü sabahı Eruhlu ortaokul öğrencisi arkadaşlarım Aziz ve Behcet'le Botan Çayı önünde katırlardan indik. Üzerinden kayıkla geçmemiz gereken azgın suları seyrediyorduk. Debisi yüksek, delice akan bir nehirle boğuşmamız kolay değildi. Aksine o gün akıl almaz hırçınlığı yine üzerindeydi. Ama başka çaremiz de yoktu. Zamanında Makedon askerleri de, bizim gibi çaresiz kalınca, üstünden geçmişlerdi.

Nehri nasıl geçeceğimizi düşünürken hava birden bozdu. Önce kar serpiştirdi, sonra hesapta olmayan bir manzara keyfimizi kaçırmaya yetti. Bir an önce karşıya geçmeyi düşünürken, yakındaki Hiyert Köyü kayıkçıları nehrin karşı yakasında göründü. Dönerler diye bekledik. Ama nafile. Yerlerinden kıpırdamaya niyetleri yoktu. İş uzadı. Tepesi atan yardımcımız Cemil, karşı dağları inleten gür sesiyle, kayıkçı Hamo'ya verip veriştirmeye başladı. Küfürlerin bini bir paraydı. Hamo'ya "Ulan Hamo... Eşşek hamo... Sana kayığı veren memurumuzun oğlunu dondurmak mı istiyorsun burada?" dediği anlaşılıyordu. Meğer Cemil'in kast ettiği memur da, özel idare adına ihaleyi yapan babamdı.

Neyse... Sonunda Cemil'in kayıkçıya bağırıp çağırması etkisini gösterdi, Hamo, mahcup şekilde bizi kayığına alarak karşıya geçirdi. Böylece ilk korkumuzu yenmiştik. Ama içimiz yine rahat değildi. Karın etkisini artırması bizi endişelendiriyordu. O kaygı içinde katırlarımıza atladık.

Yolda giderken zor şartlara dayanmaya çalışıyorduk. Ne de olsa serde gençlik vardı. Fakat durmadan lapa lapa yağan kar her tarafı doldurmaya başlayınca iş değişti. Okula gider gibi paltosuz, atkısız, kazak giymeden yola çıkmış gibi tedbirsiz davranmıştık. Kendi elimizle kendimizi maceraya atmıştık. Ancak biz akıllı gençler, hangi akılla bu soğuklara dayanabilecektik? Cemil de Resul de işin farkındaydı. Puşilerini çıkarıp bizi sarmaya çalıştılar. Ama bu iş puşiyle muşiyle olacak şey değildi. Donmamak için en yakın köye sığınmaktan başka çare kalmamıştı.

Kafası karışık olan Cemil'di. Sağı solu tararken, katır üstünde giden iki köylüyü durdurdu. Yardım istedi. Üzerimize saracak bir şeyler buldu. Ayrıca kaşıkla pekmez içirdi. Böylece biraz rahatlamıştık ama tehlikeyi atlatmış sayılmazdık. Önemli olan sığınmak istediğimiz Gündişeyh Köyü'nün tüten bacalarını görmek, uluyan köpeklerin sesini duymaktı fakat katır üzerinde duracak hâlimiz de kalmamıştı. Kış soğuğuna dayanamadıkları için Moskova seferlerinde donan Hitler'in askerlerinden farkımız kalmamıştı. Son gayretlerimizi yitirmemeye çalışırken köye girmeyi başardık.

Artık donma tehlikesini atlatmıştık. Isınmamız için ocakta çıtır çıtır tutuşan kütüklerin ısıttığı bir köy odasına alındık. Üzerinde oturduğumuz sı-

cak minderlerde içtiğimiz çayların, ikram edilen bal karıştırılmış sütlerin, kurutulmuş meyvelerin verdiği enerjiyle biraz kendimize geldik. Ocağa yakın serilen sıcacık yataklarda geçirdiğimiz bir gecenin sabahında Gündişeyh köylülerine konukseverliklerinden dolayı teşekkür ederek yeniden yola koyulduk.

ZORAFAN ÇAYI

Eruh'a girmeden dağların, ormanların, vadilerin bitmediği, buz kesmiş sessiz yerlerden geçiyorduk. Sert doğanın yaşandığı yerde ne tüten bir baca ne de tek bir canlı vardı. İçimdeki duyguları yenemiyordum. Bulunduğumuz nokta yakın tarihte insanların hasımlarını vurmak için kenarında pusu kurdukları, suyun tam ortasından geçerken silah çektikleri Zorafan Çayı'ydı. Zorafan, üstünden inmediğimiz katırların dereden geçerken yüzerek karşıya geçebildikleri cılız bir su yoluydu.

Kayık beklemek, donma tehlikesi geçirip köye sığınmak, korku masallarına taş çıkaran öyküleriyle adı tehlikeli bölgeye çıkan Zorafan Suyu'nu aşmakla geçen maceralı yolculuğun bittiği noktada Eruh'a sapasağlam girmeyi başardık. Cemil evimizin kapısını çaldı. Rahmetli babam beni karşısında görünce gözlerine inanamadı. Kucaklaşmamız görülmeye değer, sıcak bir sahneydi. İçeride kopan sevinç çığlıkları bir anda evin havasını değiştirdi, yerini coşku dolu anlara bıraktı.

SİİRT MUTFAĞININ EŞSİZ LEZZETLERİ

Yöreyi anlatmaya çalışırken, Doğu'nun lezzet ve kültürüyle, Batı'nın lezzet ve kültürü arasındaki farka değinmek istiyorum. Ama önce geride kalan kilerin bende bıraktığı izlere değineceğim.

Yüzyıllarca süren savaşlar, yaşanan facialar, bir kuşağı silip süpüren kolera gibi bulaşıcı hastalıklar yaşamlarını sürdürme mücadelesi veren eski insanları yarınlarını düşünmek zorunda bırakmış, stok yapmaya, temel gıda maddelerini saklamaya zorlamış. 21. yüzyıl koşullarında, bugün örneklerini gördüğümüz dev marketler sonrasında bu korku aşılmış.

Kiler, dedemin döneminden kalmaydı. M. Emin savaşlar görmüş, seferberlik dönemlerini yaşamış, aç kalan insanlara yardım elini uzatmış bir insandı. İhtiyaç duyduğu temel gıda maddelerini kara kışı düşünerek yazdan hazırlardı. Eylülde de balını, pekmezini, cevizini, bulgurunu, yağını, kavurmasını, pirincini depo etmeyi severdi. Baharatların, zencefillerin güzel kokularının yayıldığı kilerde neler yoktu ki... Depolanan türlü yiyecekler sayesinde koca bir kış aileyi bakkala muhtaç etmezdi.

Mutfağa gelince eski ve köklü mutfak kültürlerine sahip olan Siirtlilerin kendilerine özgü yemekleri vardı. Yemeklerde Arap esintileri görmek

mümkündü. Çok sevilen yemeklerden biri olan "kibbe"yi (içli köfte) ve nar ekşili zahter salatasını Lübnan mutfağında da bulmak mümkündü.

Siirtli hanımın iki eli mutfaktan çıkmaz. Hanımların hemen hepsi damak zevkine ve değişmeyen beslenme alışkanlıklarına sahiptir. Gittikleri yerlere yemek kültürlerini taşımayı da severler. O yüzden İstanbul'un bazı restoranlarında önümüze çıkan yemek listelerinde, örneğin Kadıköy'ün ünlü Çiya Restoranı'nda meftune yemeğine ya da Erenköy'ün lezzet mekânlarından biri olan Nezih Kebap'ta abugannuşa (ebuğannuc) rastlayabilirsiniz. Bunun yanında Cemil Topuzlu'da Niyazi Bey'de, Fatih'te adından çok söz ettiren ünlü perde pilavı da damak çatlatacak kadar lezzetli sayılan yemeklerdir. Başlıca sevilen Siirt yemekleri arasında kitel fum (sarımsağı bol içli köfte), şorbit, zahter, pırtike, zerde, şemuniye yemekleri gelir.

Yüzyıllardan bu yana Anadolu insanının taşını toprağını altın sayarak göç ettiği İstanbul'da çok yörenin az çok özgün bir mutfağına rastlamak mümkün. Ama Siirt mutfağını, yemek kültürünü, lezzetini anlamak için biraz da Fatih Kadınlar Pazarı'na uğramak şart.

Gerçekte Siirt'in ünlü iki yemeğini mutlaka diğerlerinden ayrı tutmak lazım. Ne zaman yemeklerden konu açılsa, Siirtliler bu iki yemeği ballandıra ballandıra anlatmaktan zevk duyar. Kekikle beslenen keçilerin nefis etlerinden yapılan, geleneksel Siirt kebabı çok sevilen, aranan lezzetlerin başında gelir. Geleneksel Siirt kebabı, İstanbul'da büryan, Siirt'teyse perive olarak tanımlanır. Ne zaman Siirt'ten ya da lezzetli yemek türlerinden konu açılsa geleneksel büryan kebabı akla gelir. İkinci yemekse meşhur perde pilavıdır.

SİİRT'TE İLK PİDELİ BÜRYAN RESTORANI SEÇKİNLER'E AİTTİ

Siirt kebabı, pişirildiği ete harika bir lezzet veren, sofra başından kalkanlara "Hayatımda bu kadar lezzetlisini görmedim," dedirten geleneksel bir kebap türü. Yeri gelmişken burada sizlere biraz da perivenin öz geçmişinden bahsetmek istiyorum. Yıllar öncesine dayanan tarihçesi var çünkü.

Dedem, çocukluğumda, periveyi öne çıkarmak için çarşıda modern bir fırın ve ayrıca içinde modern bir perive salonu inşasına karar verdi. Başına da iki kayınbiraderini getirdi. Fırının bir bölümünde kebap hazırlanacak, bir köşesinde kebap yemek isteyenler için masalar kurulacak, bir başka yerinde de periveye lezzet katan nohutlu pidenin pişirileceği bölüm olacaktı. Harlı odun ateşiyle kuyu biçimindeki fırında hazırlanan büryanın bir özelliği de, fırından çıkar çıkmaz sıcak hâlde pide üzerine konulup, kesilmesi ve ondan sonra servis edilmesiydi.

Kebabın hazırlandığı, nohutlu pidenin pişirildiği böylesine lezzetli bir mekânı inşa ettiren dedem doğru bir karar vermişti. Mehmet Emin ne ka-

dar isabetli bir iş yaptığını yeni fırının kısa zamanda büyük rağbet görmesinden sonra anladı. Çünkü Seçkin Restoran kebabın tek adresi olmuştu.

Tezgâhın başında hazırlanan büryan kebabını müşteriye sunan Sufi Abdülkerim Kılıç'tı. Abdülkerim Amca güleryüzlülüğüyle ve nazik tavırlarıyla müşterisinin sevgisini kazanmasını bilen insandı. Rahmetli Kılıç, dumanı üstünde tezgâhtaki üç dört keçi gövdesini iki saat içinde paraya çevirmeyi çok iyi biliyordu.

Sırası gelmişken burada Siirt kebabının sofraya gelmeden önceki macerasını, sofraya gelinceye kadar başından geçenleri birkaç kelimeyle anlatmak istiyorum. Önce saatlerce odun ateşiyle kızdırılmış kuyu biçimindeki fırına, kemiği alınmış gövde hâlindeki üç baş indirildikten sonra fırının hava almayacak şekilde sıvanması gerekir. Ardından et yağlarının bir kaba damlayarak, kebabın nar gibi kızarması ayarlanır, sonra fırının kapağı açılır.

1936'da fırın-restoran diyebileceğim dükkânımızda lezzetine tanık olduğum büryanın anavatanı Siirt'ti. Sonra Siirt'in sınırlarını aştı. Ankara, İstanbul gibi büyük kentlerde arka arkaya kebap salonları açıldı. Günümüzde Fatih İtfaiye Kadınlar Pazarı'nda müşterilerini ağırlayan güzel kebap salonları var. Medya tarafından zaman zaman tanıtımı yapılan Şeref Büryan Kebap Salonu buradaki nezih mekânlardan biri. Şeref Büryan'la ne zaman karşılaşsam ve gençliğimin geçtiği itfaiyeden geçsem buranın adı beni hâlâ heyecanlandırır.

Siirt geleneksel kebabının, ayrıca "perde pilavı"nın bugünlere taşınmasını çekirdekten yetişmiş, becerikli ustalara bağlıyorum. Şeref başarısını, Fatih'in halkına, içlerinde bürokratların, hâkimlerin, kaymakamların olduğu kaliteli müşterilerine borçlu.

SİİRT'İN EFSANE VALİSİ SAKIP BEYGO

Bulundukları yerde devleti temsil etmek gibi önemli görevleri olan valiler içinde Siirt, bilgi ve yetenekleri, ülke sorunlarına karşı duyarlıklarıyla sevilen valiler gördüğü gibi sorun çözmek yerine sorun çıkaran valiler de gördü.

1940'ların Siirt Valisi Sakıp Beygo fark yaratan, oturduğu koltuğu hakkıyla dolduran, zeki ve çalışkan bir valiydi. Kendisinden önceki meslektaşlarının tek çivi çakmadığı Siirt'e bakış açısı farklıydı. Kendisinden hizmet bekleyen halka "Para mı var?" diyen valilerden değildi.

Beygo göreve başlayınca önce Siirt'i karış karış gezdi. Anadolu ve Mezopotamya kültürlerinin kesiştiği noktadaki Siirt'in mimari özelliklerine tanık oldu. Gördüklerine inanamıyordu. Gözlemleri arasında sabatlara yani tonozlu geçitlere rastladı. Yüklü bir merkebin zor geçebildiği dar sokaklar ve buna benzer gözlemlerinden sonra tarihi kentin insanlarını sevindiren

1940'ların Siirt Valisi Sakıp Beygo.

güzel projeler tasarladı. Teşhisini koymuştu. Ancak tek başına hastayı iyileştiremeyeceğini pekâlâ biliyordu. Memleketin ileri gelenlerini, dedemi makamına davet etti. Halkı dinledi, projelerini anlattı. Desteklerine ihtiyacı vardı. Çünkü parası yoktu. İstediği şey fedakârlıktı, halkın iradesiydi. Bunu sağladıktan sonra, bugün hâlâ adını taşıyan caddeyi yapmak için dar sokaklara ilk kazmayı vurdu. Bir ilki gerçekleştirdi. Şehrin manzarası, görünümü onun attığı adımlarla birden değişti. Açtığı caddelere lüks giyim mağazaları açıldı.

Rahmetli Beygo'nun ölümü üzerinden uzun yıllar geçti ama o unutulmadı. Siirtlilerin kalbinde iz bıraktı. Bir projesi de gençleri kahve köşelerinden kurtarmak için Gezer Çayı kenarına yaptığı ve Siirt'e armağan ettiği Marmara Yüzme Havuzu'ydu.

DÜNYAYI KANA BULAYAN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Dünyayı kana bulayan İkinci Dünya Savaşı'nın bütün dengeleri alt üst ettiği günlerde ortaokul öğrencisiydim. Nazi Almanya'sının başındaki Adolf Hitler ve İtalya'nın faşist diktatörü Benito Mussolini, Atatürk'ü ölümünden önce endişelendirmişti. Ulu önder, onların saldırgan ruhlarını anlamıştı.

Savaş 1 Eylül 1939'da Hitler'in Polonya'yı işgal etmesiyle başladı. Polonya'yı ezip geçen Hitler, bir gümrük memurunun oğluydu. Ortaokulu yarıda bırakmıştı. Kartpostal çizerek hayatını kazandığı yıllarda, durmadan hapse girip çıkan caninin tekiydi. Hapishanede yazdığı *Kavgam* adlı kitabında nefretini kusmuştu. Hitler'in bu yapısı ve Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'nın yenilgisini üzerinden atamaması, devlet başkanlığını ele geçirmesini sağladı. Polonya başlangıçtı. Almanlar, Yıldırım Savaşları dedikleri yeni bir taktik uyguluyorlardı. Cepheleri hızlı birliklerle yararak düşman gerilerine sarkmak suretiyle, kuvvetleri kısa bir zamanda saf dışı bırakıyorlardı. Bu da dünya konjonktürünü alt üst ediyordu. Hiçbir devlet savaşa girip girmeyeceğinden emin değildi.

Ders kitaplarıyla savaşın ağır sorunları arasında sıkışıp kalmıştım. Yaşanan büyük felaket, herkes gibi beni de etkiliyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda devletler bir anda haritadan siliniyor, yeni bayraklar çekiliyordu. Artık dağdaki çoban bile facianın farkındaydı. Düşünebilen insanların yüreği, yangın yerine dönen dünyanın içinde olduğu acıları kaldıramıyordu. İnsanlığı vahşice yok eden savaşın ne zaman, nerede duracağı bilinmiyordu.

Savaş yıllarında Siirt'te radyo sayısı üçü beşi geçmiyordu. Biri Cumhuriyet Caddesi üzerindeki Nejat Ağa'nın birinci sınıf gazinosundaki müşte-

rilerine açıktı. Dünyada olup bitenleri akşam ajanslarını dinleyip öğrenebilmek için, tül perdeleri, yeşil çuha masaları olan, şehrin en şık gazinosuna gitmekten başka çarem yoktu. Tek haber kaynağı, orasıydı.

Savaşın yarattığı dehşet sadece dünyayı değil, Türkiye'yi de kaygılandırıyordu. Ülkenin geleceğinin endişesini içinde duyan dedem her akşam, benimle oturup savaşın analizini yapardı. Olup bitenleri öğrenmek isteyen akrabalarımız da bize gelirdi. Takımımızda Hitler yoktu. Açık arayla İngiltere'yi ve savaşa yön veren dönemin müthiş Başbakanı Churchill vardı. Her akşam elimde cep feneriyle karanlık sokakları arşınlayarak ağaların kahvesinde ajansı kaçırmamaya çalışırdım.

Haber saatlerinde benim gibi radyo başında oturan, heyecanlarını yenemeyenler adeta taş kesilirdi. Hüzünlü bakışlar kahvenin, içilen çayın tadını kaçırırdı. Düşen şehirler, kaybolan topraklar, elektriğin ve suyun kesilmesiyle yaşanan facialar, savaş alanından toplama kamplarına sürülen esirler o günün acı haberleriydi.

Savaşın mimarı Hitler'in 1930'dan beri sürdürdüğü yayılmacı politikası gün ışığına çıkmıştı. Dönemin yaşattığı o acı günlerde, Cumhurbaşkanı İnönü, yabancı güçlerin Türkiye üzerindeki senaryolarından rahatsızdı. Kışkırtıcı Kafkas manevralarına karşı tedbirli davranmak lazımdı. 11 Ekim 1939'da İngiltere ve Fransa'yla anlaşmalar imzaladı. Hitler'in ne yapacağı bilinmezdi. O koşullarda, ayrıca Almanlarla 10 yıllık bir saldırmazlık paktının imzalanıp dengelerin gözetilmesi de İnönü'nün izlediği başarılı politikalardan biriydi.

YIKICI SAVAŞ ORTAMINDA LİSE ÖĞRENİMİ

14 yaşımı karşıladığım günlerdi. 1941'in insan beynini kaynatan haziran sıcağında ortaokulu bitirmiştim. Sonradan Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olan can ciğer arkadaşım Sait Çelik de ben de diploma almaya hak kazanmıştık. Ama sevinecek zamanımız olmadı. Bundan sonra bizi bekleyen çok çetin yılların getirebileceği koşulları düşünmek zorundaydık.

Rahmetli babam Türkiye'nin tanınmış Remzi Kitabevi'nden dilimize çevrilen saygın Rus yazarlarının eserlerini ısmarlamak suretiyle çok kimsede olmayan güzel bir kitaplık kurmuştu. O yıllarda böyle kitaplar aydınlanmak isteyenlerin bulamayacağı pırlanta değerinde harika eserlerdi. Sait'le benim şansım, kültür dünyasının yakınında olmaktı. Kitapların yayımlandığı günlerde, halkta kitap okuma alışkanlığı gelişmemişti. Gazete ve dergilerin de çok ender okunduğu bir dönemdi.

1940'larda koca Siirt'te, Şükrü İlhan'ın sahibi olduğu (Seyit Şükrü) tek kitapçıda sadece Yusuf ile Züleyha gibi masal türü hikaye kitapları satılırdı. Gerçi o yıllarda Tolstoy, Dostoyevski, Gogol, Puşkin, Turgenyev gibi

"Liseyi bitirdiğim gün" 1 Eylül 1944.

yazarların dil ve edebiyatı, yetişme yaş ve düzeyime göre ağır sayılırdı. Ama karşı konulamayan bir istek bunları okumaya itiyordu. Okuma alışkanlığını kazanmaya çalıştığımız güzel günler üzerinden yıllar geçti ama ne zaman Sait'le bir araya gelsek, çocuk yaşta okuma fırsatı bulabildiğimiz o kitapları hatırlarız. Çoğu kez Sait, "Hilmiciğim" diye söze başlar ve "Aziz Bey Amca'nın az emeği olmadı ikimize de... O eserler olmasa, ikimiz de kolay kolay bu makamlara gelemezdik," der.

Siirt'te lise yoktu. Genç yaşta, zapt edilemez delikanlılardık ve cesur yürekliliğimizle risk alarak Diyarbakır'a gitmek zorundaydık. Okumaktan başka çaremiz yoktu. Ancak ne yapacağımızı bile doğru dürüst bilemiyorduk. Para pul olmadan nasıl okuyacaktık?

Babam ikinci sınıf devlet memuruydu. Hayranlık duyulacak niteliklere sahipti. Ama benden başka okuyan çocukları da vardı. Fazla cesaretin ne yeri ne zamanıydı. 25 milyon insanın ölümüne neden olan bir savaşın en çok endişelendirdiği ülkelerden biri Türkiye'ydi. Açlık, yoksulluk, sefalet toplumu can evinden vurmuştu. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, ağır fedakârlıklara katlanmayı göze alan bir ailem vardı. Onların tek endişeleri o yaşta tek başına bir çocuğun nasıl okuyabileceğiydi.

Sonunda doğru yol seçildi. Hepimiz sabahın köründe, nakliye işi yapan külüstür bir kamyonun başında toplandık. Sait, ben ve birkaç lise adayı arkadaşla kendimizi kamyonun kasasına attık. O anda bir bohçadan, bir çuvaldan hiç farkımız yoktu. Ne kanepe, vardı altımızda. ne de bir minder. Babamı tanıyan şoför kibarlık yaptı. "Aziz Bey Amca, bavul için para istemez. 1 lira ver yeter. Biz okuyamadık gençler okusun," deme nezaketini gösterdi.

Hareket saati gelmişti. Şoför muavini eline helezon biçimde bir demir çubuk aldı ve motora yakın bir noktaya yerleştirdikten sonra durmadan çevirdi ama motor çalışmadı. O dönemde motoru ancak bu şekilde şarj etmek mümkündü. Az sonra eller havaya kalktı, kollar sallandı. Yaşanan veda sahnesi içinde yine en hüzünlü olan tabii ki annelerdi. Asker yollar gibi çocuklarını liseye gönderiyordu.

Böylece ite kaka bindiğimiz kamyonla yola çıktık. Saçlarımızı uçuran

rüzgâr, başımızı sersemleten güneşin yakıcı sıcaklığı, kasislerde bizi beşik gibi sallayan kamyon bizim için eziyetliydi. Sonunda kırılmadan, dökülmeden Diyarbakır'da bir hanın önünde indik.

Nereye, kime gideceğimizi, nerede konaklayacağımızı bile bilmiyorduk. O yüzden üst katta insanların kaldığı berbat bir handa geceledik. Keyfimizin kaçtığı bir gecenin sabahında Bozkurt Oteli'ne geçtik. Otel ikinci sınıftı ama benim gözümde saraydan farkı yoktu. Tatlı bir uykunun verdiği rahatlığı yaşarken o güne kadar hiç görmediğim şık faytonların nal ve çıngırak sesleri ilk günün sabahında beni uyandırdı. Gördüğüm atlar çok güzel ve bakımlıydı.

Artık Gazi Caddesi üzerinde kentin merkezindeydim. Cadde üzerindeki otel, şehrin kalbinin attığı son derece hareketli bir noktadaydı. Caddeyi kat eden faytonlardan az sonra sıra seyyar satıcılara geldi. Sabahın köründe yollara dökülen yoğurtçuların "Yoğurt ala... Yoğurt ala..." naraları, ardından gelen dutçuların "Kara hübür... Kara hübür..." sesleri beni yatağımdan fırlattı. Az sonra giyinip otelin lobisine indim. Geniş ve ferah bir avlu... Fıskiyeli havuz etrafı serinletmekteydi. Kahvaltımı değişik bir ortamda yapma fırsatı bulmuştum.

Sonra Gazi Caddesi'ne çıkıp yürüdüm. Nereye baksam taş binaların beni büyüleyen özgün mimarisiyle karşılaşıyordum. Bütün konutlar yakınlardaki ocaklardan çıkarılmış siyah bazalt taşlardan yapılmış. Önünden geçtiğim Ay-Yıldız mağazası çok şık vitrinleriyle caddeye renk katan dev bir mağazaydı. Dağkapı'ya çıkmadan, bir cephesi İzzettin Paşa Caddesi'ne bakan vitrinleri çeşitli pasta ve çikolata paketleriyle dolu bir pastanenin önünde durdum. Uzun uzun bakıp iç çektim. Bu benim için bir ilkti. Ama düşündüm: Nasılsa vitrinleri seyretmek bedava değil miydi?

Biraz daha yürüdüm. Dicle Nehri'ne hâkim bir noktadan bakan, tarihi bir binanın önüne gelmiştim. Lise yönetim kadrosunun olduğu bu binanın karşısında sanat okulu vardı. Lise kaydımı, Dicle manzaralı tarihi binada yaptırdım. Ama kayıt işlemi yapılırken duyduğum gururu, sevinci şu anda anlatacak kelime bulamıyorum. Nedeni de açıktı. Çünkü hayatımın belki de en önemli ilk adımını atmıştım.

Binadan çıkar çıkmaz, Dicle Nehri'ni uzaktan bir kez daha seyretmek istedim. Sadece Dicle'nin doğal manzarası değil benim için her şey çok güzeldi. O anda beni bu noktaya taşıyan destek veren rahmetli babamı düşündüm durdum. O gün, onun ne kadar sevgi ve saygıya layık bir insan olduğunu bir kez daha anladım.

Dönerken, Siirtli Uras ailesine ait Uras Palas Oteli'nin önünden geçtim. Ama lobisinde oturma cesaretini kendimde bulamadım. Otelin şıklığının uzağında durarak uzun uzun seyretme hakkını kullandım.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN EŞSİZ LİDERİ İSMET PAŞA

Alman ordularının Sovyet topraklarında ilerlediği günlerdi. Hitler Bulgaristan'ı işgal etmiş, Balkanlar'a egemen olmuştu. Üstelik ne yapacağı bilinmiyordu. Ya Edirne'yi geçecek Türklerle savaşacak, ya da Ruslara saldırmayı göze alacaktı. Nitekim Edirne sınırlarında, Alman orduları Sovyet topraklarında ilerlemeye başladı. Türkiye tehlikeyi atlatmıştı ama 1941'de Hitleri durdurmak için, Amerika ve müttefiklerin yanında yer almak zorunda kalmıştı. Avrupa'da patlak veren, Asya'ya sıçrayan, Kuzey Afrika'yı saran savaş daha da alevlendi.

Dönemin cumhurbaşkanı, Atatürk'ün silah arkadaşı, Kurtuluş Savaşı'nın kahramanı Garp Cephesi komutanı, büyük diplomat İsmet Paşa'ydı. Deneyimi, birikimi olan İnönü'nün o dönemde Türkiye'nin başında olması büyük bir şanstı. Dünyayı kana bulayan böyle bir savaşın eşiğinden Türkiye'yi, ince diplomatik zekâsıyla kurtarmıştı.

Savaş devam ederken Başbakan Churchill, Türkiye'yi savaşa sokmak için ısrarlı politikalar izledi. İnönü, Adana ve Kahire Konferanslarına davet edildi. Aslında İnönü Türkiye'nin geleceğini, müttefiklerin yanında olmakta görüyordu. Ancak kendisini savaşa zorlayan İngiltere Başbakanı Churchill'e, ABD Başkanı Roosevelt'e, Rusya devlet başkanı Stalin'e "evet" diyemiyordu. Çünkü ülkenin tarım potansiyeli, gıda durumu, sanayi üretimi, akaryakıt sorunu buna engeldi. Üretim azalmıştı. Askeri harcamalar yüzünden, devlet gelir dengesini kurtarabilmek için çiftçiyi can evinden vurarak tarladaki mahsullerinden bir kısmına el koymak zorunda kalmıştı.

Öte yandan dünya haritası yeniden çizilirken insanlar umutlarını kaybediyordu. Oysa ben, elimde okul kitaplarıyla liseye giderken, yeni umutların peşindeydim. Hayatın yeniden renklenmesi, kararan bulutların dağılması herkes gibi, benim de beklediğim şeydi. Ama karamsardım. Ailemden ayrılmış olmanın ilk kaygılarını üzerimden atamıyordum. Bu ağır koşullar içinde her şeye rağmen direncimi kaybetmemeye çalıştım. Yaşadığım sıkıntıların başka bir nedeni de, yatılı öğrenci olamayışımdan kaynaklanıyordu. İzzet Paşa Caddesi'nin arka sokaklarında, kiralık bir oda ararken iki arkadaşımla karşımıza, Ermeni asıllı tonton bir hanım çıktı. Minnoş, saçları ağarmış, yüzü kırış kırış, hayatın belini büktüğü dul bir kadındı. Bizlere şefkat göstereceği her hâlinden anlaşılıyordu. İki arkadaşımla kiraladığımız odaya bavullarımızı taşıdığımız gün, kendimizi büyük bir sınavı başaran aslanlar gibi görmeye başlamıştık.

Liseye giriş, ders kitapları, kiralık yer... Hepsi çözülmüştü. Kafamda sadece okul var diyebilmeliydim ancak felaketi çağıran ağır bir ortam vardı. Sefalet, cephe gerisinde kalanları da vuruyordu. İnsanların bazen yiyecek hiçbir şey bulamadığı bir dönemdi. Çöken ekonomi ahlaki değerleri de zayıflattı.

HAFIZALARDA KALAN SADECE EKMEK KARNELERİYDİ

Türkiye etrafı ateş çemberiyle sarılmış bir ülkeydi. Üretim durma noktasındaydı. Ne ithalat ne ihracat yapılamıyordu. Un, ekmek, yağ, şeker gibi temel gıda maddeleri zorunlu olarak karneye bağlanmıştı. İnsanlar yiyecek maddeleri bulmakta zorlanıyordu. İşçilere günde 600 gram, diğerlerine 150 gram tahsis edilen ekmek karneyle satılıyordu. Çay bardaklarına şeker yerine kuru üzüm taneleri atılarak çaylar tatlandırılıyordu. Nüfus cüzdanlarına "Amerikan bezi aldı", "Lastik ayakkabı verildi", "Makarna aldı" yazıları yazılıyor, çeşit çeşit damgalar vuruluyordu.

Cehennem ateşinin yaşandığı savaşta işgal edilmeyen tek ülke Türkiye'ydi. 18 milyon nüfusun 5 milyonu beklenen işgale karşı TSK'nın emrindeydi. Tarım, sanayiden sağlanan milli gelir oranları savaş ve ekonomik koşullar yüzünden düşmüştü. ABD ve Avrupa yok olmamak için en ağır vergileri alan ülkelerdi. İnsanlık tarihinin en acımasız savaşında 25 milyon askerin, 40 milyon sivilin ölmesi, akıllara durgunluk veren büyük bir faciaydı.

Buna rağmen bu açık seçik gerçekleri görmezlikten gelerek çarpıtan İnönü'yü karalamak için kamuoyunu yönlendirme çabaları gösteren, "Efendim, düşünün ekmek karneye bağlanmıştı," diyebilen iktidar, insaflı davranacağı yerde bazen ölçüyü kaçırıyordu.

İNÖNÜ YÜCE DİVAN'DA ÜRGÜPLÜ'NÜN AKLANMASINI İSTEDİ

Kırık dökük bilgilerle, kurulu önyargılarla İnönü'nün özgün kişiliğini sarsmak mümkün değildi. O üstün nitelikleri olan büyük bir devlet adamıydı. İsmet Paşa 20. yüzyıl Türkiye'sinde Atatürk'ten sonra gelen büyük liderdi. Onun hayat hikâyesinin etrafında, bir devrin akışını kitabında anlatan Ş. Süreyya Aydemir "İsmet Paşa hayatı boyunca nelerin nerden ne kadar riske edileceğini daima bir kurmay titizliğiyle hesaplayan bir adamdı," der. İnönü 1950 seçimini kaybedince İngiltere Başbakanı Churchill ona şu mektubu yazar:

> "Aziz Generalim,
> Bana öğle geliyor ki tarih, general olarak kazandığınız zaferlerden başka Türkiye Cumhuriyeti'nin İkinci Cihan Harbi'nin vahim tehlikeleri içinden nasıl sıyırıp geçirdiğinizi ve aynı zamanda Mustafa Kemal tarafından sert mücadelelerle kurulmuş liberal ve müterakki hükümet sistemini nasıl muhafaza ettiğinizi kaydedecektir."

Cumhuriyet tarihinde İnönü'yü anlamak için daha önce değindiğim gibi İkinci Dünya Savaşı'nda gösterdiği basireti, dünya liderleri karşısında sarsılmayan azim ve kararlılığını anlamak lazım.

İnönü, Ürgüplü'den yüce divanda aklanmasını istedi. Sanıyorum liseli olduğum yıllardı. Suat Hayri Ürgüplü Tekel Bakanı'ydı. "Tekel ürünlerinde neler oluyor" anlamında gazetelerden birinde iki satırlık bir haber yayımlanmıştı. Haberi okuyan Cumhurbaşkanı İnönü ertesi gün Ürgüplü'yü köşke çağırır, kendisine bu makamda kalabilmesi için derhal istifa etmesini, yüce divanda yargılanıp aklandığı taktirde görevine dönebileceğini söyler.

Ürgüplü sevilen bir bakandı. Ama Yüce divanda yargılandı. Aklandıktan sonra Tekel Bakanlığı'na döndü. Sonraki yıllarında, sırası geldikçe içlerinde senato başkanlığı olmak üzere çok daha önemli görevlerde bulundu.

Koalisyon hükümetlerinin olduğu dönemde İnönü, ülkenin istikrarı için başbakanlık görevini kabul etmek durumuyla karşı karşıya kaldı. 1960 İhtilali'nden sonra Kara Harp Okulu Komutanı Albay Talat Aydemir bazı birliklerin başına geçerek darbe teşebbüsünde bulundu. İsyanın bastırılamadığı sırada harekatı havadan takip eden Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur, tedbir olarak İnönü'yü bulunduğu hava üssünde koruma altına aldı. Yanında güvendiği Prof. Turan Feyzioğlu vardı. Gelişmelerin kritik bir noktasında rahmetli Feyzioğlu İnönü'ye; "Paşam, emrederseniz isyandan vazgeçmesi, ve teslim olması için Aydemir'i affettiğimizi açıklayalım. Sonradan düşünürüz," der ama İnönü çok sevdiği ve sağ kolu konumunda gördüğü Feyzioğlu'na döner ve "Ben bir lider olarak bir kez yalan söylersem, bana güveni olan toplumu kaybederim. Bir daha beni affetmez," cevabını verir ve teklifi reddeder. İnönü gizli kapaklı şeylere tenezzül etmeyecek kadar açık düşünceliydi. Halkına hep doğruları söylerdi. Yalan söylemenin kimseye bir faydası olmadığını çok iyi bilirdi.

İNÖNÜ TURANCI AKIMLARA KARŞIYDI

Lise öğrencisi olduğum 1944 yıllarıydı. Cumhurbaşkanı İnönü lisemizi ziyarete geldi. Beraberinde valiler, genel müfettişler vardı. Dersimiz fizikti. Sınıfa girince hepimiz onu ayakta alkışlarken o doğrudan kürsüye yürüdü. Bir şeyin onu rahatsız ettiği açıktı. Ülkesinin barış ve huzur içinde olmasını istiyordu.

O yıllarda Nihal Atsızlar, Turancılık politikasını yaymaya çalışan dergiler, kalemler ve kılıçlar yaygın bir haldeydi. Artan faaliyet yüzünden okulumuzdan da uzaklaştırılanlar oldu. İnönü bu konuda bizi aydınlatmak için kürsüdeydi.

Önce hayali "Turancılık ülküsü"nden, bu akımların birlik ve beraberliğimize verebileceği zararlardan örnekler vererek söze başladı. Daha sonra, Türk halklarını kapsayan "Turan" kavramı üzerinde yürütülen yanlış politikaları ve kafatası ölçümüne kadar varan "Sen Türksün, sen

Türk değilsin...” ayrımcılığını beraberinde getiren eylemlere karşı olduğunu açıkladı.

İnönü’ye göre, “Misak-ı Milli”yi kabul eden ve buna bağlı kalacağını dünyaya ilan eden Türkiye, yayılmacı bir politika izleyemezdi. Dünya politikasını yakından izleyen İnönü ayrımcılık yaratan böyle bir politikayı reddetmekte haklıydı, çünkü Turan’ı tarif etmenin ve onu gerçekleştirmenin tamamen hayal olduğu zamanla daha da belirgin konuma geldi.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜNE İNANAN İSMET İNÖNÜ

Vali Cemal Dinç il ve bağlı ilçelerin yönetiminden sorumluydu. Yasalarla belirtilmiş geniş yetkileri vardı. İller İdaresi Kanunu’na göre, askeri birliklerle adli makamlara müdahale hakkı olmadığını biliyordu. Ancak Kurtalan ilçesinde hâkimlerle kaymakam arasında yaşanan bir uyuşmazlıkta haksız olan kaymakamın yanında yer almakla yanılgıya düştü.

1945 yılıydı. Garzan ilçe merkezi Kurtalan’da boş bir alana taşındı. Kadastronun, tapunun olmadığı, alt yapının bilinmediği yeni bir ilçe doğdu. Dalgalar hâlinde insanlar akın etmeye başladı. Hayrettin Doyuran, urganı omzuna atan, beline dolayıp yola çıkanlardan biri değildi. Siirt’ten ayrıldığında kafasında pırıl pırıl bir lokanta açma hayali vardı.

Yerleştiği Kurtalan’da bu hayalini gerçekleştirmeyi başardı. Açtığı lokantanın yeri, ruhsatı, lezzetli yemeklerin servis edildiği müşteri her şey tamamdı. Ancak ruhsatı imzalayıp lokantanın açılmasına izin veren kaymakam bir süre sonra ruhsatı geri almaya ve dükkânı yıkmaya karar verdi. Lokantacıya kızmıştı. Hayrettin yasa tanımayan kaymakamla karşı karşıya kalmış, ne yapacağını şaşırmıştı. Haksızlığa da boyun eğmek niyetinde değildi. Mahkemeden yerin kendisine ait olduğunun tespitini, ayrıca ihtiyati tedbir yoluyla yıkımın durdurulmasını istedi.

Yıkımın durdurulmasına ilişkin hâkim kararı kesindi herkes gibi kaymakamı da bağlayıcı nitelikteydi. Bundan sonra hukuk konuşacaktı. Fakat öyle olmadı. Kaymakam konuyu onur meselesi yaptı. Karara rağmen lokantayı yıkmaya kalkınca olanlar oldu. Mahkeme, kararı yerine getirmeyen ve yıkmaya kalkan emniyet amirini sorumlu buldu. Tutuklama kararı verdi. Ancak kendisine tutuklama müzekkeresi ulaşan başkomiser kendi amirini tutuklamadı. Bunun üzerine mahkeme onun da kaymakamın da tutuklama müzekkerelerini imzaladı. Kararları infaz etmesi için jandarma komutanını görevlendirdi. Jandarma komutanı başkomiserle emniyet amirini tutuklama emrini yerine getirdiği gibi, kaymakamın da evi kuşatılarak evinden çıkması hâlinde tutuklanacağı açıklandı. 48 saat içinde gelişen baş döndürücü olaylar Kurtalan’ı, Siirt Valiliği’ni, İçişleri ve Adalet Bakanları’nı ayağa kaldırdı. Yürütme, yargı gücüne müdahalede bulunmuş, verdiği kararları yerine getirme-

mişti. Olay resmi mercilerde olduğu gibi halk içinde de yankı buldu. Hâkim haklıydı. Olaya el koyan Siirt Valisi, bakanlıklara yıldırım telleri çekti. Şifreler gönderdi. PTT Müdürlüğü'ne bizzat giderek telgraf makinası başında bakanlarla saatlerce görüştü. Ama sonuç alamadı. Hâkim tüm baskılara rağmen tutuklama kararlarını geri almadı. Çünkü hukukun üstünlüğüne inanan, hâkim güvencesine saygı duyan bir devlet başkanı ülkenin başındaydı ve o başkan 1950'den sonra da hiç değişmemiş, muhalefet döneminde de hukukun üstünlüğünü sürekli savunmuş olan İsmet İnönü'den başkası değildi. Hayatı boyunca yargıya saygı duyan İnönü'nün tutumu karşısında kaymakam Ömer Faruk Beydeşman Urfa Hukuk İşleri Müdürlüğü'ne, polisler de başka yerlere gönderildi. Hâkim görevinin başında kaldı. 1940'ların Hukuk Devleti buydu. Bu konuda Atatürk'ün "Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin, devlet hâlinde varlığı kabul olunamaz," sözleri unutulmamalıydı.

İNÖNÜ MAKAM ARABASI OLARAK YERLİ RENAULT DEMİŞTİ

1960'lı yıllardı. Ülkenin huzura çok ihtiyacı vardı. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, sükûnetin ancak tarihsel bir kişilik olan İnönü tarafından sağlanabileceğini düşünüyordu. Sonunda dayanamadı, eski Cumhurbaşkanı İnönü'den başbakan olmasını rica etti. İnönü, ülkenin selâmeti için, hayatında ikinci kez ülkenin başbakanı olma teklifini reddetmedi. Türkiye bugünlerde olduğu gibi olağanüstü bir dönemden geçiyordu.

İnönü görevi devraldı. İlk işi, ayağına getirilen Mercedes marka makam arabasını geri çevirmek oldu. o günlerde Bursa'da, ilk kez yerli Renault arabası üretilmeye başlanmış ve başbakanlık makamına bir adet, sıradan vatandaşın kullanılabileceği bir araba ayrılmıştı. İnönü bundan böyle, kendisine armağan edilen yerli Renault arabasına bineceğini söyleyince, herkesi çok şaşırtmıştı. Koskoca İnönü hiçbir konforu olmayan sıradan bir arabaya nasıl binerdi? Buna inanmak zordu. Ama İnönü kararını bir kere veren ve sonra geri adım atmayan, devlet hizmetinde tasarrufua önem veren bir anlayışa sahipti. İnönü, memleketini düşünen bir liderdi.

SİİRT-DİYARBAKIR ARASI KATIR POSTALARI

Bölgenin gençleri kendilerine en yakın olan Diyarbakır'da toplanmak zorundaydı. Lise öğrenimi yapanların çoğu orta halli aile çocuklarıydı. Çoğu para sıkıntısı içindeydi.

Birkaç arkadaşımla Gazi Caddesi'nde pırıl pırıl, tertemiz bir helvacı dükkânı bulmuştuk. Canımız çektiği zaman, dükkâna girer, 50 gram helva, 150 gram ekmekle kendimize bir "ziyafet" çekerdik.

Çok şeyin olmadığı yokluk günlerinde bana uzaklardan yiyecek-giyecek yardımında bulunmak isteyen ailem, kış aylarında çalışan Siirt-Diyar-

bakır arası katır postasını devreye sokmuştu. Postanın başında hayatın güçlüklerine karşı dayanabilen, sağlam yapılı Postacı Marhamo vardı. Marhamo dedemin arazilerini ekip biçen adamın oğluydu. Sözünü ettiğim katır postasının eski kervanlardan farkı yoktu. Karlı dağları yarabilen, tipilere dayanan, çok ağır şartlarda en yakın köylere sığınıp mola verdikten sonra yoluna devam eden olağanüstü durumların postasıydı. Üç ayda bir sefere çıkardı. Marhamo yola çıkmadan babama uğrar, mektupları alır; içinde peynir, bal, kavurma, kurutulmuş çeşitli meyvenin olduğu lehimlenmiş teneke kutuları, paketleri toplardı. Yürekli bulduğumuz sevecen biri olan Marhamo belki yaptığı işin o kadar farkında değildi ama benim için o çetin yılların ağır şartlarında bilime ışık tutan, yaraları saran, moral yüklü müjdeli mektupları taşıyan Mahramo, Hızır'dan farksızdı.

ÇIPLAK ODADA GEÇEN KIŞIN KARA YÜZÜ

Savaşın yarattığı zor şartlara ayrıca halısı, kilimi, karyolası olmayan çıplak bir göz odada geçen kışın kara yüzü eklenmişti. Ne ;sandalyemiz ne de kitabımızı üstüne koyacak masamız vardı. Diyarbakır, kışı sert geçen illerdendi, soğukları dondurucu olurdu, çıplak bir odada yer yatağında yatıp kalkmak kolay şey değildi. Üşüyordum ama soğuklardan etkilenmemeli, hastalanmamalı, ruh ve beden sağlığımı kaybetmemeliydim. Ne doktora ne de ilaca ihtiyacım olmalıydı.

İyi ki Siirt bağlarında güneş altında kavrulan, gün boyu yüzme havuzunun serin sularında ıslanan sağlıklı bir bedenim vardı. O sağlam beden sayesinde, banyo ihtiyacım olduğu zaman buzlu havalarda bile evin bahçesindeki emme basma tulumbadan su çekerek tenekeye doldurur, bodruma iner, kurşun gibi sularla banyomu alırdım. Üzerimden dökülen soğuk suların ateşlediği bedenimden yükselen sıcak buharlar beni korurdu. Aspirin tabletinin ne işe yaradığını hiç merak etmeyip öğrenmeyişim bundandı.

Sokak tekin değildi. Kışın sert ve şiddetli soğuklarına açıktı. Karın düştüğü günden başlayarak insanları tutsak eden açık bir hapishaneye dönüştüğü günler olurdu. Öyle ki ısının -15 dereceye düştüğü günlerde sokağın dişleri kilitleyen yüzü, yaşamı durma noktasına getirirdi. Ancak bu koşullardan etkilenenlerin yanında bir de az etkilenen zümreler vardı. Onlar için ünlü Ay-Yıldız mağazası soğuklar başlamadan aylarca önce hazırlıklarını tamamlar, lüks vitrinlerinde en şık palto ve şemsiyeleri, birbirinden renkli kaşkolleri, yünden örülmüş renk renk kazak ve hırkaları sergilerdi.

Soğuk günlerde benim şunu bunu alma derdim yoktu. Son derece rahattım. Ayağımdaki pantolon, üzerimdeki ceket, giydiğim yakası açık gömlek işimi hallederdi. İşin ilginç yönü, hiçbir şeyde gözüm yoktu. Haya-

tımdan da çok memnundum. Çantam olmadığı için, kitaplarımı taşıyan parmaklarımda da hiç eldivenim olmamıştı. Ara sıra gözümün takıldığı bordo siyah karışımı boynuma saracağım atkım da olmadı. Ama zaten öksürmüyordum. Parasızlık içinde yüzüyordum. Fakat gelecek için beslediğim umut bana her şeyi unutturmuştu.

Okula giderken sadece Dağkapı'yı geçtikten sonra biraz zorlanıyordum çünkü esen soğuk rüzgârların önünü kesecek tek bina yoktu. Lise binası şehrin dışında boş ve düz bir alandaydı. O arada, sur içi kentin dışa açılan alanlarında üşüdüğümü hissederdim. Kulaklarım, burnum renkten renge girerdi. Yine de hiçbir güç okuma zevkimin önüne geçemezdi. Çünkü her sıkıntıya alışkındım. Annem dikişlerimizi, söküklerimizi diker, çoraplarımızı yamalardı. Bir elbise giyilemeyecek hale geldikten sonra yenisi alınırdı. Evde herkesin tek ayakkabısı olurdu. İsrafın olmadığı, sevilmediği o dönemde okullarda bize anlatılan tasarruf haftaları vardı. O günlerin çoktan unutulduğu, lüks tüketimin çılgınca yapıldığı günümüzde, Zülfü Livaneli'nin bir yazısında "Gelin bir de bugüne bakın. Her gece ekranlardan pompalanan tüketim çılgınlığı, pahalı cep telefonları, arabalar, bir akşam yemeği için ortalama bir maaş kadar hesap ödenen lokantalar"dan söz etmesi yaşanan çılgınlıkların bir boyutunu ifade etmektedir.

Ve bir not. Bu satırları, benden sonraki kuşaklar, kendilerinden önceki kuşakların yaşadıklarını biraz olsun anlarlar umuduyla yazıyorum.

ANILARIMDAKİ DİYARBAKIR

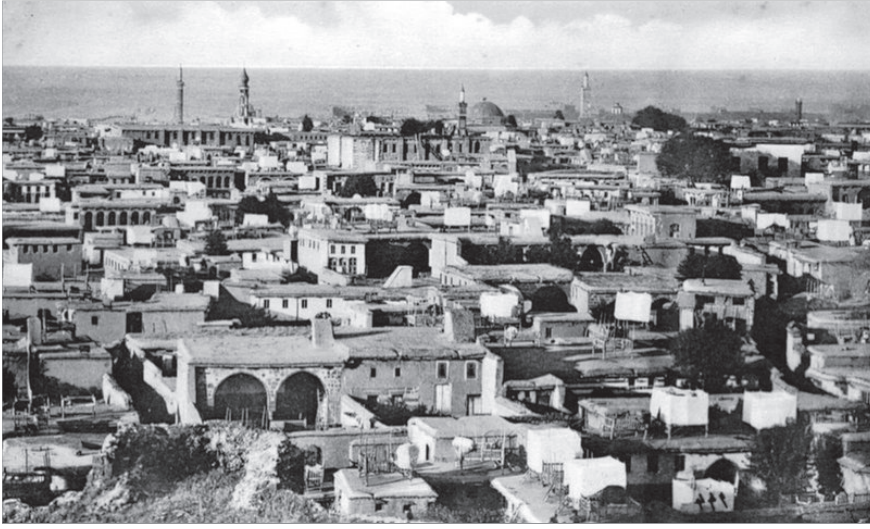
Diyarbakır, doğduğum büyüdüğüm coğrafyanın bir parçasıydı. Bölgenin önemli illerindendi. Geniş bir alanın, ürünlerini toplama imkânı nedeniyle merkezi konumda bulunuyordu. Gelişmeye müsaitti.

Ayrıca Akdeniz ve Basra Körfezlerine, Karadeniz ve Azerbaycan'a giden yolların Diyarbakır'dan geçmesi, önemini artıran faktörlerdendi. O yüzden kent, Mezopotamya'da egemenlik kuran bütün kavimlerin cazibe merkezi olmuş; Romalılar zamanında, tarihi önemi büyük olan surlarla çevrilmiş.

Diyarbakır'ın içinden geçen yolların, 5 km'yi bulan surlarla kavuştuğu noktalarda, Dağkapı, Yenikapı, Mardinkapı ve Urfakapı'nın olmasını Diyarbakır'a özgü tarihsel bir görünümdü.

Karların erimesi, havanın ısınmaya başlamasıyla yeni bir görünüm kazanmaya başlayan Diyarbakır'da baharın yarattığı rahatlık ve coşku nisanda kendini hissettirirdi. İstasyona açılan geniş caddelerde tur atmayı seven Diyarbakırlıların sevdiği gezi alanları arasında tarihi Atatürk Köşkü ile Cemil Paşa ve İskender Köşkleri gelirdi.

Son notların verilmesine günler kala sıkı bir çalışmanın içine girebilmek için kentin dışında, Ben u Sen Burcu'nun karşısındaki bir dut bahçe-

1940'ların Diyarbakır'ı.

sinde çalıştığım günler olurdu. Sessiz ve sakin doğal ortamın sağladığı avantajımı sonuna kadar kullanarak en çetin dersleri dut ağaçlarının serinliğinde sökerdim.

HAYATA KÜÇÜK MEMURİYETLERLE BAŞLADIM

Takılmadan, tökezlemeden zor şartlara katlanarak iyi derecelerle liseyi bitirmeyi başardım. Hayatımdan silemeyeceğim bir dönemi noktalamış, yeni bir yol ayrımına gelmiştim. Ya okuyup yükselecek ya da bulunduğum noktada itilip kakılacaktım. Tabii ki idealimde üniversite vardı.

1944'ün Haziran ayıydı. Yükseköğrenime devam edebilmek için, bitirme sınavlarından sonra, ayrıca soruları bakanlıktan kapalı zarflarla gelen zorlu sınavlara hazırlanmak ve "devlet olgunluk" diploması almak lazımdı. Hedeflerime ulaşabilmek için, ikinci aşamadaki imtihanları da iyi derecelerle vererek istediğim fakülteye girme hakkını kazandıktan sonra Siirt'e döndüm.

Güz mevsiminin yaşandığı günlerdi. Üniversite idealim ya gerçekleşecek ya da yükseköğrenim kapıları sonsuza kadar yüzüme kapanacaktı. Kaygılarım vardı. Son sözü söyleyecek olan babamdı.

Ailenin eğitim grafiğinde Sami, ilkokulu; Mazhar ortaokulu ben de liseyi bitirmiş görünüyorduk. Sorun, babamın kardeşlerimi okullara verirken ayrıca beni üniversiteye gönderip gönderemeyeceği noktasında düğümleniyordu. İkinci sınıf bir memurun, çocuklarından birini Diyarbakır, diğerini İstanbul'a gönderirken kalanları Siirt'te okutabilmesi için bir mucize lazımdı. Babama göre elimdeki diplomalar yeterliydi. Esen rüzgârlar üni-

versite hayallerimi frenlerken tek yol devlet kapılarını zorlamaktı. Özel sektörün gelişmediği, bir coğrafyada tek istihdam kapısı devletti. Hükümet konağında topu topu kaç memur vardı. İnsan kaynaklarının, istihdam sorunlarının projelendirilmediği dar bir noktasındaydım. Bir kadronun boşalması birinin emekli olmasına, ya da istifa etmesine bağlıydı. Ya kahve köşelerinde sürtmek ya da eve kapanmaktan başka çare yoktu. Babamın görev yeri hükümet konağına gitmesi beni imrendiriyordu. “Baba ya... Boşalan bir kadro yok mu?” deyip onu ikide bir rahatsız edeceğime gözlerine bakardım, o da anlardı.

VALİLİK KALEMİNDE AÇILAN KADROYA ATANDIM

Çok geçmeden valilik kaleminde bir kadro açıldı. Dilekçeler çoğalınca vali sınav açılmasına karar verdi. Başvuranlar içinde devlet olgunluk sınavından geçen tek lise mezunu bendim. Dilekçeyi verdiğim gün vali iki diploma görünce şaşırdı. Baktıktan sonra “Senin yerin valilik kalemi değil üniversitedir. Neden buralardasın?” dedi. Sebebini sordu. Bir yıl sonra aynı soruyu Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel de soracak ve o da benden okumamı isteyecekti.

Sınavın üzerinden üç beş gün geçmişti. Babam eve alışık olmadığımız bir sesle neşeli bir şekilde girdi. Mektupçu Bey “Vali yardımcısı seni bekliyor,” deyince, ikimiz de birbirimizin yüzüne bakarak gülmeye başladık. Rahmetli annem de “Tanrım nihayet dualarımı kabul etti,” diyerek sevinçten uçtu.

O gece sevinçten beni uyku tutmadı. Erken saatte kalktım. Yolda hep geleceğimi düşündüm. Mektupçu Bey beni görünce valinin beklediğini söyledi. Kravatımı düzeltti. O önde ben arkada, kapısında polislerin beklediği Vali Cemal Dinç’in huzuruna çıktık. Mektupçu Bey sınavın evraklarını sundu. Vali fazla bir şey söylemeye gerek görmeden evrakların üzerine “Açılan müsabakayı 9 numara almak suretiyle birincilikle kazandığı anlaşılan Hilmi Seçkin’in atanması uygundur,” onayını yazdıktan sonra “Bu genci bizim kalemde çalıştıracaksınız,” emrini verdi.

O andan itibaren ciddi, vakur, aynı zamanda otoriter olan hukukçu bir valinin emrinde çalışmaya başladım.

BEKLEMEDİĞİM ANDA ORTAOKUL ÖĞRETMENİ OLDUM

Çağdaş uygarlığın bugüne ulaşmasında, eğitim ve öğretimin insanoğlu için olan önemi, bilimin vazgeçilmez bir gereksinme olduğu cumhuriyetin temel ilkesiydi. Atatürkçü düşünceye göre hayatı farklı kılan şey, bilim ve akıldı. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi üzerinde “Hakiki mürşit ilimdir,” yazılıydı.

Osmanlı'da eğitim ve öğretimle doğrudan ilgilenilmedi. İslami ülkelerde olduğu gibi, dini esaslara göre bilgi halka açık medreselerde veriliyordu. Bu medreselerden biri de ecdadımızın kurduğu, son müderrisi dedemin ağabeyi olan Hoca Mahmut Seçkin tarafından yönetilen Şeyh Halef Medresesi'dir.

Ülkenin çağdaş eğitimle hızlı kalkınabileceğini düşündüğüm günlerde hayatımda beklemediğim bir gelişme oldu. Kendi okulumda bir gün öğretmen olarak ders vereceğimi hiç düşünmemiştim. Emrinde olduğum valinin karşısına bunun için çıktığım gün diğer koltukta oturan okul müdürünü görünce bir anlam veremedim. Ortaokul Müdürü Sayın Tevfik Nalçıcı, benim de hocamdı. Ama valinin makamında ne işi vardı? Nedenini anlamakta zorluk çektim. Hocam beni görünce tebessüm etti. Vali, müdür beyin boş geçen fizik-kimya-biyoloji derslerinin yardımcı hoca olarak tarafımdan okutulması için ricaya geldiğini söyledi. Akşam eve dönünce konuyu babama açtım. Yerimden memnun olduğumu söyledim fakat beklediğim cevabı alamadım.

Sosyo-ekonomik sorunları olan, gelir ve eğitim düzeyi düşük Siirt'in babama göre öncelikli sorunu eğitimdi. Memleketinin geri kalması onu üzüyordu. Cehaletin faturası ancak aydınlanmakla ödenebilirdi. Babamı dinlerken sergilediği tavır beni duygulandırdı. Ders vereceğim çocuklar kardeşlerim sayılırdı. O halde, çantamı kitaplarla doldurup seve seve kendi okulumda görevimin başında olmalıydım.

Bu düşüncelerle Valilikten ayrıldım. Asil bir öğretmenin atanması hâlinde açıkta kalacağımı bile bile Vali Bey'e kabul ettiğimi açıkladım. Benim için rizikosu olan bu teklifi kabul etmemden mennun kalan vali, benden boşalan kadroya atama yapmayıp boş tutabileceğini ima etti.

İlerleyen aylar içinde, öğretmen-öğrenci ilişkileri arzu ettiğim bir düzeye geldi. Okula, arkadaşlarıma, öğrencilerime alıştım. O yıllarda beni çok mutlu eden bir başka olay da bana okuma yazmayı öğreten beden terbiyesi hocam Hatem Taşar'la bir araya gelmemiz oldu.

BENİ DENETLEYEN, ATATÜRK'ÜN BAKANI HASAN ALİ YÜCEL

Aynı zamanda felsefe ve sosyoloji uzmanı olan Hasan Ali Yücel, eğitimci, yazar ve devlet adamıydı. Çağdaş eğitim, kültür ve siyasi uygulamalarıyla Türk eğitim ve kültür tarihinde etkin bir isimdi. Hiç unutmadığım bir sözünde," "siyaset adamları gelecek seçimleri, devlet adamları gelecek nesilleri düşünerek siyaset yaparlar," derdi. O Reformist bir devlet adamı bir bakan olarak 1940'lı yıllarda dünya klasiklerini Türkçeye kazandırdığı için babam da ben de ona hayrandık.

Sayın Yücel 33 yaşındayken Milli Eğitim Bakanlığı müfettişiydi. Atatürk'ün dikkatini çekti. Milli Eğitim Bakanlığı'na getirildi. Önce Tercüme

Bürosu'nu kurdu. Onu *Tercüme* dergisi izledi. Dostoyevski, Turgenyev, Puşkin, N. Gogol, Tolstoy, Balzac onunla Türk okuyucusuyla tanıştı. 10 yılda 16 bin kitap yayımladı. Klasikleri takip eden genç bir kuşak onunla aydınlandı.

Sayın Yücel, üzerinden yıllar geçtiği hâlde hâlâ tartışılan köy enstitülerinin kurucusu Tonguç Baba'nın arkasında durdu. Köy enstitülerinin kuruluş felsefesini anlamakta güçlük çeken o büyük davayı kafalarına oturtamayanlar, komünist yetiştiriyor safsatasıyla onun karşısında dikildi. Oysa modern cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün hedefine göre Türkiye'nin ortaçağ karanlığından kurtulması için cehaletle savaşılacak, okuma yazma kursları açılacaktı. Kara cahillerle, üfürükçülerle muskacılarla mücadele şarttı. Toplumun bilinçlenmesi, çağdaş yaşama alıştırılması, kültürel alanlara kaydırılması planlanmıştı. Bu misyonu üstlenecek kurumlardan biri de halkevleriydi. Köy enstitüleri de başka bir dönüşüm projesi olarak gerçekleştirildi. Bu kurumlar halka ışık tutacak, kalkınma köyden başlayacaktı. Her iki kurum da Türkiye'nin abideleriydi. Ne yazık ki, cumhuriyetin yükselen değerleri sorgulanmaya başlanınca, bu projeler rafa kaldırıldı.

Zerafetiyle de sevilen Sayın Yücel'i ilk defa 1946 baharında, beni denetlemek için girdiği fizik dersinde görmüştüm. Arkasında bir sürü bürokrat, müşavir, vali ve genel müfettiş vardı. Hasan Ali Yücel belirgin ve keskin hatlarıyla, kendini anlatan özgün bir yapıya sahipti. Bakıldığı zaman sanki cetvelle çizilmiş geniş omuzlar, bu omuzların üstünde pırıl pırıl bir yüz, siyah kalın kaşların koruduğu anlamlı gözlerle dikkat çekmekteydi.

Sınıfa girince Atatürk'ün bakanıyla bir anda yüz yüze geldik. Eliyle derse devam etmemi istedi. Ders arasında beni yardımcı öğretmen olarak takdim eden okul müdüründen de gerekli bilgileri aldıktan sonra, olgunluk imtihanını verdiğim hâlde yükseköğrenime neden devam etmediğimi sordu. Okuma imkânımın olmadığını öğrenince Genel Müfettiş Avni Doğan'ı yanına çağırdı. Verdiği direktif net ve açıktı. Bu genç eylülde Yüksek Öğretmen Okulu'na gönderilecek, okuması sağlanacak ve kendisine de bilgi verilecekti.

1946'nın Ekim ayı geldi. Müşavir Muvaffak Bey beni aradı. Her şey yolunda giderken, ne yazık ki Sayın Yücel aylar önce kurulan Recep Beker Kabinesi'nde yer almamış ve bakanlıktan ayrılmıştı. Cumhuriyet tarihinde derin izler bırakan büyük devlet adamınının belki istediği olmamıştı ama beni yönlendiren o işareti, bana ekim ayına bir başka yoldan üniversite kapılarını açmıştı.

EDEBİYATIMIZIN SAYGIN ŞAİRİ CAN YÜCEL'LE KONUŞMAMIZ

Hasan Ali Yücel görevinden ayrılmıştı. Muhafazakâr kanattan oy bekleyen, Yücel'in aydın dünyasını anlayacak yetenekten yoksun partili İstanbul il başkanı, o sıralarda köy enstitülerinin hesabını sorma peşine düştü. İrtica hareketlerinin temsilcisi olan zat karanlık bir zümrenin adamıydı. O muhteşem abideyi karalamak için hezeyanlarla dolu bir davayla mahkeme kapılarını zorladı. İftira sanatını iyi bildiğini zannediyordu. Her şeyi yüzüne gözüne bulaştırdı. Dava reddedildi.

Bakanlığı sırasında Sayın Yücel'i yakından görmemin üzerinden 33 yıl geçmişti. 1978'in sıcak bir yaz akşamydı. Boğaziçi Çengelköy Restoran'da, kaşlarının koruduğu buğulu gözleri hâkim arkadaşlarımla oturduğumuz masa üzerinden ayrılamayan bir zat dikkatimi çekti. Aynı şey, İstiklal Mahkemeleri eski savcılarından Necip Ali'nin oğlu olan yanımdaki sınıf arkadaşım Vural Küçüka'nın da dikkatinden kaçmamıştı. Çıplak masasında, tabağı, mezesi olmadığı hâlde ara sıra eli kadehine giderken bize bakan beyle benim de ilgilendiğimi anlayınca, Vural, "O gördüğün zat, benim çocukluğumda Ankara'dan tanıdığım Can Yücel," dedi.

O gece tek başına oturduğu masada, Can Yücel'in hayata küskün bir insan portresinden farkı yoktu. Sessizdi, son derece sakindi. Onu yargılayan hâkimler, şimdi aynı mekânda bir arada yemektelerdi ama onları kürsüdeki cüppeli halleriyle görmüştü. Günün stresini üzerlerinden attıkları sakin hallerine tanık olmamıştı. Yakaladığı güzel bir atmosferde, içki masasında sohbetlerinde olmak istiyordu. Dayanamadı, garsonu yolladı. Müsaade istedi. Hiç tereddüt etmeden, arkadaşlarımın onayını almadan ona el salladım, garsona da "buyursun" dedim.

Türk edebiyatının ünlü şairi "Can Baba" dik duruşuyla masamıza yöneldi ve yanımdaki sandalyede oturdu. Elinde kadeh vardı. Ona hiçbir şey ikram etmemize izin vermedi. Başta durgun görünmesine rağmen, ilerleyen dakikalarda yavaş yavaş sohbetin kapılarını araladı. Can Baba'yı rahatsız eden şey cezaevleriydi. Uygulanan hukuk dışı sistemdi. Ona sistem gözüyle bakılamazdı. Hatalarla dolu infazın yarattığı sorunlar, eğitilmemiş personelin yetersizliği cezaevlerini cehenneme çevirmekteydi. Türk infaz sisteminin bir an önce dünya standartlarına uygun noktaya çekilmesini istiyordu. Usta kalem, Sayın Yücel bize nakletmek istediklerinin her kelimesinde haklıydı. Yıllarca savcılık yapan bir yargı mensubu olarak, söylediklerine tamamen katılırken aynı üzüntüleri duymaktaydım.

Çok sevildiği edebiyat dünyasında sürekli övgü alan, hakkında çok şey yazılan, çizilen Can Baba yakaladığı şöhrete rağmen çok sadeydi. Her şeyin konuşulamadığı sohbetten biraz rahatlamış görünüyordu. Can Baba'yı yakalamışken, 150 yıl içinde siyasi bir akımın geçirdiği değişiklikler hakkın-

da düşüncesini sordum ama o sadece uzun uzun beni dinlemeyi tercih etti. Daha sonra da, "Bunları hâkimlerin önünde benim anlatmamı mı istiyorsun?" der gibi gülümsemeye başladı. Ama konunun orada kapanmasını istemediği de yüzünden okunuyordu. Ancak Sabiha Sertel-Zekeriya Sertel çiftinin matbaalarına yapılan saldırıyı onaylamayan Can Yücel, Zekeriya Sertel'in affedilerek yurda dönmesinden sonra *Milliyet*'te çıkan röportajından memnun kalmadığı gibi o günkü Sovyet rejimini de beğenmiyordu.

Sıra babasının benim üniversite eğitimimle ilgili görüşlerine geldi. Bu durumdan duyduğu memnuniyeti söyledi. Son sözü "Babam iyi yapmış. Sizi üniversiteye teşvik etmiş. Bugünkü sohbetimizi ona borçluyuz," dedi.

Can Yücel, babasına olan sevgisini ifade ederken "Onun çocuğu yoktu. Cumhuriyeti vardı," demişti.

ÜNİVERSİTE DÜŞÜ

1946 yılı hayatımın akışını değiştirdi. Beni etkiliyen bazı şeyler birbirini izledi. O yılın baharında Hasan Ali Yücel'in yükseköğrenime yönlendirmesi beni ateşlemişti. Ankara'dan yapılan atama nedeniyle ortaokuldaki görevim sona erdi. Valilik kalemine döndüm ama kalemde eski havayı bulamadım. Mektupçumuz gitmiş, yerine vekaleten atanan Emniyet Müdürü gelmişti. Yeni amirimiz valilik kalemlerine karakol, bizlere de polis memuru gözüyle bakıyordu. Oysa devlet kurumlarının kendine özgü erkanı ve usulü vardı. Kaldı ki amirlik mutlak otorite isteyen bir tarz olamazdı. Değişen bu atmosferden en çok rahatsızlık duyan da bendim. Özgür bir sınıf öğretmenliğinden sonra polis görünümüne bürünmek doğamda olmayan bir şeydi. Kendi kendimi sorgulamaya başlamıştım. 4 yıl süren bir yükseköğrenimin ardından emir alan değil, emir veren bir konumda olmak varken bu sıkıntıları çekmeye ne gerek vardı? Her şeyi yeniden gözden geçirmeli hayatıma yeni bir düzen vermeliydim. Kafamdan atamadığım üniversite sorunu, aradan iki yıl geçmesine karşın benim için hâlâ cazibesini kaybetmemişti.

Tarih 1946... Günlerden 25 Ağustos... Benim için hayatımın belki zor günlerinden biri. O gün çok şeyi göze alarak, cesaretimi toplayarak istifa dillekçesi verip ayrıldım. Sıra babamı ikna etmeye gelmişti. İşin zor tarafı da buydu.

CAN DOSTLARIM, LİSEDEN ARKADAŞLARIM ÜNİVERSİTELİ OLMA HAVASINA GİRMİŞTİ

Liseden arkadaşlarım üniversiteli olma havasına girmişti. Lise yıllarımda her şeyi beraber paylaştığımız can ciğer arkadaşlarım vardı ama okul sıralarında beni yere göğe sığdıramayanlar, üniversiteli olma havasına girince

iş değişmiş, hepsi beni unutmuştu. Tek vefalı çıkan iktisat öğrencisi Şükrü Yaldız oldu. Bir gün beni aradı, ilk görüşmemiz haziranda gerçekleşti, sonra hiç kesilmedi.

Üniversite kapılarını aralayan Şükrü, benim için gerçek bir dosttu. Bazı şeyleri zorlamanın gerektiğini inanıyordu. Şükrü'ye göre önce İstanbul'da burs verebilen Dicle Talebe Yurdu'na başvurulacak, alınmam için kulis yapılacaktı. Sonuç alınmadığı takdirde, Sarıyer Noteri hemşehrimiz Cemal Arıkan'ın bürosunda kâtiplik için çalışılacak, geceleri noterlikte yatıp kalkılacaktı. Bundan da sonuç alınmadığı takdirde Kızılay'dan yemek karnesi çıkarılması son çare olacaktı.

Çizilen projenin hayata geçirilmesi için benim rahmetli babamdan izin alıp İstanbul'a gitmem gerekiyordu. İşin düğüm noktası da buydu ama ben çözemiyordum. Umutlarımın tükenmek üzere olduğu bir anda babaannem beni bir kenara çekti. "Kendini bu kadar harap etmen yüzünden gece uykularım kaçmaya başladı. Düşündüm taşındım sonunda 20 mecidiye olan emekli maaşımın yarısını sana göndermeye karar verdim. Gerekirse İstanbul'a da gelirim," deyince yüreğime su serpti. Dünya benim olmuştu. Yürekli babaannem ailede çok sevdiği torununa bir anda sahip çıkmış, yeni hayatına yön veren bir karara imzasını atmıştı.

ELİMDE TAHTA BAVULUM, CEBİMDE ÜÇÜNCÜ MEVKİ BİLETİM

İçimde, sıkışıp kaldığım dar coğrafyadan ayrılma sevinci vardı. Bilimin, değişimin, uzağında değil yakınında olmalıydım. Değişime hazırlanırken babaannemden sonra, babam da değişti. O da yapabileceği fedakârlıkları göze aldı. Verdiği karar üniversite kapılarını aralarken ailede sevinç rüzgârları estirdi. Ortalık bayram havasına döndü. Annem oğlunun üniversite adayı olmasından gurur duyuyordu. Ben de geri kalmış bir yörenin yükseköğrenim yapabilen birkaç gencinden biri olma heyecanına kapıldım. O yıllarda İstanbul'a bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda genç gidebiliyordu. Annem sevinmeyecek de kim sevinecekti?

1940'larda eğitimsizliğin yarattığı taassup ve cehalet, kentin üzerine kabus gibi çökmüştü. Buna bağlı olarak dalgalar hâlindeki göç durmuyordu. Okuma ihtiyacı doğal olduğu kadar son çareydi. Yapacağım tek şey kuvvetli irademi, içimdeki direnci korumaktı. Ayrıca ailemin bana beslediği güven önemliydi. Gurur dolu, iyimser bir havaya girmiştim.

Sıra lise yıllarından kalma, bir köşede unutulan tahta bavuluma gelmişti. Rahmetli annem tozlarını sildi. Ben sakladığım diplomalarımı "İndim havuz başına, Üniversite çıktı karşıma" şarkısı eşliğinde bavulun köşesine yerleştirdim. Kardeşlerim başımın ucunda toplanmış umut kapılarının günün birinde kendilerine de açılacağını anlamışlardı.

Üniversite yıllarımda...

Yaşanan buruk bir veda sahnesinin ardından ayak bastığım Kurtalan'da Haydarpaşa treninin kalkmasına saatler vardı. Gezilecek, oturulacak yer yoktu. İster istemez biletimi alıp, kompartımanda beklemeye karar verdim. düzgün, badanasıyla dikkatı çeken, beyaz güvercinden farksız istasyon binasına yöneldim.

Yola çıkarken harcadığım parayı bir değil, iki kez düşünmek zorundaydım. Elimi cebime atarken, sıradan insanların en son tercih edeceği üçüncü mevki bilet parasını ayırıp sol cebime koydum. Topu topu son iki maaşımı rahmetli babama vermediğim için cebimde 140 lira para vardı. Aylarca bununla geçinmek zorundaydım.

Biletimin düşük mevki bileti olması beni zerre kadar rahatsız etmedi. O küçücük karton parçasının, bana büyük kapılar açacağını düşünüyordum. Manş Denizi'ni aşarken, Londralara, Parislere giderken, elime tutuşturulan lüks biletlerden hiçbiri beni bu bilet kadar sevindirmemişti.

Konforsuz, ekonomik düzeyi düşük yolcuların ayaklarını uzatırken kendilerini çok rahat hissettikleri kuru tahtadan ibaret kanepelerden birine iliştim. Kanepenin tozu alınmış silinmişti ama boya yüzü görmediği çok açıktı. Hafifçe ayaklarımı uzatarak, durmadan çalışan ve yorulan beynimi dinlendirmek istiyor, hiç bir şeyle ilgilenmek istemiyordum. Ama o yıllarda tren yolculuğunun ne kadar berbat bir şey olduğunu, lokomotiflerin külüstürlüğünü, raylar üzerinde vagonların çıkardığı gürültüyü, yanan yağlı kömürlerin havaya savurduğu kesif dumanları görünce bu yolculuğun Siirt-Diyarbakır arası ilk açık kamyon yolculuğundan pek farkı olmadığını anladım.

Türkiye'yi kat eden, bir ucunu diğer ucuna bağlayan Kurtalan-Haydarpaşa yolcu treni, uyku tutmayanların kendini içinde hissettiği bir beşikten farksızdı.

HAYDARPAŞA GARI BİR EFSANEYDİ

Haydarpaşa Garı, adını 1533'te vezir olan Haydarpaşa'ya ait bahçeden aldı, semte damgasını vurdu. Semtin adı oldu. 1908'de İstanbul-Bağdat demiryolu hattının başlangıç istasyonu olarak, Alman mimarı Otto Riter ve H. Cuno tarafından inşa edilince, İstanbul'un simgelerinden biri hâline geldi. Türk sinema sahnelerinde, hep hüzünlü arayışların, sevinçli kucaklaşmaların yeri olarak gösterildi. Haydarpaşa Lisesi, Haydarpaşa Hastanesi, Haydarpaşa Limanı onunla ünlendi.

Haydarpaşa Garı, Anadolu'dan gelenlerin ilk ayak bastığı yerdi. Hep gurbetten gelişi simgeledi. Geçmişi günümüze taşıdı. Onun tarihsel önemi bende büyük çağrışımlar yapmaktaydı. Beni etkiliyordu.

Tarih 10 Eylül 1946. Tarihi bir fırsatı yakalayabildiğim önemli bir gündü. İçinde olduğum kara tren keskin düdüklerini çalarak gara girmeden önce, ilk işaretini Pendik'te yavaşlayarak verdi. Bu yolculara "Hazırlıklı olun," demekti. Herkes bavulunu önüne koydu, beklemeye başladı. Ama benim kafamda başka şeyler vardı. Okuduğum romanlarda adından övgüyle söz edilen efsanevi Erenköy'ün, Suadiye'nin yazlık köşklerini, her mevsimde çiçek açan bahçelerini uzaktanda olsa görmek istiyordum.

Kırmızı güllerin, yeşilin renk kattığı doğal tabloyu görmek için yanında oturduğum pencerenin camını indirdim. Makinist de galiba işin farkındaydı. Hayalimdeki güzellikleri görme fırsatını vermek için biraz yavaşladı. Dikkatimi çeken Erenköy Kız Lisesi oldu. Türk kültür eğitimine verdiği hizmetleriyle, cumhuriyetçi kızlarımızı taçlandırmasıyla, liseler içinde bir kültür abidesiydi. O anda "Bir kızım olsa bu okulu seçerim," diye hatırımdan geçti. Düşüncemin bir hayal ürünü olmadığını, yıllar sonra Harika bu okulda eğitimini bitirince anladım.

Tren "çuf çuf" sesleriyle yavaşladıktan sonra durdu. Kurtalan, o gün rötar yapmamıştı. Yolcularına kapılarını saatinde açtı. Bir anda bavullar, bohçalar, paketler havada uçuştu. Yolcuların o anki telaşları görülmeye değerdi. İlk yolculuğum olmasına rağmen en az telaşlanan bendim. Ne şişkin bavullarım ne de koca koca sepetlerim vardı. Beni heyecanlandıran şey başkaydı; Alman mimarisinin inceliklerini, zarafetini içinde saklayan Haydarpaşa Garı, kafamın bir köşesinde saklı duruyordu. Akan insan seli içinde, tarihi binanın ön cephesinde boydan boya uzanan geniş merdivenli bir platform üzerinde durdum ve başımı kaldırıp yükselen binanın heybetini seyrettim. Bir yandan da gözlerim Marmara'nın mavi sularındaydı. 19 yaşında ilk defa bir deniz görüyordum.

İKİ BÜYÜK İMPARATORLUĞUN BAŞKENTİ İSTANBUL'DAYDIM

Tarihinde iki büyük imparatorluğun başkenti olan İstanbul'daydım. Cennet İstanbul'u dünya tarihinde öne çıkaran geçmişi, kültürü ve benzersiz doğa güzelliğiydi. Dünyanın başka hiçbir yerinde olmayan Boğaziçi, İstanbul'u yıldızlaştıran manzarasıyla büyüleciydi. O gün ilk defa denizi, limanı, mendireği, iskelele ve vapuru, dünya ticaret merkezinin olduğu alanları, deniz fenerini görüyordum. Az sonra bir rüyadan uyanır gibi yanaşan vapurun güvertesine çıktım. Bizans'tan Osmanlı'dan kalan görkemli dini yapılar bana bakıp uzaktan göz kırpar gibiydi. Osmanlı saraylarının çevresel güzelliğini yaşatan Topkapı, Ayasofya, Sultanahmet benzersiz bir tablo oluşturuyordu. Bu tarihsel yapının açık hava müzesinden bir farkı yoktu.

Vapurdan çıktım. Atatürk Köprüsü'nü uzaklardan seyrederken, Galata Köprüsü'nden yürüyerek geçtim. Üniversite binasına adımlar kalmıştı. İçim ferahtı. Sonunda rüyaların kentine adım atmayı başarmıştım. Yüzyılları geride bırakan, tarihi anlatan cami ve kiliseleri, Prens Adaları'nı, kıyıları birbirine bağlayan kent içi köprüleri, ünlü saray ve köşkleri, aydınlığa ışık tutan üniversiteleri zengin kütüphaneleriyle İstanbul'un göbeğindeydim. Ve o anda kendi kendime "Görüyorsun ya, hiçbir şey hayal değil istedikten sonra," diyordum.

GÜZEL ANILARLA DOLU KÜLLÜK

O güne kadar hayatım güneşin erken doğduğu, insanların cadde ve sokaklardan tek tek geçtiği bir coğrafyada geçmişti. Artık uzağında olduğum coğrafyanın üzümü, meyvesi daha lezzetliydi. Siirt'in güneşi daha sıcak, daha tepedeydi, daha parlaktı. Daha çok olgunlaştırıyordu her şeyi. İmkânları azdı ama insanları zekiydi. Doğal yapısının bitkisel üretime elverişliliği üretken bir bölge olmasını sağlıyordu. Ama sanayi ve ticaret açısından geri kalmıştı. Ayrıca kendi değerlerinden de yararlanamıyordu. Bu koşullarda bilgilenmek için imkânı olanlar elbette Batı'ya kayacaktı. Bölgeler arası dengesizlik yüzünden kendisini saran çemberi kırıp yeni bir ortam arayanlardan biri de bendim.

Eminönü'nde bindiğim tramvay o gün beni Beyazıt'ta bıraktı. Beyazıt, Bizans İmparatoru Justinyanus'un sayısız kanunları tarayarak birleştirdikten sonra "Corpus Juris Civilis" adı altında "12 Levha Kanunu" olarak ilan ettiği tarihi meydandı. Osmanlı padişahı II. Bayezid'ın adını alan meydan da, dini ve kültürel eserler şimdi gözlerimin önünde elimi uzatabileceğim yakınlıktaydı.

1501-1506 arasında yapılan Bayezid Camii, medresesi, mektebi, imarethanesi (Bayezid Külliyesi) bu alana kazandırılmış tarihi eserlerdi. Büyük

medeniyetlerin izlerini taşıyan meydanın içinde yükselen İstanbul Üniversitesi'nin hayatımda önemli bir yeri olacaktı. Bundan sonra Beyazıt Kütüphanesi'ne ara sıra uğrayacak, kendimi okumaya verecektim. Yakınında olan Çemberlitaş Tarihi Hamamı'nda kurnanın başına geçecek, kapısından çıkarken yanı başındaki ünlü Turşucu Şükrü'den aldığım duble bardaklı turşu sularını içerek hamamın verdiği harareti gidermeye çalışacaktım. Gün gelecek bilimin kucaklaştığı Süleymaniye, Köprülü Kütüphaneleri'nin de yolunu tutacak, derslerimi orada hazırlayacaktım.

Üniversite yıllarımda bende güzel anılar bırakan Küllük de benim için sık aranan, entelektüel tabakayı bir araya getiren merkezi yerdi. Küllük akademik ortamlardan zevk alan üniversiteli gençlerin ünlü edebiyatçıların, şairlerin, tarihçilerin uğramadan edemediği açık bir ekoldü. Şairlerin eserlerini arkadaşlarına anlattıkları kütürel bir mekândı. O yıllarda günlük siyasi olayların özgür bir ortamda tartışıldığı Küllük'te sanatsal çevreden gelen eleştiriler, çıkan yeni eserler de gündemin ön sıralarında yer alırdı.

DİCLE TALEBE YURDU BİLİME AÇILAN BİR PENCEREYDİ

Tarih 7 Haziran 1939... Yer Türkiye Büyük Millet Meclisi... Hükümet sözcüsü Öztırak kürsüde. Cumhuriyet'in Dersim'inde seyitlerin, ağaların tahakkümünün bulduğunu, devlet kanunlarına silahla cevap verildiğini, yağma ve talanın 4 yüz yıl sürdüğünü açıklıyor.

Peki bu konuşmadan sonra ne oldu? Güneydoğu'da feodal sistemin yarattığı sömürü düzeni azaldı mı? Hayır. Aksine çok partili sisteme geçildikten sonra ağaların, aşiretlerin nüfuzu giderek arttı. Bu mihraklara demokrat parti döneminde oy deposu gözüyle bakıldı. Töre cinayetleri her gün katlanarak arttı.

Bölgeler arası gelişmişlik farkının etkilediği alanlardan biri de eğitimdi. Eğitimin kökten çözümlenmemesi bölge gençlerinin yükseköğrenim yapma imkânlarının önünü tıkadı. Bu gerçeği gören 1940'lı yılların Güneydoğulu üniversite gençleri bir araya gelerek, İstanbul'da bir öğrenci yurdu açmaya karar verdi. Yükseköğrenim yapma imkânı olmayan gençlere okuma imkânı sağlanılmasına çalışıldı.

Kurucuları arasında Siirt'ten Prof. Memduh Yaşa, Hâkim Hayrettin Saraçoğlu, Diyarbakır'dan Sağlık Bakanı Yusuf Azizoğlu, Siverek'ten Prof. Abdulkadir Karahan, Mardin'den Av. Raif Fikret Kurt gibi değerler vardı.

Dicle Talebe Yurdu, Vezneciler'den Süleymaniye'ye giden yolun üzerindeydi. Bu yol tarihi Bozdoğan Kemeri'nin altından geçerdi. Biraz ilerleyince, yol kavşağında yükselen asırlık bir çınarın bitişiğindeki kahvede, sandalyelerini sokağa atıp sohbetin keyfini çıkaran semtin yaşlılarına rastlanırdı. Kahvenin karşısında, Bulgaristan'dan gelen bir ailenin işlettiği sütçü

30 Mart 1950'de Taksim Belediye Gazinosu'nda yapılan Dicle gecesinde. Solda gözlüklü Musa Anter, yanında Celal Bayar, yanında ayakta ben, önümde oturan gazeteci Cihat Baban.

dükkânı üniversite öğrencilerinin bardak bardak kaynatılmış süt içmeden geçemedikleri kahvaltı yeriydi.

1946 yılı semt insanlarının, çehrelerindeki tebessümün eksilmediği unutulmaz güzelliklerin yaşandığı dönemdi. Her şey pırıl pırıldı. İstanbul'un gül, çiçek kokan zamanıydı.

Dicle Talebe Yurdu'nu bulmak için yürüdüğüm yolda sağa sola bakınırken kendimi yolun üzerinde geniş bir tabana yayılmış, Osmanlı paşalarından kalma dört katlı muhteşem bir ahşap konağın önünde buldum.

Güneydoğulu olmanın burukluğunu duyan Mardin, Siirt, Diyarbakır, Urfa, Van'dan kopup yükseköğrenim yapmaya gelen gençler bu konakta bir aradaydı. Sıcak güneşin hafifçe kavurduğu yağız delikanlılar yükseköğrenim yapma keyfini yaşıyordu. Bunlardan biri de arkadaşım Şükrü'ydü. Şükrü beni karşısında görünce çok şaşırdı. İlk sözü "İşte bu kadar!" oldu.

Şükrü'yle ilk önce Dicle camiasının adını "Keke Adnan" koyduğu, yurt muhasebecisi Adnan Işık'ın odasına çıktık. Herkesin ağabeyi Adnan tıp öğrencisiydi ama saçı başı ağarmıştı. Gençliğe veda etmiş gibi bir hâli vardı. Yıllar geçmiş ama ne o tıbbı bırakmış ne de tıp ondan vazgeçmişti. Öğrenciliği çok seven Keke Adnan'ın arkadaşları çoktan doçentlik kaptığı hâlde o fakülteyi bitirmek için kendini zorlamamıştı.

Muhasebeci ağabeyimiz ilk bakışta bana biraz tuhaf geldi. Oturur oturmaz bana döndü. "Okumaktan şaşma ama tıbba da hiç bulaşma!" gibi söz-

lerle öneride bulununca ne demek istediğini anlayamadım. Şükrü'yle "Bu da nerden çıktı?" der gibi birbirimize baktık. Ancak Adnan Bey yeni bir salvoda bulunurcasına bu kez de "Bak Hilmiciğim yanlış anlama ama sana şimdiden söyleyeyim, bu dönemin burslu öğrenci sayısı üçü beşi geçmeyecek kadar az," sözleri beni çileden çıkarttı.

Oysa muhasebecinin işi depozito parasını alıp makbuz kesmekti. Bu patavatsızlıklara ne gerek vardı? Daha ilk anda gönül kırıcı davranışlarda bulunması odanın havasını gerdi. Konuya nerden, nasıl girmem gerektiğini düşünürken daha sonra yurdun avukatı olduğunu öğrendiğim 35 yaşlarında bir beyefendi oturduğu koltuktan doğrularak muhasebeciye döndü. Rahmetli Raif Fikret Kurt'tu bu. "Adnan Ağabey bir saniye lütfen. Konuşmama izin verir misin?" demek suretiyle devreye girdi. Esen soğuk rüzgârları dağıtmak istiyordu. Yeni gördüğüm bir zatın o anda sıkıntılarıma ortak olması, nezih bir davranış sergilemesi bozulan motivasyonumu düzeltirken odanın da havası değişti.

Rahmetli Raif bana döndü. Bir çözüm arayışı içinde olduğu açıktı. Diploma derecelerimi sordu. İkisinin de "iyi" olduğunu öğrenince rahatladı. "Çok güzel" demekten kendini alamadı. Tercihimin Yüksek Öğretmen Okulu olduğunu öğrenince de yüzündeki tebessüm azaldı. Konuya başka bir açıdan bakmaktaydı. Hiç tereddüt etmeden "Bu diplomaların sağladığı imkânla hukuk ve tıp varken öğretmenlik neden? Bak ben hukukçuyum, mesleğimden de çok memnunum. Bence senin yerin hukuk olmalı," dedikten sonra Adnan Bey'e de "Bizim için önemli olan sadece imkânsızlık değidir. En az onun kadar, hatta daha fazlası yetenektir," dedi. Çantasını alarak odadan çıktı.

Raif Kurt'un o andaki unutulmaz jesti öldüğü güne kadar kesintisiz süren arkadaşlığımızın hatta büyük dostluğumuzun temel taşı oldu. O hiçbir zaman sevgisini, ben de duyduğum saygıyı eksiltmeden kurduğumuz dostluğu yaşattık. Kurt için ilk günkü konu orada kapanmadı. Çünkü o doğru bildiğine inanan, inandığı şeyi de sonuna kadar takip etmeyi seven güzel bir anlayışa sahipti ve o anlayışla burs kararı çıkıncaya kadar ilgisi devam etti.

1946'nın Ekim ayı anlatılamayacak kadar güzeldi; sıcaklar, İstanbul'a özgü güneşli günler nefis bir güz mevsimi getirmişti. Tabii o güzelliklerin yaşanması için de kaygıdan uzak olmak lazımdı. Ben de yurda alınıp alınmayacağım konusuyla ilgili endişelerden kurtulmuş, rahatlamıştım. Hayallerim gerçekleşmiş, hayatımın önemli bir dönemecini dönmüştüm. Dicle Yurdu Yönetim Kurulu, yurda parasız yatılı öğrenci olarak alınmama karar vermişti. Benim için bundan daha iyi bir şey olamazdı. Kararı öğrenince, sabah akşam beni düşünen babamları sevindirmek için ilk iş olarak Beyazıt postahanesine koştum.

Yurda dönünce arkadaşlarımın beni beklediklerini gördüm. Hepsi o gün havalara uçmak, günü kutlamak, sarhoş olmak istiyordu. Sevinçten çıldırmış bir halleri vardı. Akşamı boğazda, İstinye'de geçirme kararını onaylamamı bekliyorlardı.

Dicle, İstanbul'un ilk özel yurtlarındandı. Bütçesi öğrencilerinden alınan düşük ücretlerden (40 lira) ve 7 ilin belediyelerinden sağlanan yardımlardan oluşmaktaydı. Sayısız bilim adamı, parlamenter, yüksek mahkeme hâkimi yetiştirmişti. Hiçbir zaman ideolojik bir saplantı içinde de olmadı.

TÜRKİYE'NİN GURURU İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Ülkenin en köklü, en eski, en büyük ve toplumsal, siyasal, kültürel yaşamında en etkili yükseköğrenim kurumu olan İstanbul Üniversitesi 1453'te İstanbul'un fethiyle kuruldu. Cumhuriyet medreseleri kapatınca adı Darülfünun oldu. 1933'te yapılan üniversite reformuyla, bilimin çağdaş değerlerin öncüsü olarak İstanbul Üniversitesi adını aldı. Cumhuriyet döneminde, yeni bir jenerasyonun çalışmaları yapılırken, eğitim kalitesine önem verilecek, eğitim gözden geçirilecekti. İşe İstanbul Üniversitesi'nden başlandı. Artık uluslararası alanda kendisinden söz ettiren, Batı standartlarında gençler yetiştiren, evrensel hukuku benimseyen bir üniversitemiz vardı.

NAZİ ALMANYA'SINDAN KAÇAN DEĞERLİ BİLM ADAMLARI

Bu çalışmalar sürerken, Nazi Almanya'sından kaçan değerli bilim adamları, Atatürk tarafından Türkiye'ye çağırıldı. Aralarında Neumark, Hirsch, Schwarz gibi hocalarım da vardı. Alman profesörler ezberi seven gençler yerine araştıran, sorgulayan, okuduğunu hayata geçirebilen gençler yetiştirdi. Öğrencileri arasında Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Prof. F. Hakkı Saymen, Ord. Prof. Sulhi Dönmezer gibi ünlü hocalar vardı.

1946'nın son aylarıydı. Kürsüye çıkan hocalarımızı tek tek tanımaya çalışıyorduk. İktisat hocamız Şükrü Suvla, bilim adamından çok Hollywood artistleri gibiydi. Çok şıktı. Bir giydiğini bir daha giymezdi.

Roma Hukuku doçenti Türkan Rado, Suvla'yla yarışır gibiydi. Hem şık hem güzeldi. Modacılara örnek kıyafetlerle kürsüye çıkardı. Bir dersinde "Çocuklar bir ihtimal daha var," der demez bütün sınıfın "O da ölmek mi dersin? Söyle canım ne dersin?" şeklinde cevapla karşılaşınca kıpkırmızı kesilmiş, mahcup olmuştu.

Babanzade ailesinden gelen ünlü Prof. Şükrü Baban, yakasında kırmızı karanfil olmadan asla derse girmezdi. Roma Hukuku kürsü hocası Andreas Schwarz saygın bir kişiliğe sahipti. Derslerini Türkçe'ye çeviren asistanı Halit Kemal Elbir zerafetiyle çok takdir gören bir hukukçuydu. Schwarz çok ince esprileriyle sevilen hocaların başında gelirdi. Öğrencileri onu din-

leyebilmek için, gece yarısı bir numaralı amfiye sokulmaya çalışır, sıralara kitap koyarak yer tutarlardı. Tatil programlarında Mısır vardı. Oradan eline geçen papirüsler üzerinde yaptığı bilimsel incelemeleri derste bizlere anlatmaktan zevk duyardı.

Medeni Hukuk Kürsü Başkanı Ebül'ula Mardin benzersiz bir bilim adamıydı. Medreseden gelmeydi. Ama kendini yenilemişti. Üstün zekâsı, dehasıyla, "hocaların hocası" olarak herkesin saygısını kazanmıştı. Heybetli bir görünümü vardı. Sağında ve solunda birer doçent olmadan kürsüye çıkmazdı.

Medeni Hukuk hocası Ord. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ve İdare Hukuk Hocası Ord. Prof. Sıddık Sami Onar hitabetleri, eserleri, engin kültürleriyle zirvede olan hocalarımdı.

ÜNİVERSİTEYE ÖZERKLİK TANIYAN İNÖNÜ

1946 sonbaharının güzel günlerinden biriydi. İstanbul Üniversitesi'nde arabasından inen İnönü'yü görebilmek için bahçede toplanmıştık. O hepimizin gözünde önce Milli Şef'ti.

Cumhurbaşkanı İnönü demokrat ruhluydu. Sevdiği ülkesini tek parti sisteminden çok partili sisteme geçiren devlet adamıydı. Batı demokrasisinden yanaydı. Gereken adımları kararlı biçimde attı. Türkiye'de demokrasi kültürünün yerleşmesi için, yeri geldiğinde, seçimi kaybettiği 14 Mayıs 1950'de elindeki büyük imkânları teperek seçim sonuçlarına saygı göstermiş ve Çankaya'dan Pembe Köşk'e taşınmıştı.

Üniversitemize çağdaş değerlerin, gerçek bilimin öncüsü olduğunu bildiği özerkliği istediği için gelmişti. Arabasından inerken onu coşkulu bir biçimde dakikalarca alkışlamıştık.

1946 üniversite reformunun kabulünde, Türk İdare Hukuku'nun kurucusu Sıddık Sami Onar hocamın büyük etkisi vardı. İnönü bu bilim adamını kutlamak için İstanbul'daydı.

1946 ÜNİVERSİTE REFORMU VE ARDINDAN YÖK

Çağdaş demokrasilerde üniversiteler en saygın kurumlardır. Batıda "Üniversiteler susturulamaz. Susturulan üniversitelerde bilim yapılamaz," görüşü hâkimdir.

Sayın Ord. Prof. Onar'ın çabaları ve İnönü'nün talimatıyla 1946'da üniversiteye tanınan özerklik günlerinde hukuk öğrencisiydim. Üniversite reformuna arkadaşlarımla birlikte çok sevinmiştik. Fakat ne yazık ki yıllar sonra gelen 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle bu haklar geri alındı. Üniversiteler baskı altında tutulmak istendi. Darbe hukukunu uygulayan askerler, sıkı bir denetim mekanizmasını öngören YÖK'ü getirdi. YÖK yapısıyla, de-

mokratik olmayan kararlarıyla kurulduğu günden bu yana sürekli eleştiri alan bir kurum oldu.

"MUHTAR ÜNİVERSİTE"NİN İLK ÖĞRENCİLERİYDİK

YÖK konusunu ele alınca 1946 yılını, İnönü'nün üniversitelere sağladığı bilimsel, yönetsel, mali özerkliği hatırladım. "Muhtar Üniversite"nin ilk öğrencileri olarak, o yıllarda yaşadığımız büyük coşkuyu yeniden içimde hissettim. Şimdi dönüp baktığımda, kıymetini bilemediğimiz o güzel günlerin nasıl uçup gittiğine hayıflanırken, pozitif bilime inanan o günün gençlerini yetiştiren üniversitenin yerinde yeller estiğini görüyorum. Üniversite gençlerinin huzur içinde oldukları dönemler vardı.

1940'lı yılların üniversiteli gençleri huzur içinde olmanın tadını çıkarıyordu. Ne polis, ne jandarma... Kimsenin haksız yere sorgulanmadığı, demokratik kuralların eğemen olduğu bir dönem söz konusuydu. Kaldı ki o dönem çok büyük mitinglerin yaşandığı bir dönemdi. Mareşal Çakmak için yapılan büyük mitingde halk, gençlerle yürümüştü. İçlerinde ben de vardım. İnönü'ye ne haksızlıklar yapmış, bayrakları yarıya indirtmiştik. Ama gençleri çekip çekiştiren, karga tulumba alıp götüren olmamıştı. Ne burnu kırılan, ne de çocuğunu düşüren vardı aramızda. Diyorum ya o dönem bir başkaydı.

Peki sonra ne oldu? O pırıl pırıl gençler siyasetin içine itildi. Vatan, millet yaygarasıyla sağ-sol çatışmaları içinde canlarına kıyıldı. Fatsa, Maraş onlara mezar oldu. Sonra o dönem bitti derken, yeni tohumlar ekildi kısa zamanda yeşerdi. Gençler karşı karşıya getirildi.

Oysa yapılanlardan hiçbirisi doğru değildi. Gençler farkında olmadan ölüme gitti. Aslında Türkiye'nin sorgulayan, tartışan, yeniliklere açık, geleceği kendilerine emanet edebileceğimiz sağlıklı bir gençliğe ihtiyacı vardı.

BAŞBAKAN RECEP PEKER'İN PALTOLARINI BEN DAĞITMIŞTIM

Üniversitenin görkemli kapısından geçip, mermer merdivenleri çıktıktan sonra, basamak basamak yükselen sıraların olduğu geniş amfide ders dinlemeye başladığım ilk günlerdi. Kendimi çok mutlu hissediyordum. Uluslararası üne sahip, değerli bilim adamlarından ekonomik, sosyal, siyasal bilimleri almak bana zevk veriyordu. Ama geniş toprak sahibi zengin babaların yolladığı servetleri, Beyoğlu barlarında, garsoniyerlerde harcayıp tüketen arkadaşlarımız yok değildi. Eğlence merkezi Beyoğlu onlar için yaşanacak yerdi. "Sınıflarımızı geçiyoruz," palavraları sıkarak saf babalarını atlatmanın yolunu öğrenmişlerdi. Ama adam gibi adam olan, ağır şartlara katlanmayı göze alan geleceğin yıldızları olmaya aday gençler de eksik değil-

di. Güzün sona erdiği, sarıların, kırmızıların, yeşillerin, doğayı terk ettiği günlerde üstüne başına bakacak parası olmayan, kitaplarını tamamlamayan bazı arkadaşları soğuk bir kış bekliyordu.

21 Temmuz 1946'da, Türkiye'de ilk defa tek dereceli bir seçim yapılmış, CHP 400 sandalye alırken DP de 40 sandalyeyle meclise girmeyi başarmıştı. Seçimden sonra Başbakan Saraçoğlu çekilmiş, yerine Recep Peker gelmişti. Peker, tek parti rejiminin adamıydı. Buna karşın hükümetin yüzünü üniversiteye çevirdiği o aylarda, planlı ve yeterli bir ekonomi uygulanmadığı için, yükseköğrenime devam eden gençler de sıkıntı içindeydi. Peker farkındaydı. İhtiyacı olan gençlere palto dağıtılmasına karar verildi. Dağıtımı yapan heyet içinde ben de vardım. Arkadaşlarımla hazırladığımız listelerde, kalacak yer bulamadıkları için harap haldeki Fatih Medreseleri'ne sığınan, Kızılay'dan yemek yiyenler ve geri kalmış bölgenin gençleri vardı. Ekonomik zenginliğin dağılmasındaki adaletsizliğin yaşandığı bir ülkede, bu durumdan hoşnut olmayanlardan biri de bendim. Bu görevi üstlenmenin nedeni de buydu.

TAVANI AKAN FATİH MEDRESESİ'NDE ÜNİVERSİTELİ ARKADAŞLARIM VARDI

Kurduğu cumhuriyetin arkasından, toplumsal ve siyasal devrimleri kısa zamanda gerçekleştiren Türkiye, 1940'larda sosyal-ekonomik kalkınmasını tamamlamaya çalışmaktaydı. Sosyal refahın toplumun bütün kesimlerine yayılması için zamana ihtiyaç vardı. Yıllar sonra gelinen noktada bugün burs, kaliteli yemek bir sorun olmaktan çıktığı hâlde o yıllarda sadece, "Bekirağa Bölüğü"nün bulunduğu üniversite bahçesinde Kızılay'ın geçici Aşocağı yemek vermekteydi. Eğitim almak isteyenlerin barınacağı yurtlar da yoktu. Devletin bugün sağlayabildiği geniş imkânlar o zamanlar mevcut değildi; bugünkü gibi yardım sağlayabilecek vakıf ve kurumlar da o yıllarda henüz devreye girmiş değildi.

Öğrenimlerini sürdürebilmek için, gece tramvaylarında kavanoz içinde turşu satanların yanında, Kızılay'dan bir öğün çorbayla karnını doyuran, tavanı akan eski medreselerden bozma, duvarları yemyeşil odalarda kalanlar vardı.

Recep Peker adını verdiğimiz lacivert-kahverengi renkteki paltolar, kısa zamanda tükenmişti.

GEÇMİŞİ BUGÜNE TAŞIYAN BEYAZIT

Jean Boterro'nun tarif ettiği, "Balçıkla kaplı, bereketli bir ovada yaşayan Sümerler ve Akatların, yazılı bilimi ve edebiyatı icat eden bir uygarlığın mekânı" olan Mezopotamya doğup büyüdüğüm yerdi. Tarihe, kültüre

bulaşmış olmam kadar doğal bir şey olamazdı. O yüzden Türk tarih ve kültürünün önemli eser ve yapılarının taçlandırdığı, geçmişi bugüne taşıyan, Beyazıt, Çemberlitaş ve Sultanahmet benim ilgi alanımdı. Çok kimsenin her gün önünden geçerken belki de farkında olmadığı, kentin kültürel zenginliklerinin olduğu merkezlerdeydim. Şairlere ilham kaynağı olan İstanbul'un tarihsel yapısı kadar, ayrıca doğal harikası da büyüleyiciydi. O nedenle, ders saatleri dışında kalan zamanımın bir kısmı bu tarihi mekânlarda geçerdi. 1950'de ilk kazmanın vurulmasıyla, tarihsel görünümünü kaybeden ve bir daha eski güzelliğini bulamayan Beyazıt Meydanı'nın havuzlu zamanını, etrafından çember çizer gibi dolaşan tramvaylı günlerini hatırlıyorum. Beyazıt'ın anlatılması zor, o güzel görünümü gerilerde kaldı.

Derste, Küllük'te, Marmara Gençlik Lokali'nde olmadığım saatlerde Marmara'yı tepeden gören Marmara Gazinosu'nda oturur, çayımı içip notlarımı gözden geçirdikten sonra Divan Yolu'na çıkardım. Osmanlı'nın Atmeydanı, Bizans'ın Hipodrom adını verdiği Sultanahmet sevdiğim gezi alanlarından biriydi. Halide Edip Adıvar'ın tarihi Sultanahmet Mitingi'nden sonra edebiyat tarihine geçen meydan turizme kazandırıldı. Topkapı Sarayı, Sultanahmet ve Kadırga arasında kalan Cankurtaran, tarihi eser sayılan güzel ahşap evleriyle kendini bugünlere taşıdı.

Sirkeci, Eminönü, Karaköy benim için yürüyüş mesafesinde olan yerlerdi. Gece Taksim'den geç saatlerde çıkıp Unkapanı yoluyla Beyazıt'a yürümeyi severdim. İstanbul'un o sesiz, sakin huzurlu döneminde kimse önüme çıkmazdı. Koca caddelerde in cin top oynardı. Güzelim İstanbul çok sonra değişti, hantallaştı, "metropol" adını aldı. Şehrin büyümesi binlerce yıllık birikime zarar verdi. Tarihi dokunun yoğun olduğu yarımada, beton yapılarla eski güzel görünümünü kaybetti. Doğal harikası, kültürel zenginlikleri korunamadı. Bu yok olma döneminde bir arada yaşama kültürümüze, ortak değerlerimize sahip çıkmayı da beceremedik.

Çok sonra dünya bu hâlimizi gördü. Kurtarma çareleri arandı. Yeni projeler ortaya çıktı. UNESCO, Süleymaniye ve Zeyrek'in görünümünü kurtarmak için buraları dünya kültür mirası ilan etti.

Hipodrom'da (At Meydanı'nda) sevmediğim tek yer, Türkiye'nin onur duyduğu Nâzım'ın, Can Yücel'in, Aziz Nesin'in, Orhan Kemal'in ve Rıfat Ilgaz gibi nicelerin yazdıklarından dolayı tutsak edildikleri, demir parmaklıklar ardında en güzel günlerini yitirdikleri Sultanahmet Cezaevi'ydi. Devletin sevmediklerine bu solcu kafalardan biri damgasını vurduğu bir dönem yaşandı. O dönemden kalma hapishane tarihi yarımadaya yakışmıyordu. Farkına varıldı ve bugün Avrupa'nın en ünlü otellerinden biri olan Four Seasons'a dönüştürüldü.

Beyazıt Meydanı gibi Sultanahmet'e de dokunuldu. Ama bu dokunma ona daha güzel bir görünüm kazandırdı. İstanbul'un yükselen turizm gelirinde önemli bir yer aldı. Mimari özellikleri, altı minaresiyle dikkatleri üzerinde toplayan cami ve çevresi turizme açıldı. Eski Hipodrom kentin turistik kalbi konumuna girdi.

Sultanahmet ve Beyazıt Meydanları arasında Divan Yolu'na giderken önünden geçtikçe dayanmayıp görmek için başımı kaldırdığım Çemberlitaş Abidesi, Ayasofya gibi İstanbul'un simgelerinden biri olarak dikkatimi çekerdi. Çevresine adını veren sütun, Roma İmparatorluğu zamanında Frigya'dan alınmış Apollo tapınağının önüne dikilmiş, daha sonra I. Constaninus, İstanbul'u yeniden inşa ederken MS 330'da şu anda olduğu yere taşımış. Bizanslıların sur içinde yerleştirdikleri 15 anıttan biri olan abideye verilen önemden dolayı "hanedanı kötülüklerden ve felaketlerden kurtaran sütun" gözüyle bakılmış.

İstanbul'un tarihsel dokusuna, abide yapılarına ilgi duyduğum gençlik yıllarımın güzel anılarından biri olan Çemberlitaş Abidesi ilerleyen yıllarda önemini korudu.

JUSTINIANUS'UN PERA'SI: ESKİ BEYOĞLU

Çok değil 60 yıl öncesine giderseniz tarihi yarımada gibi, İstanbul'un Pera'sını da tanıyamazsınız. Beyoğlu, İstanbul'un kültür, sanat, eğlenve ve iş dünyasının merkeziydi, o altın devrinden bugüne İstanbul'da Sadece değişen semtler değil tabii, insanlar da değişti. Kentin kültürü, müziği, mutfağı, insanlarının yaşam tarzı eskisi gibi kalmadı. Eskiden İstanbullular sokaklara çıkar, istedikleri yerlerde rahatça dolaşır özgürce yaşardı. Üstlerindeki paranın, ellerindeki çantanın, cep telefonlarının çekiştirilerek, sürüklenerek, bazen de insanların öldürülerek şehir eşkıyaları tarafından alınması gibi bir korku yoktu. Oysa şimdi öyle mi? Günümüzde sokaklar it kopukla dolu. Gaspçısı, tinercisi, canavar ruhlu insanlar türedi. İstanbul tam bir suç cenneti hâline geldi.

1940'larda araba lükstü. "Ford" sadece Taksim'in bir vitrininde görücüye çıkardı. Ford'u vitrinde görüp seyretmek ne kadar rahat bir şeyse almak da o kadar zordu. "Norg" buzdolabı bulunmaz nimetti. Çok zengin ailelerin mutfağında görülebilirdi. Ancak o dönemin insanları az şeyle yetinmeye alışmıştı, gösteriş sevmezlerdi.

CÜBBE, SARIK, KAVUK VE ÇARŞAFA DUYULAN ÖZEN

Cumhuriyet karşıtı anlayışın olmadığı 1940'lı yıllar, rejimin çağdaş ve modern yüzü etkileyiciydi.Pırıl pırıl yüzlerin yerini göbek hızasına inen sakalların olmadığı İstanbul'un hiçbir semtinde giyim farkına pek rastlanmazdı.

Cübbenin, sarığın, kavuğun, şalvarın, çember sakallıların, türbanın, kara çarşafın olmadığı İstanbul'da; Ortadoğu ülkelerinde –İslamın geri kalmış coğrafyasında– olan tesettür, haşema, tesbih modası, haremlik selamlık gibi şeyler Demokrat Parti'den başlayarak bugün de hızlı bir şekilde arttı. İstanbullular için Bağdat Caddesi, Nişantaşı örnek semtler olarak etkilenmedi.

Günün her saatinde canlılığını koruyan İstanbul'da, kent insanlarının mekân tercihleri de çok değişti. Yaz aylarında gençler Anjelique, Leb-i Derya, 360 ve Nuteras gibi popüler barları tercih ederken yaşlı İstanbullular Sultanahmet, Topkapı, Ayasofya ve Rumelihisarı turlarını sevmeye başladı.

Öğrencilik yıllarımda Şirketi Hayriye'den kalma yandan çarklı Boğaziçi vapurları vardı. Lüks sayılmazdı ama İstanbul'un en güzel kıyılarını, nefis manzaralarını yakından seyretme imkânı sağladıkları gibi ölçünün, zarafetin egemen olduğu yolcular arası tanışmalara, küçük dostluklara da zemin hazırlardı.

I. Juntinianus'un yerleşime açtığı, 16. yüzyıldan sonra yabancıların rağbet ettiği Pera'yı ilk gördüğüm zaman Galata, ticaret ve finansman merkezi olmasının yanında, ayrıca eğlence yerlerinin yoğunluk kazandığı bir yerdi. Her şeyden önce literatüre girmişti. Tarihi eserleriyle, kültürel zenginlikleriyle, farklı mekânlarıyla milyonların kalbindeydi. En nefis tabloların sergilendiği bir sanat galerisinden farkı yoktu.

İstanbul'u, Beyoğlu'nu görüp yakından tanımak istiyordum. Haftanın bir gününü Beyoğlu'na ayırdım. O gün Karaköy'ün yolunu tuttum. Sur içindeki nüfus artınca, Justinianus'un Haliç'in karşı kıyısını yerleşime açtığı, 13. yüzyılda Cenovalıların ticaret yaptıkları Karaköy'den çok etkilendim. Açık, güzel bir vitrinden farkı yoktu.

Her şeyin yerli yerine oturduğu, ekonomik hareketliliğe rağmen, insanı rahatsız eden bugünkü kalabalıkların yaşanmadığı bir meydanı vardı. Burası Cenovalılardan, Galata bankerlerinden gelen bir finansman merkeziydi. Bankalar Caddesi, Burla Biraderler gibi ünlü şirketler; Banco di Roma, Hollandsche Bank-Unie gibi yabancı bankalar; Baylanlar; kesma taşlı tarihi yapılar; en zengin vitrinleriyle Batı modasını İstanbul'a taşıyan Galata Bon Marşesi ve tek tüneliyle Karaköy, İstanbul'un gözde semtiydi.

BEYOĞLU POSTANESİ, HASAN ÂLİ YÜCEL'İN DEDESİ TARAFINDAN YAPTIRILDI

Karaköy'de başlayan geziyi, tünelden Beyoğlu'na çıkarak sürdürdüm. Amacım, dünyanın cazibe merkezlerinden biri olan İstanbul'un harika yeri Beyoğlu'nun peyzajını görmekti. Tünelden çıkar çıkmaz, sağ köşede Foto Sabah ve Foto Süreyya stüdyoları dikkatimi çekti. Atatürk'ün renkli boy resimlerine vitrinlerinde yer vermelerine sevinmiştim.

Farklı mekânların önünden geçerek biraz yürüdüm. Dikkatimi çeken iki şey vardı. Uygar insanların, mimarlık örneği binalarda yansıttıkları yaşam kültürü ve kaliteli müşterilerine kapılarını açan, sundukları lezzetli ürünlerle ünlenen Lebon ve Markiz pastaneleri daha önce gördüklerimden farklıydı. Özel mimarisini beğendiğim Galatasaray Postahanesi, tarihsel öneminden dolayı dikkat çekiciydi. Karşısında durup baktığımda Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'i hatırladım. Dedesi Ömer Efendi, Telgraf Nazırı'yken İtalyanlar'a bu güzel yapıyı yaptırmıştı.

Başımı sağa çevirdiğimde yüzyıllara meydan okuyan, "Mekteb-i Sultani"yi yani Galatasaray Lisesi'ni gördüm. Ayaklarım yorulduğu hâlde bakmadan geçmek olmazdı. Galatasaray'ın kale gibi duran aşılmaz demir parmaklıklarına bakınca şair Tevfik Fikret'i hatırladım. Kim bilir Galatasaray Müdürlüğü sırasında kaç kez bu kapılardan girip çıkmış ve Haluk'a "Londra'dan Ziya getir," dediği gibi aynı şeyleri öğrencilerine tekrarlamıştı.

Konsolosluk saraylarının bulunduğu başka bir Pera'ya sıra gelmişti. İngilizler, Fransızlar, Ruslar, büyük devletler Beyoğlu'nu çok sevmişti. 1700'lerde kiliseyle devletin ayrılması mücadelesini başlatıp başarıyla sonuçlandıran ve laiklik sistemini benimseyen Hristiyan dünyası, Beyoğlu'nda en görkemli dini yapıları, kiliseleri yapmış, ibadete açmış, mimari güzellikleri ortaya koymuştu.

Beyoğlu, beyefendilerin ve hanımefendilerin kaldırımlarında rahatça dolaşabildikleri gürültüsüz sakin yerlerdendi. Ünlü İstiklal Caddesi sadece dünya kültür mirasıyla ünlenen bir yer değildi. Barlarıyla, sabaha kadar müzik dinlenen kulüpleriyle, Hollywood'un en kaliteli filmlerini gösterime sunan İpek, Melek, Atlas, Elhamra sinemalarıyla eğlence hayatının nabzının attığı çok renkli bir gezi yeriydi. Elit kesimin mekânı, Beyoğlu'nun lüks Tokatlayan Oteli ve Gazinosu'nu da gezip görünce bir hafta sonra gezilerime devam etmek üzere Beyazıt'a döndüm.

Beyoğlu'nun tarihi dokusunu, klasik taş binaların özel mimarisini gece ışığında görebilmek için akşam saatlerine sarkan bir geziyi tercih ettim. Şık mağazaları birbirleriyle yarışır gibiydi. Modanın odaklandığı vitrinlerde yok yoktu. Beyoğlu mağazalarının tezgâhlarında çalışan genç ve güzel Rum kızlarının Fransızca konuşmaları, Beyoğlu'nun Batı'ya dönük yüzünün göstergesiydi.

SİYASET KRİSTAL GAZİNOSU'NU 48 SAAT İÇİNDE YERLE BİR ETTİ

Her akşam Selahattin Pınar ve kemanda, kanunda, bas gitarda, darbuka ve flütte günün sanatçılarının katılımıyla Türk sanat müziğinin icra edildiği, Hamiyet Yüceses'in sahne aldığı Taksim Kristal Gazinosu, 1954 öncesi

yılların rakip tanımayan tek gazinosuydu. Nefis bir gecenin mükemmel ses düzeninde, Türk klasik müziğine hayranlık duyanlar haftada bir program yapar, bu salonda assolistleri dinleme keyfini çıkarırlardı. Türkiye'nin en genç ve yetenekli okuyucusu Yüceses, her akşam İstanbul'un çeşitli yerlerinden gelen hayranlarına fırtınalar estiren bir sanatçıydı. Hamiyet Yüceses, Perihan Altındağ, Sabite Tur ve Ahmet Üstün Kristal'in değişmeyen, başka yerde sahne almayan starlarıydı. Hamiyet en son çıkardı. O sahnede göründüğü anda alkış kıyamet kopardı. Gece yarısından sonra söylediği ünlü şarkısı, Şair Abdülhak Hamit'in eseri olan "Makber"le programı kapatırdı.

Kristal Gazinosu'nun sahibi Hamdi Anlar'ın oğlu Mahmut Anlar ile birlikte Ankara'da...

Şimdiki kuşağın Türk sanat müziğini ağır bulmasına karşın, bizim kuşak bu müziğe gönül vermişti. Hamiyet'in "Makber"i, Müzeyyen Senar'ın "Ölürsem Yazıktır Sana Kanmadan"ı, Behiye Aksoy'un "İnleyen Nağmeler"i o yılların ölümsüz eserleriydi.

Siirt'in bir köyünden çıkıp gelmişti Hamdi Anlar. İşsizdi o zaman. Ayakkabı boyacılığı yaptığı söylenirdi. Ama o tükenmeyen enerjisi sayesinde, hayata hep umutla bakan bir insandı. Bu iş onun ekmek kapısıydı. Gün geldi Taksim Meydanı'nın en gözde yerinde, meydanın Cumhuriyet abidesine bakan yüzünde Kristal onu buldu. Artık hayatı değişmişti Anlar'ın. Her şey yolunda gidiyordu. Türk müziği sultanlarının, kadın sanatçıların tek patronuydu. Kazablanka, Küçük Çiftlik, Karaköy Birahanesi gazinolar kralından sorulurdu.

Ancak Anlar ailesinin yükselen yıldızı, 1950'den sonra aynı parlaklıkta kalmadı. Hemşerim, hukuktan, yedek subaylıktan arkadaşım Kemal Anlar (Hamdi Anlar'ın oğlu) önceden başlarına gelecekleri hiç düşünmeden, belki de hayatının en büyük yanılgısına düştü.

Kristal, kapılarını CHP'nin İstanbul kongresine açmakla hata etmişti. Böyle bir hatanın felaket çanlarını çalabileceğini düşünmemişti. Oysa kar-

şıt partiyi şu veya bu şekilde sindirmenin yollarını açık tutan Demokrat Parti 48 saat içinde o güzelim, benzersiz gazinoyu acımasız bir şekilde tereddüt etmeden yerle bir etmişti. Menderes yıkma kararı almakla esasında binayı değil, Siirtli yükselen bir aileyi, Anlar ailesini bir daha toparlanamayacak biçimde yıkmıştı.

Demokrat Parti'nin bu tür sayısız, partizan kafayla aldığı kararlardan biri buydu. Yıkma kararı beni de çok etkilemişti. Üniversite yıllarım hep Kemal'le geçmiş, yollarımız hiç ayrılmamıştı. Kristal'in benim içinde olduğum bir aileden farkı yoktu. Bana göre bir insan üstün zekâlı olabilirdi. Çok bilgi sahibi olması da mümkündü. Hatta başbakanlık koltuğunu da ele geçirebilirdi. Ama o kimse duygulardan yoksunsa, bence bunların hiçbirinin önemi yoktu.

KABADAYILAR, KUMARBAZLAR VE AYYAŞLAR

Milyonların buluşma yeri nezih Beyoğlu, ne yazık ki benim gözümde bitmiş, çok geride kalmıştı. Uyuşturucuyla ilgili ölümlerde gözler Beyoğlu'na çevrilmeye başlandı. Eskiden gece saatlerinde açık olan bar ve kulüpler, Beyoğlu'nun en çok ilgi çeken mekânları hâline dönüştü. Üç haydudun arabadan indiği, ikisinin elinde demir çubuklarla çocuğun önüne geçtiği, şehir eşkıyalarının cesaret aldığı bir semt Beyoğlu olabilir miydi? Saldırganın, "Tek kelime söylersen çıranı yakarım," dedikten sonra bıçağı dayadığı kişinin parasını bir güzel alıp kaçması hiç Beyoğlu'na yakışan şey miydi?

Nerede o İstanbullunun canı sıkıldıkça "Çıkalım sayd-ı şikâre, belki rastlarız o yare" nağmesiyle hiçbir kaygı duymadan arşınladığı Beyoğlu kaldırımları? O güzelim manzaralar hep geride kaldı. Yerini bugünkü Beyoğlu'nda aşırı süslü, kötü makyajlı, gençleri çapkın bakışlarıyla süzen Cevriye Hatunlara bıraktı. Kabadayılar, fahişeler, kumarbazlar, ayyaşlar, kurtlarını döküp olay çıkaranlar, Beyoğlu'nun kalitesini düşürdü. Eğlence yeri sayısının 1502'yi aştığı Beyoğlu'nda, asayişi sağlamak da zorlaştı. Beyoğlu'ndaki suçlu sayısı ve suç çeşidi, Türkiye'nin başka yerinde olmayacak kadar yüksek oranları buldu. Emniyet Müdürlüğü'nün yanı başında, Tarlabaşı'nda adım atılan her sokakta bir uyuşturucu departmanının olması Beyoğlu'nun elbette ki kaderi olmamalıydı.

İSTANBUL'DA *DEMOKRAT SİİRT* GAZETESİNİ ÇIKARMAK BÜYÜK CESARETTİ

Her taraf yoksul... Derin bir maddi ve manevi perişanlığın yaşandığı yıllardı. Siirt'ten kopmuş üç gençtik. Gelişen sosyal ve kültürel yapının birazının da bıraktığımız memleketimizde olmasından başka bir derdimiz yoktu.

Fatih İtfaiye Caddesi, Siirtlileri bir araya getiren, kaynaştıran merkez konumundaydı. 1920'lerde, "Paris'in ünlü bir kahvesinde Türklerin, öğrenci ve ozanların her akşam bir araya gelerek vatanlarından esen rüzgârları içlerine sindirdikleri, sohbetlerde bulundukları"[2] gibi arkadaşım Fuat Yazgan ve hukuk öğrencisi Edip Şimşek ile cadde üzerindeki Askeron'un Kahvesi'nde bir araya gelirdik. Seçkin-Yazgan-Şimşek üçlüsünü bir arada tutan şey, ortak görüşleri ve geri kalmış memleketlerinin sorunlarına karşı duyarlılıklarıydı. En büyük güvenceleri, güven duyguları ve kırılmayan cesaretleriydi. Edip'le ben, eleştirel bir bakış açısı içindeydik. Üniversite sıraları bizleri yarına hazırlayan bilim merkezleriydi. Rahmetli Yazgan ateşli bir gençti. Hırslıydı. Sonradan gazetecilik eğitimi alarak Anadolu Ajansı Müdürü olacaktı.

Askeron'un Kahvesi alçak tavanlıydı. Küçük hasırlı oturakları vardı. Yola bakan pencereleri hep buğulu ve kir pas içindeydi. Çok tüketilen sigara paketleri kahvenin oksijenini tüketmekteydi. Mahalle kahvesinin bir başka özelliği aynı çevrenin insanlarını bir araya getirmesindeydi. Kahve müdavimlerinin gelenekleri, yaşam tarzları birbirine yakındı. Ortak değerleri paylaşmak için bir aradalardı.

Geldikleri yer olan Siirt'in su sıkıntısı vardı. Kentin merkezindeki üç çeşmeden birinin vali konağının bahçesine tahsis edilmesi çok eleştiri alan bir konuydu. Yine böyle bir geceydi. Edip ve Fuat'la kahvede çaylarımızı yudumlamaktaydık. Gözlerimizi müşterilerden ayıramıyorduk. Gruplardan birinden yükselen "Valiye bak valiye! Bu nasıl vali olmuş? Söylediği şeyler oturduğu makama yakışıyor mu?" şeklinde öfke dolu sözleri dikkatimizi çekti. Kahveyi saran bir kızgınlık atmosferi oradakilere hâkimdi.

Çok geçmeden kahvenin tartıştığı konunun yakın akrabam olan rahmetli Necat Atakan'ın memuriyete alınma isteğine karşı çıkan Siirt valisinden kaynaklandığı anlaşıldı. Atakan o yıllarda nadir kimselerde olan pırıl pırıl bir lise diplomasına sahipti. Böyle onur verici bir diplomayla Siirt Valisinin huzuruna çıkmış, ülkesine yararlı olabilmek için kendisinden bir göreve atanmasını istemişti ama koskoca il valisinden beklemediği bir tavırla karşılaşınca allak bullak olmuş incinmişti. "Siirtli isen sana görev veremem," şeklindeki son derece kaba olan ifade tarzı rahmetli Atakan'ın keyfini kaçırmıştı. Valinin eşitlik ilkesine aykırı olan bu talihsiz sözleri ayrıca Siirtlileri de rahatsız etmiş, toplumda büyük yankı bulmuştu. Oysa Rahmetli Necat daha sonra kamu alanında önemli görevler üstlendi. Maliye Bakanlığı'nda üst derecelere yükseldi. Yetiştirdiği evlatları Canan Atakan uzman doktor, Naci Atakan yüksek mühendis. Nevin Atakan Sayıştay

2 Mine G. Kırıkkanat.

uzmanı kadrolarında yer aldı. Aslında oturduğu koltuğu dolduramayacak nitelikte olan valinin anlayışı o yıllarda iktidarda olan CHP'nin ülkenin birliğini gözeten politikalarına da aykırıydı. Ülkede tek parti döneminin-den kaynaklanan aksaklıklar olsa da özgürlükçü eşitliği esas alan görüş egemendi.

Kaldı ki o dönemlerde dünya konjonktüründe böyle saçmalıklar değil komünizm, dünya için büyük tehlikeydi. Komünizm mücadelesi perdesi altında, kimi valilerin hürriyeti kısıtlayıcı uygulamaların peşinde olduğu bilinmeyen şey değildi. Dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer büyük korku yaratmıştı: "Komünistler geliyor. Memleket elden gidiyor," dendiği zaman arkasından sıkıyönetim gelirdi. Nâzım Hikmetler içerideydi. *Zincirli Hürriyet* gazetesi sahibi Mehmet Ali Aybar'ın, Aziz Nesin'in ve Bulgaristan sınırında vurulan Sabahattin Ali'nin başı dertten kurtulmuyordu.

Dünya devletleri iki kutba ayrılmıştı. Başını Rusya ve Amerika'nın çektiği Doğu-Batı bloku yüzünden Soğuk Savaş yıllarının yarattığı korku büyüktü. MİT ajanları birine taktıkları zaman geçmişini didik didik eder, mektuplarını açar, çöpteki evraklarını karıştırır incelerdi. Zonguldak Cumhuriyet Savcısı bulunduğum 1957'de, hâkimler arası bir sohbetimiz sırasında aramızda bir MİT müfettişi vardı. Gençliğimde *Demokrat Siirt* gazetesi nedeniyle takip edildiğimi ama fişlenmediğimi söyleyince ben de hâkim arkadaşlarım da gülüp geçmiştik.

VALİ GAZETEMİZİN AÇIKTA SATILMASINI YASAKLADI

Valinin sorumsuzlukları sürerken Edip, Fuat ve ben bir araya gelerek olayı tartıştık. Konuyu enine boyuna düşündükten sonra memleket sorunlarını tartışabileceğimiz bir ortam yaratmak istedik. İstanbul'da *Demokrat Siirt* gazetesi adı altında haftalık bir gazete çıkarmaya karar verdik. Bu kararı verirken üçümüz de gazeteciliğin ne kadar zor ve meşakkatli bir iş olduğunu biliyorduk. Fakat gazete nasıl çıkarılır, tirajı yükseltecek faktörler nelerdir, nasıl bir çizgi izlenmesi gerekir, bu konularda deneyimimiz yoktu. Siirt'in sorunları bizi böyle bir maceraya itmişti ve bu düşüncelerle yola çıktık.

Demokrat Siirt, İstanbul'da işte böyle bir ortamda çıktı. Kısa zamanda beklentilerimizin üzerinde olağanüstü bir ilgiyle karşılandı. Halk arasında inanılmaz bir heyecan yarattı. Gazeteye ulaşan, ardı arkası kesilmeyen övgüler moral yükselten güzel şeylerdi. Tek kaygımız iyi niyetle yapılan eleştirilerin bile bazen vatan hainliğiyle eş görüldüğü bir dönemde olmamızdı. Ama duyduğumuz endişelere karşın özgür basın haklarımızı herhangi bir soruşturmayla karşılaşmadan sonuna kadar kullandık.

Artık Edip'le ben fakülteden, Fuat da Sirkeci'deki adliyeden çıkar çık-

maz matbaamızdaydık. Büromuz valilik binasının karşısında İzzet'in handaydı. Çok geçmeden gerçeklerle yüzleştikçe, yaptığımız işin ne kadar zor olduğunu, hukuk öğrenimiyle birlikte bu işi yürütmenin kolay olmadığını anlamaya başladık. Gazetecilik onurlu bir meslekti. Bilgi, birikim, cesaret isterdi. Okuyucunun nabzını tutmak da pek kolay değildi.

Yayın hayatımız üzerinden bir süre geçtikten sonra çok şey değişti. İşler rayına girdi. Muhabir sayısı arttı. Gazetenin tirajı yükseliyordu. Okuyucu bizi sevmişti. Artık yalnız değildik. Toplumun gözü kulağı üzerimizdeydi. Halkın ortak sesi olduğumuza inanıyordu.

"SAKA SU GETİR" KARİKATÜRÜMÜZÜN İÇERİĞİNDE BAŞBAKAN VARDI

Tek şikâyetimiz eleştirdiğimiz, karikatürlerini yayımlayıp hicvettiğimiz validendi. Sayın vali halkın haber alma özgürlüğüne karşıydı. Gerçekleri deşifre etmemizden, okuyucularımızı bilgilendirmemizden hoşlanmıyordu. İlk nüshamızdan sonra bizimle kararlı bir biçimde mücadeleye başladı. Devlet gücünü kullanarak önce gazetemizin açıkta satılmasını önledi. Dayım Kadri bir mektubunda "Artık gazeteni bulup okuyamıyorum. Bulduğum zaman da koltuğumun altında saklıyorum," diyordu. Bize ulaşan bilgilere göre Sayın Vali, kamu personelinin nakil ve atamalarında liyakata ve kariyere bakmaksızın keyfi kararlar almaktaydı, yasal olmayan icraatları vardı. Çok sesli medyanın, devletin şeffaflığının göstergesi olduğunu kabullenmiyordu.

Oysa sayfalarımızda çok daha üst kademedekilerle ilgili eleştiriler, karikatürlere de yer verilmekteydi. Örneğin devlet ve siyaset adamı, dönemin başbakanı Hasan Saka'nın da bir karikatürünü yayımlamış ve altında "Saka su getir" yazısına yer verirken gülüşmüştük. Bizim için önemli olan Siirt ve onun çözüm isteyen sorunlarıydı. Sayın Saka'yla ilgili karikatürümüzde, Siirt'in yaşadığı olağanüstü sıkıntısına dikkat çekilmek isteniyordu.

Ancak vali kin ve öfke içindeydi. Gazete yazarlarıyla mücadelede kararlı bir tutum izledi. Kızgınlığı nedeniyle aileme zarar verecek boyuta geldi. Rahmetli babam Özel İdarede gelir müdürü, amcam başöğretmendi; ikisi de topun ağzındaydı. Gazetede Siirt'in sorunlarıyla ilgili yazılarım yayımlanmaktaydı. Olabilecekleri düşünerek aileme zarar gelmemesi için bir ara yazılarım H. Selçuk imzasıyla çıktı. Ama bu da valinin şerrinden kurtulmaya yetmedi. Sonunda rahmetli babam müdürlük görevinden derece ve ünvanı düşürülerek ilin en ücra ilçesi bilinen Sasun Özel İdare memuru kadrosuyla, okul müdürü olan amcam Rıza ise Malatya'ya sürgüne gönderildi.

**MUHABİRİMİZ DÖVÜLDÜ,
GAZETEMİZİN KENTE SOKULMASI YASAKLANDI**

Valinin gazetemize karşı beslediği öfke ve kin bitmiyordu. Siirtlilerin elinden düşürmediği gazetenin, okuyucuların eline ulaşmasını önlemek için gazete kolilerinin Siirt'e sokulmamasına ve Kurtalan'dan geri çevrilmesine karar verdi. Ancak bu baskılar da yetmedi. Düşmanlık derecesine varan kin duyguları yeni olaylara gebeydi. Sasun ve Kozluk ilçe kaymakamlarına şifreler çekildi. Sasun'da Demokrat Parti teşkilatını kurmaya giden Siirt muhabirimiz, emekli Binbaşı Lütfü Atılgan'ın yolu kesildi. Ağzı burnu kanlar içinde, Siirt'e yaralı bereli şekilde geri gönderildi.

Ne var ki uygulanan tüm baskılara karşın *Demokrat Siirt*, yılmadan yıllarca yoluna devam etti. 1950'de yayındayken, öncülüğümde kurulmasından büyük zevk duyduğum "Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti"nin çalışmalarını izledi. Tanıtımını yapmaya çalıştı.

TARTIŞAN, SORGULAYAN GENÇLİK NEREDE?

Üniversiteli olduğum yıllardı. Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik hukuk devleti temelleri üzerinde yükselen saygın bir ülkeydi. Yeni bir ruh, yeni bir heyecan yaratan Atatürkçü düşünce ve ilkelerinin aydınlattığı cumhuriyetin ilk kuşağı olan gençlerin olduğu dönemdi. Aklımızda Atatürk sevgisi, gönlümüzde aydın cumhuriyetin temel felsefesi vardı. Hepimiz cumhuriyetçiydik. Bağımsız, bağlantısız, özgür bir ülkenin mutlu gençleriydik. Kurtuluş Savaşı'nda İngiltere'ye, Amerika'ya, yedi düvele direnmiştik. Sapasağlam bir Türkiye ayaktaydı.

SİYASET İÇİNDE YETİŞEN BAKAN ARKADAŞLARIMIZ

Demokratik bir süreç başlamıştı öğrencilik yıllarımda. O dönemde Orhan Birgit (sınıf arkadaşım), Orhan Cemal Fersoy, İsmet Sezgin politika içinde yoğrulan üniversiteli gençlerdi. Orhan Cemal Fersoy ve İsmet Sezgin Demokrat Parti saflarında yer aldı, ikisi de bakan oldu.

Orhan Birgit, CHP Şehzadebaşı Teşkilatı'nın bulunduğu Letafet Apartmanı'nda gençlik kollarındaydı. Birgit, uzun süren politika hayatında İnönü'nün sevdiği politikacılar içinde yer aldı. Sonraki yıllarda Bülent Ecevit'in prensi olarak tanımlandı. Onun başbakanlığında devlet bakanlığı yaptı. 1974'te Kıbrıs Harekatı için verilen kararların altında imzası vardı. Öğrencilik yıllarından başlayan başarı grafiği yükselen Birgit ayrıca *Cumhuriyet* gazetesi yazarı olarak gazetecilik saflarında yer aldı.

CUMHURİYETÇİ GENÇLER VE MAREŞAL FEYZİ ÇAKMAK OLAYI

Öğrencilik yıllarımda politikaya sıcak bakmazdım. Benim için önce ders, sonra politika idi. Ne var ki o günlerin cumhuriyetçi gençleri doğrudan politika içinde olmasa da memleket sorunlarına karşı son derece duyarlıydı. Bunun en güzel örneği Mareşal Fevzi Çakmak olayında yaşandı.

Üniversitelinin içinde olduğu olayda siyaset yoktu. Olay gençlerin memleket sorunlarıyla yakından ilgilenmelerinin somut bir örneğiydi. Mareşal Fevzi Çakmak'ın 10 Nisan 1950'de ölümü Türkiye'yi derinden sarstı.

O gün trenleri dolduran Ankaralı üniversite öğrencileri İstanbul'a akın etti. Gençlerde bastırılamayan bir üzüntü vardı. Kurtuluş Savaşı komutanlarından, Atatürk'ün yakın arkadaşı Çakmak ölmüştü. Osmanlı'nın genel kurmay başkanıyken, İstanbul'dan kaçıp Ankara'ya geçen Atatürk'ün saflarında yer alan milli bir kahramanın itibarı söz konusuydu. İstanbul Radyosu yayınlarını kesip matem havasına girmediği gibi bayraklar da yarıya inmemişti. Bu gelişmeler İstanbul Üniversitesi'nde büyük bir infial yarattı. Ankara'dan gelenlerle, İstanbul gençleri birleşmişti. Büyük kalabalıklar, Çakmak'ın Teşvikiye'deki evinin önünde, Beyazıt Meydanı'nda, İstanbul Radyosu'nun bulunduğu Harbiye'de nöbet tutmaya başladı. Mareşal'e duyulan saygı, Ankara ve İstanbul'u bir araya getiren Kurtuluş Savaşı'nın ruhuydu.

Bir gün sonra Mareşal'in naaşı, gençlerle ailesi arasında varılan anlaşma sonucu, Bayezid Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra omuzlar üzerine alınarak Eyüp Mezarlığı'na defnedilmişti. Çakmak, Eyüp'e gömülmesini vasiyet eden tek komutandı.

ÜLKE SORUNLARI MARMARA LOKALİ'NDE TARTIŞILIRDI

1946'lı gençlerin kültürel ve sosyal yapıları, sorumluluk duyguları, bana göre biraz farklıydı. Onlar için öncelikli sorun ülkenin birliği, beraberliğiydi. Ayrışma, kutuplaşma yerine bir olma düşüncesi egemendi. Üniversiteli gençler tek yürek, tek yumruk hâlindeydi. Ülkenin yıkılmaz kaleleriydi. Bir bölümü Milli Türk Talebe Birliği'nin Eminönü Halkevi çatısı altında toplanmıştı. Başlarında Ressam Bedri Baykam'ın babası tıp öğrencisi Suphi Baykam vardı. Baykam CHP'liydi. Politika hayatı CHP kadrolarında geçti. Birliğin diğer bölümünü oluşturan Üniversite Talebe Birliği, heyecan veren bir gençlik örgütüydü. Oraya gönül verenlerden biri de bendim. Örgütün başında tıp talebesi Rüknettin Tüzün vardı. Tüzün politika yerine üniversiteyi tercih etti. Tıp profesörü oldu.

Yeni rejimle, Türkiye'nin uygar dünya devletleri arasındaki yerini alması hedeflenmiş, devrimler yapılmıştı. Bu devrimlerin yetiştirdiği ilerici gençlerin amacı çağdaşlıktı.

Irk, etnik milliyetçilik, radikal İslamcılık akımlarının başını çeken yeni liderler, sonradan kendi görüşlerini benimseyen gençlik kollarını hayata geçirdi. Gençler etkilendikçe bölünmeler baş gösterdi. Bazı sosyal ve siyasal kurumlar gençliğin bir deformasyona uğrayıp uğramadığını anlamak için araştırmalara yöneldi. TUES'in (Taşınmaz Ulusal Envanter Sistemi) açıkladığı rakamlar dikkat çekiciydi. "Benim referansım İslam", "Ben mezhepçiyim", "Ben ulusalcıyım," diyen gençlerin yanında "Gerekirse töre için, namus için öldürürüm," diyenler vardı.

Dünün deformasyona uğramamış gençleri sanata, felsefeye, gerçek demokrasiye ilgi duyan ilerici gençlerdi. Günlük yaşamlarında daha çok paneller, konferanslar, sanat ve kültürel etkinlikler vardı. Küllük, Marmara Gençlik Lokali ve halkevleri onlara kucak açan bilim ve sanat merkezleriydi.

Marmara Lokali'nde saatler süren ateşli tartışmalar hayatımızın bir parçasıydı. Frekans bozuklukları tabii ki önemli değildi. Önemli olan o çetin tartışmalara, aykırı tezlere, puanlamalara rağmen, alkış tufanları arasında lokalimizin düzeyini ve nezih ortamını bozmamaktı. Ayrıca Üniversite Birliği'nin bir amacı da gençlerin konuşma yeteneğini artırmaktı. Çıplak bir sahnenin ortasında, örtüsü olmayan bir masa ve etrafında yer alan birkaç çıplak sandalye bizim için yeterliydi.

BAŞYAZAR AHMET EMİN YALMAN LOKALİMİZDE

1949'un bir sonbahar günüydü, Marmara Lokali'ne gençlerin sempati duyduğu konuşmacı bir yazar seçecek, onu davet edip konuşma hazırlıklarını ben yönetecektim. Kafamda Cevat Fehmi Başkut ya da ateşli yazılarını, gençlerin elinden düşürmediği *Vatan* gazetesinin başyazarı ve sahibi Ahmet Emin Yalman vardı. Sayın Yalman, Osmanlı'dan başlayan yaşamı içinde bir mücadele adamıydı. Zengin biyografisiyle etkileyiciydi. Hukuk öğrenimini bitirmiş, Amerika'da felsefe okumuş, doktorasını verdikten sonra yurda dönmüştü. Ferit Paşa hükümeti tarafından Kütahya'ya sürgün edilenler arasında o da vardı.

Mondros Mütarekesi'nden sonra, İstanbul'u işgal eden İngilizler, işgale karşı gelen Yalman ile İzmir, Musul, Sivas valilerinin içinde olduğu Türk aydınlarını sömürgeleri olan Malta Adası'na sürgüne gönderdi ancak onları yargılayan kraliyet başsavcısı, Lord Curzon'a çektiği telgrafta "Üzgünüm, Türkler aleyhinde delil bulamadık. Salıvermeye karar verdik," deyince Yalman Türkiye'ye dönme imkânına kavuştu. 1923'te kurduğu *Vatan*'la gazetecilik hayatına başladı.

İlk defa onu Cağaloğlu'nun eski arka sokaklarından birinde olan *Vatan* gazetesindeki bürosunda ziyaret ettiğim zaman hukuk öğrencisiydim. Beni nezaketle karşılamış, kendisiyle konuşma fırsatı vermişti. Hiç unutmu-

Ahmet Emin Yalman.

yorum, davet ettiğim gün kürsüdeyken kendisine mikrofonu uzattım, gençler yapacağı konuşmayı merakla bekliyordu. Önce güldü ve ardından "Konuşma yeteneğiyle, yazma yeteneğinin aynı şeyler olmadığını soru cevap şeklinde bizleri istediğimiz konuda bilgilendirmek istediğini" söyledi.

Sayın Yalman'dan aldığım cevap önce beni ve arkadaşlarımı biraz şaşırtır gibi oldu ama bunu saygıyla karşıladığımızı söyledim.

Rahmetli Yalman bizim için keşfedilmesi, öğrenilmesi istenilen bir ummandı, ayaklı bir kütüphaneden farkı yoktu. Derin bir kültür hazinesine sahipti. Üniversite ve gençlik sorunları başta olmak üzere Türkiye'nin demokratik yapısında yoğunlaşan çok yönlü sorularımıza, son derece sakin biçimde okyanusları aşan bir çizgi içinde ustaca güzel cevaplar verdi. Yaptığı aydınlatıcı açıklamalarından dolayı onu çok sevmiştik.

Yalman öncelikle öne çıkardığı batı demokrasisini savunuyordu. Her şeyin hukuk çerçevesinde çözülmesinden yanaydı. O düşünen ve düşündüğünü kaleme almaktan çekinmeyen cesur bir kalemin sahibiydi. Bir süre sonra Nâzım Hikmet'in affedilmesi için gerekli çalışmaları o başlattı. Açılan kampanyada, Galata Köprüsü üzerinde imza toplayan şairin annesi Celile Hanım'a destek olan üniversite grupları arasında ben de vardım. Alınan sonuç Nâzım Hikmet kadar, bizleri de çok sevindirmişti. Yalman 1959'da şiddete dönen baskıları yüzünden Demokrat Parti'yi tenkide başladı. İktidar, basını cezalandırmak suretiyle baskı kurdu. Menderes yüzünden 15 ay hüküm giydiyse de 27 Mayıs sabahı tahliye edilen gazeteciler arasındaydı.

PROF. HÜSEYİN NAİL KUBALI
PEKİYİ VERDİĞİ ÖĞRENCİSİNDEN FOTOĞRAF İSTERDİ

Kültür ve bilim alanında kendimi geliştirmek, eksikliklerimi tamamlamak için İstanbul'da olmak beni mutlu ediyordu. Çağın geliştirdiği bilimsel düşünceyi, ancak Batı standartlarına uygun modern bir üniversitenin zengin kaynaklarında bulabilirdim. Çok saygın hocalarım vardı. Fakat bir de öğrencileri arasında çetin bir hoca, "öğrencilerini bırakmakta üstüne yok" imajı olan anayasa hukuku hocamız vardı. Bir grup öğrenciydik. Sınav kapısında bekliyorduk, arkadaşlarım kaygılıydı. Nail Hoca'nın kıt notu ya-

nında, kafalarda şimdiki kuşakların adını bile duymadıkları "üssü mizan" denen bir imtihan belası vardı. Üssü mizan zor bir handikaptı. Bu sisteme göre sınıf geçmek için ya her dersten 7'den aşağı not almamak, ya da okutulan 6 dersin not toplamı olan 42'yi tutturmak gerekiyordu.

O yılın haziran sınavında içime bir korku düştü. Tüm derslerden geçtiğim hâlde Anayasa Hukuku sınavını eylüle bıraktım. Tabii o yaz burnumdan geldi. Yüksek bir not alabilmek için sessiz ve sakin bulduğum Necip Bey Bağları'nda ya da Bebek sırtlarında doğal bir ortamda çalışmaya başladım. Sıkı bir programla ders kitabı sayfalarındaki alt notları bile artık ezberlemiştim.

Sınav kapısında telaş içinde olan arkadaşlarıma göre galiba en sakin olan bendim. İmtihandan çıkan çoğu arkaşlarım arasında "Yandım Allah" diye feryat edenler vardı. "Hoca ters tarafından kalktı, mutlaka hanımıyla aralarında bir şey geçti," lafları bizi güldürüyordu.

Sıram gelince hocanın karşısına geçip oturdum. Sayın Kubalı'nın o gün kaşları her zamankinden çatıktı, ilk suali olan "İbni Haldun'un Devlet Nazariyesi"nden bir iki şey anlattım. Hoca "Bırak, bana Fransız Hukukçusu Haurio'nun 'Müessese' teorisini anlat" dedi. Ancak başlar başlamaz ikinci kez araya girdi ve bu kez de "İdari-Kazai-Teşrii" yani yasama, yürütme, yargı erklerinin fonksiyonlarını anlatmamı istedi. Gözü üstümdeydi, biraz dinledi ve yeniden "Sen bütün bunları bırak, soracağım son bir soruma dikkat et yeter, sana ben geçer bir not verdiğim takdirde, nasıl bir tasarrufta bulunurum onu söyle," dedi. Hoca okuduklarımı nasıl hayata geçirebileceğimi öğrenmek istiyordu. Ben de hiç duraksamadan "Hocam, idari bir tasarrufta bulunmuş olursunuz," cevabını verdim. Ancak sınav yine bitmedi. Rahmetli Kubalı bu kez de "Peki bu yetkiyi nereden almış olacağım," diye sordu. Son sorusuna da "Hocam İstanbul Üniversitesi Yönetmeliği'nin sizlere tanıdığı idari yetkiyi kullanmış olacaksınız," der demez sınav bitti.

Hoca keyifliydi. Böyle bir anda hafif tebessüm ederek "Evladım sen hangi lisede okudun?" diye son suallerinden birini yöneltti. Ben de "Diyarbakır" dedim. Biraz şaşırır gibi oldu. "Peki yanında resmin var mı?" dedi. Çıkarıp sunduktan sonra "Ben de İstanbul Üniversitesi'nin bana verdiği yetkiye dayanarak hakkın 10 ama sana 9 numara vermek suretiyle idari tasarrufta bulunuyorum," dedi. Ben de "Teşekkür ederim hocam," dedikten sonra imtihan sandalyesinden kalktım.

Aradan yıllar geçti. Nail Hoca yaşlanmıştı. Saçlarının rengi değişmiş, yüzü kırışmıştı. Haydarpaşa vapurunun lüks salonunda tek başınaydı. Onu görünce yanına gittim. "Sayın hocam eski bir öğrenciniz, İstanbul hâkimi Seçkin" diye kendimi tanıttım. Çok sevindi, dünyalar onun olmuştu. Heyecanlandı, ayağa kalkmak istedi. Binlerce öğrenci yetiştirmişti, hangimizi hatırlayabilirdi?

O gün vapur sohbeti sırasında, yıllar önce geçen sınavı ve resim işini hatırlattım. Güldü, "Ben o resimleri herkesten almıyordum. Beğendiğim öğrencilerimden yükselenler olduğu zaman, tel çekip onları kutlamak bana ayrı bir zevk veriyordu," dedi.

ARTIK TOPRAKLARIMIZDAN KOPMA ZAMANI GELMİŞTİ

İstanbul çaresiz kalan topluluklara tarihi boyunca ev sahipliği yapmış bir dünya kenti. İspanyol zulmünden kaçan Yahudiler; Polonezköy'e yerleşen Polonyalılar; Kafkasya'dan, Rusya'dan Balkanlar'dan kaçanlar İstanbul'un kapılarını zorlamış. Anadolu'dan kopup akın eden güç dalgaları bitmemiş, sıra realiteyi gören Seçkin ailesine gelmişti.

Fakülte koridorlarında koşuşturduğum günlerde kardeşim Sami Siirt Ortaokulu'nu bitirdi Okumak istiyordu ama çaresizdi. Siirt'te Lise yoktu, oysa okuyabildiği takdirde Osmanlı devleti belgeleri üzerinde yıllarını verecek, bilimsel incelemelerde bulunacak, lise müdürlüğüne yükselebilecekti. Talih yüzüne güldüğü takdirde özgür düşünce, çağdaş demokrasi ilkelerine olan bağlılığıyla çevresinde sevilecek, *Milliyet* gazetesinin açtığı 19. Karacan Bilgi ve Eser Yarışması'na katılacak ve "Türkiye'de Latin alfabesinin ilk 50 yılı ve Türk kültürüne etkisi" konulu yazı yarışmasında sunduğu eserle birinciliği kazanarak plaket ve para ödülü alacaktı. Sami böyle bir yarışmayı kazanırken sayın profesör İlber Ortaylı da ikinci olacaktı. Ancak Sami'nin lise öğrenimi için bir mucize lazımdı. Bana mektup üzerine mektup yazan rahmetli babam da bunun farkındaydı. İkimiz de çaresizdik. Benim yapabileceğim tek şey vardı: Sami'yi kucaklamak, Dicle Talebe Yurdu'ndan aldığım burs hakkımdan vazgeçerek kiralık bir odaya çıkmaktı.

ÇEMBERLİTAŞ TAVUK PAZARI'NDA YIKIK, ODALARI TERK EDİLMİŞ VEZİRHAN

Yarı yıkık hanın iki odasını onarıp oturabileceği yer hâline sokabilen Yusuf, vaktiyle evini barkını bırakıp Siirt'ten İstanbul'a göç eden Süryani asıllı Şemun'un oğluydu. Şemun, Siirt'te dayıma kırık çıkıkçılığı öğreten, o yüzden aralarında çırak-usta ilişkisi olan kişiydi. Sami İstanbul'a gelince Yusuf'un kahvesini içmeye gittik. Sami'yi yanımda gören Yusuf şaşırdı. İşin iç yüzünü öğrendikten sonra şaşkınlığı daha da arttı. Biraz düşündü, sonra kararını verdi. Dayımın kadim dostu Yusuf, yurttan ayrıldığım takdirde kalabileceğimiz bir yer sağlanıncaya kadar geceden geceye evinin bir odasında misafir kalmamızı istiyordu. Tabii bu olacak şey değildi, buna hakkımız da yoktu. Ama bunu o dönemin insanlarından birine, hele Yusuf gibi insani değerlere önem veren birine anlatmak çok zordu. Yusuf'un yüreği sevgi doluydu. Parayla pulla ilgisi olmayan bir insandı. Küçük bir at arabasını çalış-

tıran Macar asıllı at sürücüsünün akşamdan akşama eve getirdiği azıcık parayla geçiniyordu, okumamıştı. Ama zengin bir iç dünyası vardı. İtibar ettiği üniversiteli bir genci misafir etmek, Yusuf için son derece onur verici bir olaydı. Sami'yle aylarca, geceden geceye bize ayrılan odada yatıp kalktık. Böylece başlayan yeni mücadelenin ilk adımı o gün atılmış oluyordu.

İLK KALICI YERİMİZ ZEYREK'Tİ

Çemberlitaş Vezirhan'dan ayrıldıktan sonra ilk işim bana umut bağlayarak İstanbul'a gelen Sami'yi İstanbul Erkek Lisesi'nde okutmak, gelişmesine imkân sağlamaktı. Siirt'te yeterli olmayan cılız bir öğretimden sonra kaliteli öğretim veren ünlü bir lisede başarı göstermesi kolay değildi. Başında ona moral veren bir ağabeyi olmalıydı. Ağabeyi kolları sıvayacak, okul aile birliğinin bir üyesi olarak hep yanında olacak, eğitimiyle yakından ilgilenecekti. Nasılsa ailenin sorumluluğu ağabeyine ait değil miydi?

Sami'yle birlikte Yusuf'a veda ederek, Vefa'da kiraladığımız bir odaya geçtik. Babaannem ve Mazhar da Siirt'ten gelip bize katıldı. Artık hepimiz tek odayı paylaşmak zorundaydık. Ancak babaannem başımızda olduğu hâlde muhafazakâr olan bir ailenin kiracısı olmak zordu. Başımıza hiç öyle bir şey gelmemişti. Tüm mesele oturduğumuz katın bir bölümünde evli genç bir kızının olmasıydı. Ev sahibi hanımın gözleri her an üzerimizdeydi. Gördüğümüz baskı altında yaptığımız tek şey, kaç göç oyunu oynamaktan ibaretti. Bu durumdan rahatsız olsak da kimseye bir şey söyleme imkânımız yoktu. Ne yapacağımızı düşündüğümüz günlerde hiç beklemediğimiz bir sürprizle karşılaştık. Tanrı herhalde bize acımıştı. Babaannemin Zeyrek'te oturan dayıları ortaya çıktı. Meğer Fatih'te oturan onlarca Siirtli aile, çocuklarını üniversitelerde okutmazken, bizim okumak için Türkiye'nin bir ucundan kalkıp buralara kadar gelmemiz Zeyrek Siirtlileri arasında takdirle karşlanmış. Tabii öğrenim için İstanbul'da olmamızın yarattığı hayranlık akrabalarımıza yansıyınca bizi ilk ziyaret eden akrabalarımızdan Suphiye Hanım oldu.

Suphiye Hanım İstanbul'da doğmuş, özgür bir ortamda yetişmiş aklı başında İstanbullu bir hanımdı. Saygı uyandıran bir kişiliği vardı. Bizi tatsız bir ortamdan kurtarmaya gelmişti. Lafı uzatmadan "Ailece karar verdik. O karara uyarak kocam gönderdi. Sizi evimize almaya geldim, bizler varken yabancı ailelerde ne işiniz var?" demeye getirdi.

Yıllar önce birbirinden kopan iki ailenin, yeniden kucaklaşıp bir araya gelmesi sevindirici bir olaydı. Dayızadelerimizin bahçeli evlerinin en güzel ve geniş odasını, kiralık da olsa bizlere açmaları unutulmaz güzel duyguların somut bir örneğiydi. O duygular içinde Zeyrek'e taşındık. Yeni evimiz Kilise Cami'nin tam karşısındaydı. Birbirine yaslanmış katlı cumbalı ahşap

evler İbadethane Sokağı'nın iki yanını süslüyordu. 50 numaralı evin bizim için İstanbul'un üçüncü sınıf konaklarından farkı yoktu. İbadethane Sokağı, esnafın, orta halli ailelerin kaldığı İstanbul'un tipik arka sokaklarından biriydi. Polisten, karakoldan uzak durmayı seven insanlar, sokağa barışı, huzuru getirmişti. Zeyrek, İstanbul'un en eski semtlerindendi. Tarihi eserleri, solmaya yüz tutmuş güzellikleri birilerinin keşfetmesi lazımdı.

Zeyreklilerin tek kusuru gazete okumamaktı. Beline kemer takıp sabahleyin koltuğuna aldığı gazeteleri tek tek evlere dağıtan gazete bayii bu durumdan şikâyetçiydi. Her sabah zilimizi çalar, elime *Yeni Sabah* bırakırken, "Abe inan sen olmasan var ya ben bu sokağa girmem," derdi.

Zeyrek semti, ne yazık ki 1953'ten sonra değişti. Eski güzelliğini kaybetti. Safranbolu konaklarını andıran, o güzelim konaklar bir bir yok oldu. Dünyanın armağanı olan o cumbalı evler tanınmaz hale geldi. UNESCO'nun bizi uyarmasından sonra, kentsel dönüşüm projeleri devreye girdi. 50 numaralı evimiz dahil kalan binaların tarihi dokuya uygun biçimde yenilenmesi kararlaştırıldı. Şu kadar ki sadece Bizans manastırı Pantokrator Kilisesi'nin yani Molla Zeyrek Camii'nin onarılmasını yeterli görmemek lazımdı. Geride kalan Tekfur Sarayı, Anemas Zindanları ve Zeyrek Sarnıçları da unutulmamalıydı.

ÖNCELİKLİ YER: FATİH

Kadınlar Pazarı, abide camileri, Haliç kıyısı, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle Fatih'in Siirtliler için başka bir yeri vardı. Merkezden kopmuş, varlığını Fatih'te sürdüren insanların olduğu Kadınlar Pazarı güzel yönleriyle insana Siirtlilerin yoğun olduğu semti hatırlatır.

Evlerini barklarını dağıtanlar Fatih'in değişik semtlerine göç edenler, yani Siirtliler, kendilerini bir araya getiren, kendine özgü yönleri olan Kadınlar Pazarı'nı çok severdi. Kadınlar Pazarı onlar için bir panayır, bir şölen, havasındaydı. Sevginin, odaklandığı bu merkezi yerde Siirtli kendini rahat hissederdi, çünkü Siirtliler kendilerine özgü geleneklere sahiptir. Aralarındaki sohbetler Türkçeyle başlar Arapçayla devam eder.

İstanbullu Siirtliler Erenköy'den, Yeşilköy'den ya da Sarıyer'den kalkar, kendini sevgi yumağının oluştuğu Kadınlar Pazarı'nda bulurdu. Aradığı lezzeti, yöresel yiyecekleri, otlu peynirin şahanesini, ünlü Siirt fıstığını, bıtım yağından imal edilen bıtım sabununu, Şirvan'ın ünlü zivzik narını burada bulabileceğini bilirdi.

O nedenle merkezileşen bu alan büyüyen, hızla gelişen bir kentin yoğunluğu içinde eriyip gitmek istemeyen, yüz binlerin kaynaştığı yerdi. Kadınlar Pazarı, İtfaiye Caddesi'ni boydan boya kat eden yerdir. Yeri gelince seçim dönemlerinde de öne çıkar. Siyaset alanına dönüşür. Parti temsilci-

lerinden geleni gideni eksik olmaz. Seçmen oylarını partisine kazandırmak isteyen M. Ali Şahin, Saadettin Tantan, Çetin Soysal, Egemen Bağış gibi birçok ünlü politikacı ziyaretlerini artırmaya başlar.

Semtin mahalle muhtarlığını bir süre yıllar boyunca elinde tutan kardeşim Cevat Seçkin, Kadınlar Pazarı'na gönül verenlerin başında gelir. Yeğenim Işıl ve semtte çok sevilen popüler eşi Mustafa, başında oldukları eczaneleriyle yıllardır semt insanlarının sağlığına katkıda bulunmaya çalışıyorlar.

ANADOLU'YU FİKREN KALKINDIRMA GRUPLARI

O dönemlerde üniversite kültürü alan Güneydoğulu gençlerin kafasında sadece diploma alma düşüncesi yoktu. Onlar bölgeler arası gelişmişlik farkını bilen gençlerdi. Gruplar hâlinde Anadolu'ya dağılmak, kalkınmayı hızlandırmak, halkı bilinçlendirmek için köylünün ayağına gitmek istiyorlardı. Kaldı ki o yıllarda bu konuda projeleri olan siyasi partiler, gençlik kolları yoktu. Ülkenin aydınlanmasını yüreklerinde duyan o dönemin gençleri olarak önemli bulduğumuz bu konuya el atmaya karar verdik. Fakülteler arası listeler hazırladık. Devlet Demiryolları'ndan %95 indirim kararı aldıktan sonra gruplar hâlinde yollara düştük.

Benim programımda Siirt'e ait Beşiri, Kozluk ve Sasun ilçe merkezleri vardı. İlk uğrak yerim trenle geldiğim Beşiri oldu. Beşiri, babamın memuriyeti sırasında okul öncesi gördüğüm bir yerdi ve hiç değişmemişti. Beşiri'yle ilgili tek anım, oturduğumuz bahçeli evdeki küçük havuza düşen üç yaşındaki kardeşim Sami'yi sırtından yakalayıp kurtardığım için babamdan aldığım "aferin"di. İlçenin dayanılmaz sıcaklığı, halkı uyutmayan sivrisinek rezaleti eskiden olduğu gibi devam ediyordu. İlçe kaymakamının ve jandarmanın ilgisi, hasat zamanı olan köylüyü, köy kahvesinde bir araya getirmeye yetmemişti.

Kozluk'a geçmek için bir sabah atlara binerek erken saatte yola çıktık. Öğleye doğru tepemizde yükselen haziran sıcakları artınca bunalmamak için at sahibiyle rastlayacağımız ilk ağacın gölgesinde soluklanmaya karar verdik. Az sonra karşımıza çıkan bir ağacın önünde atlardan indik. Bizim gibi dinlenme ihtiyacı duyan üç beş delikanlı beni görünce ayağa kalkarak yer gösterme nezaketinde bulundu. Ben de yakınlarında oturdum. Adamların giyim ve kuşamları, konuşma tarzları yörenin insanlarından farklıydı. Isparta'dan, Uşak'tan dönen eski Sasunlu delikanlılardı. Yıllar sonra çıkan bir af yasasından faydalanarak evlerine dönüyorlardı.

Aynı gün Kozluk ilçesine geçtik. Kozluk memlahaları ve tuz yataklarıyla tanınan küçücük bir ilçeydi. Köyden farkı yoktu. İlçe halkı tarafından sevilen bir kaymakamları vardı. Çalışmalarımın bittiği gün, soğuk bir pınar başında düzenlediği yemekli bir toplantıda onu yakından tanıyınca, kay-

makamlarını seven Kozluklulara hak vermiştim. Kaymakamdan, jandarmadan gördüğüm yardım anlatılacak gibi değildi.

Sıra motorlu taşıtların çalışmadığı, zor arazi şartlarının insanları canından bezdirdiği Sasun'a gelmişti. Bakımsız ve ıssız Sasun yollarını kat ederek çetin bir yolculuktan sonra ilçenin kapılarını çalabilmiştik. Kasabanın geleni gideni olmazdı. İl merkezinden kopuk kendi imkânlarıyla ayakta duran harika doğal güzelliği olan bir kasabaydı.

Sasun'da beni mutlu kılacak çok şey vardı. Babam ilçenin Özel İdare müdürüydü ancak o sevinci gölgeleyen ailenin açığa vurmadığı bir burukluk vardı. *Demokrat Siirt* gazetesine yazdığım yazılardan dolayı babam Vali tarafından sürgün yeri bilinen bu ilçeye atanmıştı. Sasun'un eski adı "Kabil Cevz"di. Yani cevizi bol olan yerdi. İnce kabuklu iri cevizlerinin yanında, arıların en güzel çiçekleri kokladıktan sonra peteklere doldurduğu nefis balıyla ünlüydü. Eteğindeki dağlardan fışkıran su kaynaklarının suladığı güzel bahçelerinde, en lezzetli meyve ve sebzeler yetişirdi. Ani ziyaretimle yaptığım sürprizle kardeşlerim kadar annem ve babam da büyük bir özlem gidermenin sevincini yaşamaktaydı.

Aile bireylerinin bu mutluluk tablosu içinde ne yazık ki rahmetli babam mutlu görünmüyordu. Benim yüzümden uğradığı haksızlığın şokunu üzarinden atamamıştı. Faşist ruhlu bir vali öç almak istemişti. İçine sindiremediği bu konuyu benimle görüşmek istedi. Emekliliğini beklediğini, ailenin İstanbul'da bir araya gelmesini benim kadar istediğini anlattı. Bunları anlatırken ayrıca beni de çok mutlu ettiğinin de farkındaydı. O görüşmeden sonra babamla annemi Sasun'da bırakarak, kardeşlerimle birlikte İstanbul'a döndüm.

Sasun görüşmesi sonrasında, 1950 seçimlerinde iktidar değişti. Seçimi kaybeden iktidar döneminde mağdur edilenlerin uğradığı haksızlıkların telafi edilmesinin zamanı gelmişti. Dönemin valisi Cavit Okyavuz'a babamın başına gelenleri içeren bir mektup yazdım. Babam vali tarafından derhal merkeze alındı. Bu güzel karar, tabii Seçkin ailesi için iade-i itibar demekti. Ailemize sunulan jestlerin en güzeliydi. Hâlâ sakladığım mektubunda Sayın Vali "kardeşim Aziz Bey'i merkeze aldığını" yazıyordu.

DENKLERİ BAĞLAMA, AT SIRTINDA İLÇEDEN İLÇEYE TAŞINMA DÖNEMİ KAPANMIŞTI

Artık ağırlık Anadolu'dan İstanbul'a geçmişti. Zeyrek'te doğan sabah güneşi, yatağındaki rahmetli annemin yüzünü okşarken bir taraftan da "Artık ikide bir denkleri bağlamak, at sırtında dolaşmak yok," der gibiydi.

Siirt'te çok odalı, geniş avlulu, bize saray yavrusu gibi gelen evimizi bırakıp İstanbul'da daracık bir alana sıkışıp kalmıştık. Ama bunca cefaya rağmen kimsenin gıkı çıkmıyordu. Kafalarda parlak bir geleceğin umutları vardı.

O yıl kış gelmeden, romatizması olan annemin sağlık raporlarını alarak Sirkeci'deki 4. Vakfı Han'a gittim. Aldığım kömür karnesi kış boyunca bizi rahatlattı. Sobanın unutulmaz zevkleri arasında kaynattığımız çaylar, patlattığımız kestaneler gece eğlencesi olarak yeniden hayatımıza girmişti.

Hepimiz turp gibi delikanlılardık. Ailemize nasıl katkıda bulunabileceğimizi düşünüp duruyorduk. Babamdan gelen para yetmiyordu. Bir şeyler yapmamız gerektiğini düşünürken aklıma Haydarpaşa Lisesi resim öğretmeni Reşat Bey geldi. Siirt Ortaokulu'nda resim hocasıyken ben de biyoloji yardımcı öğretmeniydim. İstanbul'da yeniden bir araya gelmiştik. Önerisiyle lisede yardımcı hocalığına atandım. Mazhar, Cevat ve Muzaffer de Alpullu Şeker Fabrikası'nda çalışmaya başladı. Yani hepimiz elimizi taşın altına koyunca önümüzü biraz görmeye başladık.

SİİRT TARİHİNDE İLK CEMİYETİ İSTANBUL'DA KURDUM

Badanası, boyası dökülmüş eski bir binanın ön cephesinde "Siirt Ortaokulu" tabelası vardı. Binanın önü açık ve ferahtı. Sınırsız bir düzlük vardı. Ama o güzel düzlüğün etrafını çevirip ağaçlandırmak ve bahçe olarak okula kazandırmak kimsenin aklından geçmiyordu. Okulun öğretmen açığı vardı. O yüzden okul müdürünün elimize tutuşturduğu karnemizdeki yüksek notlar, bizi sevindirmiyordu.

Güneydoğu'nun parlayan yıldızı Diyarbakır Lisesi'ydi. Siirt'ten Diyarbakır'a kalkan, lastikleri kabak, motoru arıza yapan, külüstür bir kamyonun açık kasasında, denkler içinde yer bulmak bile şanstı liseyi bu koşullarda bitirmiştim.

Yıllar geçti. Hukuk son sınıf imtihanlarına girdiğim 1950'de benden sonraki kuşakların daha rahat eğitim imkânları içinde okumalarına nasıl katkıda bulunabileceğimi düşünüp duruyordum. Öncülüğümde kurulmasını tasarladığım Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti'nin ana tüzüğünün son rötuşları da bitmişti. Yöre gençlerinin dışa açılması gerektiğine inanıyordum.

Düşündüklerimi hayata geçirebilmek için kentin gitmediğim bir köşesi dahi kalmadı. Ülke genelinde cemiyet anlayışı, cemiyet ruhu henüz gelişmiş değildi. Buna karşın görüştüklerimden aldığım cevaplar son derece olumluydu. O yıllarda Haliç kıyısında olan meyve sebze hali Siirtlilerin eğemen olduğu, ellerinde tuttuğu ekonomik bir güçtü. Parası olan sayısız yardımsever kabzımal arasında Halil Alkan, Recep Yaşa, Fetullah Saraçoğlu, Hacı Bilal Kutlualp, Mecit ve Abdullah Üçerler ile aramızda son derece yararlı görüşmeler geçti. Gördüğüm manzara beni çok umutlandıracak düzeydeydi. "Biz zamanında okuyamadık. İstediğimiz eğitimi alamadık," diyenler vardı. O güven içinde, Demokrat Parti Beşiktaş İlçe Başkanı Misbah

Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti'nin kuruluş hazırlığı toplantılarından biri, Çamlıca tepesi 1950.

Uras ile Gazinolar Kralı, Kristal gazinosu sahibi Hacı Hamdi Anlar'la bir araya gelmek üzere doğru Taksim'e çıktım. Kemal Anlar ve Uras benim için kurucu üye olarak görev alması gereken önemli isimlerdi. Böylece cemiyetin alt yapısı hazırlanmış, sıra çatıyı kurma aşamasına gelmişti.

ÇAMLICA TEPESİ İLK AKLA GELEN YER OLDU

Çamlıca tepesi, o yılların harika gezi yerlerinden biriydi. Muhteşem manzarası, esen çam kokulu tatlı rüzgârlarıyla şairlerin ilham kaynağı âşıklar diyarı Çamlıca, cemiyetin ilk toplantısı için biçilmiş bir kaftandı. Güzel Çamlıca'nın Fethi Paşa Korusu'nda toplanmaya karar verildi.

Sıcak bir yaz günüydü. Yakalar açık, ceketler omuzlardaydı. Çamlıca'nın ferahlığı hiçbir şey hissettirmiyordu. Kurucular kurulu böylesine güzel bir günde bir araya geldi. Benimle bir araya gelenler arasında Hâkim Hayrettin Saraçoğlu, Hâkim Cevdet Aydın, Yapı Kredi Bankası Genel Müdür Yadımcısı Vahit Eren, Misbah Uras'la birlikte misafiri olan Sağlık Bakanı Dr. Mükerrem Sarol, Fuat Yazgan, kardeşim Mazhar Seçkin, Dr. Mustafa Özekici, Dr. Elçioğlu, Felsefe Öğretmeni Muzaffer Güneş vardı. Masalar dizildi. Memleket sevdalılarını bir arada tutan bir alkış tufanı koptu. Yıllarca gerçekleşmeyen bir davanın tablosu netlik kazandı.

Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti, Siirt tarihinde ilk kurulan sivil toplum örgütüydü. Kurucular kurulu ikinci toplantısını 20 Temmuz 1950'de Kristal Gazinosu'nda gerçekleştirdi. Misbah Uras genel başkanlığa getirilirken, ben de genel muhasipliğe, Av. Suat Bedük genel sekre-

Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Cemiyeti'nin yönetim kurulu toplantı halinde. Soldan, Hacı Bilal Kutlualp, Başkan Hilmi Seçkin, Sayman Dr. Mehmet Elçioğlu, Üye Aziz Usluduran.

terliğe seçilmek suretiyle aşağıdaki fotoğrafları *Demokrat Siirt* gazetesinde yayımlanan merkez yönetim kurulu belirlenmiş oldu.

Siirt Yüksek Tahsil Cemiyeti'nin bir farkı vardı. O kendisinden yıllar sonra kurulan Güneydoğu İlleri Cemiyetleri'nden ilk kurulan ve faaliyete geçen, model bir cemiyetti.

CEMİYET KURULUYOR

Siirt'in yetişmiş elemana büyük ihtiyacı vardı. Cemiyetin kuruluş felsefesinde temel ilke buydu. Cemiyete yapılan bağışlar dışında her yıl Taksim Belediye Gazinosu'nda tekrarlanan geleneksel Siirt Petrol gecelerinde sağlanan büyük hasılat ana kaynaktı. Bu da her yıl okuyan burslu öğrenci sayısında artış demekti. O yıllarda sanat müziğinin icra edildiği Taksim Kristal Gazinosu'nun sahibi arkadaşım Kemal Anlar da aramızdaydı.

Sanat dünyasının ünlü starları Hamiyet Yüceses, Perihan Altındağ, M. Mukadder Atakan Taksim Kristal Gazinosu'nun rakipsiz yıldızlarıydı. Kemal'in yönlendirdiği ünlü sanatçıların SiirtPetrol gecesine sahne almaları cemiyet için büyük bir avantajdı. Ayrıca aylar önce hazırlıklarına başladığımız gecenin zarif davetiyeleri Beyoğlu'nun en lüks vitrinlerinde satışa çıkarılır, basın duyuruları yapılır, İstanbul Radyosu'nun programları arasında yer almasına da dikkat edilirdi. Ülkeye genç elemanlar yetiştirme amacıyla faaliyetlerini sürdüren cemiyetimize bu davasında destek verenler arasında

dönemin İstanbul Valisi Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay, Şair Behçet Kemal Çağlar gibi gençleri onurlandıran ve sevindiren isimler de vardı.

HİLMİ YAVUZ'U İLK KEZ GÖRDÜĞÜMDE KABATAŞ LİSESİ ÖĞRENCİSİYDİ

1950'li yıllardı. Siirt'in yetişmiş gençlere büyük ihtiyacı vardı. Yüksek öğrenim yapan öğrenci sayısı parmak sayısını geçmeyecek kadar azdı. Bana göre doğan bu ihtiyacı kısmen de olsa karşılayabilmek için, bir cemiyetin kurulması kaçınılmaz hale gelmişti. Sonunda öncülüğümde Siirt yüksek tahsil gençlik ve kültür cemiyeti kuruldu, hummalı bir faaliyete geçti.

O günlerde bir taraftan öne çıkan, önemli görevlerde bulunan kültürlü hemşehrilerimizle temaslar kuruluyor, bir taraftan da Taksim Belediye gazinosunun lüks salonlarında düzenlenen ünlü Siirt-Raman petrol gecelerinden sağlanan gelirlerle gençlere burs bağlanıyordu.

Yine böyle bir ortamın yaşandığı gündü. Başkanı olduğum derneğin yönetim kurulu üyeliğine seçilen rahmetli Sabri Alkan'la toplantıdan çıkmış Fatih'te Kıztaşı'nın önüne gelmiştik. Fevzipaşa Caddesi'nin bu noktasında Alkan bana döndü, “Hilmi, bak, Siirt'in yetiştirdiği saygıdeğer kaymakam emeklisi Yahya Ağabey'in evinin önündeyiz” dedikten sonra dairenin zilini çaldı. Rahmetli bizleri nezaketle karşıladıktan sonra salona aldı. Sohbetin koyulatığı bir sırada oğlu Hilmi Yavuz salona girdi, acele bir işi vardı. Gelecekte Türk Edebiyatı'nın usta ismini ben ilk kez o gün babaevinde görme fırsatını buldum. Kabataş Lisesi öğrencisi olduğu o yıllarda şiir yazmaya başlamıştı, dikkat çeken davranışları onun zerafetini göstermekteydi. Düzgün hatlarıyla, dal gibi görünümüyle bir portre çizen Yavuz'un o anda gelecekte neler vaadedeceğini anlamak kolay değildi. Ama dopdolu görünümünü anlatan, dışa vuran zekâsını sergileyen tabloyu görmemek için de saf olmak lazımdı.

Aradan yıllar geçti, sayın Yavuz lise öğreniminden sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Ama hedeflediği zirveye ulaşmak için hukuku yarıda bıraktı. Doğasında edebiyat vardı, onu çok zengin bir şiir dünyası bekliyordu.

İngiltere'ye gitti. Londar Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bidirdi. Türkiye'ye döndükten sonra çeşitli gazetelerde yazılar yazdı. Mimar Sinan, İstanbul Teknik ve Boğaziçi üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak ders verdi. Sayısız eserlere imza attı, birbirinden güzel ödüller aldı.

Ünlü şairin, edebi kişiliği, eserleri, özgeçmişi hakkında yazı yazmak gerekirse artık sayfalar yetmezdi. Sayın Yavuz'un cumhuriyetimizin ik gününden günümüze önemli kültür olaylarının canlı tanığı olduğu biliniyordu.

Ben burada, büyük edebiyatçımıza yaşamı boyunca sağlıklı bir ömür dileyerek konuyu bitirmek istiyorum.

VATAN GAZETESİ, CEMİYETİN SİİRT BATTANİYESİNİ KORE TUGAYI'NA GÖNDERDİ

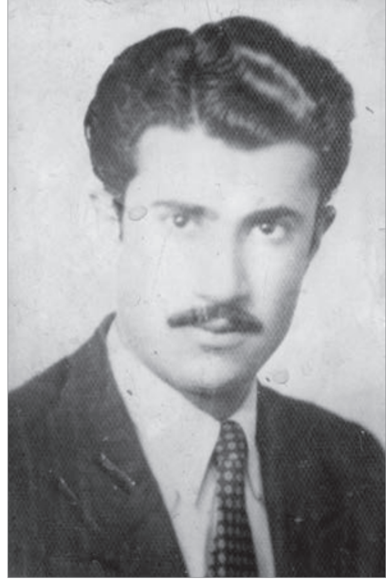
1954 yılı geleneksel Siirt gecemizde o yıl özel dokutturduğum nefis bir tiftik battaniyesini açık artırmaya çıkarttık. Battaniye üzerinde işlenen renkli Siirt haritası ve petrol kulelerinin motifleri vardı. Bu da battaniyeye nefis bir güzellik vermişti. Düzenlenen açık arttırmada battaniye kıran kırana yapılan artışlar sonunda cemiyete yaptığı bağışlarıyla bilinen tüccar Mustafa Saydam'da kaldı.

Ertesi gün battaniyeyi koltuğumun altına aldım. *Vatan* gazetesi başyazarı Sayın Ahmet Emin Yalman'a derdimi anlatmak için huzuruna çıktım. Yalman, zarafetiyle tanınan muhteşem bir yazardı. Beni uzun uzun dinleme nezaketini gösterdi. Ricamı olumlu karşıladı. Bir gün sonra bir ucunda benim, diğer ucunda Yapı Kredi Bankası Genel Müdür Yardımcısı Vahit Eren'in tuttuğu battaniye, gazetenin birinci sayfasında çok çarpıcı şekilde Türkiye'ye tanıtılırken isteğimize uyularak Birleşmiş Milletler emrinde Kore'de savaşan Türk Birliği Komutanı General Tahsin Yazıcı'ya armağan edilmek üzere gönderildi.

Siirt Yüksek Tahsil Cemiyeti, çalışmalarını sadece merkezde değil Ankara ve Siirt şubeleriyle de kapsamlı biçimde yürütmekteydi. Fahri başkanlığını büyük bir özveriyle üstlenen, Siirt milletvekili Dr. Baki Erdem'di. Rahmetli Erdem, İstanbul'a geldikçe, Meserret Oteli'nden beni arar, yapılacak işleri oturur birlikte programlardık. O, saygıyla anacağımız büyük bir ağabeyimizdi.

Solda Hilmi Seçkin Kore'ye gönderilen battaniye ile.

Üniversite yıllarımda.

Siirt Cemiyeti baroların, ticaret ve sanayi odaları gibi kuruluşların, hatta kooperatiflerin fazla bilinmediği 1950'lerde kuruldu. Çalışmalarını başarıyla sürdürebilen ilk Siirt sivil toplum örgütü oldu. İstanbul'da öğrenci yurdu açmayı başardı. Sadece öğrencilerine değil uzmanlık döneminde doktorlarımıza, Mehmet Elçioğlu'na, Mustafa Özekici'ye de destekte bulundu.

Cemiyet yıllar sonra başında Sayın Kılıççıoğlu'nun olduğu *Mücadele* gazetesinin 17-24 Aralık 2012 sayılarında yeniden gündeme gelip kendisinden söz ettirdi. Siirt tarihinin ilk sivil toplum örgütü olarak basında yer aldı. Aynı günlerde Siirt Üniversitesi de aynı duyarlılığı gösterdi. Değerli okutmanı Sait Olgun Beyefendi arşivdeki tarihi iki belgenin *Mücadele* gazetesinde yayımlanmasına öncülük etti. Belgeler, cemiyetin Siirt'e açtığı kitaplığı, CHP Genel Merkezi'nin duyduğu ilgiyi ve armağan ettiği kitaplarla ilgili bilgileri içermekteydi.

Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Derneği'nin bir toplantısında. Ayaktakiler sağdan ikinci Rıdvan Dildar, üçüncü Yusuf Dildar, dördüncü Siret Atalay, beşinci Şefik Er, altıncı Edip Sezgin, yedinci Şefik Marangoz, dokuzuncu Suat Günay. Oturanlar sağdan, Sami Seçkin, Sabri Alkan, Mehmet Elçioğlu, Kemal Anlar, Aziz Aytekin, Hayrettin Apaydın, Mustafa Bakır, Haluk Özdilek, (15 Mart 1956).

2007'de Siirtliler Derneği (SİDER) Başkanı Fahri Aral'dan plaket alıyorum, solda, Suat Sevgili'nin kızı Eda Sevgili, (10 Nisan 2007).

SİDER'İN DÜZENLEDİĞİ ÖZEL PLAKET TÖRENİ

Yıllarımı Siirtli üniversite gençlerine harcamıştım. Öncülüğümde çalışmalarını sürdüren cemiyetin sağladığı burslardan yararlanan gençler içinde Siret Atalay gibi sonradan Yargıtay daire başkanlığına, Misbah Ongan gibi parlamento üyeliğine yükselenler oldu. Sayısız gençler yetişti. Ama sevgisini içimde her zaman hissettiğim derneğin başından ayrılma zamanı gelmişti. 1954'te, savcı olarak Anadolu'ya geçince cemiyetle ilişkilerim kesilmişti.

Geçmişi anmak, yapılanları unutmamak, Siirtlilerin doğasında olan bir meziyetti. Cemiyetten ayrıldığım tarih üzerinden tam 53 yıl geçmişti. Benim için 10 Nisan 2007 günü Taksim-Kristal Oteli salonlarında, nezih olduğu kadar katılım oranı yüksek olan yemekli bir toplantı düzenlendi. Anma gününü organize eden Siirtliler Derneği'ydi (SİDER). SİDER'in başında Bilgi Üniversitesi Yayın Müdürü Sayın Fahri Aral vardı. Aral, bilgi ve birikimi sayesinde takdir gören, hemşerileri tarafından sevilen biriydi.

Bir gün beni arayıp kurucusu olduğum Siirt Yüksek Tahsil Gençlik ve Kültür Derneği'nde geçen hizmet ve çalışmalarımdan dolayı duydukları bir vefa borcunu dernek olarak yerine getirmekten zevk duyacaklarını söyledi. Ben de teşekkürlerimi sundum Sayın Başkan'a.

Sayın Aral, nezih geçen toplantıya Siirtli hemşehrimiz olan ünlü şair Hilmi Yavuz'u, eski bakanlardan arkadaşım Münir Güney'i, bizden sonra

yetişen pek çok İstanbul hâkim ve savcılarını kalabalık bir Siirtli kitlesini davet etmişti. Slayt gösterisi eşliğinde 53 yıl öncesine ait özel arşivimden derlenen ve geçmişi bugüne taşıyan fotoğraflar, bilgi ve belgeler ilgiyle izlendi. Vefa duygularının bir sembolü olarak SİDER'in bana ve kurucu üyelerden Dr. Mehmet Elçioğlu'na sunmak için hazırladığı birer plaket takdim edildi. Yıllar öncesinde Siirtlilere vediğim hizmetlerin karşılığı olarak hemşehrilerim tarafından takdir edilmenin unutulmaz bir anlamı vardı.

TURAN GÜNEŞ, TURAN FEYZİOĞLU VE BÜLENT ECEVİT

Yıl, 1951. Yer, Yedek Subay Okulu, Ankara.

Yedek Subay Okulu'nun 35. dönemiydi. Sonraki yıllarda yakın siyasi tarihimizin önemli simaları, bakan ve başbakanı olan rahmetli Bülent Ecevit, Turhan Güneş ve Turhan Feyzioğlu Ankara'da askeri okulda bir araya gelmişti. Ben de İstanbul'dan gelerek okula katılmıştım. Sonbaharın ekim güzelliği henüz üstündeydi. Benim gibi ilk görenler için Ankara'da bundan daha güzel fırsat düşünülemezdi. Ama gezip tozmanın ne zamanı ne de yeriydi. Askerlik disiplin isterdi. Şakası da yoktu. Daha ilk günden bazı kurallara sıkı sıkıya uyulması gerektiğini anlamıştım.

Okula katıldığım gün depoya yönlendirildim. Benden sonra, Siyasal Bilgiler Fakültesi Doçenti olduğunu sonradan öğrendiğim merhum Turan Feyzioğlu geldi. İkimiz de asker elbisesi beğenecektik. Bir yüzbaşı şöyle bir boyumuza posumuza baktı. Hiç prova yapmamıza fırsat bırakmadan elimize birer takım asker elbisesi tutuşturdu. İkimiz de sesimizi çıkarmadan birbirimize bakarak depodan çıkmıştık. Feyzioğlu da ben de piyadeydik. 6. Bölüğe düşmüştük. Bir gün sonra Feyzioğlu'yu bölüğümüzün başında başçavuş olarak görünce şaşırmadım. Tersine bir bilim adamına değer verilmesi hoşuma gitti. Feyzioğlu engin bir kültüre, yüksek hitabet gücüne sahip değerli bir bilim adamıydı. Hukuçuydu. Kritik zamanlarda kürsüye çıkar, önemli önerilerde bulunurdu. Hepimiz onu dinler, sever, sayardık.

***ULUS* YASAKTI, *ZAFER* NİZAMİYEDEN GİREN TEK GAZETEYDİ**

Derslere uzman subaylar gelirdi. İçlerinde nazik, kibar asker profili çizenlerin yanında, katı tavırları, soğuk mesajları yüzünden sevmediğimiz öğretmenler de vardı. Özellikle ders anlatırken ikide bir "Bakınız, bu okuldan her zaman subay çıkmaz," mesajını veren, morallerimizi alt üst edenler vardı.

Soğukluk yaratan sözler ve kıtaya çavuş olarak çıkma korkusu, öğrencilerde günün konusu hâline gelmişti. Sırası geldiğinde konuyu alaya alıp birbirimize "Oğlum çavuş olmak istemiyorsan, kaçma-karışma-çalışma," dediğimiz olurdu.

Asteğmen Hilmi Seçkin, 1952.

1951 yılı Soğuk Savaş döneminin dünya genelinde komünizm korkusunu yarattığı bir dönemdi. Rusya Devlet Başkanı Stalin, Batı bloğuna karşı düşmanca tavır almıştı. Özgürlüklerini kaybetmiş, komünizmle yönetilen bazı Doğu Avrupa Devletleri Varşova Paktı'na bağlıydı.

Dünyanın en stratejik bölgelerinden birinde olan Türkiye tehdit altındaydı. İç dengeler de iyi sayılmazdı. Büyük bir çoğunlukla iktidara gelen Demokrat Parti, parlamentoda az grubu bulunan muhalefeti sahneden silmek için elinden geleni yapmaktaydı. Önce İnönü vatan hainiymiş gibi evinde tecrit edilmek istendi. Ona yapılan ziyaretler tek tek takip ediliyor, gizli cezalar veriliyordu. Devlet "sol"u eritmeyi planlıyordu. Dinci ve milliyetçi örgütlenmeler arttıkça sağ-sol dengesi bozuluyor, kutuplaşmayı tetikleyen faktörler bitmiyordu.

Örtülü ödenekten büyük pay alıp nemalanan iktidarın sözcülüğünü üstlenen *Zafer* gazetesinin görevi muhalefeti sindirmekti. CHP'yi destekleyen *Ulus* gazetesi yasaktı ama *Zafer* gazetesi için böyle bir yasak yoktu.1952 de uygulanan bu yasağın üzerinden yıllar geçti. 2017 lere gelindi. Yasaklar kalktı mı? Hayır kalkmadı, yeni yasaklar geldi. Yeni yasaklar getiren ve *Sözcü* gazetesini uçağına almayan THY bunlardan biri oldu.

TURHANLAR, HUKUK FAKÜLTESİ'NİN BİRİNCİLERİYDİ

Turhanlar, İstanbul Hukuk Fakültesi birincileriydi. Eski arkadaşlardı. Kendilerini yakından tanıma imkânı bulabildiğim rahmetli Turhan Güneş ve Turhan Feyzioğlu sadece benim için değil bölük için de ağabeydiler. Güneş, üniversitesi adına gittiği Fransa'dan yeni dönmüştü. Feyzioğlu, siyasal bilgilerin parlayan doçentiydi. Bana imzalayıp armağan ettiği *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabesi* adlı eseri o dönemin beğenilen eseriydi. Kader bu iki arkadaşı yeniden asker ocağında, aynı bölükte bir araya getirmişti. İkisi de sivil hayata dönünce çok sevilecek, önemli görevlerde bulunacaklardı. Feyzioğlu, bir süre sonra fakültesinin dekanı oldu ama DP'nin politikalarını beğenmiyor, eleştiriyordu. Dekanlığı sırasında öğrencilerine "nabza göre şerbet vermeyin" önerisinde bulununca yer yerinden oynadı. Demokrat Parti'nin husumetini çekti. Artan baskılar

onu istifaya zorladı. CHP'de kısa zamada ön saflara geçti. İnönü'nün sağ koluydu.

Feyzioğlu konuşma yeteneğiyle, parlak zekâsıyla, Atatürkçü kişiliğiyle, saygı uyandıran bir politikacydı. Milli Eğitim Bakanı olduğu sırada ve sonrasında onu hep izlemeye devam ettim. Aradaki iletişimi devam ettiriyordum.

Aramızdan çok erken ayrılan merhum Turan Feyzioğlu'nun ölümünün üzerinden yıllar geçti. Dikkat çeken Ankara Barosu Prof. Dr. Metin Feyzioğlu'nun başkanlığında yeni bir ivme kazandı. Sayın Başkan'ın bir ara "Hem babam hem de dedemdi" sözleriyle dedesinin tanıtımını yapması bende eski anıları çağrıştırdı.

Merhum Feyzioğlu'nun CHP'de geçen parlak bir politika dönemi vardı. Kamuoyunda ona genel başkan gözüyle bakılıyordu. Ancak partide Bülent Ecevit'le yolları ayrıldı. İnönü arada kalmıştı. İkisinden birini tercih etmek zordu. "Ecevit" dedi. Ancak İnönü de kamuoyu da çok geçmeden kararın yanlış olduğunu anladı. Çünkü Ecevit ihtiraslıydı. Bir süre sonra CHP'nin kurucularından olan İnönü'yü de harcadı. Partiden istifaya mecbur bıraktı. Oysa İnönü tarafsız kalabilseydi, Feyzioğlu, Ecevit'i simit yer gibi yiyecek güçte bir politikacıydı.

MENDERES'LE ÇATIŞAN TURAN GÜNEŞ CHP'YE GEÇTİ

1951'in üzerinden yıllar geçmişti. Ben savcıydım. Güneş, Hukuk Fakültesi'nde doçentti. Yolum fakülteye düşünce uğradım. Ülke sorunlarını konuştuk. Söz arasında rahmetli Güneş, memleketi olan Kandıra'dan teklif aldığını, Demokrat Parti saflarında politikaya geçmek istediğini, benimde Siirt'e gitmemin doğru olacağını söyledi,

Sayın Güneş'i saygıyla dinledim. O konuda ki düşüncelerimi açıklamam görüşlerine ters düşebilirdi. Bir hukukçu olarak DP'yi analiz etmek istemedim ancak daha 1951'de *Ulus* gazetesine sansür koyup yedek subay okuluna girmesini yasaklayan bir partiye nasıl güvenebilirdim? Güneş Batı kültürü almış, insan haklarına saygılı, özgürlükten yana, ülkenin yetiştirdiği değerli bir hukukçuydu.

Bu görüşmemizin ardından rahmetli Güneş, DP milletvekili olarak parlamentoya girmeyi başardı ama Menderes'le yıldızı hiçbir zaman barışmadı. Partisinde özgürlük mücadelesi vermek zorunda kaldı. Menderes'le aralarındaki görüş farklılıkları derinleşince ayrıldığı arkadaşlarıyla birlikte Hürriyet Partisi'ni kurdu. Daha sonra CHP'ye geçti. 1974'te Kıbrıs Davası'nın müzakereler yoluyla çözülemeyeceğini anlayınca Dışişleri Bakanı olarak gittiği Londra'dan Başbakan Ecevit'e "Ayşe tatile çıkabilir" parolasını kullanarak "Savaşı başlatın" dedi. Tarihi bir olayı başlatan adam oldu.

HÂKİMLİK STAJINA İSTANBUL'DA BAŞLADIM

Kuralar Nisan 1952'de çekildi. 1953 yılı başında teğmen olarak Sivas'tan ayrılınca İstanbul'a döndüm. Hâkimlik mesleğine İstanbul hâkim adayı olarak başladım.

Üniversitede aldığım teorik bilgileri, hâkimlik stajında hayata geçirmek için hâkimleri dikkatla dinliyor deneyimlerinden yaralanmaya çalışıyordum. İstanbul mahkeme salonlarına ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik yapısıyla ilgili çok önemli sorunlar yansımaktaydı.

Siyasi kıskaç o zaman da vardı.

KASIM GÜLEK'İ TAHLİYE EDEN BEYAZ ELDİVENLİ HÂKİM

1953-1954 yıllarıydı. Ülke üzerine çöken kabus siyasi havayı germekteydi. DP ve CHP arasındaki ilişkiler kopma noktasındaydı. CHP'de, İnönü'den sonra partinin ikinci adamı olan Genel Sekreter Kasım Gülek'ti. Gülek donanımlı bir politikacıydı. Birikimini Paris, Berlin ve Columbia üniversitelerine borçluydu.

Genel sekreter, partisine bir yenilik getirmek istiyor ve "Çarık giyip köylünün ayağına gitme," zamanının geldiğini söyliyordu. Demokratik ölçüler içinde sert eleştirilerden de kaçmıyordu. Menderes, Gülek'in sert politikalarından rahatsızdı. Susturulmasını istiyordu. En ufak bir açığı bulunduğu takdirde hâkim huzuruna çıkarılacak, sahneden silinecekti.

Menderes, eleştiriye tahammülü olmayan bir siyasetçiydi. Cumhuriyet değerlerini koruyan yargı ve askeri gücün kırılmasından yanaydı. "Bunlar İnönücü!" damgasını vurduğu 15 generali bir çırpıda ordudan ihraç etmişti. Askere olan düşmanlığı yüzünden, gerekirse orduyu yedek subaylarla kurabilirim diyordu. Kızdığı hâkimleri emekliye sevk ederdi. Sıra CHP'deydi.

Gülek'in hesabı görülecek talimatını alan Hicabi Dinç, o dönemin değişmeyen diktatör ruhlu İstanbul Başsavcısı'ydı. Adalet Bakanı'nın emrindeki Dinç, bağımsız mahkemelere müdahale edilemeyeceğini bilen bir savcıydı. Oturduğu koltuğu bırakmak istemiyordu. Önce Gülek'in konuşmalarını mercek altına aldı. Hâkim huzuruna çıkarmak için bir şeyler yapmanın peşindeydi.

Ne var ki Gülek nerede, nasıl konuşulacağını bilen bir siyasetçiydi. Çok kez bakanlık yapmıştı. Kaldı ki, demokrasilerde yargı, başka güçler tarafından kontrol edilemezdi. Hâkimler tarafsız kalmak mecburiyetindeydi. Liberal ve siyasal felsefenin güç kazanmasıyla yasama yürütme yargı erki birbirinden ayrılmıştı. Ama tüm yapılanlar DP'nin kendi üstünde bir güç görmek istememesinden kaynaklanıyordu.

Dinç, böyle bir ortamda Karadeniz'de parti çalışmalarını yürüten Gülek'in tutuklanmasını istedi. Tesadüfen ben de Sulh Ceza Mahkemesi'nde

stajyer hâkimdim ve olayın yakın tanıklarından biriydim. Gülek, savunması alınmadan Sulh Ceza Hâkimi Abdülkadir Topuzoğlu tarafından tutuklandı. Karar tamamen siyasi nitelikteydi. Yargı bağımsızlığına ağır bir darbe indirilirken Menderes'in ihtirası yüzünden hukuk ayaklar altına alınmıştı.

Tutuklama kararı ülke genelinde şok yarattı, fırtınalar koptu. Çok ağır tepkiler birbirini izledi. Gülek'in Avukatları itiraz etti. Dosyayı inceleyen İstanbul Yedinci Asliye Ceza Hâkimi rahmetli Hamdi Gönen, 24 saat geçmeden tutuklama kararını kaldırdı. Gülek cezaevine alınmadan özgür yaşamına devam etti. Böylece sadece Berlin'de değil İstanbul'da da adil hâkimler olduğu Türk hukuk tarihine geçmiş oldu.

HUKUKÇU KARİYERİM BAŞLIYOR

GÖREVE GÖLKÖY SAVCISI OLARAK BAŞLADIM

Staj bitmiş, kura sonucunda cumhuriyet savcısı olarak Ordu-Gölköy'e atanmıştım. Oysa içimden geçen şey yargıya hâkim olarak hizmet etmekti. Ailem savcı olmamdan gurur duyunca ben de onlarla aynı sevgiyi paylaştım. Bunu bir sorun olarak düşünmedim.

İstanbul'dan güzel duygularla ayrıldım. 1946'da Anadolu'dan kopmuş, çetin yollardan geçerek İstanbul'a zor şartlar altında ulaşabilmiştim. Bu kez de 1954 Eylül'ünde yeni bir kimlikle Anadolu'ya dönüyordum.

İstanbul'a veda ettiğim geceyi Trabzon vapurunda geçirdim. İlk Karadeniz seyahatim o güne rastlamıştı. Gemi Karadeniz'in kapkara sularında kuğular gibi sessiz sedasız süzülerek sabaha karşı Ordu açıklarında demirledi. Denizi seyrederken akşam üzeri Galata rıhtımında gördüğüm o "süt liman deniz" gitmiş yerini kıpır kıpır bir denize bırakmıştı.

Bunları düşünürken Ordu yolcularını almak için durmadan kürek sallayan, kayıkçı tayfalar göründü. Keyifleri gıcır gıcır yerindeydi. Uşaklar denizde nara atıp duruyorlardı. Ee ne de olsa ekmeklerini denizden çıkaran insanlardı. Hırçın dalgalar arasında hayat mücadelesi veren sandalcılardan biri yanaştı. Dalgalar inip çıkarken dengemi kaybetmeden kendimi sandala attım. Karaya çıkmadan uzaktan yeşillerin sarıp sarmaladığı, sahil kenti Ordu görünmeye başladı. Maviyle yeşilin kucaklaştığı, yeşillenen fındık dallarıyla türkülere konu olan Ordu'ya adım atmak benim için keyif verici bir şeydi.

Ordu, gördüğüm kadarıyla şehirden çok bir kasaba havasındaydı. Ordu'da lüks oteller, restoranlar, geniş meydanlar, asfaltlanmış pırıl pırıl cad-

deler, katlı binalardan eser yoktu. Giresun'a uzanan bir kıyı şeridi ve güzel bir düzlükte yayılan şirin mi şirin bir tablo. Hepsi bu kadardı.

Ordu'da şehrin kentlisi, köylüsü çarşıda, pazarda bir aradaydı. Dükkânlarda kentliden çok köylü vardı. Orta hallilerin konaklayabildikleri sıradan bir iki otelin bile odaları boştu. Böyle bir kafa karışıklığında bavulumu otellerden birine bırakarak hükümet konağına yöneldim. İlk işim birlikte çalışacağım Ordu Başsavcısı'nı ziyaret etmek oldu.

SEN KÖPEĞİMİ VURURSAN BEN DE SENİ ÖLDÜRÜRÜM

İstanbul'dan büyük hayallerle ayrılmıştım. Cennet kentten biraz uzaklaşacak şirin Anadolu'nun küçük bir kasabasında güven yaratacak, adalet dağıtmaya çalışacaktım. En azından böyle düşünüyordum. Ama daha göreve başlamadan, hayal bile edemediğim şeylerle karşılaştım. Kin ve öfkenin, cehaletin kemirdiği Anadolu'nun gerçek yüzüyle karşılaştım. Galiba siyasetçiler benim hayalimdeki Anadolu'nun içini boşaltmış, eski Anadolu'dan çok şey koparmış, insani değerleri yok etmişti. Gördüklerimden sonra bende oluşan düşünce şuydu: Topyekûn cehaletle savaşılmadıkça, ülkenin sosyal yapısı ve kültürel düzeyi değişmedikçe, kaybolan eski Anadolu yeniden kazanılamazdı.

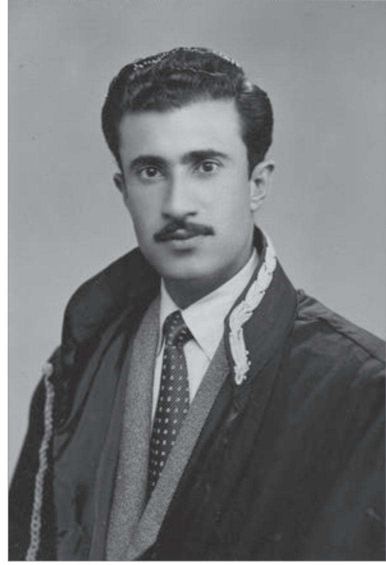
Ordu Cumhuriyet Başsavcısı'yla makamında içtiğimiz çayların dumanı henüz üstündeydi. Birbirimizi tanıma fırsatı bulamadan yerine atandığım Gölköy savcısından telefon geldi ve o telefon, göreve başlayacağım gün her şeyi berbat etti. Telefonun karşı ucundaki ilçe savcısı tam bir patavatsızlık örneği içinde il savcısına zar zor bulabildiği bir kamyona eşyalarını yüklediğini, yola çıkmak üzere olduğu sırada değirmende vurulan bir gencin otopsisine mümkünse benim gitmemi rica ediyordu.

Oysa yeni atandığım ilçeye gidip işe başlamadan hiçbir yere kıpırdamak zorunda değildim. Resmen bir emrivakiyle karşılaşmıştım. Masamın başına geçip tebrikleri bile kabul etmeden, Ordu hükümet doktorunu, jandarmayı yanıma alarak jiple olay yerine gitmeye karar verdim. Kararımı memnuniyetle karşılayan Şevket Bey, hayretler içinde kalmış ne diyeceğini bilememişti.

Jiple giderken yolda gördüğüm manzara korkunçtu, hoşuma gitmedi. Her taraf dağ ve ormandı. Yüksek tepeleri aşmak için açılan daracık yollar kasisli, bozuk orman yoluydu. Keskin virajların biri bitmeden diğeri başlıyordu. İnsanların dönme dolap gibi girip çıktıkları, geçerken içlerinden dua etmenin geçtiği "dokuz dolambaç" denilen kısım meğer ne tehlikeli yermiş.

Saatlerce bu tatsızlıkları yaşadıktan sonra, Gürgentepe Jandarma Karakolu'nun olduğu noktaya geldik. Hemen sonra cinayetin işlendiği, etrafı

ağaç topluluklarıyla çevrili değirmenin önündeydik. Köylüler işlerini güçlerini bırakmış, cinayet mahaline akın etmişti. Herkes nefret içindeydi. İçlerinde boynu bükük olanlar, hüzünlü bakışlarla ne olup bittiğini anlamaya çalışanlar jipi görünce ön safları doldurmaya başladı. Beni bekleyen jandarma komutanından aldığım ilk bilgilere göre ölen genç tarafından cinayetten üç beş gün önce köpeği vurulan katil, öç almak için geceleyin değirmene kadar takip genci etmiş, karanlıktan faydalanıp pusu kurarak tüfekle öldürmüş, yakalandıktan sonra da suçunu itiraf etmişti.

Gölköy'de Savcılık görevini yaparken.

Genç yaşta eşini, iki çocuğunu geride bırakan gencin babası perişandı. Göz pınarları kurumuştu. Cumhuriyet savcılığı görevime, ilk günde bir değirmen yerinde ilk otopsimi yaparak başlamıştım.

KIRMIZI MARSİLYA KİREMİTLİ ÜÇ BEŞ EV

Otopsi bitince ilçe merkezine döndüm. Dikkatimi çeken kırmızı kiremitli Marsilya şapkası giydirilmiş Gölköy evleri oldu. Küçücük evler arasında iki katlı birkaç bina vardı. Benim evim hem iki katlıydı, hem de Marsilya kiremitiyle örtülüydü.

Ordu-Sivas anayolu üzerinde yer alan Gölköy, yamacın eteğine kurulmuştu. Küçücük bir düzlüğün bittiği yerde cılız akan bir derenin kıyısında kaymakamlık binası vardı. Gölköy'ü boydan boya kat eden ana yolun başında ise Adliye binası vardı. İlçenin bir ucunda yer alan Adliye'den diğer ucunda olan Kaymakamlık binasına sizi götüren üç beş dakikalık tek yolun üzerindeki memurların oturabildiği az sayıda ev ve bu evlerin altında ilçenin çarşısı gözüyle bakılan dükkânlar vardı. Tezgâhın başındaki esnaf, hem tuhafiyeci, hem gaz bayii, hem nalbur, hem zahireci olma; hem de yağ, şeker, sabun helva ve zeytini bir arada satma imkânına sahipti.

FARE KAPANININ BİRİ DOLARKEN DİĞERİ BOŞALIRDI

Hap kadar küçücük bir ilçede üçüncü ayım dolmuştu. Sefilleri oynama aşamasındaydım. İstanbul'dakiler de bunun farkındaydı. Babam çok geçmeden Gölköy'de bir aile ortamının oluşması için kız kardeşim Türkan'la ortaokul öğrencisi Cevat'ı gönderdi. Onlar gelmeden ben de ilçenin en göz-

de iki evinden birini kiraladım. Yeni evimiz caddenin üstündeydi. Geleni geçeni görme imkânı vardı.

Ancak çok beğeni kazanan ev için söylenenler abartılı olmasa da aslında bina salaş bir şeydi. Bir yerinden giren rüzgârlar, ıslık çalarak öbür ucundan çıkardı. Çok kar alan bölgede evi sıcak tutmak kolay değildi. Ama daha önemli olan şey evin altındaki zahire dükkânlarıydı. Gündüzleri zahire ambarında karınları doyup şişen kocaman tarla fareleri akşam saatlerinden sonra sabaha kadar evin çatısında cirit atmaya bayılırdı. İşleri uykularımızı haram etmekti. Yaşadığımız tatsızlığı azaltmanın tek yolu eve alınan kocaman fare kapanlarını geceden kurmaktı. O yüzden gardiyanlardan biri, mesai saatleri dışında bir kapanı boşaltırken diğerini kurmaktaydı.

Fare sorununun başımıza açtığı başka şeyler de vardı. Bir Cumhuriyet Bayramı'nda elbise gardrobunu açarken gördüğüm manzara beni hayrete düşürdü. Sıçan deyip geçtiğimiz o küçük hayvan, İstanbul'da diktirip özenerek giymek için hazırladığım lacivert bir takım elbisemi lime lime etmişti.

ALTI AY KARA TESLİM OLAN BİR KASABADA YAŞAMAK CEHENNEMDEN BETERDİ

Beyazın ilçe insanına yaptığını kimse yapamazdı. Gölköylüler o yüzden beyazı hiç sevmezdi. Çünkü karla gelen beyaz; halkın ilaçsız, sebzesiz, meyvesiz kalmasına neden olurdu. Halbuki sahil kesiminde, ılıman bir iklim egemendi. İçeriye girildikçe, yüksek tepeler, ormanlar yüzünden o ılıman iklim yavaş yavaş yerini şiddetli soğuklara, yere düştükten sonra, erimeyen kara bırakırdı. Kar yüzünden yollar altı ay kapanır, eriyinceye kadar bir daha açılmazdı. Valinin elindeki kar makineleri, sadece kıyı şeridinin karlarını temizlerken greyderlerden hiçbiri Gölköy'ün keskin virajlarına girmek istemezdi.

Halkın esir alındığı, çaresiz konuma sokulduğu tehlikeli aylarda ilçenin çevresiyle irtibatı kesilirdi. Kış şartlarında temel gıda maddelerini sağlamada sıkıntı çeken halk kendi sorunlarıyla baş başa kalmak zorundaydı. Doğa koşullarının ilçe halkına verdiği sıkıntılar bununla sınırlı değildi. İlçenin dünyayla ilişkilerinin kesildiği aylarda, kasaba halkını bekleyen en büyük sorunlardan biri sağlık sorunlarıydı. Vatandaşın hayatı devletin güvencesi altında sayılmazdı. Tedavi görmeleri gereken hastaları sağlık merkezlerine ulaştırma imkânları da yoktu. Gölköy ölüm korkusu içinde yaşayanların açık hapishanesiydi.

İlçenin tek doktoru hükümet tabibiydi. Onun olmadığı zamanlarda ne ebe ne hemşire vardı. Sağlık kadrosundan yoksun olan bir ilçede eşi doğum bekleyen bir hâkim arkadaşım, doğum sırasında yaşanabilecek bir sorunu düşünerek istifa etmek zorunda kalmıştı.

İlçenin çevreyle ilgisinin kesildiği aylarda aksayan kamu hizmetlerinden biri de PTT'ydi. Yolların karla kapalı olduğu aylarda resmi koliler ikişer adamdan oluşturulan canlı postalarla yapılırdı. Ağırlıklar insan sırtında, dağ etekleri izlenmek suretiyle taşınırdı. İstanbul'dan bana gönderilen *Cumhuriyet* gazetesi 15 gün sonra elime geçerdi.

"HÂKİM DE KİM OLUYOR? KIZ MALIM DEĞİL Mİ? İSTER ALIR İSTER SATARIM!"

Çok garabetin yaşandığı günlerden birinde Hâkim Oğuz Bey gülerek odama daldı. "Savcım hapishane avlusuna bakan pencereleri çabuk açar mısın? Bak mahkûmlar benim için neler söyleyip duruyor? Bizzat kulaklarınla işitmeni istiyorum senden," deyince pencereyi açtım. Hava almak için çıktıkları avluda volta atan mahkûmlardan biri diğerine "Hâkime de ne oluyor? Mal benim değil mi? Kızımı ister alır ister satarım. Kim ne karışır?" diyordu. Yüzyıllardan beri gelen bir alışkanlığın damgasını vurduğu yerlerden biri de Gölköy'dü.

KÂTİBİ, DAKTİLOSU, KALEMİ OLMAYAN BİR SAVCI DÜŞÜNÜN

Birbirinden ilginç gözlemlerin yaşandığı ilçede hiç işlem görmeyen yüzlerce hazırlık dosyasıyla karşılaşınca canım sıkıldı. Aldığım kötü bir mirasın altından nasıl kalkacağımı düşünmeye başladım. Üstelik savcılık makamının kâtip kadrosu yoktu. Tek gardiyanın daktilosuyla işler nasıl yürüyebilirdi? Kalemi, daktilosu olmayan savcılığın bürokratik işleri mahkeme kaleminde görülmekteydi. İçler acısı bir manzara vardı. Hayalimdeki yüce yargı, halk içinde son derece saygın yeri olan hâkimlik, cumhuriyet savcılığı bu kadar perişan, bu kadar sahipsizdi.

O düzensizlik içinde işlem görmeyen, sandıklara atılan yüzlerce dosyanın bazılarında notlar vardı. Benden önceki sayın meslektaşımın bıraktığı notlardan birinde acayip şeyler karalarken "Adam kusurlu mu, değil mi? Tanrım beni koru... Şimdilik hıfzı kaleme..." türünden bir şeyler yazmış. Gördüğüm bu manzara karşısında evrakları eve götürmekten aylarca incelemekten başka yapılacak bir şey olmadığını anladım.

KASABA ARZUHALCİSİ HÜKÜMET DOKTORUNA TUZAK KURMUŞTU

Kasaba küçücüktü. Halk yoksul, aç ve fakirdi. İşsizlik, yoksulluk insanların belini bükmüştü. Çocuklar ekmek yerine anneleri tarafından ellerine tutuşturulan közlenmiş birer patatesle sokaklara bırakılıyordu. Engebeli arazi tarıma elverişli değildi. Sahillerde fındık üretimi, gelişen balıkçılık ve deniz ürünleri insanların yüzünü güldürürken iç kesimlere gidildikçe in-

sanlar fakirleşiyordu. Bu acı tabloya bir de kara cehaletin neden olduğu karalama alışkanlıkları ekleniyordu.

İlçe hükümet tabibi çok gençti. Çiçeği burnunda bir hekimdi. "Kara çalma"nın ne demek olduğunu bilmiyordu. Kasaba arzuhalcisi ise tekin sayılmazdı. Mesudiye'deki bir duruşmasına gitmemek için bir gün doktora gidip rapor istemiş ama alamamıştı. Doktor, hasta olmayan birine "hastadır" diye rapor vermemekte haklı olmasına haklıydı ama her şeyin bir yolu yordamı vardı. Hayatta daktilosundan başka bir şeyi olmayan arzuhalciyi kırmadan, dökmeden sepetleyebilirdi. Ama dedim ya, doktorun hayatın çemberinden geçmeye ihtiyacı vardı. Haydutlar daha çok dikkat etmeyenin önüne çıkmayı severdi.

Osmanlı döneminde, arzuhalci olmak isteyen bir kimse, arzuhalci başı, divan-ı hümayun çavuşları, zabitlerinden çavuşlar emini ve katibinden oluşan bir kurul önünde imtihan verir, kazandığı takdirde arzuhalciliğe kabul edilirdi.[3] Osmanlı döneminde bile kanun bilgisi olmasına dikkat edilen arzuhalcilik mesleği, cumhuriyet döneminde hukuk fakülteleri açılınca sakıncalı görülerek yasaklandı. Ancak buna rağmen günümüzde daktilonun başına geçince arzuhalciyim diyenler çoğaldı.

Kasaba doktoruyla arzuhalcisi arasındaki rapor işi arzuhalci tarafından unutulmamıştı. Küçük bir kıvılcım aradaki husumeti alevlendirdi.

Aylar sonra, 13 yaşındaki kızı eniştesi dağa kaldırınca, jandarma kızı muayene için doktora sevk eder ama doktor herkesi hayrete düşüren bir rapor yazar; raporda kızın "şu şu istikametlerde üç parmak duhuluna müsait olacak biçimde bozulduğunu" açıklar ancak rapora inanmayan kız ailesi kıyametleri koparır. Baba da arzuhalciye koşar ve eniştesinin kıza dokunmadığını anlatmaya çalışır. Olayın bu noktaya taşınması, arzuhalcinin önüne beklediği fırsatı getirir, o da daktilonun başına geçer ve vaktiyle kendisine rapor vermeyen doktora çamur atmak, onu can evinden vurmak için dayayıp döşediği dilekçesinde "Kızın muayene sırasında parmakla bozulduğunu, doktorun parmakla kız bozmaktan suçlu olduğunu," yazar.

İşsiz güçsüz kasaba halkının dedikodu malzemesi aradığı bir ortamda olay duyulur duyulmaz ilçe bir anda karıştı. Kin duygusunun beslediği sert rüzgârlar yüzünden doktoru suçlayanlar baklava börek yer gibi doktoru bir anda yemeye başladı. Ağızlar kilitlenecek gibi değildi. Bir ara doktorun hanımı için bavullarını hazırlıyor, kaçacak dedikoduları yayıldı.

Olayın savcılığa intikal etmesi üzerine doktor hakkında soruşturma açtım ancak ilçede tıbbi görüşünü alabileceğim sağlık elemanı yoktu. Ordu ve Samsun kadın doğum uzmanlarından ayrı ayrı raporlar istedim. Gelen

---

3 Dicle Aydın, *Vatan* gazetesi, 27 Nisan 2010.

raporlar da kızlık zarının bozulmadığı, kuş gözü büyüklüğünde bir kurşun kaleminin duhuluna müsait olacak şekilde bir deliğin doğal olarak tespit edildiği yazılıydı. Ancak bu raporlarla da yetinmedim. Adli tıp kurumundan heyet raporu istedim. Gelen adlı tıp raporunda uzman olmayan bir doktorun bu tür hatalı raporlar verebileceği kanaati belirtildikten sonra takipsizlik kararı verdim.

DEREBEYLİK DÖNEMİNİ ÇAĞRIŞTIRAN OLAYLAR

Feodal yapı sistemi "ağalık" Doğu illerimize özgü değildi. Gölköy'de de arada bir esintileri olurdu. Hocamız, Sadri Maksudi Arsal derslerinden birinde "Çocuklar... Nerede servet ve arazi bir zümrenin elinde toplanırsa orada komünizm doğar," derdi. Gerçi Türkiye komünizme teslim olmadı ama ağalıktan da kurtulamadı. Menderes, çiftçiyi topraklandırma kanununu yürürlüğe sokmadı çünkü toprak sahibiydi, toprak ağalarını da küstürmek istemiyordu.

Gölköy'de doğru dürüst ne toprak ne de toprak zengini vardı ama kendisini ilçenin ağası havasında gören, paltolarını omuzlarına atıp caddelerden geçerken efelenen, babadan kalma arsalarını birkaç kez satanlar vardı.

Bahar, genç ve güzel bir köylü kızıydı. Mahkemedeki bir ifadesi için ilçe merkezine gelmişti. Caddeden geçerken hayran hayran bakan erkeklerin kendisine bir tuzak kurabileceklerini nerden bilebilirdi? Duruşma geç saatlere sarktı. Sonra hayranları önüne geçti ve "Kocan seni bekliyor, bizimle gel," dedi. Ondan önce de kocası da birileri tarafından lokantaya götürüldü. Kendini bilmeyecek kadar kör kütük hale gelinceye kadar içkiye boğulmak istendi.

Bahar'a göz koyanlar, onu eşine götürmek yerine derebeylik zamanından kalma ilçe dışındaki karanlık mekana götürüp üzerine kapıları kapattı. Durumu kocasından öğrenen jandarma derhal harekete geçti ve evi kuşattı ama içeridekiler nüfuzlu adamlardı. Hâkim kararı olmadan arama yapılamayacağını söylemek suretiyle kuşatmaya itiraz etti. Kaymakamlık, belediye ve adliye gibi devlet birimlerinde yakınları vardı. Onlara güveniyorlardı. Daha önce de yasa tanımayan bazı eylemleri yüzünden kasabada iyi tanınmayan insanlardı ama bu tür şeylerin benim için hiçbir anlamı yoktu.

Evli bir kadını kaçırmak, hürriyetinden yoksun bırakmak ağır suçtu ve bu olay büyük yankı yarattı. Hassas bir olayın kasabada yaratacağı huzursuzluğu gören jandarma işe el atmıştı ama devlet gücünü etkin bir biçimde kullanarak mağdureyi zorbaların elinden kurtarmakta yetersiz kalmaktaydı. O yüzden jandarmanın içindeki zaafı kırarak, suçluların nüfuzlu kişiler olup olmadığına bakılmaksızın kelepçeletip bir an önce gözaltına aldırmam lazımdı. Bunun için jandarmaya kesin emirler vermem ve onların duruma hâkim olmasını sağlamam gerekiyordu.

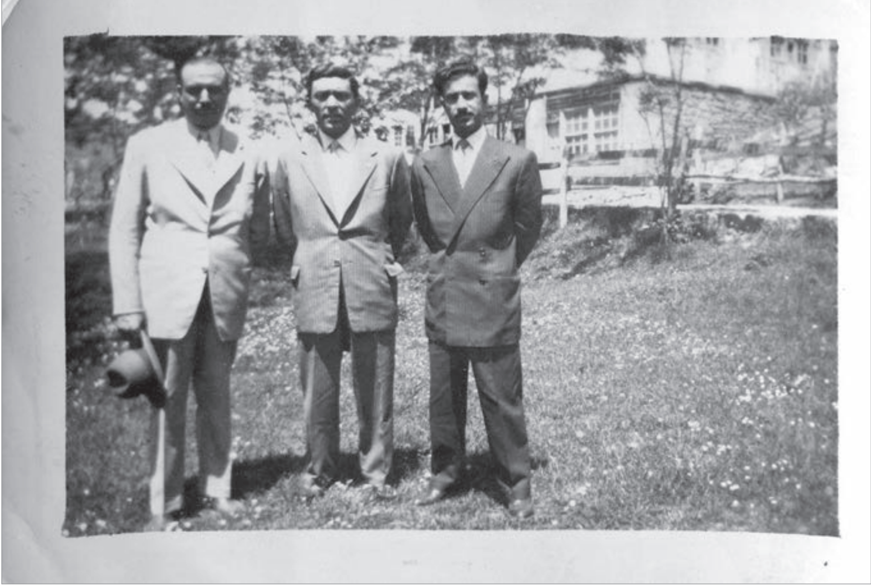
Kısa bir süre içinde Bahar, hapsedildiği mekândan kurtarılıp hürriyetine kavuştu. Onu kaçıranlar kelepçelenip etkisiz hale getirildi. Sonra, herkesin görebileceği şekilde kasabanın ortasından geçirilip karakola götürüldü. Sanıklar sarhoştu. Caddeden geçerken kendilerini seyredenlere dönüp, hâkimlere ve savcıya olmadık hakaretler yağdırdı. Yaptıkları yetmezmiş gibi karakolda da suç işlemeye devam ettiler, ifadeleri alınmadan binanın cam ve çerçevelerini aşağıya indirdi.

Bozulan, yasal düzeni korumak için istediğim etkinliği gösteremeyen jandarma komutanını ayrıca eve çağırdım. Suçluların alkol muayenesinden geçirilmesini, olaylarla ilgili tutanakların düzenmesini dosyanın mevcutlu olarak sabahleyin makamıma sunulmasını emrettim.

Ertesi günün sabahında akşamdan kalma gecenin sahte kahramanları, tespih taneleri gibi huzurumda dizildi. Yerin dibine geçtiklerini anlatan o utangaç halleri görülmeye değerdi. Süt dökmüş kediden zerre kadar farkları yoktu. İfadeleri biter bitmez, olayı suçüstü hükümlerine sokarak aynı gün benim de hazır bulunduğum açık duruşmayı başlattım.

Hâkim ve savcının yerlerini almalarından sonra açılan duruşma salonu hınca hınç doldu. Halk kasabanın huzurunu bozan sanıkların cezalandırılmasını istiyordu. Benim de tek isteğim adaletin gerçekleşmesi, iyi bir sınavdan geçmesiydi. Bozulan kamu düzeni korunacak, yeniden yerine getirilecekti. Bir savcıdan beklenen de bu olmalıydı. Ne var ki duruşmayı yöneten hâkim bilinmeyen bir nedenle tedirgin görünüyordu. Oysa tarafsız bir anlayış sergilemek, mahkemeyi izlemeye gelen ilçe halkına güven vermek mahkemenin öncelikli göreviydi. Kamuoyunun beklentisi, adalet duygularını rencide etmeyen bir karardı. Sergilenen tablo ise bu değildi. Hukuk anlayışıma aykırı olan bu durum da beni rahatsız ediyordu.

Yaşadığım manzara karşısında hukuksal bir sonuca varabilmek için sonunda duruşmaya ara verilmesini istemek zorunda kaldım. Hâkim isteğimi kabul etti. Verilen kısa süre içinde konunun hassasiyetini, ciddi yönlerini, yaratabileceği komplikasyonların kendisinin de içinde olduğu çok kişinin başını ağrıtabileceğini anlatmaya çalıştım. Ayrıca davanın amansız takipçisi olacağımı, ağalığa karşı bir savcı olduğumu söyledim. Sayın meslektaşım beni nezaketle dinledi. Duruşma salonu açıldı. Salon eski salon değildi, onu aydınlatan günün ışıkları yüzlere vurmuştu. Her şey görünür biçimde değişmiş, duruşmaya adaletin, hukukun gölgesi düşmüştü. Devleti güçlü kılan yasalara işlerlik kazandırmak için özen gösteren mahkeme sanıklara hak ettikleri cezaları vermiş, tutuklanmalarını kararlaştırmıştı.

Daha sonra TBMM Başkanlığı yapan Necmettin Karaduman'la (ortada) birlikte Gölköy'de, (1955).

KAYMAKAM KARADUMAN GELECEĞİN MECLİS BAŞKANIYDI

Gölköy, ilerde bir cumhuriyet müddeiumumisini ve kaymakamını önemli mevkilerde görecek şansa sahipti. 1954'li yıllarda ilçenin devlet birimleri arasında esen güzel bahar havası kolay kolay unutulacak gibi değildi. Yönetimin başında halkın sevgisini kazanan genç bir kaymakam, adliyenin başında da ben vardım.

Halen Moda'da oturan ve Turgut Özal döneminde seçildiği TBMM başkanlığından sonra çekildiği köşesinde yaşamını sürdüren arkadaşım Necmettin Karaduman, 1954'te ilk kaymakamlık yeri olan Gölköy'deydi. O dönem içinde, yönettiği ilçenin halkı tarafından sevilen kişiliğiyle saygı uyandıran Karaduman'la iki yılı aşkın bir beraberliğimiz, hatta yakın bir dostluğumuz oldu. Kendisiyle birlikte kalan rahmetli annesi, anneannesi ve kız kardeşleri vardı. Benim de yanımda kız kardeşim olduğu için ikimizde aile havası içinde sayılırdık. Evli olan hâkim arkadaşlarımızın da katılımıyla, küçük bir kasabanın stresinden kurtulmak için onun döneminde hafta sonlarında çok nezih bir atmosfer içinde geçen aile toplantılarımız olurdu.

Karaduman, başarılı kaymakamlık dönemlerinden sonra, sırasıyla mülkiye müfettişliği ve valiliklerde bulundu. Gölköy'den sonra, Ankara ve İstanbul'da kendisiyle olan kısa görüşmelerimizde bende bıraktığı izlenim hiç değişmedi. En belirgin yönü kibirden uzak oluşuydu.

İlk memuriyetimizi yaşadığımız o dönemde ikimiz de çok gençtik. Devlet kademesinin ilk basamaklarındaydık. Ortak düşüncelerimiz, pozitif davranışlarımız, ilçede huzurlu bir ortam yaratmıştı. O da benim gibi yerinde duramayan, sorunları çözmeye çalışan aktif bir kişiliğe sahipti. Yaratıcı ruhundan dolayı, masa başında oturmayı sevmeyen bir bürokrattı. Aybastı bucağıyla Fatsa arasındaki yolu açma çalışmalarını o başlatmıştı. En sıkışık zamanlarında beni ikna edip, Ordu iline birlikte gitmeyi, Vali Bey'i ve hâkim savcı arkadaşlarımızı ziyareti programlamayı severdi. Sayın Karaduman'la o ilk yıllarımda çalışmak benim için bir zevkti.

DAVALARA BOĞULAN BAKAN FERDA GÜLEY

1970'lerde CHP'nin kurduğu hükümette Ulaştırma Bakanı olan Ferda Gülay, Gölköylü'ydü. Ordu'nun tanınmış ailelerinden sayılırdı. Gölköy Mahkemeleri arşivinde olan eski dosyalarındaki bilgilere göre Sayın Güley, ordudan binbaşı rütbesiyle ayrılmış eski bir asker, CHP'ye gönül vermiş bir demokrattı. Bu nedenle Demokrat Parti'nin şiddete dayanan politikalarına karşıydı.

Gülay, 1954 seçimlerinde partisinin Ordu milletvekili adayı oldu. Mesudiye'de yaptığı siyasi konuşmalarından dolayı başı derde girdi. Suç unsuru olduğu iddia edilen konuşmalarında, DP'nin Merkez Bankası'ndaki altın rezervlerini erittiğini söylüyordu. Bu yüzden hakkında bir çok dava açıldı. Oysa Gülay, bir sorgulama rejimi olan demokrasinin gereği olarak konuşmalarında partisinin genel politikasını yansıtmaya çalışmıştı. Bu sözler de sınıflar arası bir çatışma aramak abesle iştigaldi. Kaldı ki aynı sözler daha önce çok tekrarlanmış söylenmiş, basında tartışılmış, bunun üzerine dönemin Maliye Bakanı, gazetecilere "Gelin altınları göstereyim," deyip randevu verdiği halde, bekletilen gazetecilerin yüzüne bakmamıştı.

Davaların siyasi niteliği olduğu açıktı. Dava önce Mesudiye'de başladı. Ancak mahkeme hâkimine yapılan baskılar artınca, dosyalar savcısı olduğum Gölköy ilçesine taşındı. Olayda suç unsurunun olmadığı açık ve net olmasına rağmen, davaların bir karara bağlanmayıp askıda tutulması, Erenköy'den kalkıp Karadeniz'e gelmek zorunda kalan Ferda Bey'i de beni de rahatsız etmekteydi. Son derece dürüst olan hâkim arkadaşım nedense bu siyasal davalara bakmaktan rahatsızdı. Tedirginliği üzerinden atamıyordu. "Yatağı yorganı toplayıp Hakkari'ye mi gidelim?" diyordu. Bu nedenle benim onu ikna etmem zaman almıştı. Sonunda beraat kararı verildi.

Olayın üzerinden yıllar geçmişti. 1970'li yıllardı. Ferda Bey'in Ulaştırma Bakanı olduğu sıralarda ben de İstanbul hâkimiydim. Bir gün Telefon Baş Müdürlüğü'nden bir avukat beni ziyarete geldi. Telefonumun olup olmadığını sordu. O yıllarda da telefon sahibi olmak hemen hemen imkânsız olan birşeydi. Yıllarca sırada bekleyip telefon bağlanmayan sayısız insan

vardı. Ben de telefonumun olmadığını söyledim. Ferda Bey'in Gölköy'de görülen o haksız davaları ve dolayısıyla beni unutmadığı anlaşılmıştı. Evimdeki telefon o yılların anılarından biri olarak kaldı.

6-7 EYLÜL 1955 HAREKETİ SIRASINDA YARA BANDI SARDIM

6-7 Eylül 1955 olayları, yakın tarihimize kara leke olarak geçti. Utanç vericiydi. Kitlesel şiddet vardı. Benim için hüzün verici olan 6-7 Eylül halk hareketinin sadece ulusal değil uluslararası arenada da büyük yankı yaratmasıydı. Harekatı bizzat devlet organize etmişti. Demokrat Parti iktidarında yaşanan olayın hedefinde Rum cemaati vardı. İstanbul'u gece yarılarına kadar allak bulak eden caniler önce Rumların sonra Yahudi ve Ermenilerin canına kast etti. Kiliseler yağmalandı ve tahrip edildi. Ama ne yazık ki büyük talanın gerçek failleri ne yakalandı, ne cezalandırıldı. Siyasi güç her şeyi örtbas etti. Devletin gücünü kırmak zordu. Yakalanan çapulcu takımı da, delil olmadan aylarca tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakıldı. 6-7 Eylül çok acı yönleriyle bir yüz karasından başka bir şey değildi.

Olayların yaşandığı saatlerde İstanbul'daydım. Şişli'de, Şişli Etfal Hastanesi asistanı Dr. Abdurrahman Bey'in evlerinde yemekteydik. Yanımda kız kardeşim Türkan vardı. Şişli'nin arka sokaklarındaydık. Gece birlere sarkan yemekte hiçbir şeyin farkında olamamıştık.

Türkan'la yemek sonrası evden ayrılıp çevirdiğimiz taksi şoföründe bir tuhaflık vardı. Ağzını bıçak açmıyordu. Taksi, Şişli Camii'ne yaklaştığında, gördüğümüz manzara gerçekten korkunçtu. İstanbul, ellerindeki demir çubuklarla saldıran, mağaza vitrinlerini parçalayan, arabaları deviren, cani ruhlu cahil takımına teslim olmuştu. Ortada karşı koyan tek kişi bile yoktu.

Taksinin bizi bıraktığı cami önünde ne yapacağımızı düşünürken, karşımızda süngü takmış, başında bir yüzbaşının beklediği askeri bir bölük dikkatimi çekti. Bölük komutanının bir gözü duraktan kalkan otobüslerde, diğer gözü de üzerimizdeydi. Yüzbaşı sonunda dayanamadı yanımıza geldi. "Rozetinizi görüyorum. Siz hâkim ya da savcı mısınız?" diye sordu. Savcı olduğumu söyledikten sonra, "Beyefendi hükümet saat birden sonra sıkıyönetim ilan etti. Gördüğümüz otobüsler bu saatte sokakta bulunan insanları toplayarak emniyete götürüyor. Çevireceğim bir taksiyle sizleri buradan uzaklaştırmak istiyoruz," dedi. Sonra çevirdiği ilk taksi şoförüne de "Savcı Bey'i istediği yere götüreceksin!" emrini verdi.

İstanbul'u yangın yerine çevirmeye kararlı serseri takımının ne yapacağı bilinmiyordu. Yüzbaşının emriyle hareket eden taksiyle Türkan'ı bıraktıktan sonra, Şişli Etfal Hastanesi'ne gittim. Doktor arkadaşım Abdurrahman, gelen yaralıları tedavi etmek için göreve çağrılmıştı. Ben de sabaha kadar ona yardım ettim.

HARBİYE, TAKSİM VE TÜNEL SAVAŞ ALANINA DÖNMÜŞTÜ

Uykusuz kaldığımız o gecenin sabahındaki kahvaltıdan sonra doktorla Harbiye, Taksim, Tünel'e kadar yürüdük. Gördüğümüz vahşi manzara, haince yıkılan lüks mağazalar, caddeleri dolduran nadide kumaş topları, buzdolapları, İstanbul'u savaş alanından beter etmişti. İstiklal Caddesi tek kelimeyle mağdurların caddesi olmıştu. Canice saldırılar karşısında Menderes, halkı ikna etmeye çalışıyordu ancak sonuç değişmedi. Yaşanan travmadan zarar gören on binlerce Rum vatandaşımız kısa bir zamanda İstanbul'u terk etti.

HALK SİYASETİ, MENDERES VE BAYAR'I SUÇLU BULUYORDU

Halk siyaseti, Menderes'i ve Bayar'ı suçlu buluyordu. Galeyana gelen insanlar belli mihraklar tarafından tahrik edilmişti. Devlet radyosu saat 13.00'te, Atatürk'ün Selanik'te doğduğu eve bombalı saldırıda bulunulduğunu haber yapmıştı. Aynı haber öğleden sonra *İstanbul Express* gazetesinde ayrı bir baskıyla çıkmış ve halk tahrik edilmişti. Rumlar'ın yoğun olduğu Büyükada ve Beyoğlu en çok zarar gören yerlerdi. Resmi rakamlara göre, İstanbul ve İzmir'de iki gün süren olaylarda üç ölü ve 30 yaralının yanında, 73 kilise, sekiz ayazma, iki manastır, bir fabrika, 5538 ev ve dükkân zarar görmüştü.

ARTIK NÖBET DEĞİŞİM ZAMANI GELMİŞTİ

Cumhuriyet savcılığımın üçüncü yılıydı. Sevdiklerimden ayrıydım. Hayatım, köy kasaba havasında bir ilçede geçiyordu. Nöbetimin bittiğini, benden sonraki bir savcıya görevimi devretme zamanının geldiğini düşünüyordum. 1956 yılı bitmeden bir şeyler yapmak, yeni bir coğrafyada olmak istiyordum. Gördüğüm insanlar, mekânlar, kısaca hiçbir şey değişmiyordu. O nedenle yerim değişmeli, hatta hâkim olmalıyım diye düşünüyordum. Gideceğim yerde daha sağlıklı bir yaşamım olacak, belki de sebze meyve yüzü görecektim. Dosyaları artık elektrik ışığında okumak istiyordum. İçimde haftada bir sinemaya gidip, güzel bulduğum bir filmi görme özlemi vardı.

1956'nın Eylül ayıydı. Ankara Kızılay'da, Büyük Sinema'nın önünde Ordu Sağlık Müdürü dostum Dr. Bilal Tarancı'yla turluyorduk. Sinemanın önü insan kaynıyordu. Gelenlerin çoğu milletvekili ya da parti delegesiydi. DP kongresine katılmak için akın akın geliyorlardı.

Ordu milletvekilleri, Dr. Bilal Bey'i görünce bize doğru yöneldi. Bilal Bey, beni Gölköy Savcısı olarak tanıtınca gözler bana çevrildi. İçlerinden bir milletvekili "Savcı Bey, bir hafta önce Gölköy'deydik. Halkın isteklerini dinlerken sizleri çok sevdiklerine tanık olduk. Bize nakil isteğinizi dur-

durmak gibi çok zor bir görev verdiler. Bilmem sizler ne dersiniz?" deyince Bilal Bey'le birbirimize bakıp gülüştük.

Sayın milletvekillerine cevabım kısa oldu. "Öncelikle iyi duygularından dolayı Gölköylülere çok teşekkür ederim, siz de haklısınız ama artık nöbeti değiştirme zamanının geldiğini düşünüyorum. Olayı kendi mecrasında bırakmak daha doğru olur," dedim.

Bu görüşmeden sonra görevimin başına döndüm. Gözüm kulağım bakanlıktan gelecek cevaptaydı. Kış bastırmadan, yollar kapanmadan yeni görevimin başında olmak istiyordum.

Eylül bitti. Ekim geldi geçti ama Ankara'dan ses seda yoktu. Beklenen güzel bir haberin hayaliyle yatıp kalkerken ilginç bir şey oldu. Daha önce masa başında savcılık görevine başlayacağım yerde dağ başında değirmende vurulan bir adamın cesedi üzerinde otopsi yaptıktan sonra görevine başlayabilmiştim. Şimdi de savcılık hayatımın bittiği, hâkimlik sınıfına geçtiğim bir günde, ilçeden uzak bir dağ köyünde yine bir cinayet yerindeydim. Soruşturmasını yürüttüğüm cinayet, cehaletle savaşması gereken bir toplumun yaşadığı tipik bir örnekti. Okul yüzü görmemiş iki köy delikanlısı ormanda kesilmiş duran bir ağaca sahiplenme kavgası sırasında meydana gelmişti. Can pazarlığının geçtiği noktada, toprak üzerinde ayak izleri, ölenin gömleğinden kopan bir düğme ve kan lekeleri vardı. Katilin samanlığında, gömülü suç aleti balta üzerinde de, kan izleri ve saç bulunuyordu. İncelemeler sürerken hava kararmış gece karanlığı basmıştı. İlçenin en uzak dağ başından dönme imkânı kalmayınca geceyi köyde geçirdim.

Döndüğüm gün beni başkâtip karşıladı. Başsavcının beni iki kez aradığını, önemli bir şey olabileceğini söyleyince Ordu'yu aradım. Şevket Bey'in ses tonu her zamankinden farklıydı. Duygu dolu güzel bir üslup içinde konuşuyordu. Bugünlerde iyi bir rüya görüp görmediğimi sordu. Ne söyleyeceğini merak ederken "Bak Hilmiciğim.., sana çok güzel haberlerim var. Batı'ya, çok güzel bir sanayi bölgesine hakim olarak gidiyorsun. Devrek tahmin edemeyeceğin kadar güzel bir kasaba... Seni kutluyorum. Ordu'ya gelince görüşelim," dedikten sonra telefon kapandı.

GÖLKÖY'DEN DEVREK'E

Kasım 1956'nın ışıl ışıl güzel bir günüydü. Doğa sonbaharın yerini kışa bırakmanın hazırlığı içindeydi. Ağaçlar yaprak dökerken, rüzgâr dökülen yaprakları hışırtıyla bir sağa bir sola savuruyordu. Günlük güneşlik hava herkes gibi benim de içimi ısıtmaktaydı ama Gölköy gerçeği de unutulmamalıydı. Havanın ne zaman ne yapacağı bilinmezdi. Sürprizlere hazır olmak lazımdı. Üstelik sonbahar çabuk gelmişti.

Yapılacak şey Gölköy'lülere veda etmek, Ordu'dan deniz yoluyla Zonguldak'a geçmekti. Ani bir kararla Türkan'la kendimizi Ordu'ya attık. İşin zor kısmını hallettik diye de seviniyorduk. Ama o da ne? Ordu Oteli'nde kaldığımız gecenin sabahında biletlerimizi alıp vapura binmeyi hayal ederken geceyarısı her şey birden bire değişti. Rüzgârların uğultusundan, ağaçları deviren fırtınanın sesinden sabaha kadar uyku tutmadı. Sabahın köründe perdeleri biraz araladım. Gördüğüm manzara feciydi. Gökyüzü kara bulutlarla kaplanmıştı. Karalara bürünen Karadeniz, Karadeniz olalı belki böyle hırçınlaşmamış, dalgalar bu kadar yükselmemişti. Saatler önce güneşiyle içimizi ısıtan o sımsıcak hava kaybolmuş, yerini en yüksek tonajlı gemilerin bile Hopa'dan kalkmaya cesaret edemeyeceği şiddetli bir fırtınaya bırakmıştı. 5 Kasım 1956 günü kopan o büyük fırtına yüzünden Ordu'da beş gün gemi beklemek zorunda kaldık.

KARA ELMAS DİYARI ZONGULDAK

Kasım ayında yağan karın eridiği, fırtınanın dindiği gün Ordu'dan ayrıldık. Karadeniz'in gelişmeyen bir bölgesinden kömür yatakları işletmeye açılan, yüksek potansiyele sahip, sanayileşen uygar Zonguldak bölgesine atandığım için memnundum.

Vapurumuz Zonguldak Limanı'na demir atar atmaz değişik bir manzarayla karşılaştık. Güzel bir şehre adım atmıştık. Paranın, sermayenin gücünü ve gelişmiş bir ekonominin bölgeye kazandırdıklarını görmemek mümkün değildi. Kaldığımız Sümer Palas Oteli'ndeki rahatlık hoşumuza gitmişti.

Devrek'e geçmeden şehir içinde mini bir geziye çıktık. Kentin ünlü Gazi Caddesi, ruhumuzu ısıtacak kadar coşkulu ve renkliydi. Zengin mağazaların vitrinlerini seyrederken kendimizi küçük bir İstanbul'da zannettik. Elit bir tabakanın, modayı yakından izleyenlerin, sadece göz gezdirebildiğimiz vitrinleri renklendirdiği çok açıktı.

MESLEK HAYATIMIN 13 YILI DEVREK'TE GEÇTİ

Kapalı bir coğrafyadan yaz kış trafiğe açık Ankara ve İstanbul'a yakın şirin bir kasabaya gelmiştim. Cendereden çıkmış gibiydim. Huzur dolu yıllarımın geçeceği ilçe merkezi Zonguldak-İstanbul karayolu üzerindeydi. İki ayrı otobüs firmasını sabah akşam İstanbul ve Ankara'ya Zonguldak'tan kaldırdıkları lüks otobüsler Devrek'in içinden geçerdi. Günümüzde dört beş saatte ulaşılan İstanbul'a o tarihlerde sekiz saatte ulaşmak mümkündü.

Devrek, Zonguldak'a sadece 30 km uzaklıktaydı. Günün her saatinde minibüs bulmanın verdiği rahatlık Devrek'i Zonguldak'ın bir banliyösü hâline getirmişti. Bakanlık beni geri kalmış 5. Bölge'den iki basamak atlatarak 2. Bölge'ye atamakla isabetli bir şey yapmıştı.

Kömür yataklarının yanı sıra zengin ormanlardan elde edilen ürünler bölgenin referanslarıydı. Zengin orman örtüsü, bölgenin coğrafi yapısını ortaya koymaktaydı. Kasabanın ortasından geçen Filyos Çayı ilçeyi ikiye bölmüştü. Devrek'e renk katan çayın iki şeridi oldukça güzel yeşil alanlarla çevriliydi. Ağaçlıklı yeşil alanlar, Devrekli gençlerin rahat gezebileceği yerlerdi.

Gökçebey'e giden yol üzerindeki düz alanlar üzerinde yıllar önce kurulmuş bir tümenin izleri duruyordu. Kalan bir tabur kadar askeri birlik Devrek ekonomisinin gelişmesinde önemli bir faktördü. Karayolları Şubesi, iki ayrı Orman İşletme Müdürlüğü, parke fabrikası, sağlık merkezi, özel ve devlete ait banka şubeleriyle çok ilde rastlanmayan kurum ve kuruluşlarıyla kendinden söz ettiren Devrek gelişen şirin bir kasabaydı. Canlı bir ekonomiye sahipti. Diğer bir anlatımla Devrek o yıllarda zengin ormanlarıyla, bitki örtüsüyle bulunduğu coğrafyaya ve Türkiye'nin ekonomisine katkı sağlayan önemli bölgeler arasındaydı.

DEVREK ORMANLARI DEMOKRAT PARTİ'YE ÇALIŞIYORDU

Baktığım ceza davalarının yüzde 80'i köylünün ormanlara verdiği zararlarla ilgiliydi. DP iktidarında izlenen orman politikası ülke çıkarlarına tama-

men aykırıydı. Oya dayanan, orman katliamını kolaylaştırıcı nitelikteydi. Vur-kaç oyununa hiçbir orman dayanamazdı. Köylü, devlet ormanlarını yağmalamaya ve talana alışmıştı. Kimsenin kereste kaçakçılığından, ağaç kesmekten, tarla açmaktan dolayı verdiğimiz cezalardan korkusu yoktu. Orman bölgeleri Demokrat Parti için bulunmaz oy depolarıydı. Seçimler yaklaşınca hükümetin öncelikli işlerinden biri orman suçları için af çıkarmaktı. Hâkim olarak boşuna verdiğimiz kararlar bir çırpıda işlemden kalkar, dosyalar arşivlere atılırdı. Orman köylüsü de bunun bilicindeydi. Kafasında "Nasılsa baba af çıkaracak, orman arazisi benim olacak," diyordu.

Yamaçtaki yeşil koruluklarin, meşelerin, kayınların, insanın elinin varamayacağı güzellikteki yemyeşil çamların süslediği o güzelim ormanlar göz göre göre yok olmaya mahkûmdu. Bir devlet hâkimi olarak keşiflerde gördüğüm bu çirkin manzaralar gerçekten beni rahatsız ediyordu.

YARATICI RUHLU DEVREKLİLER

Devrek, o tarihlerde beş bin nüfusluydu ama o küçük kasaba içinde işini bilen, çalışmayı seven, yaratıcı ruhlu insanlar yaşıyordu. Kasabayı ayakta tutan müthiş bir güç vardı. Devrekliler modayı yakından takip etmeyi seven, modaya uyum sağlayan, kendilerini yenileme ihtiyacı duyan, kaliteli yaşama özen gösteren uygar insanlardı. İstanbul'da olan her şeyin kendi mağazalarında ve kendi evlerinde olmasını isterlerdi. Abdullah Bozoğlu, Mehmet Kamçı ve Yeşilbaş'ın giyim mağazaları başı çeken, giyim zevkini öne çıkaran mağazaların başında gelirdi.

Görev yaptığım yıllarda Devrek pazarı.

Orman ürünleri, ticari servetin ve birikimin kaynağıydı. Ormandan büyük çapta rantlar sağlanırdı. Köylüler, yaşamını ormana bağlamıştı. Ali Rıza Kardadayı, Abdullah Başoğlu, Kemal Çantı ve Mehmet Hacıkulaoğlu'nun büyük servetlerinin kaynağı kereste ticaretine dayanıyordu. Abdullah Oktaylar temel gıda maddelerinde stok sahibiyken, Zelamanoğulları da altın ticaretinin uzmanlarıydı.

SIRA SAYGI MÜESSESESİ EVLİLİKTEYDİ

Aile hukuku derslerini Ord. Prof. Hıfzı Velidedeoğlu hocamdan almıştım. Aile hukukuna duyduğu saygı ondan bana da geçmişti. Çağdaş bir hukukçu olarak, evliliğin temel dayanaklarını saygıyla koruyabilen, hak ve yükümlülüklerini ortak bir anlayış içinde yerine getirmesini seven bir eşim olmasını isterdim. O nedenle evlilik müessesesine hemen geçmeyi düşünmedim.

Ulya Öğretmen, ben Devrek'e gelmeden, benim de içinde olduğum hâkim atamalarıyla ilgili kararnameyi radyodan dinlerken, bir hafta önce kendisinin atandığı Devrek'e bir hâkimin atandığını duymuş, annesine dönüp "Al işte benim gibi şansız biri daha" deyince, rahmetli annesi de "Kızım dur bakalım talihli mi talihsiz mi bunu zaman gösterir, gün doğmadan neler doğar sözü boşuna mı söylenmiş," şeklinde cevap vermiş.

Milli Eğitim'in bekâr bir öğretmenini, Adalet Bakanlığı'nın da bekâr bir hâkimini aynı günlerde aynı yere ataması doğaldı ama iki daireli bir apartmanın, iki dairesinin de aynı zamanda boşalması ve kiralık yer arayan iki ayrı ailenin de aynı günlerde kiralayabilecekleri başka yerin olmamasına cevap bulmak gerçekten zordu.

Ulya Öğretmen, yaşlı annesiyle, ben kardeşim Türkan'la kiralık binanın boşalan dairelerine taşındık. Aradan birkaç gün geçmişti. Ulya Öğretmen'le Türkan arasında geleneksel gece ziyaretleri başladı. Ancak komşu iki hanım habbenin kubbe yapıldığı bir çevrede olduklarının bilincindeydi. İkisi de yanlış yorumlara fırsat verilmemesine özen gösteriyordu. Belli bir noktaya odaklanmış olan komşuluk ilişkileri hep aynı düzeyde kaldı fakat ibre öğretmenin lehine dönüyordu.

Ulya hanım şıklığı, zerafeti, modaya olan yatkınlığıyla dikkatleri üzerinde toplayan, biçki dikiş öğretmenliğini olağanüstü bir çalışma anlayışı içinde yürüttüğü için beğeni kazanan, valilerden takdirnameler alan bir eğitimciydi. Öğrencilerine çağdaş uygar yaşamı aşılamayı severdi. Öğrencilerin sanatsal ürünleri sunma becerisi onu mutlu ediyordu. Yorucu geçen geceli gündüzlü çalışmalar sonrasında hazırladığı defilelere Vali Turgut Sunalp'ın, Milli Eğitim Müdürü'nün, Cumhuriyet Başsavcısı'nın, Emniyet Müdürü Gültekin Kızılışık'ın, İlçe Kaymakamı ve halkın katılması çalışma gücünü artıran faktörlerdi.

Ulya'yla yeni bir hayata başlangıç, (3 Ağustos 1957).

1956 bitmiş, 1957'nin Nisan ayına girilmişti. Bahar kokularının çevreye yayılmaya başladığı güzel günlerde Türkan'la kasabanın geniş meydanına bakan cadde üzerindeki ferah bir apartmana taşındık. Yeni evin önemli bir özelliği meydana bakan çok ferah bir balkonu olmasıydı.

Yeni daireye yerleşmemiz üzerinden 10 gün kadar bir zaman geçmişti. Apartmanın ikinci katı boşaldı. Yeni kiracısı eski komşumuz Ulya Öğretmen olunca şaşırdık. Hoca hanım merak ettiğimiz taşınma olayını "Sizler varken annemle kendimizi güven içinde hissediyorduk. Sizlerden sonra güvenimiz azaldı. Son derece iyi kalpli olan apartman sahibi Hasan Bey'in kızları Nimet benim talebem. Ev sahiplerinin çok önceden bana verdikleri bir sözleri vardı," deyince taşınma nedeni anlaşıldı. Fakat ne dersek diyelim, adını ne koyarsak koyalım zincirleme rastlantılar, gelişen olaylar nedense bu iki aileyi birbirine yaklaştırma yönündeydi. Hoca Hanım yaşamını disiplinli bir çalışma anlayışı üzerinde kurmuş, kendini mesleğine adamıştı. Ben mutlu bir aile ortamının nasıl yaratılabileceğinin arayışı içindeydim. Böyle bir ortamda hiç beklemediğimiz bir anda rahmetli babam bize bir sürpriz yaptı. İstanbul'dan Devrek'e ziyarete geldi.

Aziz Bey aile geleneklerine bağlı bir babaydı. Benden küçük yaşta olan kardeşim Mazhar nişanlanınca, canı sıkıldığı için beni evlenmeye teşvik için gelmişti. Aniden kalkıp gelmesiyle olay yeni bir ivme kazandı. Aradığını bulmuş gibiydi. Konuyu uzatmaya gerek görmüyordu. Görüşü ailenin düşüncelerine uygundu.

Ulya - Hilmi Seçkin.

Babam güzel bir başlangıcın aile arasında yapılacak bir nişan töreniyle güçlenmesinden yanaydı. 25 Mayıs 1957 gecesi alkışlar arasında yüzükler takıldı. Evliliğe giden ilk adım atıldı. Can dostlarımız ilçe kaymakam ve hâkimleri, tabur komutanı ve subay arkadaşları ve eşleri gecemizin konukları arasındaydı. Her şey güzel başlamış, hayatlarını birleştirmeye karar veren yeni bir ailenin temelleri atılmıştı. 25 Mayıs, ikimizin unutamayacağı bir gündü. Ancak bu güzelliklere, renkli tabloya ertesi sabah beklemediğimiz bir gölge düştü. Adalet Bakanlığı'ndan beklenmedik bir telgraf tüm güzellikleri sildi süpürdü, yok etti. Bakanlık, nedenini kimsenin tahmin edemediği bir davranış sergileyerek hâkimlik sıfatımı kaldırmış, geçici olarak Zonguldak cumhuriyet savcılığına atamıştı.

SÖMÜRÜNÜN, KİRİN, PASIN GİDEREK ARTTIĞI DÖNEM

Milli Koruma Kanunu tüccarın esnafın korkulu rüyasıydı. Temel gıda maddeleri dahil ihtiyaç duyulan çok şeyi serbest piyasada bulmak mümkün değildi. Karaborsa yüzünden her şey tezgâh altına saklanıyor, yolsuzluğa bulaşanların sayısı artıyordu.

1957'de mazot, lastik, çay, şeker, zeytinyağı, demir ve çimento gibi maddeler piyasadan silinmişti. Bu maddelerin "tahsis malları" adı altında vali ve kaymakamların emirleriyle DP'li ocak ve bucak başkanlarına dağıtılması suretiyle çıkar sağlanmaktaydı. DP devlet imkânlarını kullanarak yandaşlarını zengin ediyordu. Sömürünün, kirlenmenin arttığı böyle bir dönemde Zonguldak-Kozlu'da çimento, kömür işletmelerinde, kavurma ve diğer ihalelerde yapılan yolsuzluklar halkın dilinden düşmüyordu.

DOSYA BİR ATEŞ TOPUNA DÖNDÜ

Kirli paslı bir ortamda, basına yansıyan bir haber üzerine Zonguldak Savcısı Orhan Okay, ihalelerle ilgili dosyaları valilikten ister. Gelen dosyalar arasında Zonguldak merkez ve ilçelerinin tamamına, köylülere lastik ayakkabısında kullanılmak üzere devletin 10 ton kauçuk tahsis ettiğini, ancak bunun ilçelere eşit dağıtılması gerekirken yarısı olan 5 tonun tek başına Devrek ilçesine verildiğini, bunun da bir milletvekili kardeşine ayrıldığını; tahsisli kauçuğun, milletvekilinin kardeşi tarafından İstanbul Topkapı lastik fabrikalarından birine astronomik rakamlarla satılıp haksız kazanç sağlandığını ve köylüye intikal etmediğini görür.

Yürekli savcı, fabrika sahibiyle milletvekili kardeşini tahsisli malın satılmasından dolayı tutuklatır. Dosyayı Devrek Savcılığı'na gönderir. Gelen dosya üzerinde siyasetin kirli elleri iz bıraktığı için, Devrek hâkimleri bulaşıcı bir hastalıktan korkar gibi bu dosyadan çekinmeye başlar.Dosya bir ateş topuna döner.Kimse elinde tutmak istemez. Hangi hâkimin bakacağı konusunda uyuşmazlık çıkar.

Hâkim arkadaşlarımdan biri Devrekani'deki elma bahçeleri için zaman zaman ilçeden ayrılmak zorunda kaldığını, kritik bir davaya bakamayacağını söyledi. Diğer meslektaşım on yıldan beri görevini sürdürdüğü ilçede halkla içli dışlı duruma geldiğini, üçüncü meslektaşım "Asil hâkim dururken ben bakmak zorunda değilim," mazeretini öne sürdü. İlçe merkezinde davaya bakacak hâkim kalmadı. Siyasal yönü olan yolsuzluk davasının 3 hakim tarafından haklı bir gerekçe dayanmadan reddedilmesi tabii ki tatsız bir olaydı. Mazeretlerden hiçbiri ciddi değildi. Utanç duyulacak bir saçmalık söz konusuydu. Yetkili hâkim varken ben de böyle bir davaya bakmak zorunda değildim. Meslek hayatımda en sevmediğim şey davadan kaçma olayıydı. "Hâkim önüne gelen dava türüne göre tavır koyamaz," dedim ve odadan çıktım.

Bu şekilde Devreklilerin "Kauçuk Davası" gözüyle baktıkları davayı üstlendim. Yanlış yorumlara fırsat kalmaması için davayı kısa zamanda bitirmeye karar verdim. Cuma günlerini Kauçuk Davası'na ayırdım. İçimde ne bir kuşku ne bir korku vardı. Kürsüden alınma kaygısı içinde değildim. Üstelik ilçenin kıdemi en az olan hâkimi de bendim. Köylünün, çiftçinin, fakirin, zenginin davalarına baktığım gibi kentlinin, şehirlinin ve siyasal kimliği ne olursa olsun bu milletin hâkimiydim.

Yolsuzluk davasına ilçe merkezinde duyulan ilgi büyüktü. Duruşma salonu belki de ilk kez bu kadar dolup taşmaya başlamıştı. Ankara'dan, Zonguldak'tan gelip davayı takip eden avukat ordusu yargıya duyduğu güven nedeniyle son derece sakindi. Karşılıklı saygı ve güven içinde dava bir ay içinde sanıkların mahkûmiyetiyle sonuçlandı. Salonda en ufak bir çıt yoktu.

"SEN MİSİN MİLLETVEKİLİNİN KARDEŞİNİ MAHKÛM EDEN?"

İlk sürgün yeri Zonguldak. İkinci sürgün yeri Bozkurt oldu.

Bu gürültü ve patırtıdan önce 25 Mayıs gecesi düzenlenen nişan töreni güzel bir atmosferde geçmiş, aileyi mutlu etmişti. Artık gelecek için güzel hayallerimiz, umutlarımız vardı. Ancak yaşanan güzel bir gecenin sabahında Ankara'dan gelen bir yetki telgrafı keyfimizi kaçırmıştı.Çünkü Ankara, hem hâkimlik sıfatımı kaldırmış, hem de Zonguldak cumhuriyet savcılığına yetki vermekle yerimi değiştirmişti. Buna karşın. Nedenini bilmediğim atama emrine uydum. yeni görevime başladım. Zonguldak savcılığı yetkisi üç ay sürdü. Devrek'e görevimin başına döndüm. Nişanlımla aldığımız evlilik kararı sonrasında zor bir süreç başladı. Sıra neyin nasıl programlanacağına gelmişti. Evliliğin zor taraflarından biri de buydu. Sorunları akşam yemeklerini bir arada yediğimiz balkonda çözmeye çalışıyorduk. Anca İşler programa bağlansa bile Düğün hazırlıkları özen isteyen yorucu işlerdi.

Sonunda Ulya'yla nikahın 3 Ağustos 1957'de yapılmasına karar verdik. O gün Devreklilerin doldurduğu salonun nikah koltuğunda oturan Ulya'nın prenseslerden farkı yoktu. başındaki tacıyla çok mutlu görünüyordu ama telaşlı hâli de dikkatten kaçmıyordu. Alkışlar arasında coşku dolu bir havada imzalar atıldı. Evliliğin kutsandığı anlarda dostlarımız bizi yalnız bırakmamıştı. Sevenlerimiz, hayatımızın en güzel günlerinden birini bizimle paylaşmak için ellerinden geleni yaptı.

Masadan kalkmak üzereydik. İlçede sevilen DP Başkanı Mehmet Ak elini uzatarak ikimizi de tebrik etti. "Arabam kapıda emrinizde," deyince birbirimize baktık. Kasabanın tek özel Ford'u, süslenmiş, emrimize verilmişti. nazik bir ortamda yapılan gezi davetini nasıl geri çevirebilirdik Araba özenerek hazırlamıştı.

Direksiyonda Mehmet Ak;ın olduğu arabayla Bartın sınırlarına kadar uzanan otomobil gezisi evliliğimizin bir anısı olarak kaldı.

Şu varki, bu kısa gezi içimizi biraz da ferahlatmıştı ama nikah masasına oturmadan savcı tarafından elime tutuşturulan yeni bir yetki telgrafının acısı içime oturmuştu. Huzursuzdum, ama duygularımı en mutlu günümüzde üzülmesini istemediğim Ulya'dan gizledim. Bakanlık, ikinci bir telgrafta yine hâkimlik sıfatımı kaldırmış; haritada kimsenin yerini dahi bilemediği bir ilçeye, Bozkurt'a savcı olarak yetkilendirmişti.

ARTIK İNATLAŞMA, GEREKTİĞİNDE İSTİFA ETME SIRASI BENDEYDİ

Artık restleşme sırası bandeydi Bakanlık nişanlandığım günde, nikahlanacağım saatlerde yetki üzerine yetki vermekteydi. yersiz tasarrufları beni rahatsız ediyordu..adil bir karardan dolayı benden rövanş almak istendiği or-

tadaydı. ÖteyandanAdı adalet olan bir bakanlığın hukuka aykırı bir kararında ısrarlı davranması haksızlıktı. Üstelik halkın sevgi ve saygınlığını kazanan bir hâkim hakkında ne bir şikâyet ne de bir soruşturma vardı.

Hani hâkim yasalara, vicdani kanaatlerine göre karar verme konumundaydı.demokrasi denge rejimi değilmiydi? yargılama, hak aramanın en güvenirliği olan yoldu. Yargı toplumun olmazsa olmazıydı. Anayasanın 138. maddesi yargıya müdahaleyi yasaklıyordu. Şu hâle göre hukukun bana tanıdığı imkânları sonuna kadar kullanmam, başaramadığım taktirde istifa etmeyi göze almam gerekiyordu. Beni rahatlatan bu kararımdan sonra, bakanlıktan alamadığım on günlük evlenme iznimi kullanmak üzere İstanbul'a hareket ettiğimi bakanlığa telgrafla bildirdim.

Rahmetli babam biri hâkim, diğeri avukat olan iki oğlunun (benim ve kardeşim Mazhar'ın) düğünleri bir arada olsun diye İstanbul'da salon kiralamış bizi bekliyordu. Seçkin ailesi, düğün gecesinde ikisi de öğretmen olan Ulya ve Amber gibi değerli iki gelin sahibi olacaktı.

Annem ve babam çocuklarına karşı duydukları sevgiyi, mutluluk dileklerini yıllarca içlerinde saklayan ebeveynlerimizdi.Aziz Seçkin ile Mutiye Seçkin, düğün salonunun güzel bir yerinde bunca emekten sonra ulaştıkları o anın güzelliğini sıcak yüreklerinde hissetmekteydi.

Ankara'dan kalkıp gelen, gecemizi onurlandıran Siirt Milletvekili Dr. Baki Erdem ve Mardin Milletvekili Bahattin konuklarımız arasındaydı. Coşku ve sevinç içinde gecenin ileriyen saatında aile yakınları için Boğaz faslı düşünülmüş, Emirgan Bahçesi 11 Ağustos 1957 gecesi için ayarlanmıştı.

İstanbul Boğazı'nın kendine özgü gece serinliğini içimize sindirmek için Emirgan Çay Bahçesi'nin bizlere ayrılan masalarında yerimizi aldık. Gelinlik kıyafetler, beyazların yanında siyah ve lacivertlerin oluşturduğu sıcak manzaralar Emirgan'a ayağımızı bastığımız anda diğer masaları kıpırdattı. Emirgan'a renk katan ve dikkatleri üzerinde toplayan masamızın yanıbaşında ünlü şair Behçet Kemal Çağlar'ın olduğu masa da muhteşemdi. Şairin etrafını saran kızlı erkekli, üniversiteli gençlerin yükselen kahkahaları kulaklarımızı çınlatırken bizlere yönelen sıcak bakışları bizi sevindirdi.. Eller kollar havaya kalkıyor, tebrikler bitmiyordu. İlgi bu kadarla kalmadı. Atatürk'ün mühendislik eğitimi alması için Londra'ya gönderip okuttuğu rahmetli Çağlar'ın çiçek gönderme jesti bizler için güzel bir jesti.. Tarihi yalılarıyla, ünlü korusuyla Emirgan, gerçekten Boğazın ilgi odağıydı.

TATİL CENNETİ AMASRA

Ankara beni cezalandırmaya karar vermiş görünüyordu. Evlenmek için istediğim 10 günlük iznimi bile vermedi. Sürgüne gitmem bekleniyordu be-

ni rahatsız eden bu açık tavır karşısında rapor alıp Bozkurt;a gitmedim. Balayımızın bir bölümünü turizm cenneti Amasra'da geçirmeye karar verdim..

Amasra yarımadası, tarihi kalesinin göründüğü bir tepeden bakıp, vezirine "Lala, çeşmi cihan bu mudur ola" diyen Fatih'in 1460'ta Osmanlı topraklarına kattığı şirin bir beldeydi. Karadeniz'in önemli turizm merkezlerindendi. görmediğim cazibe merkezini tanımak istiyordum kaldıki Ulya'nın Amasra'da geçen öğretmenlik dönemine ait güzel anıları, çok sevdiği dostları vardı. Beldenin ileri gelen ailelerinden Ethem Ağa ailesi, bunlardan biriydi.

BOSNA HANEDANI ETHEM AĞALAR

Amasra'da Ulya'nın sevdiği aile dostlarını rahatsız etmemek için eşimle bir otele yerleşmeyi kararlaştırdık. Ama olmadı. Ethem Ağa efsanesinin yaşayan Nebile Teyze'sini görmeden Amasra'da sokağa çıkılamazdı. Biz de bavulları otele bırakıp konağın yolunu tuttuk.

Bosna Hanedanı Ethem Ağa, anlatılanlara göre zamanın da tenekeler dolusu altın sahibiydi. Servetinin bir kısmıyla gönül verdiği Amasra'ya gelip yerleşmişti. Keselerle altın bozdurmuş, Amasra'nın simgesi olan, herkesin dilindeki muhteşem bir konağı yaptırmıştı. Ayrıca çiftlik hâline getirdiği ayrı bir bölümde maden işletmeciliği yaptığı "Tarla Ağzı" nın da sahibiydi. Ailenin başında seksenini devirmiş, prensesten farkı olmayan renkli gözleriyle karşısındakine güven veren Nebile Teyze vardı. Aile fertleri annelerinin sözüne göre hareket etmek zorundaydı.

Ethem Ağa ailesi bizim için önce çay salonunu hazırladı. Daha sonra üst katlara çıkıldı. Her şey bir program içinde yürütülmekteydi. Açılan Sohbetler devam ederken yol yorgunluğumuz bahane edilerek hazırlanan bir odaya alındık. Evin büyük kızı öğretmen Vecehat'tı. Emirleri o yerine getiriyordu. Bizi dinlenmemiz için odamıza götürdü. Düğün yorgunluğu yüzünden ikimiz de deliksiz bir uykuya nasıl daldığımızı anlayamadık. Uyandığımızda ne görelim, akla hayale gelmeyen bir sürprizle karşılaşılaşmıştık. Ethem Ağalar bavullarımızı otelden aldırmış, yatak odamızın kapısının önüne yığmışlardı. Akşam yemeğinde ise başka bir sürpriz yaşandı. Müzik eşliğinde Ulya'ya takılan altın hediyeler iki aile arasındaki dostluğu daha da pekiştirdi.

Paylaşılamayan güzel Amasra'da gördüğümüz doğal güzellikler kelimenin tam anlamıyla harikaydı. Sağa sola baktıkça gördüklerimize inanamıyorduk. Çevre turlarında önünden geçtiğimiz tarihi eserler, bir zamanlar korsanlara yataklık yapan koylar, tarihi ve doğayı birlikte sergiliyordu.

Hayranlık duyduğumuz bu güzellikleri geride bırakarak Ereğli'ye geçtik. Devrek askeri taburunun sahil şeridinde kurduğu yazlık kampa davet-

liydik. Kumsala inen kıyı şeridinde, papatyalar gibi dizilen küçüklü büyüklü çadırlar vardı. Çadırlardan birini bizlere ayıran Tabur Komutanı İhsan Adıyaman ve subay arkadaşları bizleri yanlarında görmek, misafir etmek istemişlerdi.

Güneşini, kumsalını, denizini beğendiğimiz Ereğli'de geçen on günlük tatilimiz, kimbilir belki de bizi sürgüne göndermek istiyenlerin huzurunu kaçırmış ve bize de güzel anlar yaşatmıştı.

ABANA

Türk siyasi tarihinde, oy hakkını serbestçe kullandığı için cezalandırılan il ve ilçelerden biriydi Abana. "Abana Olayı" literatüre geçmişti. O tarihten bu yana olayın üzerinden uzun yıllar geçti. Ama olay ne unutuldu ne de demokrat partinin sicilinden silindi. O hep hafızalardaki yerini korudu. Hâlâ ara sıra yazılıp çizilen olay 1954 seçimlerinden önce yaşanmıştı.

Abana Kastamonu'ya bağlı bir tatil cennetiydi. Deniz ve dağ arası 33 kilometrekarelik bir alana kurulmuş olan bu şirin kasaba, denizi, kumu ve güneşiyle harika güzeliklere sahipti. Abana aynı zamanda Atatürkçü ve cumhuriyetçi yönleriyle adını duyuran bir kasabaydı. O yüzden hikâyesi uzun olan Abana 90 yıllık bucak merkeziyken 1945'te 86 köyüyle birlikte ilçe merkezine dönüştürülmüş. Abanalılara göre, Abana'nın CHP'ye oy vermesi 1950'den sonra DP'lileri fena hâlde kızdırmış. O yüzden 21 Aralık 1953'te Abana köy hâline dönüştürülmüş, iskelesine uğrayan vapur seferleri de iptal edilmiş.

Kendilerini daima siyasetin içinde bulan Abanalılar, DP döneminde tercihlerini sandığa CHP'li olarak yansıttmaktaydı. DP'ye oy vermeyen Milletvekili Osman Bölükbaşı'nın memleketi Kırşehir'in başına gelen şey şimdi onların başına gelmişti. Yani ilçe merkezi Abana bu yüzden köye dönüştürülmüş, sahilden 2,5 km içeride olan Bozkurt Köyü'ne taşınmış.

KAPTAN ANLAYIŞLI OLMASA GECE KARANLIĞINDA İLİŞİ KÖYÜ'NDE KALACAKTIM

DP'nin siyasal yaşamı 10 yılı geçmedi. Akıl almaz hatalar yaptı. Siyasi kadro, uzlaşma kültüründen yoksundu. Siyasi tercihlerini serbestçe kullandıkları için cezalandırılan Abanalılar küstürülmüştü. Onlar da benimkine benzer bir mücadele içindeydi.

Üç ay süren inatlaşma sonrasında bakanlık nasılsa esnek davrandı. Son telgrafında seçimlerde, hâkim ve savcılara önemli görevler terettüp ettiğinden yetkimin seçim dönemine münhasır olduğu seçim sonunda kaldırılacağı bildiriliyordu. Yol hazırlığı bitince Ulya ile Zonguldak'a geçtik. Evliliğimizin üzerinden henüz bir ay bile geçmemişti. Beni uğurlamaya

gelirken Zonguldak Limanı'ndaki isyanını görmek lazımdı. Onu o hâlde görmek beni üzüyordu. Ama o anda veda etmekten başka yapılacak bir şey de yoktu.

Beni Abana İskelesi'nde bırakması gereken vapur hareket ettikten sonra biraz rahatlamak için kaptan köşküne çıktım. Sıkıntımı üzerimden atmak istiyordum. Dümendeki kaptan Bozkurt savcısı olduğumu öğrenince beni nezaketle karşıladı ama biraz şaşırdı. Çünkü Bozkurt yolcularını, Abanaya 15 kilometre uzaklıkta bulunan İlişi Limanı'na bırakma emri verilmişti. Abana gözden çıkarılmış, iskele iptal edilmişti. Demokrat Parti'nin yaptığı bu saçmalıkları ilk kez kaptandan duymuştum. Sohbet arasında "Abana yolcularını bazen kaçak indiriyorum. Sizleri de İlişi'ye değil, Abana'ya bırakacağım," deyince biraz rahatladım.

ABANALILAR DP SULTASINI KIRMAKTA KARARLIYDI

Abanalılar DP'nin icraatından, yaptıklarından rahatsızdı. Bunu kasabaya ilk gelen bir yabancının anında farketmesi mümkündü. Abana'ya ayak bastığım Eylül'ün güneşli günlerinde çok sıcak insanlarla karşılaştım. Kasabanın güleryüzlü belediye başkanı, onun yanında Can Motor'un sahibi Kemal Can beni ilk karşılayanlardı.Bir anda etrafımı saran nazik ve kibar Abanalılarla karşılaşınca sevindim. Kıramadığım belde insanlarıyla deniz kenarında üç beş dakika oturduk. İkram ettikleri çayları içerken gözleri parlıyordu. Uğradıkları siyasal haksızlıklar onları can evinden vurmuştu. Canları sıkkın Abanalıların yüzlerine bakınca onları anlamamak mümkün değildi. Elektriği, suyu, denizi, restoranı, turist kafileleri, Limasollu Naci'nin İngilizce kurs merkezinin olduğu şirin kasabanın insanları siyasi darbenin altında manen ezilmişti. Abanalılar, o duygu ve düşüncelerle yıllar süren bir kampanyanın yılmaz takipçileriydi. Siyasi davalarını kazanıncaya kadar onları bekleyen çetin bir mücadelenin kahramanları olarak hepsi görev başındaydı.

Uygar bir beldenin çağdaş insanlarını bir nebze dinlerken bir hukukçu olarak duygulandım. O sırada yeni savcılarına sempati duyan Abanalıların bir de küçük bir önerileri vardı. Turist çeken beldelerinin sosyal imkânlarından yoksun kalmamı istemiyorlardı. Çünkü Bozkurt'ta yatacak yer bile yoktu. Bozkurt elektriği, sineması, restoranı bile olmayan köy havasında bir yerdi. Bunu göze alan Abanalılar, hazırladıkları bir bisiklete, sabah akşam atlayarak iki buçuk kilometrelik Bozkurt'a gidip gelebileceğimi düşünüyorlardı ancak öneriyi getirirken içleri rahat değildi. DP'li Bozkurtluların beni rahatsız etmelerinden korkuyorlardı. Ben Bozkurt'ta yatıp kalkmayı, canım sıkıldıkça Abana'ya geçmeyi uygun bulmak suretiyle dengeyi korumaya çalıştım.

Ertesi gün yürüyerek Bozkurt'a gittim ve yeni görevime başladım. Dikkatimi ilk çeken şey, CHP'li Abanalılarla, DP'li Bozkurtlular arasındaki derinleşen uçurumdu. Gördüğüm tablo hoşuma gitmedi. İki taraf da aynı coğrafyanın insanlarıydı. Kutuplaşmaya ne gerek vardı? Aslında hüzün verici tablonun sorumluları Ankara'da oturan siyasetçilerdi. O yüzden aynı ilin insanları arasındaki karşılıklı ziyaretler kesilmiş, birbirilerinden kız alıp verme işi bile askıya alınmıştı.

Birbirlerine burun mesafesinde olan Abanalılarla Bozkurtlular arasında kırmızı çizgiler oluşmuştu. Valiler, kaymakamlar Bozkurt'tan Abana'ya geçme cesaretini kendilerinde bulamıyordu. Abana'da deniz kenarında oturup bir çay içmek bile sorun yaratabilirdi. CHP'li Abanalılar kendilerinin de valisi sayılan Kastamonu Valisi Rebii Karatekin'in Abana'yı bir kez olsun ziyaret etmemesinden şikâyetçiydi. Abana sınırını geçmek komünist Bulgar sınırını geçmekle eş anlamdaydı.

Bir gün anlattıklarımın somut bir olayına tanık olunca üzüldüm. Berlin askeri ateşesi iken merkeze alınan ve generallik süresi geldiği hâlde kurmay albaylıkta tutulan Kastamonu Daire Başkanı teftiş için ilçeye gelmişti. Beni ziyaret etti geniş bir kültür düzeyine sahip albay ve yanındaki yüzbaşıyla akşam saatinde memurlar kulübünde tekrar bir araya geldik.Albay hiç beklemediği bir sürprizle karşılaştı kulübün üstünde kendisine ayrılmış yatak odası son anda Belediye Başkanının emriyle iptal edilmişti. Bu çirkin olayı Öğrenince şok oldu. Ben olabilecek bir hadiseyi önlemek için duruma müdahale ettim. Jandarmayı aradım. makam odamın hazırlanmasını ve sobanın yakılmasını istedim. Böylece esef verici bir konu kapanmış oldu.

1957 SEÇİMLERİNDE ABANA SAVCISIYDIM

Bana göre DP'nin kaderini 1957 seçimleri tayin etti. Menderes bile seçimi kazandığından emin değildi. Aslında kazanmasının önemi de kalmamıştı çünkü seçimde demokratik dengeler allak bullak olmuş, DP'ye umut bağlayanlar da hayal kırıklığına uğramıştı. DP cumhuriyet tarihinde tarikatlarla, cemaatlerle dirsek teması kuran, yobazların, gericilerin palazlanmasına fırsat veren ilk partiydi.

Bu olumsuzluklar karşısında başarılı olabilmek için tarafsız ve etkin bir savcı olmak zorundaydım. Gerginlikten değil barıştan yana olacak herkese eşit mesafede davranacaktım.. Toplumda güven sağlamanın tek yolu buydu.

Bozkurt'ta, hükümet konağı, cezaevi, askerlik şubesi gibi kamu hizmetine tahsisi gereken resmi binalar yoktu. Hükümetin bina yapma gibi bir düşüncesi de söz konusu değildi. Belli kimselere yüksek kiralar sağlaması için hazine kaynakları devredeydi. Öte yandan halk pazarlarında mallar üzerinde etiket konulmaması o tarihlerde suçtu. Ancak bu suçtan dolayı

Hakim olarak bir keşifteyken.

yalnız CHP'li vatandaşlar hakkında tutanak tutulmaktaydı.Tabii İlk işim belediye başkanını çağırıp bunu önlemek oldu.

HÜRRİYET PARTİSİ İLÇE BAŞKANI OLMAK BAŞA ALINAN BELAYDI

Akkuş sandalyelerini imal eden fabrikanın sahibi Sami Akkuş, Hürriyet Partisi ilçe başkanıydı. İlçeye gelmemden önce başı en çok ağrıyanlardan biriydi.. Ortaokul kız öğrencilerine yazdırılan tehdit mektupları onu kahrediyordu. Akkuş çaresizdi. Yürekli bir savcıya ihtiyaç duyanların başında geliyordu, çünkü verdiği şikâyet dilekçeleri işleme konmuyordu. Ben geldikten sonra dilekçeler tek tek işleme kondu. .

Bu anlattığım şeylerden sadece halk, esnaf ve partililer değil memurlar da şikayetçiydi.. İnsanların özgür yaşamının ipotek altına alınması beni de sıkmaktaydı. O duygular içinde olduğum günlerde kafamdakileri bir nebze yansıtan şiir denemesi türünde bir şeyler karalamak istedim. Aşağıda sunuyorum.

FISTIKİ YEŞİL BOZKURT

Fıstıki yeşil Bozkurt,
İnsanı kemiren bir kurt,
Hak, hukuk, ufukta kalan bir umut,
Burası fıstıki yeşil Bozkurt.

Parti temsilcileri sanki birer mabut,
Mithatlar, Namık Kemaller, özgür düşünceyi unut.
Partizanlara karşı kendini sıkı tut.
Burası "Demirkırat" Bozkurt.

Okyanus ortasında, ıssız bir ada,
Aslında Robenson'dan çok ne var burada,
Def-i gam için arada sırada,
Çile dolduran memurlar görünür bir arada.

Fıstıki yeşil Bozkurt,
Aşkı, sevgiyi, barışı unut,
Partizanlara karşı, kendini sıkı tut.
Burası Mendereslerin kalesi, Demokrat Bozkurt.

İlçe iken köye çevrilen turistik Abana,
Nedenini soramazsın Bayar babana.
Dertli CHP'liler, dövünür yana yana.

10 Ekim 1957
Bozkurt Cumhuriyet Savcısı
A. Hilmi SEÇKİN

1957 seçim faaliyetlerinin hız kazandığı günlerdi. Partiler hummalı bir çalışma içine girmişti. Abanalılar kızgındı ama yasalara saygılıydı. DP'liler sakin olamıyordu. Onlar için genelde muhalifleri yıldırma, sindirme politikası geçerliydi. Seçim onlar için ölüm kalım demekti. Milletvekilliğini kaybetmek dengeleri, menfaat çizgilerini bozmak demekti. Adaylar biraz hırçın, biraz saldırgandı; biraz da gerçekleri çarpıtmayı doğal politika saymaktaydı.

Partiler arası gerginliğin tırmandığı 1957 seçimleri "Ben kendime sabık başbakan dedirtmem," havasında geçti.

Savcı olarak gözlemlediğim kürsü konuşmaları, sıradan insanları bile çileden çıkaracak düzeydeydi. Millletvekili adayı olarak halkın oyuna talip olanlar konuşmalarında dini referanslara ağırlık veriyorlardı. Dini siyasete alet etmekle oy devrişeceklerini biliyorlardı. Oysa hiçbiri ne müezzin ne cami imamıydı. Muhaliflerini din karşıtıymış gibi gösterme gayretlerinin anayasanın teminatı altında olan din ve vicdan hürriyetine aykırı olduğunu onlar da biliyorlardı. Oysa devlet din kurallarıyla yönetilemezdi. İktidarlar tüm dinlere ve inanışlara aynı mesafede olmak zorundaydı.

1957 seçimlerinde DP'nin uğradığı büyük oy ve güven kaybının nedenlerinden bir başkası da seçim kütüklerinde yapılan yolsuzluklardı. CHP'nin, oy hırsızlığını kanıtlayan bir kitabı yayımlaması tansiyonu çok yükseltmişti. 1957'de muhalefetin oylarını müthiş artırması, seçim gecesi Bayar'la Menderes'in uykularını kaçırdı. Ertesi gün "Tanrı bir daha böyle bir seçim göstermesin," demeleri bundandı. 1957 seçimi yakın tehlikelerin habercisiydi.

1957 seçimleri utanç vericiydi. DP ağır bir darbe almıştı. Neyse, yaşanan sıkıntılara karşın hukukun üstünlüğünü koruyarak özen içinde yerine getirdiğim Bozkurt cumhuriyet savcılığı görevinden ayrılarak esas görevime döndüm. Pozitif hukuk kuralları içinde herkese adil ve eşit davranmamdan hoşnut kalan Bozkurtlular, memnuniyetlerini benim için özel olarak hazırladıkları pulları şimşirden yapılma bir tavlayı armağan etmek suretiyle gösterdi. Bozkurtluların tavlasını o yılların bir anısı olarak hâlâ saklıyorum.

BAKANLIK PEŞİMİ BIRAKMADI

Bakanlığın artık peşimi bıraktığını zannediyordum fakat yanılmıştım. Döner dönmez Ankara'dan zehir zemberek yazılar ve çeşitli cezalar yağmur gibi yağmaya başladı. Bu acı yazılar aklı başında müsteşarlar tarafından hazırlanıyordu. Koskoca müsteşarların bana buldukları suç, siyasi yönü olan birini mahkûm etmek, evlenebilmek için on günlük mazeret izni istemekti. Demek siyasiler kendilerine dokununca canavar kesliyorlardı.

Oysa hukuk okumuş, yasaları uygulamakla görevli, sorumluluk bilinci yüksek bir hâkimi bir kararndan dolayı cezalandırma anlayışı, ilkel bir uygulamaydı. Yürütmenin yargıya müdahalesinin somut örneğiydi. Benim artık yapabileceğim tek şey kendimi savunmak, bana yakışanı yapmaktı. Savunmamı hazırladım; buna bir de evlilik kayıtlarını, Ankara'dan kalkıp düğün gecemize katılan DP'li milletvekillerinin yer aldığı fotoğrafları ekledim.

Doğru ya da yanlış, o kızgınlıkla hiç düşünmeden, resmi yazışma usulünü aşarak, müsteşar ve genel müdürlere de biraz dokundum, Türk aile yapısına toplumun duyduğu saygıyı hatırlatırken "Sizler hiç evlenmediniz

mi? Çok doğal olan evlilik hakkınızı kullanmadınız mı?" şeklinde sitemlerde bulundum. Yetmedi. Savunmanın bir örneğini dönemin Adalet Bakanı'na ve bir örneğini de yıllarca Siirt cemiyetinde birlikte çalıştığımız Siirt Milletvekili Baki Erdem'e gönderdim. Savunmalarımın kabul edilmemesi hâlinde istifamın kabulünü istedim. Amacım açık bir hukuksuzluğu gözler önüne sermek, onurlu bir hâkim olarak mesleğime devam edebilmekti. Siyaseti siyasetle yenmek lazımdı. Yalvar yakar politikası yerine tercih ettiğim cesur yüreklilik, kısa zamanda meyvelerini verdi. Sayın Erdem, mecliste yakaladığı bakan Esat Budak'la görüştü. Bakan olaydan habersizdi. Böyle bir haksızlığa izin vermesinin düşünülemeyeceğini söylediği Baki Bey'e "O delikanlıya söyle, görevine devam etsin. Bizim böyle hâkimlere çok ihtiyacımız var. Konuyla ilgileneceğim," şeklinde açıklamada bulundu.

Meclisteki görüşme üzerinden üç beş gün geçmişti. Beni sevindiren, incinen yüreğimi onaran bakanlık yazıları arka arkaya gelmeye başladı. Evlilik izni isteme hakkım kabul edildiği gibi, maaş kesme cezalarım kaldırılmış, disiplin kuruluna verilmemden de vazgeçilmişti. Verdiğim mücadele sonuç vermiş, haklı olduğum konuda aklanmıştım. Beni Yargıtay'a bile taşıyacak olan pırıl pırıl sicilime dokunulmamıştı.

DÜNÜN DİK DURMAYI SERGİLEYEN HAKİMİ BUYDU, YA BUGÜN?

Az önce dünün tarafsız bir Hakimi olduğum için peşimi bırakmayan Bakanlığa karşı sonuna kadar nasıl direndiğimi anlatmaya çalıştım. haklıydım. elimdeki kartlar bunu gösteriyordu Oysa bugün geldiğimiz nokta da, durum böylemi? Her an eleştiri alan bir yargımız var..

27 MAYIS'I YAŞAMAK

Demokrat Parti 14 Mayıs 1950'de iktidar olduğunda üniversite son sınıftaydım. 27 Mayıs 1960'ta kapatıldığı tarihte sekiz yıllık bir hâkim olarak ülke sorunlarını yakından izliyordum.

DP inanılmaz vaatlerle yakaladığı iktidar şansını iyi kullanarak 14 Mayıs seçimlerinden öyle bir çoğunlukla çıktı ki, CHP adeta erimişti. İlk defa sağcı bir parti iktidar oluyordu. Olay, gelişen demokrasinin yeni yeşeren bir filizlenmesi olabilirdi. Her tarafta coşku ve heyecan vardı. Kafalarda çok partili döneme geçmenin Türkiye'nin geleceği için önemli bir aşama olduğu inancı yerleşti. Oysa acele edilmemesi, bir süre beklenmesi daha doğru olurdu. Çünkü DP'yi uçuran 1954 seçimlerinden sonra Menderes'in duyduğu aşırı güven onu yanıltabilirdi. Nitekim ilerleyen zaman içinde seçim sarhoşluğu onu öyle bir noktaya getirdi ki bir konuşmasında "Listeye odunu koysam seçilir," demeye başladı. Oysa bu talihsiz söylemler, siyasal sistemin demokratikleşmesi özlemi içinde olan toplumda endişe yarattı. Çünkü DP yerden mantar gibi biten bir parti değildi. Ülkenin koşulları içinde doğmuş siyasal bir kuruluştu. Bu nedenle Türk siyasi tarihinde derin izler bıraktı. İlk yıllarında ekonominin liberalleşmesi için önemli adımlar attı.

O hâlde gösterdiği performans karşısında demokratik ilkelere bağlı kalması icraatıyla güven duygusu yaratması lazımdı. Kaldı ki dönemin cumhurbaşkanı İnönü, 19 Mayıs 1945 günlü konuşmasında siyasetin liberalleşmesi gerektiğini açıklıyor, yeni bir hedef belirliyordu. Tüm çevrelerde siyasal sistemin demokratikleşmesinden yanaydı. Türkiye demokratikleşme heyacanını içinde duyarken halkın DP'den öncelikli isteği, cumhuriyetin temel değerlerine bağlı kalmasıydı. Bu da gelişmiş bir demokrasinin ge-

reğiydi ama olmadı. Güven yerine uçurumlar yaratıldı. Ne zaman cumhuriyete karşı tezgâhlanan oyunlar sahnelense ilk akla gelen DP ve onun açtığı gedik kafalara kazındı.

Çünkü DP, Cumhuriyet aleyhtarı tezlere karşı gerekli hassasiyeti göstermedi. Cumhuriyet düşmanı bildiği gericilere, yobazlara ödün vermeyi sürdürdü. Devrimleri sorgulayan tavırlar içine girdi. Karşı saldırı düzenleyenler, Atatürk'ün heykellerini kıranlar, laikliği hedef alan akımlar, onun kucağında büyüdü. Menderes, cumhuriyeti pekâlâ gelişmiş Avrupa ülkelerinden farksız hâle getirme fırsatını kaçırdı.

HUSUMET ANDI İÇEN DEMOKRAT PARTİ

DP daha iktidar olmadan husumet andı içtiğini ilan etti. CHP'yi hasım gösterdi. Atılan bu adım ve onu izleyen benzer adımlar yüzünden toplumda ayrışmanın filizleri ekildi.

Bayar, Atatürk'ün İnönü'den sonra başbakanlığa getirdiği adamdı. Ama cumhurbaşkanlığı döneminde, ana muhalefet lideri İnönü'nün hayatı üzerinde tezgâhlanan oyunlara sessiz kaldı. İnönü, parti kongresine katılmak için gittiği Zile'ye sokulmadı. Çankırı'da polis, onu karşılayanları dağıttı.

TÜRK SİYASİ TARİHİNDE UŞAK VE TOPKAPI OLAYLARI

Olaylar bitmedi. İnönü'nün içinde olduğu tren Himmetdede istasyonunda durduruldu. İnönü şehre sokulmayarak Ankara'ya geri gönderildi. Ana muhalefet liderinin seyahat etme, siyaset yapma hakları engellendi. Uşak istasyonunda militanlar yeniden önüne çıktı. Attıkları taşla onu başından yaraladı. Olayı *Büyükdoğu* dergisinde gündeme getiren Necip Fazıl "Küçük bir çakıl taşını bu kadar büyütmeye gerek yok. Onu leş hâline getirecek gülleden ne haber?" diye yazdı. Aynı günlerde valiler CHP kongrelerini iptal etmeye başladı.

Amaç, zaferleriyle taçlanan büyük devlet adamı İnönü'yü saf dışı bırakmaktı. Bunun için 4 Mayıs 1959'da onu linç etme girişiminde bulunuldu. Arabasının içindeki İnönü'nün DP militanları tarafından önü kesildi. Çevresi kuşatıldı.

14 Mart 2013'te gazeteci Deniz Göçer *Vatan*'da, İnönü'yü linç etme girişiminin fotoğrafları 54 yıl sonra gün yüzüne çıktı diye yazdı. Fotoğraflarda çevresi kuşatılan İnönü olayının görüntüleri yer almaktaydı. Alınan ifadelerle savunmalara ait belgeler TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonundan alınmıştı.

Göçer, yazısında 4 Mayıs 1959 günü İstanbul Belediye Reisi ve DP Başkanı Kemal Aygün'ün Beykoz İlçe Başkanı Mehmet Kaplan'ı telefonla arayarak Beykoz Fabrikası işçilerinden 300-400 kadarını ertesi gün saat

09.30'da İnönü'yü hırpalamak için Topkapı'ya sevk etmesini istediğini, bunların taş ve sopalarla donatıldığını, İnönü surların içine girince Mehmet Kaplan'ın işaretiyle arabaya hücüm edilerek taşlamanın başladığını, fabrika müdürü ile DP'lilerin el ele vererek bütün güçlerini kullandıklarını yazdı. Yazının devamında, Demokrat Parti Fatih İlçe Başkanı'nın Topkapı surlarından taş topladığını, İnönü'yü linç etmeye çalışan kalabalığa polislerin müdahale etmediğini, tesadüfen orada bulunan bir askeri birliğin eski cumhurbaşkanlarını kurtardığını içeren açıklamaları yer buldu.

1960 Mayıs'ının ilk haftasıydı. DP Bolu Milletvekili Reşat Akşemsettinoğlu kürsüdeydi. Yeşilhisar olayını dile getirirken "Yeşilhisar tam CHP nin kıskıvrak yakalanacağı yerdi. Orada sıkıyönetim ilan edip birkaç kişiyi sallandıralım," deyince Menderes kürsüye çıktı ve "Ahlaksızlar, namusuzlar, sizi kapatıyoruz," diye "Meclis kararıyla kapatalım," söylemlerinde bulundu. Meclis tarafından alkışlandı.

DP'nin izlediği politikalar düzenli yargıya büyük zarar verdi. Çağdaş Türkiye'de eskiden görmediğimiz, göbek hizasına inen sakallar, başlara takke, üzerine cübbe atıp sokağa çıkanlar, sahnelenen manzaralar olağan sayılmaya başlandı.

Atatürk'ün izlediği realist, bağımsız dış politikada sapmalar ilk kez DP döneminde yaşandı. Marshall Yardımı adıyla Türkiye'ye sokulan traktörler verilen ödünlerin karşılığıydı. ABD'nin isteğiyle 5.090 kişilik bir Türk tugayı, meclisten karar bile alınmadan, savaşmak üzere bilmediğimiz bir yere, Kore'ye gönderildi. 2.147 er ve subayımız şehit düştü. İngilizlerin Çanakkale Savaşları'na sömürgeleri olan Avustralya ve Zelanda'dan asker yollamasıyla bu olayın hiçbir farkı yoktu.

Başta yaşanan iktisadi hamleler devam ettirilmeyince 1955'ten sonra ekonomi sıfırlandı. Menderes hazine kaynaklarını kullanmak zorunda kaldı. Altın stokları eridi. Amerika'ya giden Bayar'ın borç almak için çaldığı bütün kapılar yüzüne kapandı. Amerika Türkiye'yi ortada bırakmaya kararlıydı.

VATAN CEPHESİ KARDEŞİ KARDEŞE VURDURUYORDU

27 Mayıs'ın analizini yaparken kuşkusuz yaşadıklarımı anlatmak istiyorum. Bir hukukçu olarak ne darbeyi ne de darbe yapanları savunmak gibi bir düşünce içinde değilim. Sadece kendi açımdan 27 Mayıs'ın analizini yaparken gözlemlerimi toplumu ikiye bölen, kardeşi kardeşe düşman eden Vatan Cephesi rezaletine değinmek istiyorum.

Çağdaş Türk Edebiyatı yazarlarından Ayşe Kulin'in anneannesi, her gece berjer koltukta oturup ne yapacağına karar veremeyen babasını Ayşe Kulin'e anlatırken "Babandan Gerze'de inşaat yaptığı yerde bir Vatan Cephesi ocağı açmasını istiyor hükümet. Ama Muhittin bu. Babanı bilirsin. Ka-

bul etmiyor bir türlü," der.[4] Değerli yazarın babaları Muhittin Bey'in Gerze'de istenilen propaganda ocağını açıp açmadığını bilmem ama benim tanık olduğum kadarıyla DP bu ocakları Türkiye'nin her yerinde faaliyete geçirdi. Aylar süren ayrımcı hareket yüzünden mahalleler bölündü, kahveler ayrıldı. Saflar ayrıştı. Bu rezaletin adı da Vatan Cephesi idi.

DP teşkilatına hayali olarak katılanlar liste hâlinde sabah akşam devlet radyosunda okundu. Vatan Cephesi kampanyası böyle başladı. Dinleyenlerin "Yeter artık bu kadarı da olmaz!" dedikleri propaganda kampanyası tam bir maskaralıktı. Kardeşi kardeşe vurdurmaktı. Ankara Radyosu partinin emrinde, onun borazanlığını yapmaktaydı. Bu propaganda aylarca hızlı bir şekilde sürdü. Ölülerin bile adları okundu. Yalan yanlış haberlerle milletin kafası şişti.

Devrek hâkimliğinde bulunduğum o günlerde bir gün DP Zonguldak Milletvekili Abdullah Akın beni ziyarete geldi. Sohbetin koyulaştığı bir sırada ziyaretçim milletvekiline konuyu ben açtım. "Menderes Vatan Cephesi'yle ne yapmak istiyor? Bu husumet yaratmıyor mu?" dedim. Abdullah Bey önce durdu. Sonra "Partide hiç iyi karşılanmıyor," dedi. Daha sonra konuyu değiştirdi ve İnönü'yü çok beğendiğini, soğukkanlılığını takdir ettiğini, meclisin ön sıralarında istifini hiç bozmadan, telaşlanmadan saatlerce meclis müzakerelerini takip ettiğini hayretle izlediğini söyledi. Menderes'ten farklı bir yapısı olduğunu söyledi.

MEMURLARI SUSTURMAK İÇİN ÇIKAN 6422 SAYILI TASFİYE KANUNU

İktidar, devlet kurumlarını ele geçirmek, herkesi susturmak için 6422 sayılı bir tasfiye kanunu çıkardı. İstenmeyen kamu personeli, hâkim, general, sıfatı ne olursa olsun hiçbir gerekçe göstermeden istenilen anda emekliye sevk edilebilecekti. İlk etapta Yargıtay Birinci Başkanı'yla birlikte 23 Yargıtay üyesi görevlerinden alındı. Memurların hayatıyla oynamak DP'nin hep yaptığı işti.

Yetmedi. CHP'nin mecliste sesini kısmak için meclis iç tüzüğü değişti. Gerçekte Menderes, CHP'yi parti olarak görmüyordu. İnönü derhal politikayı bırakmalı, siyasetten çekilmeliydi. Aksi hâlde İnönü layık olduğu muameleye tabi tutulacaktı. DP'nin demokrasi anlayışı bu kadar ilkeldi. Parti grubunda "Siz isterseniz hilafeti bile getirebilirsiniz," diyen Menderes'in kendisiydi.

DP basınla da topyekûn savaş hâlindeydi. Özgür gazetecilik sözü vererek iktidar oldu. İlk işi Basın Kanunu'nda yaptığı değişiklik oldu. Sansür

---

4 Bkz. Ayşe Kulin, *Hayat*, s. 163.

uygulanıyor, gazeteler kapatılıyordu. Yazarlar da hapisteydi. Oysa Menderes medyayla kavga etmenin tek galibinin olmadığını düşünemiyordu.

AŞAĞILANAN KARA CÜBBELİ HÂKİMLER

Cezalandırma, sindirme, yok etme politikalarının dehşete dönüştüğü ateşli günler başlamıştı. Bayar'ın Eski Büyükelçi Cevat Açıkalın'a, Menderes'in Avni Doğan'a "İcap ederse sehpaya götürmekten, Halk Partisi'ni de dağıtmaktan çekinmeyeceklerini," içeren ve inanılması zor sözler söylediği iddia ediliyordu. Aslında DP özgeçmişinde adının Demokrat olmasına rağmen, demokratik kitlelerin partisi değildi.

Kuşkusuz ülkenin o buhranlı günlerinde hâkimlere önemli görevler düşmekteydi. Ama hâkimler de hedef tahtasına oturtulmuştu. Hiç unutmuyorum, hâkim ve savcı arkadaşlarımla Zonguldak restoranlarından birinde yemekteydik. Menderes, radyonun başına geçmiş verip veriştiriyor, hâkimleri aşağılayan sözler söylüyordu. Bir ara "kara cübbeliler" demeye başlayınca hâkim olduğumuzu bilen garsonlar mahcubiyetten ne yapacaklarını şaşırdı.

MECLİS TAHKİKAT KOMİSYONU HÂKİM YETKİSİYLE DONATILDI

DP hesaplaşma politikasını üzerinden atamıyordu. Toplumsal muhalefetin etkinliğini kırmak CHP'yi kapatmak için harekete geçti. 18 Nisan 1960'ta Meclis Tahkikat Komisyonu kuruldu. 15 DP'li milletvekilinden oluşan komisyona meclis tutuklama, arama, gazete kapatma, mitingleri yasaklama gibi hâkimlerin de kullanamayacağı aşırı yetkiler verildi. İktidar âdeta hâkimlere meydan okurcasına "Siz istediğimiz kararları vermiyorsunuz. İşimize yaramıyorsunuz. Lütfen bir kenara çekilin, kendi işimizi kendimiz görelim," demekteydi. İktidar bu yasayla kendisine karşı çıkan hâkim ve profesörleri iyice karşısına aldı. Yasa diktatörlüğe sapmaydı. Komisyon 19 Mayıs törenlerinin yapılmasını, parti kongrelerini, mitingleri, yayın yapılmasını yasakladı.

İNÖNÜ, MECLİS KÜRSÜSÜNDEN "SİZİ BEN BİLE KURTARAMAM" MESAJI VERDİ

Yasa müzakere edilirken İnönü son derece tehlikeli bulduğu ve demokrasinin sonu olacağını bildiği kanuna şiddetle karşı çıktı. Yaptığı tarihi konuşmasında, "Tarih kürsüsünden hâlinizi seyrediyorum. Suçluların telaşı içindesiniz. Beni yanlış anlıyorsunuz... Ben bir ihtilal yapmanın peşinde değilim. Ama şartlar oluşursa bu olur. O zaman sizi ben de kurtaramam," şeklindeki son tarihi uyarılarını yaptı. Fakat sonuç değişmedi, yasa kabul edildi. Yasadan sonra gazete kapatmalar, tutuklamalar da hızla arttı. Türkiye bir anda alev topuna döndü. Beş kişinin bir araya gelmesi yasaklandı. Türkiye çok tehlikeli biçimde kaosa sürüklendi. Yerel seçimler ertelendi.

POLİS *CUMHURİYET* GAZETESİNİ EVİMDEN ALMAYA KALKTI

İktidar, demokrasiyi kullanarak demokrasiyi katletti. Faşizmin ülkeyi uçurumun kenarına ittiği o günlerde, gazeteler Ankara'da olanları yazamayınca fısıltı gazetesi devreye girdi. Fısıltı gazetesinin Devrek'teki kod adı "Diş macunu var mı?"ydı. Devrekli şoförler kimseye çaktırmadan Ankara'da olup bitenleri, fısıltı şeklinde söylenenleri, parti merkezlerindeki bilgileri toplayarak Devrek'te Dr. Saadettin'in muayenehanesine kapalı notlar hâlinde iletmekteydi "Diş macunu var mı?" parolası kullanarak gizli bilgilere ulaşmaya çalışırdı.

27 Mayıs'tan bir gün önceydi. *Cumhuriyet*'te Ali Ulvi'nin, Menderes'i baş aşağı düşerken gösteren karikatürü yayımlandı. Komisyon gazetenin toplatılmasına karar verdi. Cumhuriyet'in okurlarından biri de bendim. İlçenin en kıdemli hâkimi konumundaydım. Adalet Bakanlığı'nın izni olmadan bir hâkimin evinin aranamayacağını bilmeyen polis evimizin zilini çalmış. Kapıyı açan eşimden *Cumhuriyet* gazetesini istemiş. Polisin bir hâkimin evine girip gazete isteyemeyeceğini bilen eşim de polisi karşısında görünce, "Sen kimin evini aramak istediğinin farkında mısın?" deyip kapıyı yüzüne çarpmış. Tabii son derece saçma olan olay üzerine kaymakamı aradım. Özür dileyerek gereğini yapacağını söyledi. Türkiye o günlerde böyle bir duruma düşmüştü.

Kargaşanın yaşandığı o günlerde polis büyük şehirlerde başlayan protesto gösterilerini önlemekte zorlanıyordu. Can sıkıcı nutuklar, sonunda çoğunluğun sabrını taşırdı. Üniversiteliler, yazarlar, öğrenci dernekleri sokağa döküldü.

28-29 Nisan 1960'ta Beyazıt Meydanı'nı dolduran korkunç kalabalıklar ateş altında kalınca protestolara kan karıştı. 28 Nisan 1960 günü Turan Emeksiz polis kurşunuyla öldürüldü. Mart 2013'te Meclis Tahkikat Komisyonuna gönderilen belgelerde, kurşun sıkan polisin, hastaneye kaldırılan yaralıların yaralarını saran doktora "Tabancamdaki yedi kurşunun tamamını boşalttım," dediği anlaşıldı.

Aynı günlerde üniversiteye giriş izni almadan giren Polis Şefi Bünyamin Yamanoğlu'nun, öğrencilerini korumak isteyen rektör Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar'ı yakasından tutup sürüklemesi gibi aşağılayıcı olaya hükümetin sessiz kalması gerginliği iyice tırmandırdı. Polis kurşunuyla vurulan öğrencilerin ölümü Ankara ve İstanbul'da olayları önlenemez boyutlara taşıdı. Ankara'da Siyasal Bilgiler öğrencileri ve halk, polisle çatıştıkları Kızılay'a yürüdü. Gençlik grubunu önlemek için meydana inen Menderes başarılı olamadı. Tehlike atlattı. Bunu Harbiye öğrencilerinin Ankara Caddesi'ndeki gösteri yürüyüşü izledi. Artık ok yaydan çıkmıştı. Protestoları önlemekte aciz kalan hükümet, Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan etti. Ama so-

nuç alınamadı. O günlerde Galatasaray 10. sınıf öğrencisi olan Prof. Asaf Akadlı'nın dediği gibi, lise öğrencileri bile İstanbul Radyoevi'nin önünden geçerken "Olur mu böyle olur mu?/ Kardeş kardeşi vurur mu?/ Kahrolası diktatörler / Bu dünya size kalır mı?" sözleriyle caddelere dökülmüştü.

ARTIK HİÇBİR ŞEY SÜRPRİZ DEĞİLDİ

Türkiye, büyük bir tehlikenin eşiğindeydi. Ülkenin üzerine ağır bir kabus çökmüştü. Daha önce mallarına el konulan muhalefet partisi kapatılmak isteniyordu. Yazarlar hapse atılıyor, gazeteler kapatılıyor, generallerin apoletleri sökülüyordu. Profesörler al aşağı ediliyordu. Kardeşin kardeşi vurduğu bir ülkede, cumhuriyet tarihinde ordu ilk kez 27 Mayıs sabahı yönetime el koydu. Bu hareket düpedüz askeri bir darbeydi ve sonuçta demokrasiye müdahale edilmişti. O nedenle tasvip edilecek yönü yoktu. Seçimle gelmiş olan bir hükümet ancak seçimle giderdi. Keşke olmasaydı.

Ancak silahlı kuvvetler gelişen ve önlenemeyen olayları, cumhuriyetin geleceği için tehlikeli görüyordu. Anayasal düzen ve demokrasi askıya alınmıştı. Hukukun tükendiği, rejimin tıkandığı bir ortam tartışma konusuydu. Demokrasi, demokratik davranmayan güçlerin elindeydi. Aklından geçen her şeyi parlamentodan kolayca geçirebilen, parlamenter sistemi çökertip emelleri uğuruna kullanıabilen bir yönetim vardı. Türkiye uçurumun kenarındaydı.

Darbeye sayılı günler vardı. Ülke üzerinde kara bulutların dolaştığı kritik günlerde Anayasa Hukuku Ord. Profesörü Ali Fuat Başgil köşke çıktı. Bayar'a "Bir süre için Menderes'i dinlendirirseniz Türkiye'yi büyük bir tehlikeden kurtarabilirsiniz," ricasında bulundu. Ancak Bayar'ın cevabı "Dereyi geçerken at değiştirilmez," şeklinde oldu. Oysa ret cevabının zamanı değildi. Önemli mesajlar vardı ama DP ne ordunun ne de üniversite profesörlerinin ciddi endişelerini dikkate almadı.

27 MAYIS'I ALKIŞLAYANLAR, ELEŞTİRENLER

Aradan 50 yıl geçti. 27 Mayıs'ı avuçları patlayıncaya kadar alkışlayanların yanında, parti sempatizanı olanlar, bundan menfaat umanlar, millet istemiyordu diyenler sahnedeydi. Siyasi amaçları uğruna gerçekleri çarpıtanlar, yeni kuşakları yanıltma peşindeydi. Oysa, tarihsel bir realite olan 27 Mayıs olayının öncesini ve sonrasını değerlendirirken herkesin önce siyasal ve tarihsel araştırmalara bilimsel çalışmalara yönelmesi gerekliydi. Gerçek olan şuydu: 27 Mayıs sabahı radyolarını açanlar bayram havasına girdi. Alkışlar eşliğinde duyulan coşku ve sevinç anlatılacak gibi değildi. Sıkıyönetime rağmen insanlar sokaktaydı. Yer gök inliyor, insanlar gördüklerini kucaklayıp tebrik ediyordu. Eline bayrağı alan meydanlara koşmuştu.

Bulunduğum ilçede, kaymakamın görevinden alındığı saatlerde Devrek hâkim, savcı ve subayları savcılık odasında toplandı. Askerlik Şubesi Başkanı Kemalettin Kirpikçi'nin dışında subay olarak jandarma komutanı iken sonraki yıllarda generalliğe yükselen Yüzbaşı Fazıl Bayraktar vardı.

Savcılık odasında çayların içildiği saatlerde ülkenin geleceği konuşuluyordu. Askeri kaymakama ulaşan haberlerde sevinçten yıkılan ve sokaklara taşan Ankara ve İstanbul'da önlenemeyen inanılmaz coşku ve çeşitli gösteriler vardı. Daha sonra Anadolu'ya yayılan bu coşku Türkiye'yi ayağa kaldırmıştı.

27 Mayıs sabahı, radyolarının başına geçen, meydanlarda biriken halk birbirlerine devrilen diktatörlüğün halka verdiği zulmü konuşuyordu. Vatan yazarı Zülfü Livaneli o günü anlatırken "Bakkal, sevincinden bedava gazoz dağıttı. Dışarıya çıkma yasağına rağmen hepimiz dışarıdaydık. Balkonda oturuyordum. Elimde bir Türk bayrağı vardı. Kamyon kasası tıklım tıklım insan doluydu. İçindekiler bağırıp çağırıyor, sloganlar atıyor, Demokrat Parti liderine lanetler yağdırıyorlardı. Ben de kamyona atladım. Coşkuyla elimdeki bayrağı sallıyordum," diyordu. (Vatan, 28 Mayıs 2010)

Profesör Akatlı, Zülfü Livaneli ve "Gelin birlikte o günlere gidelim. Türkiye'yi o noktalara getiren gerçekleri görelim," diyen Oktay Ekşi, benim gibi o günleri yaşayanlardı.

İNÖNÜ "BİZ YARGILANMAKTAN KORKMUYORUZ, TEMİNATSIZ HÂKİMDEN KORKUYORUZ," DİYORDU

27 Mayıs öncesinde yaşanan olaylar, haksız tutuklamalar, gazete kapatma gibi hukuksuzluklar, yıllarca muhalefetin gündemindeydi. CHP lideri İnönü, her platformda haksız tutuklamalar karşısında, olduğunu tekrar tekrar açıklamaktan geri kalmıyordu. İnönü hâkim teminatını ülkenin birinci sorunu olarak görüyordu. Demeçlerinde "Biz yargılanmaktan korkmuyoruz, teminatsız hâkimden korkuyoruz," diyordu.

Az önce yazdığım gibi, 27 Mayıs askeri bir darbeydi ama liberal özgürlükçü 1961 Anayasası'nı ülkeye kazandıran genç bir subay kadrosu oldu. Çalışma hayatına düzen getiren, toplu sözleşme ve grev hakkı tanıyan, işçiyi söz sahibi yapan da bu anayasaydı. Yüksek Hâkimler Kurulu 1961 Anayasası'nın ülkeye kazandırdığı demokratik bir kurumdu.

Sayın Çetin Altan, 27 Mayıs'ın analizini 27 Mayıs 1960 tarihli *Milliyet*'te yayımlanan bir yazısında yaparken, "Bütün Türk vatanseverleri bu muazzam ve şanlı günün sevinç ve heyecanı içindedirler. Silahlı kuvvetlerimiz tam zamanında ve üstün bir anlayışla milletin kaderini tayin ettiler," ifadelerini kullanıyordu. Altan bir sonraki günkü 28 Mayıs 1960 tarihli ikinci yazısında "Hareketin demokrasimizin en sağlam teminatı olarak tarihimize geçeceğini, gafillere bir ders olacağını" söylüyordu.

21 Eylül 2010 tarihli köşesinde, aynı konuya yer veren gazeteci Zülfü Livaneli "12 Eylül'de paşalarımız komutanlarımız geldi, bizi kurtardı," ama 2010 yılında bir de bakarsınız ki "demokrat ve anti-militarist kesilmişler" şeklindeki değerlendirmesi bir gerçeği ifade etmekteydi.

1960'A KADAR BİLİNMEYEN YEDİ GÖLLER

Doğa harikası Yedi Göller. Bir süre Devrek mıntıkasında sanıldı. Ona sahip çıkan Devrekliler tanıtımını yaptı. Sonra bir turizm cenneti olduğu ortaya çıkınca Bolulular "Bizim mıntıkadadır," demeye başladı. Gerçek olan şu ki, Yedi Göller orman mıntıkası bakımından Devrek sahasında kalan bir yerdi.

Bugün Kaçkarlar, Küre Dağları, Abant gibi çok sayıda doğa güzelliğine sahip yerlerden başka ayrıca Yedi Göller'imiz var. Ancak, Yedi Göller 1960'a kadar kimsenin bilmediği saklı bir hazineydi. 1960'ta Devrek'in Dirgine köyünde bir keşif sırasında ilk kez tanık olmuştum. Coğrafya bilgisi olanlar, Karadeniz Bölgesi'nde oluşum bakımından farklı, çok sayıda gölün olduğunu bilir. Ancak bunlar arasında turizme kazandırılan Abant'tan sonra, Yedi Göller var.

Keşif sırasında yanımda sonradan Ereğli belediye başkanı olan, Orman Mühendisi Ruhi Çöbek vardı. Mahkemenin bilirkişisiydi. Kerime Nadir'in bir romanında adı geçen Yedi Gölleri merak ettiğini, ona ulaşmayı başardığını, ancak kimsenin bu doğa harikasıyla ilgilenmediğini söyleyerek "Bu yeri görmek lazım," deyince, ben de "olur" dedim.

Yedi Göller'i merak edenler arasında gördüğüm Dursun Alay (Dirgine Orman İşletmesi Müdürü) engebeli arazinin adamıydı. Hiç üşenmedi, ikimiz de yedi göle ulaşmak için at sırtında saatlerce süren bir yolculuğu göze aldık. Yolumuz üzerinde ülkenin büyük serveti sayılan zengin ormanlardan geçtik. İzi kaybetmemeye çalışıyorduk. Şimdilerde turizm şirketlerinin listelerinden düşürmedikleri göllerin olduğu düzlüğe gelince bir hazine bulmuş kadar sevinçliydik. Keşfettiğimiz yer, ressamların, şairlerin duygularına ilham kaynağı olacak güzellikte bir doğa harikasıydı.

Çevreyi tanımaya çalışırken o anda ikimiz de kendimizi Kristof Kolomb gibi görmeye başladık, Yedi Göller'i bulduğumuz için birbirimizi tebrik ediyorduk. Ben yanımdaki küçük Kodak makinemle Yedi Göller'in ilk fotoğraflarını çekerken Dursun Bey, oracıkta Yedi Göller'e greyderlerini sokup yolu açmaya karar verdi. Göllerde mavinin, lacivertin bütün tonlarını görmek mümkündü. Kökleri suda, dalları gölün sularına sarkan ağaçlarla bütünleşen çok renkli bir tabloyla karşı karşıyaydık.

Yedi Göller'i bir de sonbahar da görmeye gittim. Sonbaharın tüm güzellikleri etrafı donatmış gibiydi. Yeşil, sarı ve kızılın birbirine karıştığı o anlarda renk cümbüşünün göllere yansıması ortaya kartpostallık bir görü-

nüm kazandırıyordu. Ormanlık alanda dereler ve ince vadiler iç içeydi. Dursun Bey ilk kez göle alabalık tohumu serpmeye karar verdi o gün. Gelecek turist kafilelerine sadece fotoğraf çekme keyfi değil aynı zamanda balık tutma keyfini vermek istiyordu.

Görüştüğüm Kaymakam Nihat Bey'le, 7 Temmuz 1960 gününü anımsamak için "7 artı 7 artı 7" formülü üzerinde anlaştık. Yani 7. ayın 7'sinde 7 Göller şenliği yapılacaktı. Yedi Göller bayramı hâlâ yapılıyor mu bilmem ama gidenlerin milli parkta çadır kamp kurduklarını, kamp ateşi eşliğinde akşam yemeğini yediklerini biliyorum.

YARGIDA DUYGUSALLIĞIN YERİ YOK

Hasan Tosun yıllarını jandarma karakollarında geçirmişti. Emekli olduktan sonra Devrek'te kendini bağ bahçeye verdi. Tek işi meyvecilikti. Ne zaman odamın penceresini açsam onu bahçede görürdüm. Sokakta rastladığım zaman hafiften selam verir, saygıda kusur etmezdi. Kızı Lerzan eşim Ulya'nın öğrencisiydi.

Kasaba hâkimi olmanın zor yanları vardı. Her gün gördüğünüz birini, beklemediğiniz anda oturduğunuz kürsüde karşınızda görmeniz çok olağandı. Bu komşunuz da olabilirdi. Aslında önemli olan Böyle zamanlarda tarafsız kalabilmekti. Hâkim olarak vereceğiniz karar toplumun vicdanını rahatsız etmemeliydi.

Tosun'un eniştesi Kara Siyami yaşlıydı, üstelik kalp hastasıydı. Tosun'la konuşmazlardı. Tosun ortak oldukları meyve bahçesinde hakkını tanımaz ve payını vermezdi. Sonunda ikisi de mahkemelik oldu.

Keşif günü gelince Tosun, keşfi yapılacak bahçenin en güzel köşesini seçti. Masa ve sandalyelerle donattı. Beklediği hâkim gelmişti. Ayakta dosyayı okuyordu, henüz oturmamıştı. Davacı Kara Siyami yorgundu. Sandalyelerden birine ilişince Tosun'un tepesi birden attı. Kendini kaybetti. Hasta eniştesinin gözüne indirdiği yumrukla adamı kanlar içinde yere serdi.

Olay keşif heyetini şoka soktu. Gözler bir anda bana çevrildi. Tabii suç unsuru taşıyan çirkin olaydan dolayı Tosun'un tutuklanmasına karar verdim. Keşfi de ertelettim. Duruşma yarım saat sonra başladı. Huzuruma çıkarılan sanığın kendini nasıl savunacağını merak ediyordum. Fakat gördüklerime inanamadım. Tosun, hiç oralı değildi, dahası hiddeti artmış kahraman kesilmişti. "Şimdi olsa aynı şeyi bir daha yaparım," diyordu. Nedeni de hâkime ayrılmış bir sandalyeye oturmak ona mı kalmıştı. Yaptığı büyük saygısızlıktı. Cevabı da atılan yumruktu. Aslında olay bir yönüyle kabalıktı, hatta suçtu. Ancak bir yönüyle de çok düşündürücüydü. Çünkü Anadolu insanının "Peygamberin postunda oturan" kişi gözüyle gördüğü hâkimine duyduğu büyük saygıyı ifade etmekteydi.

Eşim kasabanın öğretmeniydi. Her sabah çarşı içinden geçerek okula gitmek zorundaydı. Ama geçtiği yerlerden onu gören genç, yaşlı, sakalı ağırmış hemen herkes "Hâkim Bey'in hanımı geçiyor" diye ayağa kalkar ve saygıda bulunurdu. Oysa günümüzde bunlar çok gerilerde kaldı.

AHMET VE MEHMET YILLARCA BALDIZLARIYLA EVLİ GİBİ GÖRÜNDÜ

Herkesin toprağına, suyuna kurban olduğu Anadolu bir başkaydı. Onu anlamak da zordu. Köyde yaşayan Ahmet ve Mehmet kardeşler kendileri gibi kardeş olan Ayşe ve Fatma'yla yıllar önce evlenirler. Uzun süre herkes onları öyle tanır. Çünkü nikahlarını kıyan köy muhtarı, tarlada çalışırken köy katibinin imza için getirdiği evlilik belgelerini, alnının terini sildikten sonra, hiç okumadan imzalayınca Ahmet Ayşe'yle olduğu hâlde Fatma'nın, Fatma da Mehmet'le olduğu hâlde Ahmet'in karısı olarak nüfusa geçer.

Yıllar içinde çocuklar büyür. Yanlış kayıtlar yüzünden kimsenin yüzüne bakacak halleri kalmaz. Sonunda dava açılır.

Kara cehaletten, kaynaklanan nüfus kayıtlarını düzelterek konuyu çözmesine çözdüm ama evlenecek çiftleri görüp dinlemeden, tarlasındaki ürünleri kaldırırken, önüne gelen evlilik belgelerini okumadan imzalayan muhtarların olduğu bizden başka ülke var mı diye de uzun uzun düşündüm. Türkiye acaba toplumun kültür düzeyini yükseltmeyi, cehaletle savaşmayı beceren bir yönetime ne zaman kavuşur demeye başladım.

İSVİÇRE'DE DOKTORA, YÜKSEK MEVKİ BAZEN YETMİYOR

Suç üstü sandalyesinde, lüks çerçeveli gözlükleri, şık giyimi, güven veren dik duruşuyla İsviçre'de doktora yapmış bir başmühendis, yanı başında diğer bir mühendis... İkisi de ev bark sahibi, çocuk babası, Karabük Demir Çelik İşletmesi'nde belli bir noktaya gelmiş insanlar. Sabıkaları da yok.

Savcıya göre, fırında hamur yoğuran 38 yaşlarındaki işçinin kollarına sarılarak sarkıntılıkta bulundukları iddiasıyla cezalandırılmaları isteniyor.

Olayın oluşuna göre, şüpheliler görevli olarak gittikleri Zonguldak'ta içkili bir masada içkiyi biraz kaçırdıktan sonra gecenin geç saatinde dönerken Devrek'e uğrarlar. Yolda acıktıkları için ekmek almak üzere fırına girerler. İddiaya göre fırın işçisine sarkıntılıkta bulunurlar. Çok garabet arz eden bir durum.

İddianın gerçek nedenlerini anlamak için yargılamayı sürdürürken gözlerim nedense bulunduğum kürsüden müştekiye kaydı. Adamın nasıl bir tip olduğunu anlamaya çalışıyordum. Hamur işçisinin ip gibi uzun, zayıf, sapsarı bir yüzü vardı. Sıtmalı bir insandan farkı yoktu. Çok heyecanlıydı.

Bu profili anlayamadığım bir nedenle hoşuma gitmedi. Hani “gözüm tutmadı” diye bir laf vardır ya onun gibi duygular içindeydim. Kendisine sarkıntılık yapıldığı iddia edilen herifin kolları keçi tüylerine benzeyen kıllarla dolu. Yüzüne bakılacak gibi değil. Hiç beklemedikleri çirkin bir iddianın ezikliğini içlerinde duyan okumuş mühendisler de çok perişan. Olayın tarafsız tek tanığı ise gece bekçisi. Gördüklerini inandırıcı bir ifadeyle anlatıyor mahkemeye. Herhangi bir sarkıntılığın olmadığını söylüyor. Olayı gören gece bekçisine göre gecenin çok geç bir saatinde sarhoş oldukları anlaşılan mühendislerin ekmek istemesine kızan hamurkârla sanıklar arasında sadece itiş kakış olayı yaşanmış.

İddianın sabit görülmesi hâlinde haklarında uygulanması gereken cezayla ilgili kanun maddesinde genç erkeklere ve kızlara sarkıntılık suç sayılıyor. Kırkına gelmiş hortlak suratlı bir hamurkârın neresi gençti? Tarafların ekonomik, sosyal, fiziksel görünümleri arasında da bir uçurum var. Bir illiyet bağı kurmak çok zor. Hukuksal gerekçelerden yoksun olduğu kadar delille de kanıtlanmayan olaydan dolayı sanıkları beraat ettirirken, azarladığım hamurkâra döndüm ve “Aslında onları değil seni tutuklamadığıma şükret,” demekten de kendimi alamadım.

MERHAMET, ŞEFKAT DERKEN TERAZİ KAYIYOR

Devrek Orman bölgesiydi. Köylüsünün çifti, çubuğu yoktu. Ekilecek arazi bulmakta sıkıntı çekmekteydi. Çalışma alanı maden ocaklarına kaymaktaydı. Köylünün geçineni, geçinemeyeni vardı, hepsini aynı düzeyde görmek yanlıştı... Tarlası olan, bahçe sahibi bulanan, hayvancılıkla uğraşanlar hallerinden memnun sayılırdı.

İlçe merkez ve köylerinin nafaka davalarına bakan hakim, çok sevdiğim, dürüst bulduğum arkadaşımdı. Sulh Ceza’ya baktığı zaman kimseyi kolay kolay tutuklayamazdı. Merhameti ve şefkati buna maniydi. Hukukta da nafaka davalarında oğlu aleyhine nafaka davası açan, oğlundan para isteyen babalara gösterdiği ilgide sınır aşılmaktaydı. Hakim arkadaşım adalet müfettişi oldu, ayrıldı.

Bir süre davalara ben baktım. Çocukları aleyhine nafaka isteğinde bulunan babaların açtığı davalardaki fazla artış dikkatimi çekti. Arkadaşımın babalara duyduğu merhamet ne yazık ki teraziyi o tarafa kaydırmıştı. Babalar birbirini tetiklemiş, açtıkları davalarda birbirlerine tanıklık yapmışlardı. Ereğli Kömür İşletmesi’nden gelen yazılarda evli 3 çocuklu davalı işçilerin geçim sıkıntısı içinde olduklarını ortaya koymaktaydı. Gördüğüm manzara karşısında bu davalarda muhtarları bilirkişi seçmeye ve mahkemeye çağırmaya karar verdim. Muhtar ifadelerinin çoğunda gerçeği ortaya koyan net ve açık bilgiler vardı. Muhtarlar, son zamanlarda bu tür nafaka davalarının

köylerde artmaya başladığını, oysa davacı babaların çoğunun az çok tarla sahibi olduklarını, topladıkları sebze ve meyveleri pazara getirip kazanç sağladıklarını, hayvan beslediklerini, yoksul olmadıklarını söylemekteydi. Şu hale göre, hakime de teraziyi dengesinde tutmak yaraşırdı.

ESKİYEN KADINI ÇÖPE Mİ ATMAK LAZIM

Adam Devreğin bir köyünde rençberdi. Ağır işlerde elleri nasır bağlamıştı. Her tarafı dökülüyordu. Ya koyun güdecek, ya da karasabanın başından ayrılmayacaktı. Öğle yemeğinde bulduğu ayranı içmek, karnını tandır ekmeğiyle doyurmak zorundaydı. Velhasıl, köyde yaşamak dertti.

1962'de Almanya'ya gitti. Ne iş verirseniz yaparım diyordu. Öğle de oldu. Çalıştı para kazandı. Sıra sarışın Alman kızıyla tanışmak, ilerleyen ilişkilerinden sonra evlenmeye karar vermeye gelmişti. Köyde bıraktığı onu bekleyen zavallı eşini, ondan olan 3 çocuğunu çoktan unutmuştu. Bu kez de karısından ayrılıp Alman sevgilisiyle evlenmenin yollarını aramaya başladı.

İzin alıp köye döndü. Boşanmak istediği karısının duruşmasına takım elbise, kravatla girdi. Kafasında, parayla satın alınmış yalancı birkaç şahitle bu işi bitirme planı vardı. Durumdan emindi. Sert bir kayaya çarpacağını hiç aklına getirmemişti.

Duruşma başladı. İlk manzara hoşuma gitmedi. Elma yanaklı, lüks giyimli eski Devrek'li erkeğin yanıbaşında saçları ağarmış, üstü perişan, her haliyle adaletten anlayış bekleyen zavallı bir kadın vardı. Adamı bıraktım, daha çok kadına yöneldim. İlk suallerim, kocasından kaç yıl ayrı kaldığı, geçimini nasıl sağladığı şeklinde oldu. Çünkü aldığım cevaplar vahimdi. Ortada kalan eş, çocuklarıyla birlikte babasına sığınmış ve babasına haksız yere büyük yük getirmişti. O nedenle öncelikle nafaka davası açıp kocasından alacağı parayla babasına yük olmaktan kurtulmasının yollarını açtım. Boşanma davasını erteledim. İkinci duruşmada davanın yönü birden değişti. Hükmettiğim ağır nafaka, zulmeden eşi yola getirmişti. Yüzü gülmeyen, somurtan kadın gitmiş yerine adaletin sahip çıktığı güler yüzlü, şık giyimli bir hanım gelmişti. Adam davasından vazgeçmişti.

ARTIK EŞİMLE YALNIZ DEĞİLDİK

ITIRCIK

Önce Itırcık geldi dünyaya. Çocuklu bir aile olmanın sevincini, heyecanını, duygulu anları yaşattı hepimize. 15 Ağustos 1958 gününü seçmişti dünyaya merhaba demek için. Doğumunun sağlıklı koşullar içinde gerçekleşmesi için Devrek'te başlayan hazırlıklarımız, İstanbul Süleymaniye Doğum Evi'nde bitti. Süleymaniye İstanbul'da açılan ilk örnek doğumeviydi. Şıklığı, ferahlığı dikkatlerden kaçmıyordu.

Itırcık ilk kez gözlerini bu pırıl pırıl sağlık merkezinde açtı onu kucaklamaya geldiğimizde annesinin kucağındaydı. İri siyah gözleri, simsiyah canlı ve parlak saçları, ciddi bakışlarıyla kendisini ziyarete gelenleri tanımaya çalışır gibiydi. Seçkin ailesi, İstanbullu ilk bebeklerinin başında toplanmıştı. O küçücük bir bebekti ama herkesin gözünde harikaydı. Ailesi ona Harika adını verdi.

TOMURCUK

Sonra ikinci bebek olan Tomurcuk aramıza katıldı. Aile biraz daha büyüdü onunla. İlk günden ne yapacağını bilen bir bebekti. İri gözleri, dolgun saçları, sevimli bakışlarıyla ilgi odağıydı. 1960'ın çok karlı bir günüydü o gün. Karlar yolları tıkamıştı. Ama Tomurcuk, soğuk demedi, kar kış demedi, 6 Ocak'ta geliyorum dedi, hepimizi ayağa kaldırdı.

Herkesin evine kapandığı soğuk bir günde, mübaşir jip şoförü Ethem Deliacı'nın kapısını çaldı. Ethem saygılıydı. Derhal jipini çalıştırdı, zincirlerini taktı ve evin kapısında fireni çekti.

Kiracısı olduğumuz Fatma Hanım tiftik bir battaniyeye sardı Ulya'yı. Arkadaşı Sevim Çantı'yla onu aralarına aldılar. Kaloriferi olmayan jiple karları yararak iki saat içinde hastaneye ulaşmayı başardık. Dr. Şekip Bey hazırlıklarını sürdürürken bana döndü ve "Hâkim Bey eğer bebeğimiz kız olursa, aileye sevdiğimiz bir damat gelecek. Ona göre..." diyerek ustaca doğumu sağladı. Şahika ışıl ışıl ışıldayan gözleri, pamuk elleriyle az sonra annesinin kucağındaydı. Yıllar geldi, geçti. Şekip Bey'in sözlerinin kehanet olmadığı anlaşıldı. Cesur yürekli, sevecen, insani duygularla dolu Sedat Can damadımız, ailemiz içindeki yerini buldu.

PITIRCIK

Aradan 6 yıl geçti. Bu kez takvimler 13 Temmuz 1966' nın özel bir gününü müjdeliyordu. İçimizde sıcaklığını hissettiğimiz şirin mi şirin bir bebeğimiz küçücük ellerini salladı hepimize. Pıtırcık dünyaya gelen üçüncü kızımızdı. Hemen değil, doğumu zor ve çok sancılı geçti. Doktor izindeydi, ebe beceriksizdi o gün yaşadığımız tatsız olay da bula bula bizi buldu.

Geciken doğum keyfimizi iyice kaçırırken Pıtırcık, bütün olumsuzlukları yenerek aileyi sevince boğmayı başardı. O da büyük ablası gibi kömür gözlüydü. Güzel kaşları, dalgalı saçları ve gülen yüzüyle Derya adı gibi engindi. Hayatı kucaklamayı, insanları sevmeyi, daha doğrusu pozitif düşünceyi vazgeçemediği bir kural hâline getirdi.

Ulya, üç bebeğinin de güzel kokularını kokladığı zaman nefeslerini içinde duymaktan duyduğu mutluluğu anlatamadığını söyleyen bir anne olmuştu.

KÜÇÜCÜK HARİKA VE ŞAHİKA'NIN DURUŞMA İZLEME MERAKI

Itırcık ve Tomurcuk çabuk büyüdü. Devrek caddelerinden geçerken onları ilgiyle izleyen Devrekliler "Harikalar Şahikalar" geçiyor demeye başladı. Evden ayrıldıktan sonra ilk uğradıkları yer duruşma salonuydu. Duruşma izlemek çok sevdikleri şeydi. İş bununla da bitmiyordu. Adliyede öğrendiklerini akşam annelerine "hukukçular oynuyor" adını verdikleri gösterilerle anlatmaya çalışırlardı.

Şahika'nın 5 yaşlarında hukukla tanışması, o yaşlarda sevgiye dönüştü. Küçük yaşta filizlenen sevgi hiçbir zaman azalmadı. Geleceğinin işaretiydi. Köylere keşfe gideceğim zaman, sabahleyin beni evden almaya gelen keşif jipine kimseye görünmeden ayağındaki terliklerle geçip oturmayı ve beni beklemeyi severdi. Bir ağaç altında, dinlenme anlarında köylülerle konuşmak, köyü anlamaya çalışmak, muhtarlardan bilgi almak en sevdiği şeydi. Bir seferinde Üveykli Köyü'nün muhtarını adeta sorguya çekmişti. Adını

beğenmediği köyün çam ormanlarına bakarak "Muhtar bu köyün adı değişmeli ve Çamlıca olmalı," şeklinde öneri getirmesi ilginç bir davranıştı. Bunun gibi bir başka keşifte de "Bu köyün adı değişmeli, Kurdeşe değil, Kurdele olmalı," diyince muhtar işi nerdeyse ciddiye alıp kaymakama başvuracaktı. Ablası Harika'yla keşifte bir ağacın gölgesinde sorun yaratmadan, uslu uslu oturmaları dikkat çekiciydi.

Evde tek eksiğimiz radyoydu. Aga, Philips, Telefunken beğenilen markalardı ama hiçbiri piyasada yoktu. Onların yerini alan uzun kış gecelerinde, kocaman kütüklerin nar gibi kızarttığı sobalar ve soba kapakları üzerine dizdiğimiz kestane kebabıydı.

HÂKİMLER ARASI KIDEME DUYULAN SAYGI

1957 seçimlerinde Devrek Asliye Hukuk Hâkimliği boşaldı. Bu makama geçmek istiyen benden kıdemli iki hâkim atama isteğinde bulundu ama atama yapılmadı.O arada Dosyalar birikti. Avukatlar karar alamaz duruma geldi. kıyametler koptu Devreye giren Baro Başsavcılıkla, milletvekilleriyle temas kurarak harekete geçti.

Başsavcı Adil Ersoy'la benim bilgim dışında Baronun yaptığı görüşmede müracaatım olmadığı hâlde bu göreve benim atanmam rica edilmiş.

Bir gün başsavcı beni aradı Zonguldak'a davet etti. Adil Bey'le geçen mülakatımızda konuyu gündeme getirdi. hakkımdaki olumlu görüşleri anlattıktan sonra genç yaşta Asliye Hukuk Hâkimliği gibi önemli bir göreve atanmamı yararlı bulduğunu Ancak dilekçe vermemin gerektiğini anlattı. Onayımı istedi. Müracaatları olan arkadaşlarım varken benim öne çıkmamın doğru olamıyacağını öne sürmeye çalıştım... Ancak Bakanlığı temsil eden bir üst makama karşı söyleyecek başka bir şey bulamadım, imzaladım.

Aradan kısa bir süre geçti. Bir gün Zonguldak Milletvekili Abdullah Akın ziyaretime geldi. Adalet Bakanı Esad Bey'le bu konuyu görüştüğünü, Bakanlığın beni atamayı düşündüğünü ancak diğer kıdemli hâkimlerin onayını almamın daha uygun olacağını anlattı gelinen aşamada iki yıl geçtiği hâlde atamaları yapılmayan değerli arkadaşlarımla görüştüm. Yapılacak bir atamayı memnuniyetlekarşılacaklarını söylediler. Süreç devam ederken atama telgrafı geldi.

Böylece ilçenin kıdemi en az olan hâkimi olduğum halde asliye hukuk hakimliğine geçtim. Bunları anlatmamın elbette bir nedeni olmalıydı. Yıllar önce yargı ve o kademeleri dolduran değerli Hakimler bu düzeydeydi. . Hâkimlerarası dayanışma, karşılıklı sevgi ve saygı çok başkaydı.

YÜKSEK HÂKİMLER KURULU ONAYIMI ALMADAN BENİ İL HÂKİMLİĞİNE ATAYAMADI

13 yılı bulan Devrek Hâkimliği dönemi, kenarında oturup seyrettiğim bir derenin durmadan akıp giden suları gibi gelip geçmişti. Bu dönem içinde meslek grafiğim yükselmiş, birinci sınıfa ayrılmıştım. Devrek sevgisi öylesine ailemizi sarmıştı ki yer değiştirme isteğimiz hiç olmadı. Ama Yüksek Hâkimler Kurulu kasaba hâkimliği süresini yeterli bulmuştu. Zonguldağa atamak için olurumu istedi. 1960'larda yargı sistemi bu düzeyde demokratikti.

Onayım sorulunca, bir anda düşünceye daldım. Kendimi mesleğime nasıl adadığımı, o dönemlerde, fedakârlık istenen hâkimlerden nasıl bir özveri beklendiğini hatırladım. Biliyordum ki, hâkim kahveye çıkamazdı. Dost ahbap edinmesi olanaksızdı. Ahmet'in Mehmet'in yemeğinde bulunamaz, ikramlarını kabul edemezdi. Mesleğinin gereği olan bağımsız ve tarafsız olma ilkesini unutamazdı. 13 yıl bunları düşünmüş, hayatımı dar kalıplara sıkıştırmıştım. Ama hiçbir zaman bu tarzımdan da şikâyetçi olmamıştım.

HÂKİM ÖZVERİLİ OLMAK ZORUNDA MI?

Bu konuda küçük fakat anlamı büyük olan bir örnek vermek istiyorum. Bir gün Devrek'e bağlı Botaç köyünde keşifteydim. Muhtarla nefis bir ormandan geçiyorduk. Burnumda tüten ıhlamur kokuları hoşuma gidince "Oh be ne güzel!" demiştim. Bunun üzerine muhtar da ormandan topladığı bir avuç ıhlamuru pakete sararak ilçeye getirip mübaşire bırakmıştı. Mübaşir Kadir Efendi de işi pek hafife almış, paketi eve bırakmış. Aman Allah'ım, o bir avuç ıhlamur, Ulya'yla aramda sorun oldu. Kıyametler koptu. Sonunda o ıhlamuru mübaşire verip muhtara iade ettim.

BİNLERCE MADEN İŞÇİSİNİN DRAMI, EMEĞİN SÖMÜRÜLMESİ

Devrek Hakimliğinin yaşandığı yıllardı.İşçi davalarına bakan Zonguldak iş mahkemesinin, usül hükümlerini ihlal ederek, astronomik miktarlara varan tazminat kararları verdiği, hak sahiplerinden ibranameler alınarak eksik ödemeler yapıldığı, Konunun İstanbul Basınının gündemine yansıdığı, şikayetlerin başını alıp gittiği dedikoduları yaygındı. İşçi emeği sömürülmekteydi. O dönemlerde kömür işletmesinin işçi kapasitesi 52 bindi Bunun 25 bini .işverenle mahkemede didişme halindeydi. A dan Z ye her şey bozulmuştu. Yargı çökmüş işlevini yapamaz hale düşmüştü.

Ankara, yaşanan bu olumsuzlukların farkına geç varmış, hukuksuzluğun giderilmesi, yığılan binlerce dosyanın içinden çıkılması için tek olan iş mahkemesi sayısını 3'e çıkarmıştı. Çarpık düzenin işler ihale gelmesini sağlamak için, kurul gelecekte Yarıtaya, yükselecek olan beni ve Teoman Ozanoğlunu, Hakimler kurulu tetkik hakimliğine yükselecek olan Meh-

met Kılıç;ı yeni kurulan iş mahkemelerine atamıştı. Oluşan bu çirkin manzara karşısında, yeni Hakimlere can kurtaran gözüyle bakılıyordu.

1969 Aralık ayıydı, atandığım 1. İş Mahkesi'nde göreve başladım. Beni rahatsız eden görüntüler feciydi. Dosyalar bilirkişilerden geliyor, incelenmeden karara bağlanıyor, Kömür işletmesi de, 100 binleri aşan astronomik tazminatları tıkır tıkır ödemek zorunda kalıyordu. Düzen soygun üzerine kurulmuştu. Olup bitenler zincirleme şikâyetlere neden olmaktaydı. Davaları sonuçlanmayanların, dosyaları kaybolanların yanında kazandıkları tazminat parasını eksik alanlar, dosyaları ibranamelerle kapatılanlar vardı. Dosyaların çoğunda maddi tazminat miktarları 120 bin lirayı aşmaktaydı. Bu da Erenköy'de, Suadiye gibi lüks semtlerde bir daire sahibi demekti. Kimilerinin İstanbul'da han hamam sahibi oldukları, Fenerbahçe'de inşaat işlerine giriştikleri söylemleri başını almış gidiyordu...

Mahkeme dolaplarının kaldıramadığı binlerce dosya, koridorlara taşmıştı., kirden pastan geçilmiyordu. Dosyasına sahip çıkamayan devletin yerini Avukatlar almıştı. güven duygusu sıfırlanan avukatlar dosyalarını bürolarına taşımakta haklıydı. .

Duruşma günlerinde duruşması gelen avukat çantasını açar, dosyasını hâkimin önüne koyardı. Duruşması biten Avukatta tesilim ettiği dosyayı alır Bürosuna götürürdü. Atanan hakimlere düşen görev, yasaları tekrar egemen kılmaktı.

ELMA YANAKLI TURP GİBİ SAĞLAM İŞÇİYE YÜZDE 98 MALULİYET

Adalete duyulan güvenin yeniden kurulması için Hakim arkadaşlarımla bir araya geldik, aldığımız kararlar radikaldı. İlk işimiz, yanlış donelere dayanan, sınır gözetmeyen astronomik rakamlarla dolu hesap raporlarını gerçekçi düzeye çekmek oldu. Ankara Tıp Fakültesi göğüs hastalıkları profesörlerinden davet ettiğimiz bilimsel bir heyetin tespit ettiği verileri esas aldık. İş kazasında önümüze çıkan ve 120.000 TL'yi bulan hesap raporları yarı yarıya, hatta yarının altına inmeye başladı.

Bununla yetinmedik, yüksek rakamlarla önümüze gelen meslek hastalığı davalarını da mercek altına aldık. Havada gözle görülmeyen kömür zerrecikleri akciğer dokularını tahrip ediyor, tedavisi olmayan pnomokonyoz hastalığına neden oluyordu meslek hastalığı davalarında, da gerçek dışı raporların alındığı, pırıl pırıl ciğerleri olan işçilere röntgen filmlerine gölge düşürülmek suretiyle maluliyet raporları verildiğini bilmeyen yoktu. Baktığım bir davada, elma yanaklı turp gibi sapasağlam adamın evrakında yüzde 98 oranında ciğerlerini kaybettiği yazılıydı. Böyle bir durumda nefes bile alamaması gerekiyordu. Elma yanaklıyı Ankara Tıp Fakültesi Göğüs

Hastalıkları Kliniği'ne gönderdim. Altında profesörlerin imzası bulunan raporu gelince donup kalmış, gözlerime inanamamıştım, çünkü maluliyet oranı sıfırdı. O yüzden yaptığım iş davayı reddetmek oldu.

YAŞADIĞIMIZ KOŞULLAR SAĞLIĞIMIZI TEHDİT EDECEK BOYUTLARA VARDI

Olumsuzluklar devam edip giderken sağlığımı tehdit eden boyutlara vardı. Koridorlara taşınan dosyalar kaptığımız viruslerin taşıyıcısıydı. Ne sabun, ne elden düşürmediğim kolonya hiçbir şey beni enfeksiyonlara karşı koruyamıyordu. Boğazımda bitmiyen bir yanma vardı. İstanbul Çapa Tıp Fakültesi'nde iyi bir muayeneden geçtim. Sapa sağlam olduğumu anlayınca yola devam kararı verdim.

Hastahaneden sonra o günkü sürpriz ziyaretim, İstanbul İkinci İş Hâkimi arkadaşım Turgut'u sevince boğdu. Aynı odayı kendisiyle paylaşan Dördüncü İş Hâkimi Aydemir Çelen'le tanıma fırsatı buldum. Çelen adımı duyunca Turgut'a döndü, "Ben Hilmi beyi, Zonguldak avukatları tarafından mahkemede örnek olarak sunulan kararlarından tanıyorum," deme nezaketini gösterdi.

ZONGULDAK MODERN BİR KENTTİ

Eşimin Zonguldak Sanat Okulu'na atanması Nisan 1970'i buldu. Seçkin ailesi baharın güzel günlerinde yeniden bir araya gelmişti. Kentin gözde merkezi Fenerdi. Fener'de deniz manzaralı, ferah bir evimiz vardı. Semt Cumhuriyet öncesinde Fransız-İtalyan kömür şirketlerinin kendi mühendisleri için kurduğu Avrupa standartlarında olan şirin bir yerdi. Onu gözde kılan denize, Zonguldak limanına hâkim bir noktada olmasıydı. Yeşiller içinde, meyve bahçelerinin olduğu villalarda artık Türk mühendisler oturıyordu. Kentin eğlence ve dinlenme mekânları deniz kulüpleri, misafirhane salonları, Kapuz'da açılan güzel hizmetlerin sunulduğu modern plaj Fener'in göbeğindeydi. . Çağdaş, modern kıyı kenti Zonguldak bu yönleriyle beğenilen bir kentti. Beş çaylarını yeni evimizin deniz manzaralı geniş terasında içmenin ayrı bir zevki vardı.

O yaz çabuk bitti. Güz gelmiş, ağaçlar yaprak dökmeye başlamıştı. Sarılar, kırmızılar birbirine karışıyordu. Okullar açılmadan evin güzel Harika'sını kaliteli eğitim veren Erenköy Lisesi'ne verdik. Şahika Zonguldak Ortaokulu'na başlarken, Derya Fener'deki anaokulunun minik öğrencisiydi.

DİREKLER ÜZERİNE KURULMUŞ BİR KENT

Zonguldak'ın kendine özgü bir yapısı vardı. Evlere 40 basamakla çıkılırdı. Şehrin bu yapısına bakarak kenti ilk günlerde çok yadırgamıştım.

Zonguldak direkler üzerinde kurulmuş bir şehirdi. Üstü ayrı altı ayrı bir dünyaydı.

Bir gün liman içinde mühendisler kulübünde yemekteydim. Deniz altında maden üreten işçilerin seslerini duyunca direkler üstündeki kentin ne olduğunu o zaman anladım. Yüzlerce metre deniz altından gelen sesler bir yaşamı anlatıyor insanlara. Zonguldak, madencinin ekmeğini alın teri karşılığında kazandığı işçi kentiydi. Ama onu sadece bu yönüyle görmek olmazdı. O aynı zamanda sanatseverlerin de şehriydi. Kentte yerleşmiş bir müzikal kültür de vardı. Türküleri arasında "Gitmem ocağa" sıkça söylenen bir türküydü.

BEYİN GÜCÜNÜN DE NİHAYET BİR SINIRI VARDI

52 bin maden işçisiyle Zonguldak, dev bir sanayi merkeziydi. İşçi potansiyeli yüksekti. Türkiye'de en çok işçi-işveren uyuşmazlıklarının odaklandığı sanayi bölgesinde 25 bin dava dosyasının dağılımı yapılırken, atandığım Birinci İş Mahkemesi'ne bunlarının 9 bininin verilmesi büyük bir haksızlıktı. Ama yapılacak bir şey de kalmamıştı.

Aklın, mantığın alamadığı bu kadar dosyanın altından kalkabilmek için günde 150 davanın duruşmasını bakmak, üçte birini karara bağlamak ve saat üçe kadar kürsüde kalmak lazımdı. Böyle bir sıkıntıyı hafifletmek, bir "oh" diyebilmek için çoğu kez hafta içinde gece saat onlara kadar makam odasında olmam, lambaları o saatte söndürmem gerekiyordu. Benim için, hafta sonunun hatta bayramların anlamı kalmamıştı. Çocuklarıma ayıracak zaman bulamıyordum. Bukadar, yorucu geçen iş temposu ne yazıkki hiç ara vermeden üç yıl devam etmişti.

OKSİJENİ BOL, PARLAK GÜNEŞLİ BİR ORTAMA İHTİYACIM VARDI

1972'nin Temmuz'uydu. Adli tatile sayılı günler vardı. Çalışma temposu beni bitirmiş, eritmişti. Beynim adeta durmuş, dimağım yorulmuştu. Bir klinikte yatıp kendime gelmek istiyordum. Eşim de Dr. Şefik arkadaşım da bunun farkındaydı. Onlara göre adli tatil benim için güzel bir fırsattı. Sakin ve ferah bir ortamda dinlenip, eylüle eski enerjimle dönmeyi düşünürken aklıma ilk gelen şey bir deniz yolculuğu oldu. Güvertede, deniz ortasında güneşin iyi bir terapi olacağını düşünüyordum. Elime gazete bile almayacak bol bol oksijen depolayarak biraz ferahladıktan sonra Hopa'da Akdeniz Gemisi'nden keyifli keyifli çıkacaktım. Ailem de aynı görüşteydi.

Vapur biletini aldım. Bir gün sonra deniz acentasına uğrayan Avukat Behiç Sonbay'a gişe memuru "Tesadüf'e bakın, Hâkim Bey de Hopa'ya gidiyor. Dün yer ayırttı," deyince Sayın Sonbay, sağlığımla ilgili kaygılarımı be-

nimle paylaşmak için ziyaretime geldi. İngilizce öğretmeni eşiyle aynı gün aynı vapurda olacaklarını, iş temposunun beni çok yorduğunu bildiğini, yolda yardımcı olmaktan memnuniyet duyacaklarını söyledi.

Zonguldak'ta hâkim-avukat ilişkisi, görevin gerektirdiği düzeydeydi. Temelinde sevgi ve saygı vardı, başarı çizgisini yakalayan, çevrede etki bırakan iyi hukukçular vardı. Zarafeti, insani değerlere özen gösterişi ve nezaketiyle sevilen Behiç Sonbay değerli bir hukukçuydu. Zonguldak'tan ayrılmamdan sonra Sonbay senatörlüğe seçildi. Bir ara CHP saflarında siyasetin içindeydi. Halen Başkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti üyeliğini bir hukukçu olarak sürdürüyor.

Temmuz sıcakları başlamış, tepeden inen güneş ışınları, Akdeniz vapurunun güvertesinde aradığım sağlıklı ortamı oluşturmuştu. Masmavi, köpüklü bir deniz... Güverte tıka basa doluydu. Sonbay çiftiyle, Seçkin ailesi, deniz yolculuğunun tadını çıkarmaya çalışıyordu. Nefis kahvaltılar, özenle kurulmuş sofralara taşınan lezzetli yemekler, deniz yolculuğuna renk katmaktaydı.

Karadeniz'in kıyı güzelliklerini, esintilerini, deniz manzaralarını içimizde hissederek geçirdiğimiz vapur yolculuğunu sevmiştik. Güzel geçen bir yolculuğu, Hopa'da noktalayarak karaya çıktık. İlk gecemiz termik santralde geçti.

DERENİN TÜRK-RUS SINIRINI ÇİZDİĞİ NOKTADA KÖYLÜLER TEDİRGİNDİ

Soğuk Savaş yıllarıydı. Komünist Rusların saldırgan politikaları Türkiye'yi rahatsız ediyordu. Sık sık sınır uyuşmazlıkları olurdu. Sınır köyü sayılan Sarp, merak edilen bir bölgeydi. İki devlet arasında geçen savaş öncesinde tamamı Türk olan köyün ortasından geçen derenin kenarında etrafı tanımaya çalışıyorduk.

Kenarında olduğumuz derenin Türk sınırında, karşımızda bulunan kulübelerde bizleri gözetleyen silahlı Rus askerleri vardı. Sohbet ettiğimiz köylüler, zamanında derenin sınır olarak kabul edilmesinden sonra köy camisinin Ruslarda, imamın da bizde kaldığını anlatırken bir yandan da "Aman nöbetçilere dikkat! El kol hareketleri yapmayın, fotoğraf çekmeyin," diyerek bizi uyarmaya çalışıyorlardı. Biz de ne oluyor diye durduk. Söylendik.

Ancak Sarplıların şikâyetleri bununla sınırlı değildi. "Karşıda akrabalarımız var. Dereyi geçerek, birbirimizi ziyaret edemiyoruz. Türkiye'yi kat etmek mi lazım?" diyorlardı.

Biraz da Sarp köylüleriyle geçen bu sohbet öncesinde, Kemalpaşa'da gördüğümüz inanılmaz güzellikteki, bizleri büyüleyen manzaraları görmezlikten gelmemek lazımdı. Sonbaylarla jip koltuklarında oturuyorduk.

Biyolojik zenginliğine hayran kaldığımız çevreyi dikkatle izledikçe yöreye duyduğumuz hayranlığımız artıyordu. Ormanlarında vadiler, yeşilin bütün tonlarının olduğu tepeler, tepelere kondurulan taş ve ahşap evler... Yöre insanının aradığı mutluluğu bulabilmek için katlandığı fedakârlıklar... Betonlaşmamış köyler, evleri hâlâ kestane ağaçlarından yapılmış köyler bize Doğu Karadeniz'i anlatıyordu. Ancak baktıkça zevk duyduğumuz Karadeniz'e özgü manzaralar sadece bu kadar da değildi.

Karlı tepelerin sularını Karadeniz'e taşıyan dereler... Kızılağaçlar, şimşirler, gürgenler, nefis bir tabloyu süslüyordu. Yoldan geçerken bir yerde durup jipten indik. NATO ülkesi Türkiye'nin, Kafkas bölgesini tarayan askeri dürbünlerinin başına geçerek Batum'u uzun uzun gözleme fırsatı bulduk. Dürbünümüze rahatça takılan uçakların inip kalktığını görüyorduk.

ZÜMRÜT TEPELERİN ÜLKESİ RİZE BİZE EV SAHİPLİĞİ YAPTI

Gezi programımıza göre Karadeniz'i önce denizden, dönüşte de karadan tarayacaktık. Hopa'dan sonra, yeşil tepelerinde beyaz evlerin farklı bir görünüme dönüştürdüğü Lazistan'ın sancağı Rize'ye geldik. Deniz manzaralı lüks bir otele yerleştik. Aklımıza gelen ilk şey, çay hasadı dönemininden sonra çayın başına gelenleri öğrenmekti.

Kahvaltı saatinde çay bahçelerinden birini nasıl gezebileceğimizi düşünürken, otel sahibi imdadımıza yetişti. Otel kayıtlarından Zonguldak hukuk hâkimi olduğumu öğrenince yanımıza geldi. “Otelimize hoş geldiniz,” dedikten sonra “Arabam, şoförüm kapıda hazır. Gideceğiniz fabrikanın müdürü sizlerle ilgilenecek,” deyince rahatladık. Çay hakkında istediğimiz bilgileri en yetkili kimselerden alabilecektik.

Jipten indikten sonra son derece kibar bulduğumuz müdürle fabrikayı gezdik. Bitki bahçeden toplandıktan sonra her gün bardak bardak önümüze gelen çayın başına gelenleri gördük. Daha sonra müdürün odasına döndük. Çayın iki buçuk yapraktan ibaret olduğunu bitki sapının çay olmadığını o gün anladık. Siyasilerin baskısı yüzünden üreticiden saplarıyla tartılarak çayın alındığını, çay lezzetinin bu yüzden bozulduğunu müdürden dinlerken kocaman çay tepsisiyle koridordan geçen bir bayan bize doğru geldi. Çaylar masamıza gelmeden çay kokuları koridordan hissedildi. Dayanılmaz rengiyle, kokusuyla burnumuzda tütüyordu. hepimiz başta gelen çayı Seylan çayı zannettik. Fabrika müdürü neyi merak ettiğimizi anlayınca devreye girdi. “Bakınız. Şu anda sizlere ikram ettiğimiz çaylar her sene Ankara'daki büyüklerimize, milletvekillerine ikram ettiğimiz çayların aynısı. Bu çayların tek özelliği iki buçuk çay yaprağından alınıp harmanlanmasıdır. Ayrıca bu sene ilk kez başbakanımız Prof. Nihat Erim, çay dışındaki otları yasakladı,” dedi.

Müdürün son söyledikleri pek hoşumuza gitmemişti. O da bunu fark etmiş olmalı ki Ulya'ya döndü ve "Hanımefendi hiç merak etmeyin. Bu kış ot kaynatıp çay niyetiyle içmeyeceksiniz," sözleriyle bizleri uğurladı. Çay paketleri de çoktan jipimizin bir köşesindeki yerini bulmuştu.

ÇAĞLARI ANLATAN TRABZON

Gezimizin üçüncü durağı, Karadeniz'i kucaklayan Trabzon kentiydi. Karadeniz kıyı kentlerinde gördüğümüz zengin bitki örtüsü Trabzon'a başka bir güzellik katmıştı. Gerçekten doğa olarak olağanüstü bir kentti.

Dağın zirvesinde bulunan Sümela Manastırı'nı, tarihsel önemi olan eserleri, antikçağlara kadar uzanan kültürün kalıntılarını ancak bu kentte görmek mümkündü. Biz de iki gün boyunca Trabzon'un tarihi yapısını tanımaya çalıştık. Kent son derece renkli bir geçmişe sahipti. Gördüklerimiz içinde Atatürk Köşkü harikaydı.

RİZE'NİN ÇAYI, ORDU'NUN FINDIĞI

Giresun'da bir gün kaldıktan sonra eşimin memleketi Karadeniz'in incisi Ordu'ya geçtik. Ordu'da fındık dalları çoktan yeşermişti. Yeşermesine yeşermişti ama henüz dalındaydı. Herkes harman zamanını bekliyordu. Gezdiğimiz Karadeniz kentlerinden hiçbirinde olmayan güzel bir düzlüğü görünce, Ordu'yu çok beğendik. Boztepe eteklerine kurulmuş olması ve bunun öne çıkardığı doğal görünümü onu güzel kılan görüntülerdi.

Ordu'da akraba ve dostlarımız vardı. güzel bir hafta geçirdik onlarla. Ordu;da . Bizi mutlu eden çok şey vardı. bir günümüzü Ordu'nun mavi ve yeşili bir arada tutan güzelliklerini Boztepe'den kuşbakışı görmek için ayırdık. Her şey başkaydı sanki. Soya Fındık Fabrikası'nı ve bahçelerini gezdik. Gördüğümüz şeyler, Ordu'nun ekonomik gücünü artıran kentin zenginliğnini ortaya koyan unsurlardı.

Sıra Ordu-Sivas yolu üzerinde kentin içindeki 52 dönümlük paha biçilmez eski büyük fındık bahçemizi görmeye gelmişti. Kurda kuşa yem olmasın diye değerinin üçte birine satmak zorunda kaldığımız Ulya'ya ait ucu bucağı görülmeyen bahçeyi görmeden olmazdı. O büyük serveti elimizde tutamadığımız, bakım ve güvenini sağlayamadığımız için elden çıkarmıştık. Ona bakıp hayıflanmamak mümkün değildi ama ne kadar hayıflansak da yapacağımız bir şey kalmamıştı.

HEDEF İSTANBUL'DU

1973'ün bahar aylarıydı. 1969 yılında devraldığım 9.245 dosya sayısını 3 yılda 1.743'e çkmek suretiyle görünür bir şekilde rekor kırmıştım. 1970'te 4.123, 1971'de 3.882, 1972'de 3.193 dosyanın karara bağlanması binlerce

insanı mutlu eden bir olaydı.. Artık duruşmalar saat 12'de bitiyor, mahkeme koridorları boşalıyor herkes evine, işine erken gitmenin sevincini yaşıyordu.

Ancak içimizde, ailenin hayallerini süsleyen rüyaların şehri İstanbul vardı. Çocuklar "Baba, yeter artık," diyecek noktadaydı. 18 yıl önce Dersaadet'ten Anadolu'ya geçmiş, anlatılması zor bir sürü fedakârlıklara katlanmıştım ama artık rengi kaçan bu tablonun değişmesi hayatımıza yeni güzelliklerin girmesi lazımdı. Anadolu dosyası kapanmalı, yepyeni bir sayfa açılmalıydı. Bunca emek bunca çabadan sonra İstanbul Adliye Sarayı'nda bir kürsü sahibi olma zamanı gelmişti.

Takvimler 13 Nisan 1973'ü gösteriyordu. O gün Yüksek Hâkimler Kurulu'ndan Seçkin ailesinin hayatına ışık tutan, yeni ufuklar açan İstanbul'a atama teli geldi.

ANADOLU BASINI YARGIYI YAKINDAN İZLİYORDU

İstanbul'a atanmam beni seven çevrelerde yankı buldu. Meslektaşlarım, baro, tabipler odası, Ereğli Kömür İşletmesi veda geceleri düzenledi. Veda toplantıları Anadolu insanının vefa duygularını yansıtan güzel geleneklerdi. Bu güzel duygular ayrıca o yıllarda yargıya duyulan güvenin de çok açık göstergesiydi.

Elbette 16 yılını Zonguldak ve çevresine verdiği hizmetlerle geçiren bir hâkimin ayrılışı sırasında geniş yankılar olmalıydı. Anadolu basının değerli yerel gazetesi *Şafak*, Zonguldak'a atandığım günlerde "Eski bir gazeteci olan Hilmi Seçkin görevine başladı," haberini yayımlarken Devrek'te geçen çalışmalarımı övdükten sonra bir süreden beri "karınca sırtında giden fakir fukara davalarında da" aynı hassasiyeti göstermemi beklediklerini yazmıştı. Anlaşılan Anadolu basını yargıyı, yargının çalışmalarını yakından izlemekteydi.

Aynı gazetenin çalışmalarımı yıllarca yakından izlediğini, bunu bir gazetecilik görevi saydığını, İstanbul'a atanmam üzerine 21 Mayıs 1973'te "Hâkim Hilmi Seçkin'i İstanbul'a uğurluyoruz" başlığıyla çıkan geniş bir yazısını okurken anladım. *Şafak* objektif yönüyle tanınan bir gazeteydi; toplumun duygu ve düşüncelerini analiz eden, bunu okuyucusuna yansıtmayı görev sayan bir gazetecilik anlayışına sahipti. 8.375 dava dosyasıyla göreve başladığımı, her yıl 4.000'e yakın dosyayı karara bağladığımı, dosya sayısının 1.200'lere düştüğünü, rekor kırdığımı başka ne şekilde yazabilirdi? Zengin Anadolu basını yetiştirdiği güzel kalemlere sahipti. *Şafak*'ın resmi kayıtlara dayanarak sunduğu rakamlar aşağıdaki iş cetveline uygundu.

Sonunda Sevdiğim Zonguldak'a veda etme günü gelmişti. İstanbul'a hareketimden önce otobüs terminalinde yaşanan duygulu anlar beni çok et-

ZONGULDAK 1.İŞ MAHKEMESİNE
AİT İŞ CETVELİ

Esas Yıl	Devir	Gelen	Toplam	Çıkan	Kalan
1970	8325	920	9245	4123	5122
1971	5122	2567	7589	3882	3807
1972	3807	1129	4936	3193	1743

Kayıtlara Uygundur.
13/4/1973
Zonguldak İş Mahkemeleri Başkatibi
Sema Şenel

Zonguldak 1. İş Mahkemesi'ne ait iş cetveli.

kiliyordu. Duruşmalarını keserek beni uğurlamaya gelen değerli hâkim ve savcılar arasında o gün *Şafak* da vardı. Benimle yaptıkları kısa bir söyleşide Anadolu'yu, Anadolu insanını her zaman değerli bulduğumu, en ağır koşullarda bile kendilerine sunduğum görevin beni mutlu ettiğini, öncelikli tercihimin hukukun üstünlüğünü korumak olduğunu söylemiştim.

YENİDEN İSTANBUL

Kurtalan-Haydarpaşa'yla başlayan ilk yolculuğum üzerinden 27 yıl geçmişti. İstanbul'da okuyan, umutlarını bu şehre bağlayan biri için İstanbul'dan başka şehir düşünülemezdi. Kurtalan'da üçüncü mevki tren yolculuğumun ikbali, bunca yıl sonra İstanbul hâkimliğiydi. Buna sevinmemek mümkün değildi. Yükselmem, önemli makam ve mevkilere sahip olmam hukuka duyduğum sevginin bana dönen armağanlarıydı.

Yahya Kemal'in "Erenköy'de Bahar" şiirinde övgü bulan, Nâzım Hikmet'in, Necip Fazıl'ın bir süre oturmaktan zevk aldığı Erenköy, çocukluk yıllarımın hayaliydi. Hocam Profesör Nail Kubalı, Erenköy'e duyduğu aşkı ömrü boyunca yaşadığı Kaşaneler Sokağı'ndaki köşkünde buldu. Meclis Başkanı Abdülhalik Rende, Kazım Karabekir, Fethi Okyar da Erenköy'ü seçmişti. Ethemefendi Caddesi'ne açılan bir sokağın adı "Renda" ismini taşıyor. Şairlerin, edebiyatçıların hayranlık duyduğu Erenköy, Oktay Rifat'ın "Her dakikasını ayrı anlatırım / Erenköy'de geçen zamanın" dizelerini kaleme aldığı yerdi. Benim için Erenköy mekânımdı, evimdi.

O yılların Kadıköy'ünde Haziran ayıyla birlikte havalar ısınır, yaz günlerinin nemli sıcağı İstanbulluları bir arayışa sokardı. Doğayı sevenler için Kadıköy gözde mekandı.. sakindi, ekabirlerin aradığı bir semtti. Kadıköy yakası tercih edilen semtlerdendi. Zonguldak sonrasında, modern bir şehir havasını Erenköy'de solumayı istemenin temelinde bu bu güzel şeyler vardı.

Ulya Kadıköy Kız Enstitüsü'ne atanınca Haziran 1973'te Ethem Efendi Cad. No. 19 da Mutlu Apartmanı'na taşındık. Bina, TBMM Eski Başkanı Abdülhalik Renda'nın yıllarını geçirdiği köşkün arsası üzerinde yeni inşa edilmişti. Eskiden bir çiftlikten farkı olmayan bulunmaz nadide güllerin,

meyve ağaçlarının bahçesinde olduğu köşk yıkıldıktan sonra, geride sadece birkaç dut ağacıyla ceviz ağacı kalmıştı.

KOMŞUM NÂZIM HİKMET

Oturduğumuz 19 numaralı apartmanın, Ethem Efendi'ye bakan karşı yüzünde, Ethem Efendi'nin prestiji olan geniş bir koruluk ve bu koruluğun içinde tarihi köşklerin olduğu 13 numaralı bir malikane vardı. Senaristlerin, sanat çevrelerinin o tarihlerde ilgi odağı olan 13 numaralı köşklerin sahibi Piraye Hanım'la Nâzım Hikmet hayatlarının en güzel yıllarını bu korulukta geçirmişlerdi.

1973'te Ethem Efendi'ye taşındığımız zaman birbirinden güzel köşklerle bütünleşen korulukta Av. Nazım Dilmen vardı. Bir keşif sırasında Dilmen, köşklerden birindeki kütüphanesini bana açmış ama bu gayrimenkullerin Piraye Hanım'dan nasıl intikal ettiğini bir sır gibi saklamıştı.

Siyasi düşünceleri nedeniyle sık sık hapsedilen, deli gibi sevdiği yurdunu, yeni evlendiği eşini, kundaktaki çocuğunu bırakıp kaçan, zindanlarda çürüyen Nâzım'ı doğrusu bir komşum olarak görmeyi çok isterdim. Ama ne yazık ki fırsat bir kere kaçmıştı. Buna hayıflanırken, yıllar sonra adliyeye giderken, öğrencilik yıllarımdan tanığım Necip Fazıl Kısakürek'i aynı bahçede görünce şaşırdım. "Ne var bu köşklerde?" diye düşündüm. Ülkenin nuru Nâzım'ın gezdiği bahçelerde bu kez Kısakürek dolaşıyordu. Yüz yüze bakan binalarda oturan iki komşu konumundaydık.

Üniversite yıllarımda tutucu kesime, Nurcu akıma karşı olan aydınlar tarafından sağcı ve İslamcı kişiliğiyle tanınan Kısakürek 1930'dan sonra çok değişmişti. Britannica Ansiklopedisi'nde onun için "Özgün şiir niteliğinden kopan ve mistisizmini, İslami değerlere bağlayarak dinsel ve toplumsal kavga sanatına yönelen adam" denildi. Dinsel kavga sanatına yönelmesinden, cumhuriyet devrimlerine karşı olmasından dolayı *Cumhuriyet* gazetesinde adı "Süper Mürşit" olarak geçerdi..

Kısakürek, *Cumhuriyet*'e, aydın ve çağdaş düşünceye karşıydı. Öğrencilik yıllarımda yayımladığı *Büyük Doğu* dergisinde gerici akımları körükleyen zehir zemberek makaleleriyle yeni bir cephe açma, siyasi İslamı yayma peşindeydi. *Büyük Doğu*, üniversite çevrelerinin ilgi duymadığı, okumadığı, sevmediği bir dergiydi. *Hürriyet* yazarı Ahmet Hakan'a göre Necip Fazıl, *İdeolocya Örgüsü* kitabında "İslami devlet nizamı"nı bütün ayrıntılarıyla anlatan bir yazar. İnişli çıkışlı yaşamıyla tanınan ve hâkimlik stajımda adliye koridorlarında sıkça rastladığım Kısakürek'e değerli yazar Altan Öymen de *Öfkeli Yıllar* kitabında yer verir. Altan, şairin Menderes'le ilişkilerinin iyi olduğunu, örtülü ödenekten yardım gördüğünü anlattıktan sonra, 1950'de Taksim'de bir apartman bodrumunda kumar oynarken yakalandı-

ğını yazar. *Hürriyet* yazarı Ahmet Hakan da bir yazısında örtülü ödenekten yararlanan gazetecileri açıklarken Necip Fazıl'a yer verir (Ocak 2013).

ŞAİRİN BİR ŞİİRİNDE "KİNDAR VE DİNDAR" BİR NESİL ÖNERDİĞİ GÜNDEMDE YER ALDI

1950'li yıllardı. Siirt Yüksek Tahsil Derneği'nin kurucularından Aziz Aytekin'le tüzüğümüzü sunmak için İstanbul Emniyet Müdürlüğü İkinci Şube Müdürlüğü'ne gittik. Denizli vali muavinliğinden emekli olan Aziz Bey'le şube müdürü önceki yıllarda aynı yerde çalışan iki idareci olarak bir araya gelince görüşme tatlı bir sohbete dönüştü. Söz döndü dolaştı ünlü şairin kumarda yakalanmasına geldi. Müdür Bey, yaptıkları kumar baskınını Aziz Bey'e anlatırken "Kısakürek'i kumar masasında yakaladık. Ankara'dan telefon emri gelince ertesi gün bırakmak zorunda kaldık," dedi. Şunu söylemek istiyorum: Nâzım, dünyaca sevilen çağdaş bir şairdi. Necip Fazıl da Türk dilinin önemli bir ustasıydı.

BLOK APARTMANLARIN OLMADIĞI YILLAR

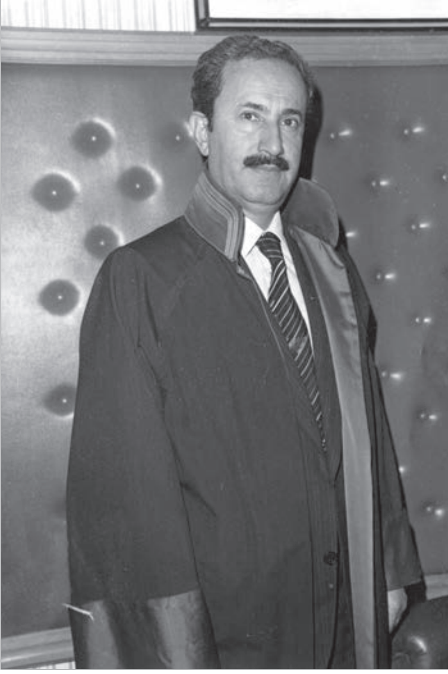
Caddeye bakan geniş bir balkonumuz vardı. Batmak üzere olan akşam güneşini, gurubun kızıllığını oturduğumuz bu balkondan seyrederdik. Dört tarafı bahçeyle çevrili binamızın her yönü açık ve ferahtı. Harika ve Şahika'nın sırayla taşıdığı çay tepsilerinin biri gelirken diğeri giderdi. Bir arada olduğumuz o günlerimiz şimdi gerilerde kaldı. O yıllarda uzaktan da olsa oturduğumuz yerden Marmara'yı görmemiz mümkündü. Erenköy, henüz bu kadar betona, blok apartmanlara boğulmamıştı. Şimdi beton yığınlarının üstünü çizdiği bir İstanbul var. Ne parkı, ne korusu, ne de yeşil alanları kaldı. Rant uğruna doğal servetler heba olup gitti.

Konuya yeniden dönmek istiyorum. Eşim mükemmel ev hanımlığını yürütürken, bir taraftan da eksiksiz bir kahvaltı sofrasından sonra okula yetişmeye çalışırdı. Harika Şahika, Derya henüz öğrenciydi. Herkes bir mücadele içindeydi. Adliye sarayındaki görevimin başında olmak için evden en erken ben çıkardım. Ben kürsüde binlerce dosyayla boğuşurken Ulya'nın evde bir dakika boş zamanı olmazdı.

Sabahın erken saatinde kapıyı vurup evden çıkarken akşam yuvamıza döner, sofrada ailece bir araya gelirdik. Birbirimize anlatacak çok şeyimiz olurdu.

1970'LERİN İSTANBUL'UNU ANARKEN

Denizi mavi, kırları yeşil, dereleri billur gibi akan bir İstanbulumuz vardı. Baharı bir başkaydı. Önce mor salkımlar çiçek açar, erik ağaçları beyaza, şeftali pembeye boyanırdı. Leylakların, at kestanelerinin, kan kırmızı gül-

Artık İstanbul'da görevdeyim.

lerin zamanı nisandı, beyaz çiçekli akasyaların baygın kokuları caddelere yayılırdı.

1970'lerin İstanbul'unu anarken, Erenköy'de musluklardan billur gibi akan elmalı memba sularını, banyodan çıkan saçlarda bıraktığı parlaklığı unutmak mümkün değildi. Ben biraz daha gerilere gitmek istiyorum. İstanbul'un nüfusu 1949'ta 800 bin olarak yazılmıştı. O yılların İstanbul'u çok başkaydı. Doğal dokusu henüz bozulmamıştı. Her tarafı sizindi. Güzelliklerine ulaşmanız da kolaydı.

O yıllarda denize doymak, Moda'dan başlayarak Fenerbahçe ve Caddebostan'a kadar uzayan şeritteki açık plajlardan birinde yüzmek için Fatih'ten kalkar, Anadolu yakasına geçerdim. İstanbul'un her yerinden denize girmek bir zevkti. Belvü'de oturup, Münir Nurettin'in şarkılarına ilham kaynağı olan Kalamış Koyu'nu doyasıya seyretmek isteyen kalabalık bir gençlik vardı. Onlardan biri de bendim ve kendimi orada çok mutlu hissederdim.

Başımızda kavak yellerinin estiği o gençlik yıllarımızda, bazen kardeşim Mazhar'la başımızı alıp Yenikapı'dan trene atladığımız gibi kendimizi kumun, güneşin, denizin olduğu harika bir deniz kenarında bulurduk. Masmavi Marmara'nın ünlü Florya'sında, pırıl pırıl kumsalında denize girerdik. Banlıyö trenlerinde birinin diğerinin tepesinde olmadığı, insanların burun buruna gelmediği, ağız kokularının etrafı rahatsız etmediği yıllardı.

Denize uzanan çıplak arazisiyle, bugün blok apartmanların yükseldiği Ataköy'ün ne olacağı o tarihlerde kimin aklından geçerdi? 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonunda eski bir konağında imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla tarihe geçen Yeşilköy aranan huzurun, yaşamın merkezindeydi.

Surlardan sonra ıssız ve tenha yerlerden geçerek ulaşılan Bakırköy, bahçeli ahşap evleri olan şirin bir köy havasındaydı. Günümüzün gürültülü Bakırköy'ü o yılların sakin sayfiye yerlerinden biriydi. Bugün anılarımda denizleri mavi, kırları yeşil, dereleri billur gibi eski bir İstanbul kaldı.

BOĞAZ'IN KALBİNE SAPLANMIŞ HANÇER

Bazen Zeyrek konaklarının önünden geçer, deniz havası almak için, çamura batmamış Haliç'in kıyılarında gezinirdim. O yıllar Haliç'in altın yıllarını yaşadığı yıllardı. Ama sonradan başına gelmeyen kalmadı. Dizi dizi kereste fabrikaları, kum depoları, başka yer kalmamış gibi Haliç'e taşındı. Dokuma Sanayi, Sütlüce Mezbahası, tersaneler mazot, yağ atıkları pompaladıkça mavi Haliç siyaha dönüştü.

1950 ve onu izleyen yıllarda sadece Haliç değil İstanbul Boğazı da aynı kirlilikten nasibini aldı. Kuruçeşme kömür depoları, İstinye Tersanesi, Çubuklu'da akaryakıt depoları boğazın kalbine saplanmış birer hançerdi. Zeytinburnu ve Kartal da çimento fabrikalarıyla ihanete uğrayanlar arasına girdi.

YA SOFRALARIMIZDA BARDAK BARDAK İÇTİĞİMİZ HAMİDİYE, TAŞDELEN, KOCATAŞ MEMBA SULARINA NE OLDU?

Çok nezih semtlerden biri olan Laleli, Aksaray neden eski güzelliğini kaybetti. 1946'larda Avrupa Yakası'nın bu sevilen mekânlarında ünlü doktorlar, avukatlar ve hâkimler otururdu. Elit tabakanın huzur bulabildiği semtlerdi. Fevzipaşa Caddesi Fatih'in modern yüzüydü, akla ilk gelen gezi alanımızdı.

Saymakla bitecek gibi olmayan bu güzellikleri el ele vererek yok ettik. Roma'dan ve Bizans'tan kalan tarihsel ve kültürel mirası hovardaca tükettik. 1986'da Tarlabaşı Bulvarı'nı açarken belki trafiği rahatlattık ama 350 binayı yıkarken tarihi önemi olan üç dört binayı kurtaramadık.

Günümüzün üniversite binası olan o zamanki Genelkurmay'dan, İsmet Paşa'nın yüzbaşıyken oturduğu Süleymaniye konaklarından geriye ne kaldı?

Bu hıza, akan derelerimiz de fazla dayanamadı. Doldu, taştı. İçindekileri kustu. Yöneticilere bir şeyler anlatmak isteyen Ayamama Deresi çıldırdı. 2009 Eylül'ünde çok kişiye mezar oldu. Dere yatakları, yerleşme alanı hâline sokulmuştu. Ne belediye ne başkası kaçak ev ve fabrikalara, oy uğruna sesini çıkarmamıştı. Osmanlı'nın, Bizans'ın tek bina bile yaptırmadığı dereler ona buna peşkeş çekiliyordu. Su havzalarında kaçak bina sayısı 5 binleri çoktan geçtiği hâlde belediyeler oy kaybetmemek için suskun kalmıyor mu?

HAVASI KAÇAN BAĞDAT CADDESİ

Büyüyen, nüfusu on beş milyona dayanan, hantal bir İstanbul eski günlerini arıyor. Huzur arayanların merkezi Kadıköy de artık eski Kadıköy değil. IV. Murad Bağdat Seferi'ne çıkarken adını alan Bağdat Caddesi, en prestijli

merkez olmasına, sosyal yaşam alanlarından biri konomunda bulunmasına karşın tarihi ve doğal dokusunu koruyamadı. Şahane köşklerinin bir ikisi hariç hepsini ve güzel yalılarını kaybetti. Köşkler, konaklar, yeşil alanlar ranta dönüştü. Ortasından geçen raylar söküldü, tramvaylar müzeye kaldırıldı, çehresi değişti.

Şu anda Suadiye'de bulunan Vakko Mağazaları zinciri içinde korunabilen köşk geçmişe tanıklık ediyor. Yıldız komutanı ünlü Cevat Paşa'nın, Çatalçeşme ile Suadiye arasındaki Atatürk'ün beş kez ziyaret ettiği köşkü ayakta duruyor. Köşkleri, güzel yalılarıyla ilgi odağı olan Çiftehavuzlar, Caddebostan gibi semtler de aynı rüzgârdan etkilendiler. Koruluktan farksız, kuşların yuvalarını yaptığı güzelim bahçelere günü gelince dozerler, kepçeler girdi. Yok olan bu güzelliklerin yerine çok katlı binalar dikildi. Gökdelenler yükseldi. Buna da "gelişen İstanbul" adı verildi.

Aslında Türkiye risk altındaydı. Doğa kültür varlıklarını koruma altına alan ciddi kurum yoktu. Dolup boşalan caddeler, sayısız arabalar geçit vermeyen trafik sorunlarıyla başı derde giren, rahatı kaçan kitlelerin huzuru bozuldu. Anadolu'dan dalgalar hâlindeki göç, İstanbul'un havasının kaçmasına neden oldu.. Ancak, Osmanlı'dan kalan İstanbul'un 20. yüzyılın sonlarından başlayarak gömlek değiştirdiği gerçeğini de görmek lazım. Yaşanan süreç içinde özlemini duyduğumuz eski İstanbul'a karşın, İstanbul dünya kentleri arasında sadece nüfus sıralamasında yükselen bir yıldız olarak kalmadı. Avrupa'nın en cazip mega kentlerinden biri oldu. Evet İstanbul'un kayıpları var ama kazanımlarını da görmek lazım.

Ayrıca tarihi dokusunu korumasa da Bağdat Caddesi her zaman şıklığın, zarafetin, güzelliğin merkezi olmayı sürdüren semtlerin başında oldu. Güzel insanlarla dolu, uygarlıktan yana, Batı insanını kıskandıracak görünümüyle bir Bağdat Caddesi var gezi alanlarımız arasında.

Öte yandan Bağdat Caddesi, Dünya modasının kalbinin attığı Nişantaşı'yla yarışmayı seviyor. Art arda açılan kafeleri, nezih ortamların oluştuğu dinlenme mekânları, tanınmış simaları buluşturan lüks restoranları, şık hanımların göz ve ruhuna hitap eden alışveriş merkezlerini bu güzel yerde görmek mümkün.

İSTANBUL O HUKUKSUZLUĞU KALDIRAMAZDI

Bana göre belli bir insanlık aşamasına gelmiş insanların yapabileceği bir meslektir hâkimlik. Bilenler bilir, *Mecelle*'de hâkimin tarifi yapılırken, hâkimde olması gereken nitelikler şöyle sıralanır: Hâkim bilgili, fehim (anlayışlı), müstakim (dürüst), emin ve mekin (temkinli) olmalıdır. O halde hâkim, pozitif hukuku uygularken, yüksek sorumluluk duygusu içinde olmak, elindeki adalet bayrağını onurlu biçimde taşımak zorundadır. Yıllar-

ca Anayasa Mahkemesi başkanlığını onurlu biçimde yerine getiren Yekta Güngör Özden'in, "Tanrı akılsız başlarla, adaletsiz yüreklerden korusun," sözleri önemli bir gerçeğin ifadesidir. Çünkü siyasal ve toplumsal düzeni, barışı sağlayacak olan yargıdır. Hâkimlik hukuk diploması almakla, yetersiz stajda alınan bilgilerle kazanılan bir meslek değildir. Meslek hayatımda çoğu yerde bunun örneklerini gördüm.

ADALET KÜRSÜLERİ SİYASETİN DIŞINDA TUTULMALIDIR

İstanbul'a gelmeden önce İstanbul'u gözümde büyütmüştüm. Meslektaşlarımdan çok şey öğreneceğimi hayal ediyordum. Keşke öyle olsaydı. Ama gördüğüm manzara bu değildi.

Görevi devr aldığım Birinci İş Mahkemesi'nde gördüğüm manzara Zongaldak Mahkemesinden farklı değildi. Yargı tıkanmış, durma noktasına gelmişti. Yine neyi tutsam elimde kalıyordu. Bunun temelinde, yargının yansız olmasına, siyasetten arınmasına özen gösterilmemesi gerçeği yatmaktaydı. İstanbulun bazı adalet kürsüleri, siyasilerin yakınlarını peşkeş çekilmişti. Benden önceki meslekdaşımın bir adalet bakanının yakını olduğunu bilmeyen yoktu.

Hayatımın güzel günlerinden biriydi 23 Mayıs 1973 günü İstanbul Adliye Sarayı'na gittim. görevime başladım. kendimi yenilenmiş, son derece kararlı hissediyordum. Ama ne yazık ki içimdeki iyimser dugular kalıcı değildi. Çok geçmeden . Başına geçtiğim masanın, oturduğum koltuğun, güzel duyguları taşımaya uygun olmadığını gördüm. Mahkeme adeta bir katip tarafından yönetilir gibiydi.. Dosyalardan birinde, 34 kez posta masrafı yattığı ve Eyüp İş Mahkemesi'ne yazı yazıldığı hâlde cevap yoktu Duruşmalara boşuna girip çıkılıyordu. Koridorları arşınlayanlar, haklarını aramada ömür tüketmekteydi. Masum insanların feryadına Ankara'nın yıllarca sessiz kalmasına ne demeliydi...

İşe, önce Üsküdarlı yönetici katibi emekliye mecbur etmekle başladım. Uzman olmadığı halde mahkemeden binlerce dosya alma becerisini gösteren ve elinde tutan Hesap Bilirkişisi'ni azlettim. 27 Mayıs ihtilalinden kalma, 13 yıl geçtiği halde karara bağlanmayan DP kurucularından birinin oğlu olan zata ait dosyaya ilk celsede karara bağlayıp çalışmadığı halde almış olduğu maaşların iadesine hükmettim. İzlediğim bu tempoyla Zonguldak'ta yaptığım gibi devraldığım 7,478 dosya sayısını 3 yıl içinde 2.500 dosyaya indirmeyi başardım.

İŞ, SANAT, MEDYA DÜNYASI

Elbette iş, sanat ve medyanın o yıllarda da çalışma hayatından kaynaklanan sorunları olacaktı. 1980 öncesi işçi sendikalarının sık sık greve, işveren

sendikalarının da lokavta gittikleri bir dönemdi. Arka arkaya büyük işletmeler, fabrikalar kapanıyor, ayakta duramayan iş yerleri de savaş alanına dönüyordu. Çalışma hayatındaki bu aksaklıklar yüzünden ekonomik dengeler de sarsılmıştı. 12 Eylül müdahalesinden sonra, maalesef olaylar gerekçe gösterilerek, sendikaların kapılarına kilit vuruldu. Ve o kilit bir daha açılmadı. O yüzden 12 Eylül'den önceki dönemde 2 milyon olan sendikalı işçi üye sayısı 600 binlere düştü.

1940'lı yılların kış aylarında tiyatro seyircisinin ufkunu açan, kültürel düzeyini etkileyen mekânlar arasında tiyatro ve operetler vardı. Tiyatro zevkinin bilincinde olan bir gençlik söz konusuydu. Türkiye yetiştirdiği değerli sanatçılarıyla övgüye layık bir ülkeydi. Atatürk'ün sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı çıkan ilk lider olduğunu bütün dünyaya ilan eden Birleşmiş Milletler, 1978 tarihli bir kararında onu örnek bir lider saydı. Ve o dünya lideri imkânsızlıklara rağmen sanatın bir millet için vazgeçilmez olduğunu bilen liderdi. Onun emriyle kerpiç binalarda kurulan Musiki Muallim Mektebi'yle yola çıkan Türkiye çok yol kat etti. Okulu kuran Mustafa Kemal, dönemin Milli Eğitim Bakanı Vasif Bey'e "Okullarda müzik dersi var ama müzik öğretmeni yok" demiş, direktifi vermişti. 1 Kasım 1936'da müzik okulunu devlet konservatuarına yine o çevirmişti. Onun konservatuvarında aralarında Azra Aydın, Ayten Gökçer, Yıldız ve Müşfik Kenter, Fazıl Say, Can Gürzap, Cihan Ünal, Zuhal Olcay, Mehmet Ali Erbil gibi sanatçılar yetişti.[5]

SEVİLEN TİYATRO OYUNCUSU VASFİ RIZA ZOBU

Üniversite yıllarımda, tiyatrosever arkadaşlarımla Tepebaşı'nda koşuştuğumuz günleri, yan yana olan dram ve komedi tiyatrolarından duyduğumuz zevki hiç unutamam. O yıllarda tiyatro etkinliklerine yoğun bir ilgi vardı. Dram ve komedi tiyatrolarında rol alan sanatçıları hayranlık derecesinde sever sanatlarına saygı duyardım.

Oynadığı sayısız oyunlar arasında Lüküs Hayat, Paydos, Hisse-i Şayia ile halkın sevgisini kazanan, genel sanat yönetmeni Sayın Zobu bende güzel izler bırakan sanatçılardandı. 1980 öncesiydi. Sanatçının yakın dostu Av. Mithat Özkök bir gün ziyaretime geldi. Tiyatro sanatçılarına verdiğimiz önemi bilen Adalet Komisyonu Başkanı Adil Ersoy ve beni Zobu'yla tanıştırmak istediğini, kabul etmemiz hâlinde Nişantaşı'ndaki evinde çaya bekleyeceğini söyledi. Sanata olan hayranlığımız nedeniyle ikimiz de bu nazik daveti kabul ederek Nişantaşı'na gittik.

5 Tufan Türenç, *Vatan*, 20 Kasım 2010.

Atatürk Sanat Ödülü'ne layık görülen Vasfi Rıza Zobu o gün yine müthişti, son derece keyifli görünüyordu. Hayatının güldürüyle geçen güzel günlerinden birini yaşmaktaydı. Yanından ayırmadığı tiyatro oyuncusu Bedia Muvahhit de konuk olarak seçilmişti. İkramları Zobo'nun yeğeni genç bir hanım yaptı. Bütün gözler Zobu'nun üzerinde toplanmıştı. Kimsenin başka tarafa bakacak hâli yoktu. Gün boyu oturduğumuz salon, bir tiyatro sahnesinden farksızdı. Gülmekten kırılıp yorulmuş hâlimizle evlerimize dönmüştük.

Mini çay partisi üzerinden yıllar geçti. Değerli sanatçı emeklilik yıllarını huzur içinde çekildiği köşesinde geçirmek istiyordu. Ama olmadı. Yedi arkadaşıyla birlikte İstanbul Belediyesi'nin bir azizliğine uğradı. Onlara "Siz fikir işçisi değilsiniz," dendi, tazminatları ödenmedi. Anlayacağınız belediye onları resmen kapının önüne koymuştu. Aslında bunun yadırganacak fazla yönü de yoktu. Türkiye'de sanatçının her zamanki kaderi bu değil miydi?

Zobu arkadaşlarıyla konuyu yargıya taşıdı. Çekilen kura sonucunda dava benim mahkemeye düştü. Türkiye bir hukuk devletiydi. Yargı üstün niteliklerle donatılmış tarafsız, adaletin teminatı olan hâkimler eliyle yürütülüyordu. Yargıda duygusallığa da yer yoktu. Kaldı ki benzer davalarda verdiğim kararlar da vardı. Buna rağmen Prof. Kemal Oğuzman ve Prof. Kenan Tunçomağ gibi öğrencilik yılarımdan beri yakından tanıdığım, güvendiğim bilim mensuplarını bilirkişiliğe seçtim. Rapor istedim. Gelen raporda bilirkişi davacıları haklı buldu.

Dosyaları karara bağlamak için incelediğim sırada, Ankara'dan, üst düzey mevki sahibi bir arkadaşım ziyaretime geldi. Davaya verdiğim önemi görünce hayret etti. "Bu sazcı takımına ne bu kadar önem veriyorsun, ipini çek gitsin," deyince tepem attı.Yapılan büyük bir densizlikti.

Batı'da olsa heykelleri dikilecek olan Zobu ve arkadaşlarını sazcı takımı gibi göstermek cehaletti. Saçma sözlerden sıkıldığımı hissedince dayanamadım ve "Senin yerin açık kaldıysa medrese, başında da bir kavuk olmalı," demekten de kendimi alamadım.

TİYATRO VE SİNEMA SANATÇILARI KENTER VE GÜNGÖR

Tesadüfen görüştüğüm, görevim icabı ifadelerini alırken tanıma fırsatı bulabildiğim sanatçılar vardı. Severim, takdir ederim hepsi bu kadar. Kişisel ilişkim olmadı hiç birisiyle şu ana kadar.

Ama biri Şükran Güngör olunca durum değişir. Rahmetli Güngör'ün değerli eşleri, Türk tiyatrosunun efsane sanatçısı sayın Yıldız Kenter'in ise bir başka yeri var bizim ailede.

Yıldız ve Müşfik Kenter kardeşlerle Kent Oyuncuları kurucularından biri sayılan, Şükran Güngör'ün hukuk sıralarında başlayan tiyatro aşkı onu hukuktan koparamadı. Sanatın üst zirvelerine taşıdı. O sadece hukuk diplomasını geç aldı. Hukuktan arkadaşı, Denizli Eski Milletvekili Necip Ali'nin oğlu Vural Küçüka'ydı. İstanbul'a gelince ikisi de bir gün beni ziyarete geldi. Eski anılar tazelendi. Ve yeni dostluğun da temelleri atıldı. Ancak yoğun iş temposu içindeydi herkes. Rahmetli Güngör ilişkileri sağlamanın kolaylığını, dost olmanın sıcaklığını sürdürebilmek için, çareyi bizleri gala gecelerine davet etmekte buldu. Çok ender de olsa arada ev ziyaretleri olmadı değil.

Sahnede karakterleri adeta yaşayan Sayın Kenter sanatının zirvesindeydi. Devlet tiyatrolarındaki oyunlarıyla ün yapmıştı. Ankara'dan ayrılınca İstanbul'da Kent Oyuncuları'nı kurmayı başarmış bir sanatçıydı.

Sanatçı dostlarımız bir akşam bizleri Anadolu Hisarı'ndaki boğaz manzaralı evlerinde yemeğe davet ettiler. Vurallarla Rumeli Hisarı'na geçtik. Eve çıkmak için bindiğimiz asansör bizi güllerin, çiçeklerin renklendirdiği bakımlı bir bahçede bıraktı. Güngörlerin evine ulaşmak için bahçede yürüdük. Sonra salona alındık. Yoğun çalışmaları nedeniyle Kenterler henüz tiyatrodan dönmemişti. Ulya, Necla, Vural ve ben çevrenin güzelliğini, batmak üzere olan gurubun kızıllığını görmek için boğaza bakan geniş pencerelerden birinin önünde dizildik. Önümüzden gemiler, koca tankerler geçiyordu. Boğazın her zamanki sihirli havasından, güzelliğinden etkilenmemek mümkün değildi. Kenterlerin tiyatro yorgunluğu ancak böyle bir evde çıkabilirdi.

Şatafattan çok sadeliğin gözlendiği salona, az sonra Türk tiyatrosunun usta sanatçıları girdi. Dostlarımızın renk kattığı gecede zarafet ve tevazu bir aradaydı. Türk mutfağının lezzeti, güzel sohbetin yarattığı sıcak ortam, yaşanan samimi atmosfer gece boyunca devam etti.

Tiyatronun duayeni, efsane ismi Sayın Kenter, kendine özgü üslubu zarafetiyle geceye damgasını vurmuş, hepimizi etkilemişti. Geç saatlere kadar, Sevgili Güngör'ün çalıp söylediği şarkılara hep eşlik etmiş, onu yalnız bırakmamıştık.

Güzel geçen bir gecenin ardından, değerli sanatçılara veda ederken "Ne mutlu sizlere" deyip boğazın güzelliğini anlatmaya çalışırken, Yıldız Hanım "Ah sen bir de bize sor... Acaba bu güzelliği doya doya yaşamak için hiç boş zamanımız oluyor mu?" cevabını verdi. Sanatçı olmak zor bir uğraşıydı.

CUMHURİYET, YENİLİK DOĞURAN BİR KARARIMI SÜRMANŞETTEN VERDİ

Türkiye, cumhuriyet tarihi boyunca işçi haklarını tanıyan, gerekli yasa düzenlemelerini yapan bir ülkeydi. Ne var ki bunca zaman geçmesine karşın,

"Durum saptaması" mahkeme kararıyla yeni boyutlar kazandı

Şükran KETENCİ

«Yargıcın, katı kurallardan sıyrılarak gerçeği araştırıp, çalışma barışının sağlanmasına yardımcı olması, görevi gereğidir.»

İstanbul 1. İş Mahkemesi, Kartal Cevizli İstanbul Sigara Fabrikası'nda çalışan 4480 işçinin çoğunluğunun üyesi oldukları sendikanın 8 aydır belirlenememesi üzerine, işçinin oyuna baş vurularak «Durum saptaması» yapılmasına karar vermiştir.

Mahkeme 4480 işçi adına, aynı günün tarihini taşıyan 10.229 belgenin bulunduğunu, işçilerin söz konusu tarihte Kartal'daki fabrikada tüm gün çalışırken, çok uzak bir mesafede Sarıyer'de 1250 işçinin noter kanalı ile bir sendikadan istifasının maddeten olanaksız olduğunu göz önüne almıştır. Mahkeme, 10 binin üzerinde belgenin sahteliğinin incelenmesinin de olanaksızlığına işaretle, Bölge Çalışma Müdürlüğü'nün, işçinin oyuna başvurarak söz konusu belgelerin doğruluğunu saptamasını ve ancak bu yolla yetkili sendikanın belirlenmesini gerekli görmüştür. (Arkası Sa. 9, Sü. 4'te)

İSTANBUL BİRİNCİ İŞ MAHKEMESİ, YARGITAY'IN DURUM SAPTAMASINI BOZAN KARARINA UYMADI

Şükran KETENCİ

■ Mahkeme kararında, onbinleri aşan işçilerin, yargıç tarafından dinlenmesinin, süre ve olanaklar açısından güven verici bir sonuç getiremeyeceği belirtildi.

İstanbul Birinci İş Mahkemesi, yetkili sendikanın saptanmasında işçinin oyuna başvurulması yolunda aldığı kararı bozan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kararına karşı, direnme kararı almıştır. İşçinin oyuna başvurularak yetkili sendikanın ancak yargıç tarafından saptanabileceği yolundaki Yargıtay 9. Hukuk Dairesi görüşüne karşı direnen 1. İş Mahkemesi, hem yargıcın yetkisizliği, hem de maddi olanakları açısından bu görüşü eleştirmiş, yetkili sendikanın «durum tesbiti» yöntemi ile saptanmasını savunmuştur.

İstanbul 1. İş Mahkemesinin direnme kararı ile, yetkili sendikanın saptanması konusu, bir kez daha Yargıtay Genel Kuruluna gitmiştir. Yargıtay Genel Kurulu, bu konuda henüz bir içtihadı birleştirme kararı vermediği ve de 9. Hukuk Dairesi, Çalışma Bakanlığının «durum tespiti» yöntemi ile ilgili uygulamalarını bozmaya devam ettiğinden, yetkili sendikanın saptanması sorunu ile ilgili hukuk tartışmaları tüm canlılığını korumaktadır.

Yetkili sendikanın üye fişleri ile saptanamaması halinde, ya da üye fişlerinin sağlıklılığı konusunda şüpheye düşülmesinde, işçinin oyuna başvurulacak, hangi belgelerin kendisine ait olduğunun sorulması anlamında Çalışma Bakanlığının getirdiği «durum saptaması» uygulaması açıklık kazanamamıştır. Aradan 14 aylık bir süre geçmesi, bilim adamları (Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

Hilmi Seçkin'in yetkili sendikayı belirleme davasında verdiği tarihi kararı *Cumhuriyet*'te haber yapan Şükran Ketenci'nin yazıları.

çalışma hayatıyla ilgili yürürlüğe giren sayısız yasalar konuya tam çözüm getirmiş sayılmazdı, işçi haklarının güvence altına alındığını söylemek zordu. Ayrıca ciddi bir denetim fonksiyonunu yapacak mekanizmalar da devreye girmemişti. Çoğu yasa hükümleri kağıt üzerinde kalıyordu. Kayıt dışı istihdam kontrol altında değildi.

1978'lerde, aynı iş yerinde örgütlenen sendikalardan üye sayısı fazla olana Toplu İş Sözleşmesi yapma hakkı tanınmaktaydı. Ancak haksız rekabeti ilke edinen sendikalar, sahte belgelere dayanarak hak iddiasında bulunmayı marifet saymaktaydı. Sendika üyeliğine giriş ve çıkışlara ait kayıtlar düzenli biçimde tutulmuyordu.

Ayrıca sendikalar arası yetki uyuşmazlıklarının çözülememesi, yargı kararlarının gecikmesi işyerlerinde kaos yaratmaktaydı. Yetkili sendikayı tespit davasında, hâkimin nasıl bir prosedür izlemesi gerektiği konusu

gündemin ilk sıralarında yer alıyordu. Çalışma Bakanlığı, Yargıtay ve İş Mahkemeleri arasında görüş birliği sağlanamıyordu.

Sözünü ettiğim ortamda, *Cumhuriyet* gazetesi yazarlarından Şükran Soner'in (Ketenci) de katıldığı panellerde de konu durmadan çekiştiriliyor, her kafadan bir ses çıkıyordu. Görüş birliğine ihtiyaç vardı.

Ben mahkeme kararlarının hukukun kaynağını teşkil ettiği görüşündeydim. Hâkim önüne gelen uyuşmazlığı çözmek zorunda olduğuna göre, katı kurallardan arınarak adalete en uygun kararı vermeliydi. Aksi hâlde çalışma barışı nasıl sağlanacaktı? Kaldı ki yasanın ikinci maddesi açıktı ve hâkime içtihat yaratma yetkisi veriyordu.

Anlatmak istediğim, böylesine karmaşık bir ortamda "durum saptamasıyla ilgili" bir karar verdim. Kararı izleyen günlerde *Cumhuriyet*, "İstanbul Birinci İş Mahkemesi, Yargıtay'ın bu konudaki kararıyla çelişen durum saptaması uygulamasına çok önemli bir hukuk bakışı açısı getirmiştir," başlığıyla konuyu okuyucularına yansıtmaya çalışırken, kararın gerekçelerini Sayın Şükran Ketenci'nin imzasıyla sayfalarına taşıdı.

31 Ağustos 1978 tarihinde Cevizli Sigara Fabrikası'nda çalışan 10.228 işçinin aynı günde Kartal ilçesinden 40 km uzaklıkta olan Sarıyer Noterliği'ne götürülerek istifa ettirildikten sonra aynı gün, karşı sendika üyeliğine kayıtlarının yapıldığı iddia ediliyordu. İddia hayatın olağan akışına ters düşmekteydi. Dosyadaki belgeler gerçeği yansıtmıyor, taraflar birbirlerini sahtecilikle suçluyordu. Bu gerekçelerle durum tespitinin yapılabilmesi için iş yerinde kurulacak sandıklar da, işçiler arasında oylama yoluyla yetkinin saptanması gerektiğine karar verdim. Reform niteliğindeki karar hukuk çevrelerinde olduğu gibi, basında da ilgiyle karşılandı. İşçi haklarının savunuculuğunu ilke olarak kabul eden *Cumhuriyet*, karara sütunlarında yer vermekle bunu bir kez daha kanıtlamış oldu. Sayın Şükran Soner de kararı sürmanşetten verme gereğini duyan tek gazeteciydi.

Atatürkçü bir ailenin 1931'den beri evine giren ve iki gazeteden biri olan, 1924'te Yunus Nadi'nin kurucusu olduğu *Cumhuriyet* Türkiye'nin ilk gazetelerindendi. Cumhuriyetin yılmaz savunucusu olan *Cumhuriyet* gazetesi, tüm baskılara, karanlık güçlerin saldırılarına rağmen her zaman olduğu gibi bugün de onurlu bir şekilde yoluna devam etmektedir. Liberal, aydın, uygar okuyucu kitlesiyle ne kadar övünse azdır.

Yayın çizgisini her zaman beğendiğim *Cumhuriyet*'i yeri gelmişken tebrik ediyorum.

HANİ SU HAYATTI?

Doğa cömert davranmış, doğduğum şehrin susuz ve kurak kalmaması için Dicle kolları içinde yer alan Garzan, Batman, Bitlis Çaylarını yöreye sun-

muştu. Botan Çayı, Siirt'in iki kilometre yakınında gürül gürül akan güzel kaynakların başında geliyordu. Aklı olan bu kaynakları boşa akıtmazdı.

Çocukluğumda Siirt bir damla suya muhtaçtı. İnsanlar bir iki çeşmenin başında bir damla su için saatlerce beklemek zorundaydı. O nedenle Siirtli için "su gibi aziz ol" sözcüklerini anlamı farklıydı. Su hayattı. Soframıza gelen çaydı. O olmadan yemek tenceresi kaynamazdı. O temizlikti, banyoydu. Saksıdaki çiçekti. Ancak İstanbullular için suyun büyük önemi 1974 Haziran'ında birden öne çıktı.

Türkiye'nin Kıbrıs'ı bombaladığı günlerdi. İstanbul susuz kalma mücadelesinin eşiğindeydi. Greve giden sendika, İSKİ'de örgütlendikten sonra yazın en sıcak günlerinde aldığı grev kararını uygulamak için harekete geçti. İstanbul'un su kaynakları kesilecek, grev kalkmadıkça musluklardan tek damla su akmayacaktı. Hayat durma noktasına gelecek, ölü definleri bile tehlikeye girebilecekti. Olayın şokunu yaşayan İSKİ karara itiraz etti. Prosedür dosyası masamda günlerce bekleyemezdi. Toplumun başına gelecekleri anlamamak, oralı olmamak olacak şey miydi? Dosya didik didik incelendi, ama bir sonuca varmak zordu. Emsal karar da yoktu. İşin içinden nasıl çıkılacaktı?

Dosyaya bakan hâkim, susuz bir yazı, susuz bir İstanbul'u bir türlü kafasında oturtamıyordu. Suyun ne demek olduğunu belki en iyi bilendi. Yaşadığı topraklarda susuz kalmıştı. Ona göre beşikten mezara kadar giden bir süreçte, insanları sudan soyutlamak hakkın suistimali sayılabilirdi. Daha doğrusu toplumsal hayatın düzenini bozan bir karara karşı yapılan itirazlar hukukun temel ilkelerine uygundu. İnsanı yaşam hakkından soyutlamak zordu. O hâlde itirazın kabulü daha hukuksaldı. Önemli çevrelerde yankı bulan ve grevi kaldıran karar sadece İstanbulluları değil, İstanbul'u seven hâkimi de rahatlatmıştı.

DİK DURUŞ GÖSTEREN HÂKİM

1980 öncesinde Türkiye'nin yaşadığı yıkıcı grevler sadece özel kesimi değil devlet işletmelerini de vuruyordu. Binlerce grup davalardan bunalan İETT, Belediye, TEKEL gibi büyük kamu kurumları içinde Denizcilik Bankası da vardı. Daralan kurumlar kendilerini iflas aşamasında hissediyordu. Girdikleri dar boğazdan çıkamıyorlardı. Kimi kurnaz avukatların açtığı, hukuksal dayanaktan yoksun yüzlerce grup davalar, artan şikâyetler rahatsız edici boyuta ulaşmıştı. Mahkemeler arasında da yorum farkları vardı.

Adil bir yargılamanın savunucusu olan Denizcilik Bankası böyle bir ortamda bana bir müşavirini gönderdi. Müşavire verilen talimat dış hatlarda çalışan, her türlü konforu olan gemilerde geçerli bir permiyi nezaket kuralları içinde bana sunmaktı. Müşavirse hassasiyetimi çok iyi bilen düzgün bir hukukçuydu. Ama ona çok zor bir görev verilmişti. Yerine getirilmesi mümkün değildi.

Sıkıntı içinde olduğu her hâlinden belliydi. Ben de onu incitmeden, konuyu kapatmanın yolunu aradım "Lütfen şirketinize teşekkürlerimi söyleyin. Bu permiyi kabul etmem için emekliye ayrıldığım günü beklesin," dedim.

NEZİH KULÜPLER, ELİT MEKÂNLAR

1970'li yıllardı. Otomotiv sanayinin emekleme döneminde olduğu o yıllarda Türkiye çocuk arabalarını dahi ithal eden bir ülkeydi. Yapılan şey "İthal et-al-sat" modeliydi. Henüz arabanın her eve girmediği, hatta lüks sayıldığı bir dönemdi. Gözler Almanya'da çalışan işçilerin permi haklarıyla ithal edilen ikinci arabalardaydı. Bizim de araba alacak paramız yoktu. Biraz beklememiz gerekiyordu. Oysa ortak yönlerimiz, kültürel düzeyimiz birbiriyle örtüşen değerli dostlarımız, arkadaş gruplarımız vardı. İstediğimizde onlarla olmak kolay değildi.

1976'da ikinci el bir yeşil böceğimiz, ayağımızı yerden kesen Volkswagen'imiz olunca biraz rahatlayıp sevindik. Artık dostlarımızla buluşabiliyor, uygun bulduğumuz davetlere katılabiliyorduk.

O yıllarda, insanların boş zamanlarını geçirebilecekleri pırıl pırıl parklar, gezi alanları, dinlenme mekânları bugünkü düzeyde değildi. En azından Bağdat Caddesi bile buna hazır sayılmazdı. Caddenin önemini artıran lüks alışveriş merkezleriydi.

Kadıköy'ün prestij merkezi sayılan Bağdat Caddesi, sonradan yedi kilometrelik bir vitrinden farksız hale geldi. Suadiye-Erenköy arası, en prestijli kafe ve restoranlarla doldu. Sosyetenin ilgisini çeken cadde üzerinde 605 kafe, restoran, mağaza sıralandı; Gloria Jean's, Marks and Spencer, Boyner, Divan Pub gibi zincir mağazalar büyük bir değişim yarattı.

1970'lerde hafta sonlarında, koca bir haftanın stresini atabileceğimiz mekânlara ihtiyacımız vardı. Ailece bunun arayışı içindeydik. Ekâbir sınıfın parayı bastırıp üye olduğu Büyük Kulüp, Moda Deniz Kulübü gibi mekânlar belli bir tabakanın tekelindeydi. Sadece elit tabakaya hitap eden, üyelerinin sosyal yaşamlarına, kültürel düzeylerine önem veren bir başka kulüp, İstanbul Yelken Kulübü'ydü. Üyelerin arasına herkesi almayan nezih aile ortamıyla sevilen kulübe üye olmaya karar verdik.

Kadıköy'ün, özellikle de Fenerbahçe'nin deniz güzelliğini çok çarpıcı biçimde öne çıkaran kulübümüz, bugün mutfak olarak kullanılan alana hapsedilmişti. Üye sayısı da azdı. 1983'lerde denizden kazanılan bölümden sonra kurulan yeni tesisleriyle kapasitesini ve cazibesini artırdı (...Bu noktadan başlıyarak 3 satır silindi.)

PRENS ADALARI'NIN KÜÇÜĞÜ KINALI

İstanbul'da yazın başlamasıyla kapalı mekânlar yerlerini açık ve ferah mekânlara bırakırdı. Yazın tadını çıkarmak isteyen İstanbullu aileler, özlemini duydukları eş ve dostlarını bir araya toplayabilmek için, ekâbir sınıfın aradığı Anadolu Kulübü'nde, Büyük Kulüp'te ya da Adalar'da kendi yalılarında ağırlamayı severdi.

Kışın bir araya geldiğimiz eğlence mekânlarımızın mevsimsel dönemi sona erince, aklımıza daha çok Prens Adaları gelirdi. İsmet Paşa'ya zamanında ev sahipliği yapan Heybeli, Sait Faik'le ünlenen Burgaz ve Büyükada güzide konuklarını ağırlayan en güzel mekânlardı. Ancak arkadaş grubumuzun tercihi, Adalar'ın en küçüğü olan Kınalı'ydı. Kınalı, o tarihlerde fazla lüksü olmayan, sessiz ve sakin bir sayfiye yeriydi, ancak yeşilliğiyle ve harika deniziyle bir tatil cennetiydi. Kınalı'nın koyu lacivert denizinde yüzmek adanın tadını çıkarmak vardı.

Bu yönleriyle Kınalı entelektüel kesimden gelen grubumuzda yeri olan, her yıl bir araya geldiğimiz geleneksel toplantılarımızı yaptığımız yerlerden biri oldu. Üstelik grubumuzun sevgisini kazanan yakın dostumuz Sayın Av. Raif Fikret Kurt, Kınalı'da denize sıfır noktada, doğayla iç içe olan villasında her yaz bizleri ağırlamaktan zevk alırdı.

Çok nezih bir ortamda geçen Kınalıada toplantılarımızda çeşitli meslekten arkadaşlarımız vardı. İçlerinde üst düzey bürokratlar, parlamenterler, öğretim üyelerinin olması toplantıya renk katan, toplantının zerafetini artıran bir özellikti. Milletvekili Suat Bedük'ün, Yapı Kredi Bankası Genel Müdür Yardımcısı Vahit Eren'in, Başmüfettiş Ziya Ünal'ın, İstanbulun güzide hâkim ve savcılarının olduğu zengin mekânda kahkaha, espri, tatlı sohbet bir aradaydı.

YETMİŞİNDEN SONRA GELEN SERVET

Yetmişinden sonra gelen servet akşam güneşine benzerdi. Rahmetli Mihriban Bedük ile Siirt Milletvekili rahmetli Suat Bedük, Ankara'da ikinci evliliklerini yaşıyorlardı. Sayın Bedük hanedandandı. Kaymakamlıktan gelen eski milletvekili Abdürrezzak Efendi'nin oğluydu. İstanbul Barosu avukatlarından olan Bedük, öğrenciliğim yıllarında İstanbul Belediyesi encümen üyeliğine seçilmişti. Dostları Bedük'ü tiyatroya olan yatkınlığı, sanatçılara taş çıkartan yönleriyle severdi. Bulunduğu toplantılarda herkesi kahkahalardan kırıp geçiren, taklit yeteneği olan biriydi.

Bedükler Ankara'dayken siyasi bir dram yaşadı. 27 Mayıs onları da İstanbul'a taşıdı çünkü parlamento hayatı sona ermişti. Bedük yeniden avukatlığa döndü. Eski çevresini toplamaya çalıştı ama istediği parayı kazanamıyordu. Celal Bayar'a hanımı tarafından akraba olan Mihriban Hanım da sıkıntıda sayılırdı.

Ne var ki geleceğin neler getireceğini kimse bilemezdi. Bedük çifti, bir sabah erken uyandı. Hiçbir şeyden haberleri yoktu. Her taraf günlük güneşlikti. İçleri ferahtı. Başlarına konacak olan talih kuşu da çok yakınlarındaydı. Artık para sıkıntıları olmayacak, hayatları sil baştan değişecekti. İçinde kuş tüyü yastıkların, zengin dekorlu köşk ve yalıların, lüks arabaların, emirlerinde şoförlerin olduğu bir hayat kapıdaydı. Bankalarda yatan büyük servetler onları bekliyordu.

Bayan Bedük, İzmir tüccarlarından iki yeğenini trafik kazasında bir anda kaybetti. Tek varisleri teyzeleri Mihriban'dı. Her şeyleri teyzelerine kalmıştı. İzmir'de lüks oteller, İstanbul Harbiye'de değerli mülkler, kasa dolusu altınlar ve 40 milyondan fazla bankada yatan nakit para vardı. Bedükler saadet arabasına binip, durmadan doludizgin bir hayat yarışına girseler, bu servetin sadece faizini bitiremezlerdi. Üstelik çocukları da yoktu.

Talih kuşu başlarına konduğunda Bedükler yetmişlerindeydi. Bu yüzden ne kadar çok sevinseler de yürekleri buruktu. İlk gün bana "Kırkından sonra gelen serveti neyleyim," diyen Suat Ağabey sözlerinde çok haklıydı. Birinci gün, oturdukları Harbiye'de pencerelerini sonuna kadar açtılar. Karşılarında İstanbul'un en lüks oteli Hilton vardı. Değişen pembe havayı koklarken kendilerini dışarıya attılar. Geleceğin plan ve projeleri Hilton'da çizildi. Züğürt yatıp, zengin kalkmışlardı. Kendilerini zengin hayata hazırlamak için neler yapacaklarını konuştular.

Ailedeki ilk değişim boğaz manzaralı, ana cadde üzerinde, denize en yakın noktada Tarabya'da lüks bir daire almakla başladı. Onu Büyükada'dan alınan köşkün tefrişi izledi. Kınalı'da benim tatillerimi geçirdiğim daire dışında denize sıfır noktada yeni bir villa alındı. Onu mu alalım bunu mu alalım derken Bedükler, kendilerini lüks hayatın içinde buldu. Birden zenginleştilerse de hiçbir zaman dostlarından kopmadılar. İnsan sevgisi, hayat felsefeleri buna müsait değildi. Tarabya'ya inen düz asfaltlı yolun sağında kalan Emirgan Korusu'nun Abdullah Efendi'deki lokantasında ayda bir dostlarıyla bir arada olmak en büyük zevkleriydi.

Ailenin Mihriban Hanım'ı, Ulya'yı kendine çok yakın buluyordu. Bedüklerin artan sevgisi iki aileyi sık sık Tarabya Oteli'nde bir araya getirmekteydi. İki ailenin beraber olacağı bir gezi programlandı. Bavulların hazırlandığı geziye bir gün kala Mihriban Hanım o gece hayata veda etti.

Rahmetli Bedük'ün ömrü vakıf kurmaya yetmemişti. Ama hayır sahibi olduğunu kanıtlamak için Üsküdar'da Milli Eğitim'e bağışladığı Mihriban Bedük ve Suat Bedük adlarını taşıyan iki liseyi açmadan da hayata veda etmedi. Nur içinde yatsın Bedükler.

KENT İÇİNDEKİ FLORYA GÜNEŞ MOTELİ

Nüfus patlamasının henüz bu kadar yaşanmadığı 1970'lerde, Erenköy, Çiftehavuzlar, Suadiye, Caddebostan, İstanbulluların sayfiye yeriydi. İstanbullular, yaz tatillerini ya Boğaz'da ya da buralardaki köşk ve villalarda geçirirdi. Sonradan beline urganı ipi vuran, eline bohçasını alan Sarıyer tepelerini, Çamlıca çevresini yağmalamaya başladı. Bu bir istilaydı ve bu istila doğal olarak kentin yaşamını değiştirdi. İçtiğimiz suyun, girdiğimiz denizin kalitesi değişti. İstanbul, deniz kenti, tatil şehriydi. Ama İstanbullu için deniz de tatil de bitmişti. Yeni denizler ararken önce Abana, Abant, Akçakoca, Kumburgaz ve sonunda Florya Deniz Tesisleri devreye girdi.

Bizim için deniz sezonu yaz aylarında Kınalıada'nın serin sularında başlardı. Temmuz'un 15 günü adanın sefasını sürmeye çalışırdık. Kınalı, uzun yıllar, tatil hayatımızdaki güzel yerini korudu. Ada sevgisi, dostlarımız Bedük ve Kurt aileleriyle bizleri uzun yıllar bir araya getirdi.

Kınalı'yı izleyen ve iki ay süren ikinci tatilimiz 1 Ağustos'tan 30 Eylül'e kadar süren Florya Güneş Motelleri'nde geçerdi. Atatürk'ten gelen tarihsel önemini, doğal güzellikleriyle taçlandıran Florya, 1974'te CHP'li İstanbul Belediyesi'nin elindeydi. Dönemin Belediye Başkanı Aytekin Kotil'in koruduğu güzel bir düzen, 12 Eylül 1980 darbesine kadar devam etti.

Belediyenin dinlenme tesisleri olarak hizmete açtığı Güneş Motelleri ne lükstü ne de konforluydu. Ancak kent içinde, Mavi Marmara'nın en güzel kıyı şeridinde kentin kaliteli ailelerinin rağbet ettiği en gözde tatil cennetiydi.

Her yıl Belediye Encümeni toplanır; yeni sezonda profesörlerden, hâkimlerden, doktorlardan, medyadan, tiyatro sanatçılarından ücretleri karşılığında kimlerin yararlanabileceğine karar verirdi. Amaç İstanbul'u yöneten kadronun hiç değilse bir bölümünü bir araya getirmek ve aralarında dayanışma sağlamaktı. İşin önemi de bu organizasyondaydı.

Florya'nın bizim için ayrı bir önemi vardı. Sınıf arkadaşlarım olan Yargıtay Üyesi Cemal Dirik'le, İstanbul Belediye Başkan Yardımcısı Sezai Pekdinçer'le denizin, güneşin tadını bir arada yaşamanın ayrı bir zevki vardı.

Ne var ki bu nefis ortamda kurulan sıcak dostluklar, bir sabahın erken saatinde bir bıçak gibi kesildi. Sevdiğimiz Güneş Motelleri de o günden sonra sadece anılarda kaldı.

12 Eylül sabahı gazete almak için yürürken yolda *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Şükran (Ketenci) Soner'in eşi Ahmet Bey'le karşılaştım. Çok üzgündü. Beni görünce ülkenin askeri bir darbe yaşadığını, Kenan Paşa'nın başında olduğu darbenin çok derin yaralar açacağını, çok kimsenin bir yerlere savrulacağının beklendiğini söyledi.

12 EYLÜL'ÜN AYAK SESLERİ

Tek parti döneminden sonra yaşanan iniş ve çıkışlar Türkiye'yi istikrarsız konuma getirirken demokratik dengeler bozuldu. Cumhuriyeti kuranlar sorgulandı. Cumhuriyetçi aydınlar hapsedildi. Gerçi 27 Mayıs sonrası, 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük havası bir ara toplumsal uyanışın hızlanmasını sağladı. Menderes'in "henüz erken" dediği işçi hakları 1961 Anayasası'yla tanındı. Sendikalaşma dönemi başladı ancak işçi sınıfı bu hakları kullanmaya başlayınca da sağ kanat ve milliyetçi cephe bu gelişmeleri "anarşi" olarak ilan etti. Demokrat Parti Türkiye'yi taşıyamadı.

20. yüzyılın üçüncü çeyreği yaşanırken iktidarda olan DP'yi yönetenler, evrensel hukuk kurallarına karşıydı. Çoğulcu, katılımcı, özgürlükçü bir anayasayı hayal bile edemiyorlardı. Tek güç olma sevdası yüzünden kurumlar yıpratılıyor, kişisel çatışmalar siyasi çatışmalara zemin hazırlıyordu. Oysa Menderes, çağdaş dünyanın ortak değerlerini paylaşan huzurlu bir Türkiye devralmıştı. Sistemi bozmadan, kutuplaşma odakları yaratmadan Türkiye'yi ileriye taşıması için hiçbir engel yoktu. Ama istediği bu değildi. Dikta rejimi yaratarak kendine de ülkesine de büyük zararlar verdi.

"GEREKİRSE TAKRİRİ SÜKUN KANUNU'NU YENİDEN ÇIKARIR, BAZILARINI SEHPALARDA SALLANDIRIRIZ"

1958'in Ağustos ayıydı. Menderes yarattığı kaostan kurtulmak için muhalefet üzerindeki baskılarını artırarak onu yok etmenin çarelerini arıyordu. "Gerekirse Takriri Sükun Kanunu'nu yeniden çıkarır, bazılarını sehpalarda sallandırırız," sözleriyle İnönü'yü korkutuyordu. Haddini aşan ağır tehditler İnönü'yü yıldırmadı. İnönü "Sehpalar kurulduğu zaman kimin için

kurulduğu belli olur," cevabını verdi. Menderes'in sözleri, Atatürk'ün en yakın arkadaşı, ikinci cumhurbaşkanı, demokrasinin mimarı İnönü'ye karşı söylenecek sözler değildi. Tüm bunlar 27 Mayıs'a giden yola döşenen kaygan taşlardı.

ÖNCE SAĞI SOLA, SOLU DA SAĞA KIRDIRMANIN YOLLARI ARANDI

27 Mayıs'ı gerçekleştirenler, İstanbul Hukuk Fakültesi otoritelerinin hazırladığı liberal, yenilikçi, bir anayasayı yürürlüğe koyduktan sonra yine meydanları siyasilere bıraktı. Doğrusu buydu. Ama özgürlükçü anayasayı yıkmak için sağ partilerin verdikleri mücadele tam 19 yıl sonra en acı meyvelerini verdi.

Halbuki modern bir Türkiye'yi hedefleyen yeni anayasanın kabul edilmesiyle daha çok demokrasi, daha çok özgürlük sağlanmıştı. Ancak muhafazakâr kesimler bundan rahatsızdı. Emperyalizme karşı gelenler İstanbul'a gelen 6. Filo'yu protesto etti. Üniversiteyi ziyareti sırasında büyükelçinin arabası yakıldı. Küçük tiyatroda "Devri Süleyman" oyununa büyük bir grubun taşlı sopalı saldırılarıyla sokak anarşisi yaratıldı.

DP'Lİ PARLAMENTERLER ADALET PARTİSİ'NE YAMALANDI

1968'lerde haklarının geri verilmesini isteyen DP'lilerin başlattığı mücadele sonuç vermiş ve çıkan af kanunuyla eski parlamenterlerden bir grup Adalet Partisi'ne geçmişti. Ancak bu gelişmeler de huzur için yeterli olmamıştı.

Sonunda silahlı kuvvetler 12 Mart 1972'de hükümete muhtıra verince Süleyman Demirel istifa etti. Demokrasiye ikinci kez müdahale edilmişti. 1972'de İngiliz teknisyenleriyle saklandıkları Kızıldere Köyü'nde Mahir Çayan ve arkadaşları kıstırılarak öldürüldü. İdam cezasıyla yargılanan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan cezaevinde idam edildi.

Döneme koalisyon hükümetleri damgasını vurmuştu. Tüm seçimlerde oyunu artıran tek parti CHP'di ama Adalet Partisi'nin başındaki Süleyman Demirel, Milliyetçi Cephe'nin liderleri Alparslan Türkeş ve Necmettin Erbakan'la iş birliği yaparak CHP dışında Birinci ve İkinci Cephe Hükümetlerini kurdu. Oylarını artırmak için İslami kesime yakın durmayı tercih eden sağ partililer ve onların kurduğu cephe hükümetleri, sosyal demokratları, Demokrat Parti döneminde olduğu gibi din karşıtıymış gibi göstermeyi sürdürdü. Siyasilerin amacı mukaddes İslam dini üzerinde politika yapmak ve dindar kesimin oylarını almaktı.

Koalisyonun Erbakan'ı "Milli Görüş"ün mimarıydı. Kurduğu partiler laiklik karşıtı eylemlerin odağı hâline geldiği gerekçesiyle kapatılmaktaydı.

Başbakanlığı sırasında bir kez daha partisi kapatılınca partisine yapılan para yardımını iade etmedi. O yüzden "Trilyon Davası"ndan dolayı 2 yıl 4 ay süreyle hapsedilmesine, siyasetten men edilmesine karar verildi.

Yüzbaşı rütbesindeyken "Irkçı Turancı" davasında yargılanıp hüküm giyen Alparslan Türkeş, yıllar sonra komandoların ve ülkücülerin başbuğu oldu. 27 Mayısçı Türkeş, 1969 kongresinde İslami milliyetçiliği seçti.

Bu gelişmeler sürerken Demirel'in, 1975-1978'li yıllarda kurduğu Birinci ve İkinci Cephe hükümetleri çözülmeye ve çatırdamaya başladı. Milliyetçi Cephe hükümetleri terörün tırmandığı, kontrgerilla faaliyetlerinin sürdüğü, genel grevlerin yaşandığı dönemdi. Örneğin 1 Mayıs katliamı o yıllarda yaşandı.

BİRİNCİ PARTİ OLARAK ÖNE ÇIKAN BÜLENT ECEVİT KOALİSYON KURDU

Oysa Bülent Ecevit 1975 CHP seçimlerinde birinci parti olarak çıkmış, koalisyon kurmuştu. O koalisyon dağılmasaydı, Milliyetçi Cephe hükümetleri de kurulmaz, aşırı milliyetçiliğin getirdiği ülkücü hareketler de yaşanmazdı. "Müminim" diyenler ilk defa Demirel'e göz kırparak "Bize sahip çıkarsan bizim de oylarımız senin" diyordu. Ancak Demirel laikliğe, cumhuriyete karşı değildi. 1975-1977 yıllarında Demirel'e muhalif olanlardan biri de bendim. Ne var ki Demirel 1990'lardan sonra gerçekleri daha yakından anlamaya başladı. O artık "Baba"ydı. Baba'da Atatürk sevgisi vardı. Devrimlere bağlıydı. Süleyman Demirel laik düzenden yana tavır almıştı.

Aynı Demirel, cumhurbaşkanlığı görevi sona erdikten sonra, 2008'lerde tek başına muhalefet yapmaya başladı. İktidara karşı yaptığı sert eleştiriler sık sık basında yer aldı. "Demokrasi dinle karıştırılırsa demokrasi olmaz," diyordu. O yüzden doğal olarak aydın kesimden, basından, toplumdan sempati görmeye başladı. Artık eski Demirel'den eser yoktu. . Cumhuriyet değerlerine sahip çıkan, fırtına estiren yepyeni bir Demirel sahnedeydi. Var gücüyle ağırlığını hissettiriyordu.

Siyaset değişkendi. Dünya konjonktüründe, ülkenin değişen koşullarına göre politikacının gideceği yeri kestirmek zordu. Shakespeare, "Siyasetçileri görevdeyken değil, görevden sonra değerlendirin," der. 9. cumhurbaşkanı Sayın Demirel için de aynı şeyleri söylemek mümkündü.

12 EYLÜL ÖNCESİ ÜLKÜCÜ HAREKETLER

1972-1980 yılları, iç ve dış güçlerin desteklediği, üniversiteler arası sağ-sol çatışmalarıyla geçti. Kutuplaşma yüzünden yüzlerce genç, akademisyen ve gazeteci öldü. Türk İntikam Tugayı (TİT) herkesin korkulu rüyasıydı. Çukurova Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Fikret Ünsal, CHP Milletvekili Abdur-

rahman Köksaloğlu, Sendika Başkanı Kemal Türkler öldürüldü. Anneler çocuklarını üniversitelerden çekmek zorunda kaldı.

Sağın palazlanması, solun doğranması özgür düşüncenin önünü kesmek isteyen provokasyonlar Amerika'nın işiydi. Ancak bu politikalar cephe hükümetlerine güven kaybettiriyordu. Türkiye'yi vuran terör ortadaydı. Ülkücüler ve komando birlikleri devrimci gençleri vurmak için eğitiliyordu. Tabii solcular da sağcıların ensesindeydi.

IRKÇI TURANCI GENÇLER ORTALIĞI KANA BOYADI

12 Eylül öncesinde günde 25-30 genç ölmekteydi. 5 binden fazla kişinin ölmesi, akan kanın durdurulmaması 12 Eylül'ü kaçınılmaz hale getirdi. Faciayı yaratma hazırlıkları 1980 öncesinde planlandı. Gençler sağcı-solcu kamplara bölünürken devlet, sağcı güçlerle bir oldu. Sosyalist düşüncedekiler düşman ilan edildi. Başbakan Demirel, "Bana milliyetçiler adam öldürüyor dedirtemezsiniz," diyecek kadar tarafsızlığını kaybetmişti. Irkçı Turancı gençler de bu iklimden yararlanarak solcu gençlere kan kusturdu.

12 Eylül mağdurlarından 78'ler Derneği Başkanı Celal Can ve 68'ler Vakfı Başkanı Gökalp Eren'in o günler için söyleyecekleri çok şey vardı. Can 72 gün süren işkence sırasında, askıda tutulan omuzlarının yırtıldığını, yakalanan solcu kıza gruplar hâlinde nasıl tecavüz edildiğini; Eren ise kendisine düz askıda elektrik verilip, ters askıda bayıltıldığını, "Erdal'ı astık, Ekrem'i öldürdük, sen buradan çıkamazsın," sözlerinin söylendiğini açıklayanlardı.[6]

On üç yaşında ülkücü olduğunu söyleyen Taylan Çoklar, 25 Şubat 2007'de *Hürriyet*'te çıkan açıklamalarında gençlere seslenirken "Memlekete faydalı olan yolun tetik çekmek olmadığını, adam öldürmüş, bıçaklamış, bombalamış biri olarak ben söylüyorsam boşuna söylemiyorum," sözleriyle itirafta bulunan eski ülkücü "Bizi duygularımızı kullanmak suretiyle gaza getirdiler. Vatana fayda değil zarar verdik. Çünkü bize seminerlerde 'komünistler vatan haini, onları vurun' dediler. Bombaları istedikleri yerlere attığımızda polisler arkasını döndü," diyordu.

FATSA, ÇORUM VE SİVAS'TA İNSANLIK DIŞI KATLİAMLAR

1965'te Ülkü Ocakları kurulduktan sonra silahlandırılan gençler Fatsa'da, Çorum'da, Sivas'ta insanlık dışı katliamlar yaptı. İşlenen siyasi cinayetlerin ardı arkası kesilmedi. Amaç halkı şiddete davet etmekti. Bir MİT raporunda, ülkücülerin 2-3 hafta önce MHP Maraş İl Örgütü'nde yapılan toplantıda Maraş mezhep kavgalarını planladıkları, Aralık 1978'de 7 gün sü-

---

6 Alper Uruş, *12 Sanık 12 Tanık: 12 Eylül'ü Yaşayanlar Anlatıyor*. İstanbul: Detay Yayınları, 2007.

ren olaylarda 150 kişinin öldürüldüğü, 23 yıl süren davalar sonunda 22 kişinin idamına karar verildiğinin açıklanması hıyanetin boyutunu göstermekteydi.

"Maraş mezhep kavgalarında daha çok kan aksın," emirleri tek merkezden geliyordu. "Zafer İslam'ın, Müslüman Türkiye!" ve "Komünistleri camiye sokmayacağız," sık kullanılan sloganlardandı.

Toplu katliamlardan biri de 8 Ekim 1978'de Ankara'da işlendi. İşçi Partisi üyesi 6 kişi hunharca öldürüldü. Baş aktör Haluk Kırcı 7 kez idam aldı. 22 yıl yattı çıktı.

1977 yıllarıydı. Sokaktaki ülkücülerin sayısı bir milyonu bulmuştu. Alparslan Türkeş, N. Kemal Zeybek'e "Seminer aç, bunları eğit," emrini veriyor, o da emri yerine getiriyordu. 12 Eylül'den sonra işkence gören Zeybek'in söyledikleri "Allah bir daha kimseye, bu millete 12 Eylül öncesini de 12 Eylül sonrasını da yaşatmasın," diyordu.

İşçi sınıfının babası DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in ölümü, ülkenin cesur kalemi Abdi İpekçi'nin Ağca tarafından vurulması hâlâ tartışma konusu olmaktan çıkmadı.

KIZLARIM ÜLKÜCÜ BOMBALARINDAN KIL PAYI KURTULDU

İnsan kanına susayanların yarattığı acı tablolar kolayca unutulmuyor. İyi ki o tabloları çizen menfurlar yok artık. O günlerin çılgınlığından nedamet duyanlar, herkesin ateşini düşürenler her gün biraz daha artıyor. Ancak üzerlerine atılan bombalar arasında ölümle burun buruna gelen o günlerin mağdurları arasında öğrenci kızlarımın yaşadığı facialar hafızalarımızdan silinmedi..Üstelik üniversiteler fokur fokur kaynarken, dekanlar, profesörler, ülkenin aydınları katledilirken cephe hükümetlerinin kılını kıpırdatmamasını kim yok sayabilir? O günlerde ne ilim ne irfan, ne üniversite saygınlığı ne de okuyabilme imkânı kalmıştı. Kamplarda yetiştirilen tetikçiler her şeyi yok ediyordu. Ünlü hocalar kürsüden indiriliyor, boykot ve işgaller sürerken, solcu öğrenciler evlerine gönderiliyordu. Sokak başları bir takım siviller tarafından tutuluyor, kimlik kontrolü yapılıyor, haraç verilmediği zaman insanlar taranıyordu. Polis, Pol-Bir ve Pol-Der diye iki kutba ayrılmış, güvenlik güçleri karşı karşıya getirilmişti.

Can pazarının yaşandığı, her an serseri bir kurşuna kurban gitmenin an meselesi olduğu o günlerde, kızım Harika Eğitim Fakültesi'nde, Şahika Hukuk Fakültesi'ndeydi; siyaset için değil, bilim için oradalardı. Onlar için önemli olan gelecek kaygısıydı. Risk almama çabaları, tarafsız kalma gayretleri yetmiyordu. Kendilerinden çatışan gruplardan birinin içinde olmaları isteniyordu.

16 MART KATLİAMINDA KIZIM YAŞANAN FAİCANIN İÇİNDEYDİ

Tarih 16 Mart 1978 Perşembe günü İstanbul Üniversitesi bahçesinde yeşil baharın nefis günleri yaşanıyor. Ama tetikçiler için baharın ne önemi var? Şahikamızın da içinde olduğu kızlı erkekli bir grup merkez binadan çıkmış, İstanbul Üniversitesi'nin çam kokuları arasından geçerek, mimari güzelliklerden biri olan tarihi kapının önüne gelmişlerdi. Gençler hayatlarının baharındaydı. Yarının valileri, hâkimleri, belki de bakanları olacaklardı. Umutları vardı. Ama ne yazık ki o gün talihleri yüzlerine gülmemiş, bazılarının umutları sönmüştü.

O günlerde adı çok geçen Mehmet Gül sınıf arkadaşlarıydı, ülkücüydü, devrimci gençlere karşı yükselen sesti. Kışkırtılan devrimci gençlerin "Üniversite faşizme mezar olacak" sözlerinden 10 gün önce, polisin atılacağını bildiği bombanın hazırlığı çoktan bitmişti.

GENÇLER, SENDİKALAR, DİSK YÜRÜDÜ; LANETLER YAĞDIRDI

Pırıl pırıl gençlerin olduğu bir grup hiçbir şeyin farkında olmadan Eczacılık Fakültesi'nin önüne geldi. Tam o sırada Ortalarına atılan bombanın taradığı gençlerden yedisi o anda yaşamını yitirdi. Şahika'yla birkaç arkadaşı kendilerini yere atarak mutlak bir ölümden dönmüş ve üzerlerine atılan bombadan son anda kurtulmuştu. Tanrı Şahikamızı korumuş ve onu bizlere bağışlamıştı.

Yedi kişinin ölümüne, elli öğrencinin yaralanmasına neden olan facia, yurt genelinde büyük öfke yarattı, nefretle karşılandı, ardından üniversite işgal edildi. Ölenler için (Hatice Özen ve arkadaşları) binlerce insanın katıldığı görkemli törenler yapıldı. Gençler, sendikalar, DİSK yürüdü. Lanetler yağdı.

Harika dersteydi. Üst katın olduğu bir sınıfta öğretim kürsüsünün altına gizlice bomba yerleştirildi. Hocanın gelip kürsüye oturmasıyla patlayan bomba yüzünden hoca hayatını kaybetmişti. Bombanın tahrip gücü alt sınıftakileri mutlak bir ölümden kurtaran tek etken olmuştu.

12 EYLÜL 1980'LERİN AÇTIĞI YARALAR

12 Eylül için yazılmayan, söylenmeyen kalmadı. Bir yazarımız "11 Eylül anlatılmadan 12 Eylül'ü anlamak mümkün değildir," derken bir başka yazarımız da "Tek suçlu 12 Eylül mü?" diye sordu. Az önce birkaç paragrafta anlatmaya çalıştığım 12 Eylül öncesi gerçekten Türkiye'nin karanlık dönemiydi. 12 Eylül sonrası da yeni felaketlerin habercisiydi. Yıkıntılar, ezikl likler hiçbir zaman bitmedi

Cephe hükümetlerinin demokratik hak ve özgürlükleri hiçe sayması, akan kanın durdurulamaması, inanç çatışmalarının birçok ili savaş alanına çevirmesi, polisin bölünmesi az olay mıydı? Üniversitelerin işgal edildiği, birbirinin boğazına sarılan partilerin aylarca cumhurbaşkanını seçmemesi

gerilimi daha da artıran etkenlerdi. . Ülkenin bir an önce toplumsal huzura kavuşması kaçınılmazdı.

Ancak 12 Eylül kendini çok sert bildirilerle gösterdi. Yasaklar arttı, hukuk tanımayan yasa hükmündeki kesin emirler şiddete dönüştü. Tek imzayla bilim insanları kürsülerinden uzaklaştırıldı. On binlerce kişi zindanlarda çürüdü. Yakalananların çoğu idam edildi. Tüyü bitmemiş olan Erden Eren yaşı büyütülerek asıldı. Kendi evlatlarını yiyen 12 Eylül'de partiler, sendikalar, dernekler kapatıldı.

Ayrıca 18 bin memurun mağdur edilmesi, 50 bin kişinin gözaltına alınması, 171 kişinin ağır işkence sırasında ölmesi, tarihe büyük bir facia olarak geçti. Tutuklanan sanatçılar, yazarlar, aranan evler, vatandaşlıktan çıkarılanlar, gece yarısı evinden alınıp bir daha dönmeyenlerin yanında.. Birçok kitap sakıncalı damgasını yedi, olanlarTüm sosyal yapıda tahribat yarattı. Eriyen aydın kesimin yarattığı boşluk, insan yapısının değişmesi 12 Eylül'e karşı duyulan tepkileri bugüne taşıdı. Solcu kanadın ezilmesi, toplumun bilim, sanat, eğitim anlayışını köreltti. "Anayasayı dümdüz etmekten söz eden cephe hükümetlerinin yapamadığını Kenan Paşa yaptı. Temel hak ve özgürlükleri dışlayan 1982 Anayasası, özgürlükçü 1961 Anayasası'nı budadı, en sağlam dallarını kesti. Hâkim teminatını kaldırıldı. YÖK kuruldu. üniversiteler kontrol altına alındı. Yapılan değişikliklerle, Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyi yara aldı.

YARGITAY ÜYELİĞİ, MESLEĞİMİN SON BASAMAĞIYDI

55 yaşımı doldurduğum günlerdi. Takvimler 1982'nin Nisan ayını gösteriyordu. Harika, Eğitim Fakültesi'ni bitirmiş, atandığı Niğde'de Fransızca öğretmenliği yapmak yerine bir şirkette işe başlamıştı. Şahika avukatlık stajını sürdürürken, Derya Kadıköy Kız Lisesi öğrencisiydi. Emekliye ayrılan Ulya, hayatını onlara adamıştı.

Asker Kenan Evren cumhurbaşkanıydı. Anlatılanlara göre, Bir gün Adalet Bakanı Cevdet Menteş'i makamına çağırır "Cevdet senden bu Pazar günü HSYK üyelerini toplamanı, birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerin sicillerinin incelendikten sonra yükselmeye layık, üstün yetenekli 13 hâkimin Yargıtay üyeliğine seçilmesini, bunun da gizli tutulmasını istiyorum," der .Seçilen 13 üyeden biri de ben olmuştum.

YARGITAY SEÇİMLERİNE ASKERİ YÖNETİMLER BİLE SAYGI GÖSTERMİŞTİ

Seçim sonrasında görüştüğüm HSYK üyesi, tarafsız davrandıklarını, hiçbir torpilin sözkonusu olmadığını, seçimin gizli tutulduğunu bende sevinerek oh ne güzel demiştim.

Bana verilen Yargıtay Onur Belgesi.

Yargıtay'a seçildiğim güne kadar meslek hayatımda birinci önceliğim gerçek bir hâkim olmaktı, hep bunu başarmaya çalıştım. Demem oki, tevazuu bir kenara bırakır ve sözünü ettiğim demokratik seçim sistemine doğru bir açıdan bakarsak o seçimde haklı bir takdir kazandığımı söyleyebilirim. Seçilmemden onur duyan ailemde bu görüşteydi çünkü benim bu konuda herhangi bir çabamda yoktu. İlgisizliğimden şikâyetçi olan arkadaşlarım vardı. Yetişme çağında olan kızlarımın yakınında olmak, onların sorunlarıyla ilgilenmek aile düzeninin devamını sağlamak benim düşündüğüm tek şeydi. Önemli olan 30 yıl önce izlenen ana ilkenin devamlılığıydı. Eminimki o dönemde HSYK ;u seçim hakkını kullanırken son yıllarında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'ndan geçen çok sayıda onama kararlarını, aldığım notları, dayanak olarak dikkate almıştı Şu bir gerçekki, yargıyı temsil edenlerin saygınlığı, gördükleri eğitim, mesleki becerileri, toplumla olan ilişkileri hiçbir zaman gözardı edilemezdi.

Seçimin yapıldığı gün herşeyden habersiz eve erken dönmüştüm. Yorgunluğumu üzerimden atmak için bir koltuk ararken telefon çaldı. Yargıtay Dördüncü Daire Başkanı arkadaşım Turgut aradı. tebrik ederken Hilmi seninle yeniden çalışma şansını yakaladığım için çok mutluyum, atla gel.. bu akşam Televizyonu açmayı da unutma hayat hikayeni dinle dedi. Telefon kapandı. Çocuklar duydukları heyecan ve sevincin harmanlandığı güzel bir atmosfer yaşarken eşim ise (bu da nerden çıktı?) sözleriyle ilk

tepkisini gösterdi. Çocuklar kendileri gibi annelerinin de sevinmesini beklerken tepki göstermesine karşı şok geçirdi. Ama aslında Ulya'nın tepkisinde haklı bir yönü vardı. Çünkü Ailede ne zaman Yargıtay seçimlerinden söz edilse aynı tepkiyi gösterip, Ankara aileyi bölen bir faktör olur derdi. Olayı babalarının bir başarısı olarak yorumlayan kızlar, annelerinin gönlünü alarak duyulan ortak sevinci coşku içinde paylaşmak için kendilerine düşeni yaptılar. Çaylar demlendi, masalar dizildi, Pastalar kesildi. Sofra donatıldı. Herkes elindeki bardağı yenilemek isterken ardı arkası kesilmeyen telefonlar yüzünden kimse ne yediğini ne içtiğini anlayamadı o gece. Telefonumuz hiç elden düşmedi. Sevenlerimiz, dostlarımız sağ olsun sıraya girmiş gibiydi.

Tebrik mesajlarının büyük bölümü tabii ki bizleri seven, duygularını yansıtmak isteyen samimi dostlarımızdandı. Hiçbirinin sevgisinden kuşkumuz yoktu. Ama yıllar sonra emekli olunca iş değişti. Yargıtay'a seçilme akşamında yaşanan o sıcaklık azalmış, arayanların bir çoğu ortadan kaybolmuştu. Bu da bana hayatın bilinmeyen gerçek yüzünü bir kez daha hatırlattı.. Seçilme işini ve veda toplantılarını bir yerde noktalayarak bir sabah elimdeki valizle kendimi Ankara'da buldum.

O gece mavi trende uyku tutmadı. 1946'da yaşadığım dumanlı, sisli günleri, kara treni, üçüncü mevki bilete sarılıp nasıl yatmaya çalıştığımı hatırladım. Daha sonra bu duygulardan arınmaya çalıştım. Her şey geride kalmış, hayatımda çok yeni başka sayfa açılmıştı, bu da her kula nasip olmazdı. O yüzden içim ferahtı. Sadece geride bıraktığım, yürekleri benim için çarpan eşim ve çocuklarım aklımdan çıkmıyordu.

MODERN TÜRKİYE'NİN KALBİ ANKARA

1952'de asteğmen olarak ayrıldığım Ankara'ya yıllar sonra Yargıtay üyesi olarak yeniden döndüm. Savaş sahnelerine meydan okuyan Ankara, milli mücadelenin merkezi, sembolüydü. Atatürk öncesinde kıraç bozkırın ortasındaki Ankara, 19. yüzyılda köy-kasaba havasındaydı. Kurtuluş Savaşı'nda öne geçti.parlak, ışıltılı bir kent oldu. Cumhuriyeti simgeleyen binalara kavuştu. Modern Türkiye'nin kalbi olarak tarihe geçti.

Ne var ki ilk gördüğüm Ankara şimdiki Ankara değildi. Kentin yoğunluğu artmış, çanak biçimindeki Ankara kalitesiz kömür yüzünden sağlıklı havasını kaybetmişti. Kirli havası yüzünden, Amerika çöl tazminatı adı altında büyükelçilerine tazminat ödemeye başlamıştı.

1982'de devlet, yeni seçilen üyelerini konuk etmek için ilk kez Maltepe'de lojman açmaya karar verdi. Ancak Yargıtay'da gün boyu yaşanan yoğun iş temposundan sonra, dört duvar arasında, tam takır lojman odalarında yatıp kalkmak çok şeyi çözmüyordu. Lojman çıplaktı.O çıplaklığı maaşla gidermek de hiç kolay görünmüyordu. İçinde bulunduğum yeni hayat tarzı bana öğrencilik yıllarımı hatırlatmıştı.

Nüfusu artan, kalabalığı çoğalan Ankara'nın değişen doğal koşulları sağlıklı yaşamı tehdit edecek boyutlardaydı. Bu da eşimin kış aylarının bir kısmını Ankara'da geçirmesini zorunlu kılıyordu. Ulya çok sevdiği çocuklarını koşullar zorlayınca İstanbul'da bırakıp Ankara'ya geldi. İstanbul'dan sonra geldiği kentte yaşayabileceği yalnızlığı azaltmak için eski arkadaşlarını buldu.

ANKARA'DAKİ BAKAN ARKADAŞLARIM

Ankara sadece devletin, siyasetin, diplomasinin odaklandığı merkez değildi. Kültürel ve sanatsal etkinlikler, kokteyller, partiler Ankara'nın sosyal cazibesi, başkent olmasının gereğiydi. Bir başka özelliği de birleştirici bir ruha sahip olmasındaydı. Yıllar önce kesilen bazı dostluklar, Ankara'da yeniden hayat bulabiliyordu.

1980'lerin Köy İşleri Bakanı Münir Güney'le, İstanbul'da staj döneminde başlayan ve kesilmeyen güzel bir dostluğumuz vardı. İkimiz de Siirt'in yetiştirdiği gençlerdik. Ankara'da yeniden bir arada olma fırsatını yakalamıştık.

Eski valilerden Sayın Necmettin Karaduman aynı dönemde parlamentoya seçilince Ankara'ya geldi. Devlet kademesinde Karaduman'ın kaymakam, benim de cumhuriyet savcısı olduğum yıllarda küçük bir ilçede başlayan ve devam eden güzel bir dostluğumuz Ankara'da yenilendi.

Necmettin Bey, Ankara'da olduğum yıllarda Anavatan Partisi'nden meclis başkanlığına ilk seçilen parlamenterdi. Partisinde arkadaşları tarafından sevilmesi, bu makama getirilmesi tanıyanları tarafından takdirle karşılandı. Başkanı olduğu Meclis'te ziyaretine gittim. Beni sıcak karşıladı. Masada oturup bir mesafe koymama nezaketini gösterdi. Hiçbir şey onu değiştirmemişti. Her zamanki ciddiyeti ve kendisine özgü samimiyeti yine üzerindeydi.

DİŞLERİ TİTRETEN ANKARA SOĞUKLARI

İstanbul'dan sonra benim için Ankara bazı yönleriyle hayatı yaşanmaz kılan bir şehirdi. Sert kışları vardı. Onu sevimsizleştiren nedenlerden biri zemheri soğuklarıydı. Yolları kapatan karlar, dondurucu gece ayazı hayatı olumsuz etkiliyordu. Soğuk havası yetmezmiş gibi, burun deliklerini tıkayan kömür zerrecikleri yaşamı sıkıntılı hale sokuyordu. Durakta üç beş dakika taksi beklemek bile bazen dişleri titretmeye yeterdi. O yılların buz kesen Ankara'sına İstanbul'dan hâkim arkadaşım İrfan Dönmez'le seçilip gelmiştik. Mesai bitince ikimiz de yürüme mesafesindeki Maltepe lojmanına yürümek isterdik. O kısa yürüyüşlerde bile İrfan'ın tıkanmasını, nefesinin kesilmesini görmek beni üzerdi. Dayanamadım bir gün sordum. Küçükken akciğer rahatsızlığı geçirdiğini söyledi. Aradan üç beş yıl geçtikten sonra İrfan emekliliğini istedi. Benden sonra İstanbul'a döndü ama rahatsızlığı yakasını bırakmamıştı. Yakalandığı akciğer kanseri onu erken yaşta aramızdan ayırdı.

ÜNLÜ ŞAİR ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN YIKILMIŞTI

Rahmetli İrfan'la İstanbul'da başlayıp yıllar süren sevgi dolu bir dostluğumuz vardı. İstanbul'dan yargıtaya seçilen iki arkadaştık. Yargıtay'daki adı-

mız, "İstanbullular geldi, İstanbullular gitti" ye çıkmıştı. İrfan'ın eşi Seyhan Hanım Ulya ile kopmaz bağları vardı. Bahar aylarında Ankaralı çok ailenin piknik yeri olarak seçtiği Mogan Gölü, iki ailenin sevdiği yerlerden biriydi. Gölde yüzen Macar ördeklerini seyretmek hoşumuza giderdi.. Hafta tatillerini geçirdiğimiz yerler arasında bize en çok çekici gelen Abant'tı.

Nisanın bol güneşli sıcak bir günüydü. İrfan'ın arabasıyla Abant;a gitmek için Ankara'dan yola çıktık.Bir grup sevdiğimiz arkadaşımızı da İstanbul'dan Abant'a davet ettik. Gelecekler arasında gıyaben tanıdığım Şair Ümit Yaşar Oğuzcan ve eşi de vardı. Gezinin birinci günü Abant'a günlük güneşlik bir hava hâkimdi. O gün yakaladığımız bahar havasından yararlanmaya çalışıyorduk.. Göl kenarındaki otelden başlayan bir yürüşümüz güzel geçti. Ama oda ne? Ertesi gün uyandığımızda gördüklerimize inanamadık. Her taraf gece lapa lapa yağan kardan kapanmış, beyaza bürünmüştü. Güzelim göl buz kesmişti. Tipi şeklinde yağan kar yüzünden göz gözü görmüyordu. Uçup giden güneş yerini beyazın güzeline bırakmıştı. Demek ki Abantın bilmediğim Nisan sürprizleri de vardı.

Herkes sırtına bir şeyler aldı. Kahvaltı masasında dudak bükerek oturdu. Erkeklerin bir kısmı bu durumu fırsata dönüştürdü. Oturdukları kumar masasını sevdi. Kalanlar da sıcak havuzda yüzmeyi tercih etti. Kara yenik düşerek otele kapandığımız gün sayın Oğuzcan bir yönüyle dikkatimi çekti. Merhum Oğuzcan bir kısmı bestelenen ünlü şiirleriyle edebiyat dünyasında sevilen bir şairdi. Ama hiçbir şey onu mutlu edemiyordu. Dünyaya, hayatın güzelliklerine kapalı bir görünüm sergiliyordu. Suskundu, hiç konuşmuyordu. Zamanının büyük kısmını oyun masasında geçirmek onu rahatlatmaktaydı. Genç yaşta kaybettiği oğlunun üzüntüsünü henüz üzerinden atamamıştı.

SON SÖZÜN SÖYLENDİĞİ YÜKSEK MAHKEME: YARGITAY

Ankara'nın pembe kesme taşlı güzel binalarından biri tüm görkemiyle Kızılay'a inen ana cadde üzerindeydi. Orijinal altın sarısı kapısında Yargıtay yazılıydı. O yazı ona çok yakışıyordu. Yeni bir üyesi olarak her gün bu şık kapıdan girip çıkacak, çalışmalarımı bu binada sürdürecektim.

Yüksek Mahkeme yargı bağımsızlığının, kuvvetler ayrılığının, hukuk eşitliğinin, adalete duyulan güvenin sağlandığı yüce makamdı.. Son sözün söylendiği Yargıtay tarihi boyunca, toplumun sosyal ve ekonomik dengelerinin nabzını elinde tutan kurumdu.

Yargının çeşitli kademelerinde özgür düşüncenin öne çıkmasına özen göstererek bu yüce kurumun üyesi olarak hizmet verecektim.. Ömrünün en verimli döneminde birikimleriyle, saygın duruşlarıyla hukukun güzelleşmesine katkı sağlayan Sayın Başkan ve üye arkadaşlarımla birlikte yargı-

ya saygı duyarak göreve başladım.. Mülkün temeli olan adaleti dağıtan, "Son söz Hâkimindir," deyimine anlam kazandıran Yargıtay'da olmak benim için mutluluk kaynağıydı.

Yüksek Mahkeme çağdaş, evrensel hukukun gereği olarak, mahkemelerin verdiği kararları inceleyen, hâkimlerin, kararlarında, usul ve yasaya aykırı bir yön olup olmadığına bakan tek makamdır. Toplumdaki adaletsizlikleri gidermesi, hukukun üstünlüğünü sağlaması gibi önemli görevleri olan Yargıtay'ın yaptığı denetim, ülke çapında hukukun birliğini sağlar.

Kanun koyucunun görevi, soyut kurallar koyan yasaları çıkarmaktır. Ancak bu yasaları toplumun ihtiyacına cevap verebilecek şekilde, uygun hale dönüştüren, yorumlayan yer Yargıtay'dır..Yargıtay üye ve başkanları anayasaya, kanuna ve vicdani kanaatlerine göre karar verirler. Hiçbir makam ve merciden emir almaksızın, görevlerini en iyi şekilde gerçekleştirebilmek için, huzur içinde maddi ve manevi baskılardan uzak kalmaları icap eder.

MAHKEME KADIYA MÜLK OLMAZ

Her şeyin bir sonu vardı. Doğa yasaları bunu emrediyordu. Hizmet heyecanı içinde hâkimliğin gerektirdiği ciddiyet ve onuru her şeyin üstünde tutarak 33 yıl yargıya hizmet ettim. Bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, sevdiğim değerli arkadaşlarımdan ayrılmanın ne kadar zor olduğunu biliyordum. Özellikle sohbetlerinden yararlandığım Daire Başkanı Mustafa Çenberci, Esat Işık, Nihat Renda benim her zaman hatırlayacağım değerlerdi. Görevim boyunca yanlış bir izlenim bırakmamak için gerekli özeni ve gayreti gösterdim. Ne var ki mahkeme kadıya mülk değildi. O hâlde hukuka değil ama hâkimlik mesleğine veda etme zamanı gelmişti. İçim son derece rahattı. Tertemiz bir sicil bırakarak ayrılıyordum. "Sen bunca oku, çalış, çabala, didin, gücünü harca ama günü gelince her şeye veda et. İş mi bu şimdi?" duygusu yoktu. Ayrı kaldığım eşim ve çocuklarımın bana büyük ihtiyacı vardı. Onlar benim hayatımdı. Seven bir babanın görevlerini dilediği oranda yerine getirmesi önemliydi.

Yine Nisan ayıydı. Hayatımın önemli olayları nedense hep bu aya rastlardı. Nisan ayında yedek subay olmuştum. Hâkimlik stajına başvurmam da Nisan'daydı. Nisan ayında hâkimliğe atanmam da acaba tesadüf müydü? 14 Nisan 1985 günü içimde görevini yapmış bir insanın huzurunu duyarak 33 yıl süren bir mesleği noktaladım.

AVUKATLIK DÖNEMİM

58 YAŞINDA HUKUKA VEDA EDEMEZDİM

Aile ikiye bölünmüştü. Bu da ailede sıkıntı yaratmaktaydı. sıkıntıyı kafamızdan silmek lazımdı. Bunları düşünüp durduğum günlerde kızım Şahika İstanbul'dan aradı. O günlerde, Prof. Selim Kaneti'nin uluslararası standartlarda hizmet veren İstanbul bürosunda yardımcı avukat pozisyonundaydı. O nedenle kafasında bağımsız bir Seçkin Hukuk Bürosu açma hayali vardı. İkimizin gücünü birleştirerek başında benim olduğum bir büroya genç yardımcı avukatlar alınacaktı, proje güzeldi. Hazırlığı yapılmıştı. Kaneti Bürosu'nda geçen verimli çalışmaları sırasında gösterdiği başarı ve yarattığı güven nedeniyle Profilo Holding ve bağlı bazı şirketlerin açacağı yeni büroya bağlanması Kaneti bürosunca vadedilmişti.

Şahika, Şişli-Gayrettepe-Maslak üçgeninde, ekonominin can damarının attığı Meciyeköyü'nde bulduğu bir büro için beni aradı. Çok heyecanlıydı. Çünkü vereceğim cevap önemliydi. Bir anda her şeyi berbat edebilirdi. Kızıma "evet" deyince sevince boğuldu.

SADE VATANDAŞ OLARAK YENİDEN TOPLUMA DÖNDÜM

Tarih 14 Nisan 1985 günüydü. O gün hâkimlik mesleğine veda ederek Yargıtay cüppesini sırtımdan çıkardım. Resmi sıfatlarımdan arınarak sade bir vatandaş olarak yeniden topluma döndüm.

Savcı olduğum yıllarda polisi, jandarması kasabanın ileri gelenleri beni görür, selam dururdu. Hâkim olduktan sonra önümde iki büklüm eğilenler vardı. Tabii ki bazıları özde değildi. Bunlarda makam ve mevki sahibi olmanın payı büyüktü. Artık tüm bunlar bitecek, şapka çıkaranlar azalacak, ben de gerçek dostlarımı daha iyi anlayacaktım.

İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu'ndan plaket alıyorum (2003).

Bu duygularla sevdiğim Erenköy'e döndüm. Eşimle, çocuklarımla aile sıcaklığının verdiği bir ortama ihtiyacım vardı. Erenköy Adalar'a açılan en yakın kapıydı. Şebboylar, krizantemler, manolyalar, leylaklar, caddeleri süsleyen ıhlamur ve kestane ağaçları yeniden döndüğüm Kadıköy'ün özlediğim doğal güzellikleriydi.

Hayatımın bundan sonraki döneminde, düzenli bir aile yapısı içinde çocuklarımın mutlu geleceklerini teminat altına almak ve avukatlık dalında başarıyı yakalamak, ömrümün kalan bölümünde önceliklerim olacaktı.

PROFİLİ YÜKSEK DAVALARLA TANIŞTIM

Kızım Avukat Şahika Seçkin Can'la bir kokteyl düzenleyerek ofisimizi açtık. Emekli sıfatım olan Yargıtay Onursal Üyeliği yanında, İstanbul Barosu'nun onurlu bir avukatı olmuştum. Hukuki çalışmalarımı kaldığım yerden yürütmek istiyordum. Aile bireylerinin bana düşen paydan yararlanması en çok istediğim şeydi.

Bana göre avukatın yapacağı iş, hak arama yolunu elinde tutmak, kitleleri arkasından koşturabilmekti Beni bekleyen çalışma düzeninde sadece bilgi ve deneyimin yeterli olmadığını biliyordum. Ayrıca avukatlığın çok yıpratıcı ve yorucu bir uğraş olduğunun farkındaydım.. Kaldı ki bir insan mesleğinde iyi olabilir, işini çok iyi yapabilirdi ama bunlar başarı için yetmezdi çünkü avukatlık, geniş bir çevreye sahip olmayı gerektiren bir mes-

lekdi. O hâlde potansiyelimin yanında yaşayan ve gelişen hukukun içinde olmak zorundaydım. Ayrıca yıllarca oturduğum kürsüden yasaları yorumlayıp karar verme noktasından hak arama noktasına alışmam kolay değildi. Ancak bunlara rağmen başarılı olabilmek için hâkimliğimde yaptığım gibi bilimin yanında aklın, sağduyunun emrinde olmaya çalışacaktım. İlk Davam aşağda yer alan Dinç Bilgin'le oldu.

SABAH GAZETESİ SAHİBİ DİNÇ BİLGİN'LE YILLAR SÜREN HUKUK MÜCADELESİ

25 Eylül 1880 gecesi *New York Times* gazetesinde basın özgürlüğü şerefine düzenlenen kutlamada dünyaca ünlü yorumcu Jonathan kürsüye fırlar ve "Amerika'da özgür ve bağımsız basın olmamıştır. Sizler de bunu biliyorsunuz. Hiçbirinizin düşündüğünü yazmaya cesareti yoktur. Gazetecinin görevi yok etmek, yalan üretmek, olayları çarpıtmak, kamuoyunu para iktidarlarının hizmetine sokmaktır," der.[7]

19. yüzyılda değil 21. yüzyıldaki Türk basınının yaşadığı acı sorunlar ABD'den az mı?

Şunu söylemek istiyorum. Yıllarca yargının çeşitli kademelerinde yargıya hizmet ettim. Yüksek mahkeme üyeliğinden ayrılarak avukatlık mesleğine geçtim. Yeni mesleğimi icra etmeye başladığım ilk günlerde her daim adaletin tecelli etmediğini, hukukun mumla arandığını, kürsülerin bir bölümünde hak arama yollarının tıkanabildiğini net ve açık biçimde gördüm. O nedenle savunmasını üstlenirken son derece haklı bulduğum bir davada anlatılmaz hukuksuzlukla karşılaştığım zaman şaşırmadım. Hâkimlik ve savcılık gibi belli yerlere gelmiş insanların bile bu ülkede kendilerini ifade etmekte ne kadar zorlandıklarını, bazen yetersiz kaldıklarını iyice gözlemledim.

1985'in Nisan ayıydı. Kızım Şahika'yla büromuzu yeni açmıştık. Şahika Profesör Avukat Selim Kanati Hoca'nın bürosunda Profilo Holding'in yıllarca müşavirliğini yapmıştı. Ben, Yargıtay üyeliğini bırakarak avukatlığa geçmiştim. Asil Nadir grubu ile ÇBS, Türk Ekonomi Bankası, İmpexbank gibi profili yüksek şirketlerin de müdafaalarını üstlendiğim oldu. Büromuz yeterli hukuk donanımına sahipti. O günlerde basın tarihinde benzeri olmayan hukuk camiasında da çok tartışılan bir haksız rekabet davası aldık. Ama ne yazık ki dava değil büyük bir dert almış oluyorduk. Çünkü yaşanan süreçte yasal olmayan gerekçelerle dava dava olmaktan çıktı. Önce adil yargılama haklarımız elimizden alındı. Savunmalarımız, itirazlarımız kaale alınmadan reddedildi. Hukuk usulü hükümleri çiğnendi.

7 Mine Kırıkkanat, *Vatan*, 12 Ekim 2007.

Davanın üzerinden 25 yıl geldi geçti ama zihinlerden kolayca silinmedi. Çünkü dava altı yıldan fazla süren çetin bir hukuk mücadelesinde dört kez Yargıtay'a gitti. Yargıtay hep lehimize kararlar verdi. Artık uzayan adalet adalet olmaktan çıkmıştı.

Davanın diğer yüzünde, basının 4 Mayıs 2005'te "Üçüncü kuşak gazeteci Dinç Bilgin'in medya patronluğuna veda ettiğini" bildirdiği gazeteci vardı. Sayın Bilgin, 19 Ağustos 1895'te, dedesi Abdürrahman Arif tarafından Selanik'te yayımlandıktan sonra, babası Ali Şevket Bilgin'e ve ondan da kendisine geçen *Yeni Asır* gazetesiyle ve 1985'te İstanbul-Mecidiyeköy'de giriştiği hukuk rizikosu olan *Sabah* macerasıyla kamuoyunun yakından tanıdığı bir gazeteci.

Müvekkilimiz, yıllarını Babıali'de kitap, dergi ve 20 yıldan fazla imtiyaz hakkına sahip olduğu *Sabah*'ı yayımlamakla geçen Mehmet Arıkan'dı. Nijerya ile olan ticari ilişkilerinin bozulması yüzünden gazetesi *Sabah*'ın yayımına geçici olarak ara verdiği bir sırada büromuza geldi.

Arıkan, çağımızın geniş harcama ve yatırımlarını gerektiren basın sisteminde, mevkute sahiplerinin büyük kapital gücüne dayanma zorunda olduklarını, *Sabah* için harcadığı büyük ekonomik güçle topladığı takdirden Dinç Bilgin'in emek harcamadan yararlanmak istediğini, *Sabah* adının kullanılması için başlayan hazırlıkların durdurulmasını istedi. Çantasından çıkardığı büyük klasörün içinde, imtiyaz hakkı sahibi olduğunu gösteren resmi belgenin dışında gazete adının *Sabah* olduğunu kanıtlayan resmi kurum ve kuruluşlardan (Maliye, Ulaştırma, Basın-Yayın, Bakanlıklar, PTT) 100'den fazla bilgi ve belge vardı.

Takvimler 14 Mayıs 1985'i gösteriyordu. Arıkan'ın "Sabah" adının kullanılmasına, ticari işletmesinin elinden alınmasına izni olmadığına ilişkin Bilgin'e çektiği noter ihtarnamesi cevapsız kalmıştı. "Sabah" adının iltibasa meydan verecek şekilde kullanılmasından dolayı, dizilmesinin, yayımlanmasının ve satışının önlenmesine ilişkin dava dilekçemizi "tedbir kararı verilmesi isteğini içerecek şekilde" İstanbul Ticaret Mahkemesi'ne sunduk. Haklı gerekçelere ve tartışmasız belgelere dayanan dava yasal olduğu kadar hukuksaldı.

Sayın mahkeme ilk oturumda "Gazete adının davacı tarafından daha önce kullanıldığı çekişmesizdir," şeklinde bir karar verdi. Bu kararıyla mahkeme iki gazete adının da "Sabah" olduğunu kabul ediyor, böylece uyuşmazlığı da çözmüş oluyordu. Yapılacak bir şey kalmamıştı. Ayrıca yine bu kararla kırmızı renkte, çarpıcı biçimde, iri puntolarla uzaktan bile okunabilen "SABAH" adımızın üzerindeki siyah renkli, dikkat çekmeyen küçücük "Dünya'da ve Türkiye'de" sözcüklerinin adımızla ilgisi olduğunu ileri süren davalının bu savunması da reddedilmiş olmaktaydı. Çünkü id-

dia ettiğimiz gibi *Milliyet*'in adı altında "halk gazetesi", *Tercüman*'ın adının üstünde "halka ve olaylara tercüman" sözcükleri yazılıydı ama bu küçücük sözcüklerin gazete adlarıyla hiçbir ilgisi yoktu. *Milliyet, Tercüman* hatta *Hürriyet* gibi büyük gazetelerin bilinen adlarına ek adlar eklenmesi gibi saçmalıklar kimin aklına gelirdi?

Mahkemeler demokratik hukuk devletinin en büyük güvencesidir. Ancak bu güvencenin azalmaması mahkemelerin herkese adil yargılanma hakkını tanımalarına bağlıdır. Oysa yaşanan hukuksuzluklar davayı inanılmaz boyutlara taşıdı. Gerçek adaleti üst mercilerden arama zorunluluğu müvekkilimize yıllar kaybettirdi. Çünkü mahkemenin ilk duruşmada "gazete adının daha önce davacı tarafından kullanıldığı çekişmesizdir" gerçeğini kabul etmesi önemliydi. O noktadan sonra bilirkişi oyuna başvurulamaz, başka bir incelemeye gidilemezdi. Ama mahkeme davanın seyrini tamamen değiştiren hatalı bir kararla hem bilirkişi incelemesine karar verdi hem de bütün ısrarlarımıza rağmen bilirkişileri uzman olmayanlardan seçti. Yeterli bilgi ve donanıma sahip olmayan, kişisel yorumlara dayanan bilirkişi raporuna dayanarak davamızın reddine karar verdi.

"Bilirkişi kurulunda Gazeteciler Cemiyeti'nden, Gazeteciler Sendikası'ndan ve Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Kürsüsü'nden elemanların seçilmediğine" vurguda bulunan Yargıtay, "iltibasın varlığından söz edebilmek için iki ad arasında söyleyiş bakımından normal seviyedeki bir alıcının aldanıp aldanmayacağının tespitinin gerektiği, oysa bilirkişilerin iltibasla ilgisi olmayan gazete içeriklerinin daha yüksek olduğu gibi olguların işlendiği"ni açıklayarak mahkeme kararını lehimize esastan bozdu. Bozma ilanında, Yüksek Mahkeme kararında bozma gerekçeleri tek tek sıralandı. Mahkemenin izleyeceği yolu açık ve net biçimde ortaya koydu. O aşamadan sonra mahkemenin yapacağı iş, bozma çerçevesinde inceleme yapmaktan ibaretti.

Mahkeme, yanlış kararında ısrar etti. Gereksiz tartışmalar ve usul hataları yüzünden dava ancak beşinci yılında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda incelenebildi. Hukuk genel kurulunda bir ilk yaşandı. Yargıtay Daire Başkanlarından N. Kalaycı, T. Ozanoğlu, T. Alp; üyelerden A. Berksun R. Arslanköylü, S. Çetiner, T. Küçükpınar isyan edercesine değişik oy kullanarak "bilirkişi incelemesine gerek yok... kesin bozma" şeklinde görüş belirtti, karar ikinci kez bozuldu. Yaşanan gelişmeler üzerine mahkeme, ikinci bilirkişi incelemesine karar vermek zorunda kaldı.

Öte yandan dava devam ederken mahkeme başkanı İstanbul'dan alındı. Buna rağmen terazi dengede değildi. Çünkü bozma çerçevesinde kalarak kendisinden inceleme raporu istenilen ikinci bilirkişi kurulu da tarafsız davranmadı. Yargıtay gerekçelerini görmezden geldi, yok saydı. Eski ra-

pordaki gerekçeleri tekrarlayan saçma sapan bir rapor vermek suretiyle Yargıtay'ı hiçe saydı. Bilirkişiler hâlâ Yargıtay'ın "alakası yok" dediği gerekçeleri yeniden raporlarına yazdı. Yani "davacının gazetesi az, davalının (Dinç Bilgin'in) gazetesi çok satıyor," diyorlardı. Böylece koca Yargıtay'ın, en yüksek organ olan Hukuk Genel Kurulu'nun değiştirilemez kararı değiştirilmek istendi.

Gelinen noktaya kadar büromuzun duruşmalarına ben çıkmıyordum. Ama ilk oturumda karara bağlanması gereken bir dava, altıncı yılını doldurduğu hâlde ayrıca tam kazanacağımız aşamada yeniden bilirkişi engeline takılması herkesin tepesini arttırmıştı. Dava göz göre göre kaybedilmek üzereydi. O aşamada duruşmayı da üstlenmeye karar verdim. Yaptığım ilk iş hukuk tanımayan, kendilerini bilirkişi sayan zatları hâkim huzuruna çıkarmak ve onlarla kürsü önünde hesaplaşmak oldu.

Hayatlarında değil bilirkişi olmayı, bilirkişi kelimesini dahi duymadıklarından emin olduğum zatlarla karşı karşıya gelmekten zevk duyduğumu başkana söyledikten sonra bilirkişilere döndüm ve "Beyler... Evet sizler... Yargıtay bozma kararının tek kelimesini okumadan mahkemeye rapor verenler... Söyler misiniz adı Sabah olan gazetemizi almak için bayiye gittiğinizde 'bana *Dünyada ve Türkiye'de Sabah* ver" mi dersiniz yoksa sadece "*Sabah* istiyorum' mu dersiniz?" dedim. Bu sözlerim ve ifade tarzım yansız kalamayanlara, gerçekleri örtbas etmek isteyenlere karşı bir tokattı. Açık ve netti. Kaçış yolu da tıkanmıştı. Renkten renge giren bilirkişilerin rahatsızlıkları yüzlerinden okunuyordu çünkü isteseler de istemeseler de "*Sabah* istiyoruz," demekten başka söyleyebilecekleri söz kalmamıştı.

Ancak konu benim için kapanmamıştı. Bilirkişileri sıkıştırmaya devam ettim ve bu kez de "Beyler... Türkiye'de *Hürriyet, Milliyet, Tercüman* ve daha pek çok gazete çıkıyor. Hepsinin adı tek sözcükten ibaret. *Tasvir-i Efkâr* sonradan *Tasvir*, *Tercüman-ı Ahvâl* de sonradan *Tercüman* olarak çıkmadı mı? Hiç dört kelimeyle okunan, satılan gazete gördünüz mü?" diye sordum. Sonunda başkan da heyet te benim kadar rahatlayınca ibrenin yönü değişti. Mahkeme yıllar süren davada, *Sabah*'ın kapatılmasına karar verdi.

14 Nisan 1991... *Hürriyet, Cumhuriyet, Tercüman, Türkiye ve Zaman* gibi gazeteler 18 yıl süreyle yayımlanan ve Mehmet Arıkan'a ait olan *Sabah*'ın adının 1985'te Dinç Bilgin tarafından kullanılması nedeniyle açılan haksız rekabet davasının mahkemece sonuçlandığı ve *Sabah*'ın basılmasının, satışının durdurulmasına karar verildiği haberini geçtiler.

Ne var ki kapatılmasına karar verilen *Sabah*, başını almış gidiyordu. Eski bir gazeteci olan Sayın Dinç Bilgin de tirajı yükselen bir gazetenin sahibi olmanın mutluluğunu yaşamaktaydı.

Oysa çok çetin geçen bir hukuk savaşı bitmiş ama dava Mehmet Arı-

kan'ı yormak yıpratmakla kalmamış, sağlığını da bozmuştu. Onu ayakta tutan gayrimenkulleri de devlet tarafından istimlak edilerek elinden çıkmıştı. Çok çaresizdi. Dinç Bilgin'in vekili, taraflar arasında bir anlaşma sağlayınca *Sabah*, yoluna devam etme imkânını buldu.

GÜN OLUR DEVRAN DÖNER

Davanın yarattığı o travmadan sonra Arıkan bir daha ne büromuza geldi ne de göründü. Sadece Arıkan mı? İzlenen yargılama biçimi bizleri de mahkeme kapılarına kilitlemiş; ne sinir ne moral bırakmıştı. Ancak bu davadan sonra basın dünyasında gelişen bazı olaylar 1991'de *Sabah*'ı kendisine bıraktığımız Sayın Dinç'in de tahtını salladı. Yine de 2005'e kadar ayakta kalmayı başardı. O tarihe gelince verdiği büyük mücadelelere rağmen o da Arıkan gibi *Sabah*'ı kaybetti. Bizim gibi haksızlıklara, başına gelenlere karşı çok direndi. Davalarında reddi hâkim taleplerinde bulundu. Belki o da bizim gibi haksız değildi. Ama sonuç yoktu.

Aslında hiç kimse yasaların karşısında dokunulmaz değildi. Buna gazeteciler de dahildi. İnsanın ruhuna sinen düşünceler de insanı kolay kolay terk etmezdi. Sayın Dinç Bilgin, Etibank'tan aldığı kredileri ödeyemedi. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) mallarına el koydu. Müvekkilimiz Mehmet Arıkan'ın tıkırında giden işleri bozulduğu gibi Dinç Bilgin de sarsılmıştı.

Sabah ve *ATV*'yi almak için Turgay Ciner'le TMSF arasında yapılan protokol uyarınca *Sabah* elden çıkmış, satılmıştı. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Sabah Yayıncılık AŞ Yönetim Kurulu'nda olan Dinç Bilgin hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu, huzuru bir kez daha bozuldu.

Hisse senetleri üzerinde manipülatif işlemlerle yapay fiyat oluşturduğu iddia edilen eski medya patronu ve Etibank eski sahibi Dinç Bilgin'in hâkimin "Ne iş yapıyorsunuz," sorusuna "İşim yok... Geçinemiyorum," cevabı basına yansıdı.

Çıkan haberler bir ara onu medyanın ön sıralarına taşıdı. Dinç Bilgin'in gazeteci arkadaşlarından Necati Doğru, *Vatan*'da "Çok şey söylendi. Çok yazıldı. Bunlara eklenecek bir şey mi kaldı?" derken, aynı gazetenin bir diğer yazarı Sayın R. Mengi de daha önce çalıştığımız *Sabah* gazetesinde yaşananları, yapılan ve katlanılan haksızlıkları köşe yazısında dile getirenlerden bir diğeri oldu.

18 Ocak 2011 günü gazeteler, Sayın Bilgin'in Etibank davasından dolayı İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nce 4 yıl 10 ay hapis cezasıyla cezalandırıldığı haberini geçti. Ne var ki bu haber beni hiç mi hiç sevindirmedi. Olan biten olumsuzluklara rağmen ancak on yıllık yargılama sürecinde ve dava-

nın üçüncü kez Yargıtay Yedinci Ceza Dairesi'ne gönderilmesi dikkatimi çekti. Bir "Al sana adalet!" demek içimden geçerken, bir de her şeye muktedir olan "Adalet bir gün herkese lazım olabilir," gerçeğini bir kez daha anımsadım. Dinç Bilgin'in nitelikli zimmet suçundan altı yıl 8 ay mahkumiyetine ilişkin karar, 2007'de Yargıtay 7. Ceza Dairesi tarafından onandı.

KENDİ YOLUNU ÇİZEN HAYAT

BAŞARILI OLMAK İÇİN GÜNÜN 24 SAATİ ÇALIŞILAMAZDI

Çalışma hayatının verimliliği tek başına hayatımızı cazip kılmaya yetmiyordu. Hayatın bir başka yüzü dünya kenti İstanbul'da geçiyordu. Caddeler, sokaklar, meydanlar, konser salonları, gece kulüpleri, barlar... Dolup taşan, hayata zevk katan mekânlardı. İstanbul rakipsiz kentlerden biriydi. Sevenler için, Maçka'da bir gece kulübünün güzel atmosferinde olmak da vardı. Sırası geldiğinde Boğaz'da tur atmayı kim istemezdi. İş güç o bu derken akıntıya kapılan bir sandaldan farkımız kalmıyordu.

EŞİM BİR GÜN BÜROYA GELDİ

"Sorması ayıp ama ne yapıyorsun burada Allah aşkına? Cinleri, perileri kovalamaya mı çalışıyorsun? Camların arkasında, dosyalar arasında çürümek için mi İstanbul'a geldin?" Tabii bu sorgulamanın temelinde sağlığımı düşünen eşimin haklı endişeleri vardı. Verecek cevap yoktu.

O gün dükkanı kapatmadan sekretere bırakarak İstiklal Caddesi'nde yeni açılan kafeteryaların önünden geçtik. Favori mekân olmaya aday yerlerde, çalışmaktan kızaran gözlerimizin yorgunluğunu azaltacaktık. Şahika da yanımızdaydı. Birkaç saati hep birlikte değerlendirdik.

Bu mini geziyi Bağdat Caddesi'nde, dekorun renkli ve ahşap olduğu, insanın ruhunu saran sakin ortamların odaklandığı mekânlar izledi. Böylece kendimize ayırdığımız zamanlar bize hem keyifli, hem de dinlendirici gelmeye başladı. Fakat çok sık olmadı yine... Nedeni hep aynıydı. Bürodan geç saatlerde çıkmalar, yorgunluk, bitmeyen layihalar ve gelip geçen uzun yıllar..Bunun bir çaresi olmalıydı

Ulya'yla...

Önümüzde sıcak bir sezon vardı. Ne yapıp edelim de mutlu olalım derken, aklımıza gelen şey seyahat oldu. Şehir hayatından kaçmak isteyenlerin yapacağı iş bu değil miydi? O güne kadar yaptığımız gezilerin hemen hepsinde deniz vardı. Deniz bu aile için zevkli bir tutkuydu. Devrek'te iken Amasra'da, Bartın'ının kumunda, sahil kasabası Ereğli'nin plaj ve kumsallarında az mı ayak izlerimiz vardı? Amasra'ya bağlı, Cide yolu üzerinde bakir bir yer olan Çakraz Köyü'nün deniz güzelliğini en erken keşfedenlerden biri de bizdik. Her sene on günümüz sahilde kurulan bir motelde geçerdi.

DANTEL GİBİ BİRBİRİNDEN GÜZEL KOYLAR

1985 adli tatiline sayılı günler vardı. Büro çalışmaları bizi yormuştu. Sahil kasabalarından birinde dinlenmeye ihtiyacımız vardı. Kaybettiğimiz enerjiyi nasıl kazanacağımızı düşünüyorduk. Mayolar, güneş gözlükleri, deniz çantaları derken doldurduğumuz bavulları elimize aldık, *Milliyet* gazetesinin Milpa Bodrum Torba Tatil Köyü turuna katıldık. Yol haritamızda ayrıca Bodrum'da kalıcı yazlık bir yere bakmak da vardı. Kafa dinleme yeri olarak hatırımıza ilk gelen yer Bodrum'du.

Torba tatil köyündeyken Akın tatil sitesine ait bir araba bizleri aldı. Yalıkavak'a bakan yeşil bir dağın tepesine çıkardı. Dantel gibi birbirinden gü-

zel koylar hepimizi heyecanlandırdı. Denizden esen nefis serinliğin, dağ havasıyla harmanlandığı deniz manzaralı bir yere gelmiştik. Orman örtüsünün sunduğu yeşillik, masmavi bir deniz, güneşin sarılığı doğal bir güzelliğin tamamlayıcılarıydı. Satıcı firma, inşaat gürültüsü içinde, villa beğenen Vali ve akademisyenleri bir bir ballandıra ballandıra anlatmayı bitiremedi. Oysa reklam faslına fazla kaçmaya gerek yoktu. Manzara şahaneydi. Sıra beğendiğimiz deniz manzaralı, etrafı bahçeyle çevrili villaya gelmişti. Pazarlık çabuk bitti. Aldığım emekli ikramiyesi villayı karşılayınca sorun çözüldü.. Bir anda Bodrum'da villa sahibi olup çıkmıştık.

Bunları anlatmamın elbette bir nedeni vardı. Benim çocukluğum güneş altında, asma dalları arasında, bağlarda geçmişti. Ulya ise sahil sıhhiye müdürü olan dayısının görev yerleri olan kıyılarda, denizle iç içe yaşamıştı. Urla'yı anlata anlata bitiremiyordu. Sıra çocuklarımızdaydı. Onlara denizi, güneşi sevdirmek de bizim görevimiz olmalıydı.

HOMEROS'UN "EBEDİ MEVKİLER ÜLKESİ" BODRUM

Homeros'un "Ebedi Mevkiler Ülkesi" dediği Bodrum, yani Halikarnasos, tarihi boyunca paylaşılamayan, uğruna mücadele edilen bir yerdi. Muazzam bir doğaya sahipti. 30 yıl önce kimsenin adını bile anmadığı Bodrum, şimdi aranan tatil beldesiydi. Arka arkaya açılan lüks oteller, çevreyi tanıtan siteler, kulüpler, kızım Şahika'nın da bir dairesine sahip olduğu Club Filipper, Bodrum'u medyanın magazin sayfalarına taşıdı. Her yıl binlerce yatın mavi yolculuk için Türkiye'ye gelmesi, yüzyıllardan kalmış doğa parçalarının görülmek istenmesi, sadece Bodrum'un değil, Türkiye'nin de tanıtımını sağladı.

Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir'in ilk tanıtımını yaptığı Bodrum'a, son yıllarda hızla büyüyüp gelişen ve dünya turizmine açılan Yalıkavak eklendi.

Bodrum'u daha cazip kılan kafeler, kulüpler, butikler, PBC Yat Kulübü, Beach Cafe, ünlü modacı Rıfat Özbek'in butiği, mini golf, helikopter iniş alanı, amfi tiyatrosu gibi güzel tesislerin olduğu Yalıkavak, 1985'te, içinde ineklerin volta attığı, sebze ve meyvenin açıkta satıldığı ilkel bir köydü. Yaz sıcaklarının başlamasıyla Bodrum sezonu açılırdı. Sezon başında, Bodrum'u tanıtmak için İstanbul'dan akın eden mankenler, nefes kesen pozlar vermek suretiyle sahillere uzanır, tüm dikkatleri üzerlerine toplamaya çalışırlardı. Onların bu rahatlığı, Bodrum'u Cannes'a çevirmekteydi. Bodrum o hâliyle sanat, spor ve sosyetenin buluşma merkezi olmaya başladı.

Tatil keyfini çıkarmak için her yıl 20-25 günümüzü ayırabildiğimiz Bodrum'da eğlence mekânları kıyı şeridindeydi. Bizler gibi koca bir kışın stresini üzerinden atmak isteyenler, sakin koyları tercih eder, deniz saati bittikten sonra Bodrum'a inerdi. Baş döndürücü mekânlar, sosyetenin sa-

bahladığı gece kulüpleri, diskolar alem yapmak isteyenlere her zaman açıktı.

Yörenin bilinen geleneksel bir dokusu vardı. Evimiz, Ege Denizi'nin nefis koylarından birinin olduğu noktada, beyaz Bodrum mimarisinin özelliğini taşıyordu. Denizin güzelliğini geniş bir açıdan görme imkânına sahip site dik bir yamaca kurulmuştu. Sitenin her villasından Ege'nin engin denizini görme imkânı düşünülmüştü. Sabah kahvaltılarımızı, begonviller altında, evin arka terasında yapardık. Saatler geçtiği halde, oturduğumuz koltuklardan kalkmak istemezdik. Denizden esen serinlik, yemyeşil bahçenin oluşturduğu dekor hepimizi büyülemekteydi. Gün içinde önceliklerimizden biri, "U" şeklindeki güzel koya inmek, denizin çivi gibi soğuk sularında yüzmekti.

TUR TEKNESİNDE DENİZİN ORTASINDA ÖLÜMDEN DÖNDÜK

1987 sezonuydu... Bodrum'un üç mil açığındaki Çatal, Topan, Tüllüce, Yassıada, Çavuş ve Tavşan adalarından birkaçını görmek, biraz koyları dolaşmak için siteden arkadaşlarımızla bir tekne kiralamaya karar verdik. Geziyi doktor arkadaşımız organize etti. O gün sabahın erken saatlerinde, büyük bir hevesle koşuşturarak ne olduğunu bilmediğimiz tekneye atlayıp denize açıldık. Mayolarımızı giymiş güneşleniyor, şarkılar eşliğinde kahvaltımızı yaparken . Engin denizde keyifli keyifli ilk adaya yanaştık. Ama Daha ne olduğunu anlamadan bir anda teknenin motoru bozuldu. Tekne sahibi hiç oralı değildi, işi hafife alıyordu. . Yanında saman sarısı saçları beline kadar inen yarı çıplak sarışın Alman bir kızın olmasında da bir tuhaflık vardı.. Adam her hâliyle, düpedüz "itin teki" profilini çizmekteydi. Sorumluluk duygusundan yoksun, kılı kıpırdamayan bir sarhoşun elinde kaldığımızı anladık. Aklı fikri Bodrum'a gelip evine köyüne dönmeyen kızdaydı.

Bir anda oluşan çirkin manzara hiçbirimizde güven duygusu bırakmadı. Takındığımız sert tavırlarımız üzerine elinde demir bir çubukla motoru tamir edeceğini söyleyerek bir yerlere gitti. Geçen uzun süre içinde kendimizi deniz ortasında kaderine terk edilmiş insanlar gibi görmeye başladığımız sıralarda döndü. Ağzını bıçak açmıyordu. Sıra tam onu dövmemize gelmişken makine mühendisi arkadaşımız motorun başına geçti. Onun müdahalesiyle zar zor Tavşan Adası'na çıktık. Yemeğimizi bu adada yiyebildik. Adadan dönmemiz geceyi buldu.

HÂKİMİNE SAYGISI OLAN BİR ULUS

Ay ışığında Bodrum'a dönüyorduk. Yarı yoldaydık. Motor yeniden stop etti. Bu kez yanmış, iflas etmişti. Bir anda hepimiz kürekleri aradık durduk ama motorda yedek kürek yoktu. Yapılacak şey kalmamıştı, büyük bir teh-

likeyle yüz yüze gelmiştik. Deniz ortasında resmen can pazarlığı başlamıştı. Üstelik o saatte bütün motorlar çoktan dönmüş, bize el uzatacak tekne kalmamıştı. Şaşkın şaşkın etrafa bakarken nasıl kurtulacağımızı düşünüyorduk, yanımızdaki albay arkadaşımız çıldıracak noktaya geldi. Motor sahibini kucaklayıp denize atacak oldu ama bu da çare değildi.

Saatler sonra ay ışığında buğday yüklü bir motor uzaktan göründü. Hepimiz motora umut bağlayarak çılgınlar gibi sevindik. Bir anda eller, kollar havaya kalktı, sallandı durdu. Ama ne yazık ki yalvarıp yakarmalar hiçbir işe yaramadı. Motor sahibi yükünün ağır olduğunu, bizi çekemeyeceğini, çıkan bir rüzgârın iki motoru da alabora edebileceğini uzaktan söyleyip durdu.

Korkunun, doruk noktaya ulaştığı anlarda gözler bana çevrildi. Bir an hâkimlik kimliğimi ortaya koyarak kurtulabileceğimizi düşündüm. Dayanamadım. Merhamet duygusundan yoksun gördüğüm motorcuyu etkilemek için ayağa kalktım. Beni duyabilecek mesafedeki adama, hâkim olduğumu, çaresiz kaldığımızı, akıntının bizi her an sürükleyip götürebileceğini, bundan vicdanen onun sorumlu tutulacağını, derhal yanaşmasını yüksek sesle bağırarak ve emredercesine tekrarladım. O sırada dümende olan oğlu, sözüm bitmeden ellerini havayı kaldırdı ve dümeni bizim tarafa kırdı. “Hâkim Amca geliyorum merak etme!” demeye başladı. O anda hanımların kopardığı çığlığı, yaşadıkları sevinci, hayata olan bağlılıklarının feryadını görmek, yaşamak lazımdı.

Yaz aylarında İtalya, İspanya ve Portekiz’den gelen lüks yatların ziyaret ettiği Bodrum’un bakir adaları bu kadar mı sahipsizdi? Ağır yüküne rağmen, bizleri de yedeğine almanın tehlikeli olacağını bir rüzgârın çıkması hâlinde alabora olabileceğini söyleyebilen Bodrumlu motorcunun unutulmaz o jesti, halkımızın hâkimlerine verdiği büyük önemin unutulmaz en güzel örneklerinden biriydi. Türk ulusu buydu. Güven duyulan bu ulusa güven kaybettirmememiz gerekiyordu.

İSTANBUL’UN SAYFİYE MERKEZİ SİLİVRİ

Sıra on yıl önce eşimin emekli ikramiyesiyle satın alabildiğimiz ancak yanına bile yanaşamadığımız Silivri Mavi Yelken sitesindeki yazlık arsaya gelmişti. Site on yıl içinde dolmuş, sağda solda yükselen kırımızı kiremitli lüks villaların bahçelerindeki hanımelleri, yasemin çiçekleri, leylak ve akasyalar çevreyi renklendirmişti. Güllerin, çam ve palmiyelerin sarıp sarmaladığı villaları yakından görmek vardı.

1986 yılının nisan ayıydı. Nisan yine yapacağını yapmış, yeni bir sürprizle kapımızı çalmıştı. Toprağın ısınmaya başladığı, güneşin yükseldiği, bahar kokularının yayıldığı güzel bir günde Ulya’yla atladığımız yeşil Vos-

vosumuzun kontağını kapatırken Silivri'deki mimarımız bizi bürosunda karşıladı. Önce hazırladığı bir iki proje örneğini önümüze koydu. Ben pek bir şey anlamadım. Geometri benim sevmediğim bir çizgi dünyasıydı. Bereket versin adını "diplomasız mimar"a çıkardığım Ulya yanmdaydı. öne çıktı. projelerden hiçbirini beğenmedi. Nerdeyse evirip çevirip atacaktı. Dayanamadı, eline kağıdı kalemi aldı. Yeni bir oda, denize bakan geniş bir teras ve ferah balkonlar içeren, alt salonu daraltan, merdiven yerini değiştiren bambaşka bir proje çizip mimarın önüne koydu. "Ben böyle bir şey istiyorum," dedi. Değişen yeni proje karşısında mimarla göz göze göze geldik son projeyi onaylamamak için hiçbir neden yoktu.

İnsanda sinir sistemi diye bir şey bırakmayan İstanbul gargaşasından arada bir de olsa kurtulmak için sonunda zevkimize uygun bir villayı ortaya çıkarmayı başardık. Artık istediğimiz zaman şehrin ayağında, kafamızı dinleyebileceğimiz denizi, bahçesi olan bir evimiz olmuştu. Bodrum'dan sonra Mavi Yelken vardı.

O aşamadan sonra mevsimine göre bazı bitkileri dikme, çapalama, ürünlerini toplama, dalından kopardığımız meyveyi sofraya taşıma gibi bahçe işleri ailenin hayatına girdi. Mavi Yelken ayrıca doğayla iç içe olma fırsatı verdi. Sunduğu keyifli uğraşlarla masadan uzaklaşmamı sağladı. villadan çıkıp biraz yürüyünce kumsala ulaşma zevki. Kuşların cıvıltıları, parlak güneşin verdiği huzuru, terasta uzanıp yarıda kalan kitabı bitirme fırsatı bir başkaydı.Sıraladığım an bean değişen güzelliklerin cennetten farksız mekanı, kente yakın şirin sahil kasabası Silivriydi .Silivri denilince aynı zamanda komşum olan kardeşim Mazharı. Gözlerini üzerimizden eksik etmeyen yanıbaşımızdaki Feyziye hanımları, Mustafa beyleri hatırlamadan olmazdı.

AİLE SEVGİSİ

Yıllar ne çabuk gelip geçmiş, üç kızımız çocukluk dönemini geride bırakarak büyümüştü.. Devrek'te kucağımıza aldığımız çocuk yaştaki kızlarımız İstanbul'da kocaman birer genç kız oldu. Aralarında oluşturdukları sevgi bağları onları bir arada tutan kardeşlik duyguları onları sadece onları değil bizi de mutlu ediyordu.

Ulya'nın İstanbul-Ankara arasında mekik dokuması aile sevgisinin güzel örneklerinden biriydi. O eşi bulunmaz bir anne olduğu kadar, iyi bir eşti. Çocuklarla benim ağır yükünü, şefkat dolusu sevgisiyle ondan başka kim çekebilird, Anne olmayı seviyordu. Gücünü, enerjisini çocuklarına saklayacak, onları büyütecek sonunda kendini mutlu hissecekti..

Anne-baba-çocuk.. birlikte yaz tatiline çıkmak, Ulya'nın en sevdiği şeydi. Çocuklarını elinden düşürmediği çiçek demetine benzetirdi. Onlar da sıkış-

Ailem, soldan: Eşim Ulya, kızlarım; Şahika, Harika, Derya.

tıklarında ona koşarak kendisine sarılır, sorunlarını çözülmesini beklerdi.. Kumda oynayan ya da güneşlenmeye kalan kızlarına "Hadi gelin tepenize güneş geçecek," diyen anne sırası geldiğinde kapüşon, bere, atkı giydirip okula yollarken "Aman kızım dikkat et, üşütme," demeyi ihmal etmezdi.

ÜÇ KARDEŞİN YAŞAMÖYKÜSÜ

Üç kardeştiler. Üçü de annelerini hep yanlarında gördüler. Annelerinin bir adım önde olmasına, disiplinine alıştılar. Annelerine olan sevgileri yanında, babalarına olan sevgileri için söylenecek tek söz: "Kızların babalarını sevdiğini bilmeyen mi vardı?"

Aile içinde çocuklarımıza karşı belli çizgilerimiz vardı. Erich Fromm'un da dediği gibi, "Anne sevgisinde, hiçbir hata, hiçbir suç, seni sevmeme engel değildir," görüşü temel ilkeydi. Kızlarımıza bir eğitimci gibi davranmak, psikolojik gelişmelerine özen göstermek en büyük önceliğimizdi. İkimiz de sadece eve ekmek götürmekle işin bitmediğinin bilincindeydik.

Çocukluğumda babam beni hiç kucağına almazdı, çünkü babasından öyle görmüştü. Ama ben hiçbir zaman böyle bir geleneğin içinde olmadım. Çünkü Sevginin çok zoru çözdüğünü biliyordum. Çocuklarımla diyalog içinde olmak, doğruları konuşmak, onlara güven aşılamak, kişiliklerini kazanmalarına yardımcı olmak temel dayanaklardı. Ailenin vazgeçmediği bu prensipler kardeşlik olgusunu güçlendiren önemli faktörlerdi.

Harika ve Şahika 1980 öncesinde Üniversite yıllarında ideolojik çatışmaların dışında kalmayı başardı.. Hukuku, adaleti özümseyen, özgürce gelişmeyi temel ilke alan ailelerinin solukladığı bir hava içinde yetiştiler; sağlıklı bir yeteneğe ve güven duygularına sahiplerdi.

O günlerde Ulya çaresizdi. Kızlarına bir gün "Başını belaya sokma kızım," derken ertesi gün "Kızım sağcılara da solculara da karışma," demekten başka söz bulamıyordu.

Uzun süren kaygılar üzüntüler, yıllar sonra mezuniyet törenleriyle son buldu. Harika otel yöneticiliği alanında çalışmaya karar verdi. ilk etapta Cambridge Üniversitesi'nde 1987-1988 yıllarında İngilizce öğrenimi aldı. Daha sonra Cenevre'ye geçti. Le Bouveret'de Ocak 1989'dan Mart 1991'e kadar süren bir öğrenim dönemini tamamlayarak Türkiye'ye döndü.

Divan Oteli'ndeki ilk mülakatında şef kadrosuyla işe başladı. Kısa süre içinde Kat Hizmetleri Müdürü daha sonra Kalite Kontrol, Halkla İlişkiler ve İnsan Kaynakları Müdürlüğü'ne yükseldi. Şahika İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1981'de bitirdi, avukat oldu.

Şahika özel hayatında, mesleğinde uzlaşma kültürünün güzel örneklerini verdi. kardeşleri gibi hanımefendiliğiyle her zaman çevresini etkiledi. Tükenmeyen insan sevgisi, onu daima güçsüzlerin yanında olmaya yöneltti. Üç kardeşte, Geleneksel aile bağlarını zaafa uğratmamak için, tüm güçleriyle aile bireylerinin yanında olmaktan zevk aldı. Üçü de örnek bir kardeş, örnek bir anne, örnek bir eş olmayı başardı...

Derya sevgi dolu, insancıl davranışlarıyla sevildi. Altın kalbinde hiçbir zaman kibire yer vermedi hayat felsefesinde, insanları sınıflara ayırmaktan hoşlanmıyordu.. İş hayatını sevdi, işletmeyi seçti. Üniversite bitince de, Eczacıbaşı'nda, Avon'da aktif görevler aldı. Çevresinde her zaman sempati topladı. Doğan Holding'te çalıştığı dönem evlenerek yurtdışında bir süre yaşadı.

KIZLARIMLA YAŞAMADIĞIM GÜZELLİĞİ TORUNLARIMDA GÖRDÜM

Dedeliğin, babalıktan daha keyifli olduğunu 27 Şubat 1988'de anladım. Şahika beni torun sahibi yapmıştı. O günden sonra meslekte geçen yoğun çalışmalarım yüzünden, kızlarımla fazla ilgilenemediğini anladım.

İlk torunum Elvan dünyaya geldiğinde aile sevince boğuldu. Şirin mi şirin bebeklik halleri, gülen gözleri, zekâsının sinyallerini veren anlamlı bakışları bizi büyülerdi. Büyüdükçe zekâsına, güzelliğine duyduğumuz hayranlık arttı. Evde kendinden söz ettirmeyi ön planda tutardı. O bizim için prensesti. O gün bugün o hâlâ prenses.

Prenses kucağımızda büyüdü. Günü gelince anaokula gitti. Arkadaşları, öğretmenleri prensesi çok sevdi. Sakin ve dimdik duruşu kişiliğini yan-

Torunlarım, sağdan: Ezgi, Arda, Elvan.

sıtmaktaydı. Attığı her adım başarı grafiğini yükseltti. Teşekkürler, takdirnameler onu hep ileriye taşıdı.

Küçük yaşta başlayan kitap sevgisi yüzünden elinden düşüremediği kitapla gitti her yere. Okul kitap yarışmasında birinciliği kimseye kaptırmadı. Yaşıtlarının adını bile bilmediği ağır eserleri okumayı sevdi. Adı kitap kurduydu. Hedefinde kültürlü bir kadın olma sevdası vardı.

Saint Michel'de, Bilgi Üniversitesi'nde panellerde konuşmacı olarak okullarını temsil etti. Ödüller aldı. Öğrenci mübadelesinde adı geçen ilk öğrenci oldu. Günü gelince Bilgi Üniversitesi Sosyoloji bölümünü bitirdi.

İngiltere'de Essex Üniversitesi{nde yüksek lisansini yaptı. Şu sıralarda Londra Westminster Üniversitesi'nde doktora tezini hazırlıyor..

Her babaya yavrusu hoş görünür. Kızsa güzeldir, hanımefendidir, hatta prensestir. Ancak torunlarım arasında duygu yüklü, farklı yönleriyle aile-

de güzel izler bırakıan, yere göğe sığdıramadığımız bir de Ezgimiz var. O da sevgi dolu bir aile ortamında büyüdü. O da ablası Elvan gibi Şişli Terakki'nin ardından Saint Michel'i seçti. Etkilendikleri çevresel, kültürel odaklar hep aynı oldu. Yüksek başarı grafiğini buralarda yakalamayı başardılar.

Ezgi'yi tanımak biraz zor. İçindekini anlayamazsınız kolay kolay. Okuduğu yığınla kitaptan, zengin kitaplığından pek haberiniz olmaz. Onu keşfetmek için zaman lazım. Durağan hâli güçlü kişiliğini anlatır. Etkileyici konuşması abartıdan uzak, gerçeği özümseyen hayat çizgisi var. Pırıl pırıl bir zekâ, üstün bir yetenek ve bunların verdiği yüksek güven duygusu var Ezgi'de. Şansını kendisi yaratmaya çalışıyor. Yüreğinin sesine kulak veren, ailesiyle onur duyan, iç dünyası güzelliklerle dolu bir çocuk. Sabancı Üniversitesi'ni bitirdi, Edinburgh'ta master yapmaya devam ediyor.

Arda ise hem sevimli, hem yakışıklı özel bir yetenek... Üstün bir zekâ. Öğretmenlerinin çok sevdiği, takdir ettiği, ilk sıralarda yer verdiği Üsküdar Amerikan Koleji öğrencisi. Bir koltukta bir sürü karpuz tutmaya bayılır. Süper sözcüğü ona çok yakışıyor. Hak ediyor çünkü. Aldığı notlar, belki de geleceğinin sinyallerini veriyor şimdiden. Ama bu tablo içinde çok daha önemsenmesi gereken, süper bir algılama kapasitesi, her şeyi sorgulayan, araştıran, yaratıcı bir yapı. Girdiği yetenek sınavlarında birinci olmayı sever. Sevdiğine çok yakın ve sevecen ama sevmediğine de çok mesafeli. Ama zerafetine de diyecek yok şu sıralarda lise son sınıfta, üniversite imtihanlarına hazırlanıyor.

Dersleri yanında okulda basket oynamaktan, Marmara Yelken Kulübü'nde yelken yapmaktan ve evde gitar çalmaktan zevk alıyor. Yaratıcı, yapıcı karakteriyle o dinmeyen, sakinleşmeyen bir çağlayan; hayal gücü yüksek, gerçekleri erken gören Elvan ve Ezgi'yle eş durumda.

HAYAT BAZEN KENDİ YOLUNU ÇİZER

Takvimler 30 Haziran 2000'i gösteriyordu. O güne kadar mevsimin güzel aylarından biri olarak sevdiğim Haziran'ın böylesine kara, bir o kadar hüzün dolu yüzüyle hiç karşılaşmamıştım.

Gün normal başladı. Güzel bir kahvaltıdan sonra eşimle vedalaşarak evden çıktım. Markete uğrayacak, torunum Arda'ya çikolata aldıktan sonra Ethem Efendi Caddesi'nde park ettiğim arabama bindikten sonra büroma gidecektim ama programladığım gibi olmadı.

Market çıkışında, Ethem Efendi'ye açılan dar bir sokağın karşı kaldırımına geçmek istedim. Üç beş adım attım, geçmek üzereydim. Bir anda çocuk yaşta kapkara bir çingene kızın dizginlerini bıraktığı, atlı bir arabanın atıyla burun buruna geldim. Kamçılanan at Ethem Efendi caddesinden dar sokağa esen bir fırtına gibi dalmıştı. Her şey birkaç saniyede oldu.

Üstüme sürülen atlı arabanın altında ezilmekten kurtulmak için geriye doğru bir iki adım attım. Ancak atar atmaz yere çakıldım ve bir daha kalkamadım. Can güvenliğini hiçe sayan bir devletin yasaklamadığı araba yüzünden büyük bir kaza geçirmiştim.

Mutlak bir ölüm tehlikesini atlattığıma şükrediyordum. Ama geçirdiğim kaza nedeniyle hayatımın aktivitesi azaldı, kalitesi bozuldu. O günden sonra hiçbir zaman eskisi gibi olamadım. Sol kalçamın kemiği parçalı biçimde kırılmış, kemiklerin kaynama imkânı azalmıştı. Yaşadığım üzücü olaya kadar hastanenin ne olduğunu bilmiyordum. Her şey yolunda giderken uzandığım hasta yatağında doktorlar başıma toplanınca acı gerçekle karşılaştım. Eşim, çocuklarım, damadım üzüntülerimi paylaşmak için başımdaydı. “Tek başına değilsin, bak yanındayız,” diyen şefkatli bakışları bana moral verdi. Hastane odasını saran kasvetli havayı dağıttı. Ancak benim de yapacaklarım vardı. Geleceğe umutla bakmak için kuvvetli bir iradeye ihtiyacım vardı. Acıyı da korkuyu da yenmek zorundaydım.

Yaşadığım dramın trajediye dönmesini istemiyordum. Çünkü evren var olduğundan bu yana her şeyin insan kontrolünde olmadığını bir kez daha anlamıştım. O anda yaşadığım acıya ister şanssızlık deyin ister talihsizlik deyin, fark eden bir şey yoktu. Dolu dolu geçen bir yaşamdan sonra beni yatağa bağlayan sonuçtu.

Ameliyatı yapan profesörün bilgi eksikliği ne yazık ki ikinci ameliyatın kapılarını araladı. Doktorun verdiği müjdeli haberin altında üstü örtülü bir gerçek yatmaktaydı. Aradan geçen bir yıl içinde tıbbi kontrollerin hiçbiri iyi sonuç vermedi. Ekibiyle başıma dikilen aynı doktor ilk günden takılması gereken protez için yeniden bıçak altına yatmama neden oldu.

Ortada acı bir gerçek vardı, bunu kabullenmek de zordu. Tıp kırık kalça tedavisinde protez takılmasını emretmekteydi. Buna rağmen ameliyatı yapan doktor, tıbbın gereklerine uymayarak ilk ameliyatta protez takmayı ihmal edince ayağım iyileşmedi. Hatasını gidermek için yapmaya mecbur kaldığı ikinci ameliyatta protezi taktı, ama bu kez de protezi ayağın hareketini sağlayan adele üzerine oturtmak suretiyle hata üzerine hata yaptı. Son hatası, ayağın fiziksel gücünün azalmasına, daha sonra da kısalmasına neden oldu. Tedavi baştan sona yanlıştı, tıbbi kurallara uygun değildi. Tedbirsiz ve dikkatsiz davranarak yanlış tedavi uygulayan doktor suç işlemişti. .Suçtan zarar gören hastanın da dava açma hakkı doğmuş oluyordu. Muhtemel bir dava karşısında doktorun .mesleki kariyerinin zedelenmesi, hatalı eylemin doğal bir sonucuydu, profesör olan zatın suçu kasıtlı olarak işlemediği şeklinde bir savunma da geçerli sayılamazdı. Günlerce kafamdan atamadığım böylesine karmaşık bir sorun beni uzun süre yordu. İnsani duygularım istesem de istemesem de beni frenlemekteydi çünkü başka-

larıyla mücadeleyi, öç almayı, kin ve nefret duygularıyla didişmeyi seven biri değildim. Bu duygularla, haklı gerekçelere dayanan dava hakkımı kullanmaktan vazgeçtim.

Aslında benim için önemli olan hayattan kopmak değil, kaldığım yerden hayata tutunmak ve meslek kariyerimi sürdürmekti. Araba kulllanabildiğim sürece büromdaki koltuğumu boş bırakmak istemiyordum. Bir kaç sene de böyle geçti.

Ne var ki talihsizlikler, olumsuzluklar peşimi bırakmadı. Oda perdesini düzeltirken ayağı kayan eşim, geriye doğru giderken kalça kemiğini kırdı. O da protezden nasibini aldı ve çalışma gücünün üçte ikisini kaybetti. Yardıma ihtiyacı vardı. Bir an oturdum, devam eden üzücü olaylar karşısında başımı avuçlarımın arasına alıp düşündüm. Bir yanda evde oturup sağlığını kaybeden, hayatını bana adamış eşime daha da şefkatla davranmaya, bir yanda da eksikliğini hissettiğim bedensel ve ruhsal ezikliği azaltmak için hayatımda yeni bir sayfa açmaya karar verdim.

DEMOKRASİ TARİHİNDE YAŞANANLAR

Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'na göre, çoğu zaman görünürde demokratik ama aslında totaliter bir rejimden yana olanların başvurdukları taktik hep aynıydı. İktidardakiler, amaçlarına varmak için, tüm güçleri ellerinde tutmak ister. Kuvvetler ayrılığı, onlar için sözdedir. İstedikleri merkeziyetçi sistemdir. Kuvvetler ayrılığının olmadığı yerde, yasama, yürütmenin emrinde çalışır. Özgürlüğü teminat almak için gerekli düzenlemelere ihtiyaç duyulmasının nedeni budur.

Rahmetli Feyzioğlu, *Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabesi* adlı kitabında, "İyi teşkilatlanmış, disiplinli bir çoğunluk hürriyetleri çiğneme konusunda bazen mutlakıyet idaresine taş çıkartabilir", yorumunda bulunur. O nedenle, milli iradeyi temsil etmek, her şeyi yapmak anlamına gelmez. Milli iradeyi temsil edenler, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine saygı duymak zorundadır. Oysa günümüzde bunu, demokrasiyi dışlayan geleneksel rejimlerin egemen olduğu arap ülkelerinde görmek mümkün değildir.

Devlet gaye değildir. İnsanların mutluluğu için kurulmuştur. O halde, bilimadamı ve siyasetçi Feyzioğlu'nun söylediği gibi, demokratik hükümet için, serbest seçimlerle çoğunluğun iradesini egemen kılmak elbette önemlidir. Ancak bunun, seçimin özgürlüğünü teminat altına aldığı söylenemez. Seçim kadar kanun hâkimiyeti de ikinci bir tedbir olarak düşünülmelidir. Tüm bunlara rağmen, bunu da yeterli görmek mümkün değildir. Çünkü kanun da "hukuka aykırı" olabilir. O halde, anayasalara ihtiyaç olduğu çok açık. Çünkü anayasalar, yöneticilerin yetkilerini sınırlandıran düzenlemelerdir. Bu görüşleri biraz daha açmak için gerilere gitmekte yarar var. Devam ediyorum...

DEMOKRASİ BİR AKIMDIR, BU AKIMIN ÖNÜNE GEÇİLEMEZ

Demokrasi, sözcük anlamıyla halk iktidarı demektir; yurttaşlarının ifade ve dini inanç özgürlüğü gibi bireysel ve toplu haklarını güvence altına alan belirli anayasal kısıtlamalar çerçevesinde uygulanan bir hükümet biçimidir.

Köklü düşünsel ve toplumsal gelişmeler, Aydınlanma, Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Fransız İhtilali'nin getirdiği doğal hak ve siyasi eşitlik kavramları, demokrasinin gelişmesine imkân sağlamıştır. Batı demokrasilerinde, rekabet, ifade ve basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı kalınarak düzenlenecek seçimler sonucunda iktidarların oluşması güvence altına alınmıştır.

Bireysel hakların öne çıktığı demokrasilerde, anayasal düzenin öngördüğü değişmez kurallar var. Seçim kazanan iktidarlar, bu sisteme uymak zorundadır.

Temel özgürlükler, insan hakları, çalışanların insanca yaşamı, sosyal ve ekonomik haklar, çağdaş demokrasilerin olmazsa olmazlarıdır. Batı demokrasilerinde hiçbir güç, bunları ne tartışmaya açar ne de kısıtlamayı aklının ucundan geçirir. Çünkü Amerikalısı da, Avrupalısı da hukuk bilinciyle, tarihin ilk çağlarından bu yana bu hakların kazanılması için verilen büyük mücadeleleri, ödenen ağır bedelleri bilir. Batı, kralın çok güçlenmesini istemez. Çünkü en iyi kralın bile, geniş yetikler karşısında kendinden geçip kötülük yapacağının bilincindedir (Akın, *Kamu Hukuku*, s. 235).

Gelişmiş demokrasilerde, barış içinde yaşamak için, vatandaş kendisine uygulanan yasanın başkasına da uygulanmasını ister. Batı düşüncesine göre demokrasi bir akımdır. Bu akımın önüne geçilmez. Her toplum ister istemez bu yola girecektir.

İngiltere'de özgürlük kavramı 1215 tarihli "Magna Carta Libertatum" belgesine dayanır. Öte yandan, İngiliz özgürlük anlayışının gelişmesinde, İngiliz hâkimlerinin büyük rolü olduğunu da kabul etmek lazım. 1791 Fransız Anayasası; özgürlüğü, başkasına zarar vermeden her şeyi yapabilme gücü olarak tanımlar. 1779'da Amerikan Bağımsızlık Savaşı'yla başlayan özgürlük akımları Batı'yı da etkilemiştir. 4 Temmuz 1776 tarihinde kaleme alınan Amerikan Bağımsızlığı Bildirgesi'nde "Bütün insanlar eşit yaratılmıştır. Her insana, kimsenin elinden alamayacağı bir takım haklar bağışlanmıştır," sözleri yeralır.

Oysa Osmanlı, insanoğlunun önemini ancak 19. yüzyılın ortalarında anlamaya başladı. İmparatorluğun yapısı dine dayalıydı. Sultanın tebaası konumunda olan insanoğlunun canı, padişahın iki dudağı arasındaki söze bağlıydı. Bizde ilk hareket, padişahın kabul ettiği ve 1839'da ilan edilen Gülhane Hatt-ı Hümayunu'yla başladı. Oysa Batı'daki gelişmeler yargıyı da

etkiledi. Yargı kararları, yürütmeyi yasalara bağlı kalmaya zorladığ gibi, toplumu da baskılardan koruyucu kararlar almayı sürdürdü.

Türkiye'nin bu gelişmelerin uzağında kalma dönemi, Cumhuriyet'le başlayan aydınlanma ve devrimlerin getirdiği çağdaşlaşma ve Batı hukukunun da kabul edilmesiyle aşıldı.

2012 yılının Cumhuriyet Bayramı üzerinden beş ay geçmişti. Dünyanın en saygın dergilerinden *Time*, 90. yılını kutladığı sayısı için seçtiği 90 dergi kapağının ilk sırasına, Mustafa Kemal Atatürk kapağını yerleştirdi. Değerlendirme Türk milleti için onur vericiydi. *Time* ayrıca, internet sitesine koyduğu videoda Atatürk'ü kalpağıyla gösterdi. Ulu önderin, modern tahiin en büyük reform hareketlerinden birine liderlik ettiğini vurguladı. Atatürk'ü Türkiye'nin kurtarıcısı, Türkiye'nin yabancı bir otoriteye boyun eğme batağından çıkaran bir lider olarak dünyaya tanıttı.

2013'te Türkiye'ye resmi ziyarette bulunan ve "Atatürk'e saygı sunmak onurdur," diyen ABD Başkanı Obama, özel deftere, "Vizyonu, kararlılığı, cesaretiyle Türkiye Cumhuriyeti'ni demokrasiye yönelten ve mirası tüm dünyaya kuşaklar boyunca ilham vermeye devam eden Mustafa Kemal Atatürk'e saygılarımı sunarım," yazarak övgüde bulundu.

Aynı günlerdi, Amerika Dışişleri Bakanı Kerry, 3 Mart 2013'te Anıtkabir'i ziyaret etti. Asker, büyük devlet adamı, benzeri olmayan bir lider olarak Atatürk'le gurur duyduğunu açıkladı.

Bitmedi, ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel, ilk basın toplantısında, "Atatürk'e, Türk halkı ve devletine hayranım. Sadece Türkiye değil, ABD'de yıllardır yaptığım farklı konuşmalarımda Atatürk'ten bahsetmişimdir. Atatürk dünyaya çok önemli miras bırakan, çok kayda değer bir şey yaptı ve biz Batı'dakiler zaman zaman Atatürk'ün yaptığının tam değerini vermiyoruz", değerlendirmesinde bulundu (29 Mart 2013).

Dünya, devrinin en büyük devrimini yapan Küba Devrimi'nin lideri Fidel Castro'ya hayrandı. "Atatürk bana rehber oldu," diyen Castro, "Bu kadar büyük bir devrim yaptım ama Atatürk'ün Türkiye'de yaptıklarını yapamadım," diyordu. Atatürk dünya için buydu. Dünyanın süper gücü, demokrasinin taht kurduğu büyük bir devletin başkan ve başkanlarının, Ata'mıza duydukları hayranlığı bu sıcak mesajlarıyla dünyaya duyurmaları, Türkiye adına sevindiriciydi. Peki ya biz ne yapıyoruz?

Tarih 6 Mart 2013... Türk ulusunu mutlu eden bir olay daha yaşandı. Ürdün Kralı Abdullah'ın resmi bir ziyarette bulunmak için geldiği Türkiye'deki ilk işi, Anıtkabir'i ziyaret etmek oldu. O da Atatürk'ün hayranlarındandı. Anıtkabir'de saygı duruşu esnasında duygulandı ve gözlerinden yaşlar süzüldü. O gözyaşları içinde dünyaya, Atatürk için "krallar da ağlar" mesajını verdi. Bundan ders alınması gerekir.

Atatürk için, "Dünyanın gördüğü en büyük liderlerden biri, ondan ilham alıyorum," diyen kral, özel deftere, "Modern Türkiye'nin mimarı Atatürk'ün, Türk halkı için her zaman ilham verici bir sembol olarak kalacağını" yazdı.

O sıralarda kamuoyu araştırması yapan dünyaca ünlü Zogby, Cumhuriyet'le ilgili araştırmasının sonuçlarını açıkladı. 20 Arap ülkesi, Türkiye'yi model bir ülke kabul ediyordu.

Demokrasiyi dışlayan Ortadoğu ülkeleri, geç de olsa "Türkiye'ye laikliğinizle örneksiniz," demeye başladı. Ürdün Başbakanı Abdullah Ensar da, Türkiye'yi ziyaretinde Atatürk'ü öven güzel bir konuşma yaptı. Türkiye'nin model bir ülke olduğunu, laik, modern, demokratik islâm için önemli bir örnek teşkil ettiğini açıkladı. Suudiler bizden yüzyıl sonra kadına seçme hakkı tanıdı. Atatürk'ün 1934'te kadınlara tanıdığı seçme ve seçilme hakkını, Suudiler ilk defa 12 Aralık 2015'te, erkeklerle kadınların ayrı sandıklarda oy kullanmalarıyla tanıdı.

SONSÖZ

Toplumu geren gelişmeler yüzünden insanlarda bir korku hakim. Bu kadar gerilim, bu kadar kutuplaşma, sonuçta yaşanan acı bir tablo endişe yarattı. Türkiye bu süreçten nasıl kurtulur?

Son sayfalar değil artık, son satırlara geldim, zor bir dönemden geçen güzel Türkiye'nin bir an önce toparlanmaya, sağlam bir ekonomiye, sağlam demokrasiye ihtiyacı var. 90 yıllık yorulmuş kalbim diyor ki;

Gelin şu patırtıyı, gürültüyü, nefreti bir kenara bırakalım.

Sağduyuyu egemen kılalım.

Kenetlenelim.

Özgürlük alanlarını genişletelim.

Demokrasiye, aydınlığa, uzlaşma kültürüne sahip çıkalım ve en önemlisi hep birlikte, Atatürk'ün bıraktığı noktadan yola devam edelim.

Huzuru, sosyal refahı getirelim.

Türkiye'yi yeniden ayağa kaldıralım.